CONSTANTIN HUŞANU

VITRINA CU FANTASME

– Roman –

Cu o postafață de Mioara Adina Avram

I.S.B.N. 973-572-074-4

CONSTANTIN HUŞANU

VITRINA CU FANTASME

Editura MOLDOVA

© Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin Editurii Moldova.

Dedicație

Generației mele, care a
experimentat comunismul

CAPITOLUL I

Imaginea posomorâtă a unui cer învolburat se strecura vicleană prin geamurile nespălate ale clasei, demonstrând elevilor încremeniți de spaimă, în postura unor condamnați ce-şi aşteaptă sentința, că răceala îți poate săgeta coloana vertebrală doar prin prezența unui peisaj glacial, chiar dacă este privit dintr-o încăpere bine încălzită. De altfel, proasta dispoziție cerească nu era singurul motiv care încărca atmosfera cu butoaie de pulbere în aceea dimineață de februarie, anostă şi echivocă.

Neliniştea ce plutea peste cele treizeci de căpățâni tunse chilug putea fi foarte bine comparată cu starea psihică a unui şoarece în capcană şi ea se datora, în primul rând, misterului ce plutea în jurul pedagogului Sacâz, sosit pe neaşteptate în încăpere. Mişcările sale ciudate aduceau mai mult cu ale unei jucării automate decât cu ale unui reprezentant al autorității şi al speciei din care purcedem. Drumul ce-l parcurgea de o jumătate de oră între uşă şi fereastră, semăna cu o mişcare plictisitoare dar precisă, a unei neînsufleţite limbi de pendul.

După siguranța cu care păşea exact pe aceleaşi urme de noroi lăsate inițial pe griul murdar al parchetului, ar fi putut să fie comparat şi cu un om, însă numai în măsura în care acest individ ar fi avut oarecare tangență cu însuşirile observate, în genere, la lunatecii ce păşesc cu uşurință pe acoperişuri, întocmai ca nişte feline. Cum de căpătase pedagogul o asemenea deprindere fantastică, cine îi luase graiul imediat după ce rostise o frază, pe cât de simplă, tot atât de ermetică, era greu de presupus. Se pare însă că precocitatea eroilor noştri îmbrăcați în uniforme bleomarine şi aruncați într-un spațiu geografic vecin cu un mare moment istoric, i-a ajutat până la urmă să distingă ceva în opacitatea imperativului: „Gura, mocofanilor! Nu mişcă nimeni în bănci, că vă ia mama dracului!“ - avertisment „împuşcat“ de pedagogul Sacâz pe sub buza umbrită de o mustață stufoasă şi rămas acum în clasă doar sub forma unui trup golit de centrul de comandă şi lăsat pradă unui tic spasmodic, ce-i sălta în

neştire umerii, de câte ori în mersul său echilibristic se întorcea cu faţa spre fereastră.

Existau, într-adevăr, motive serioase în stare să transforme glasul pedagogului într-un ţipăt de bâtlan sau se trezise dimineaţă răguşit după vreo noapte de chiolhan demonic? Iată o întrebare ce atârna deasupra capetelor tunse, ca un buzdugan legat doar cu un fir de păianjen. Necesitatea aflării de noi necunoscute capabile să concure la dezlegarea ecuaţiei, produse printre elevi un freamăt suspect, însoţit de scârţâitul deconspirativ al băncilor roase de carii pe la subsuori.

Călcând consemnul dat de pedagog, un băieţel de sub harta Europei, încinsă cu o panglică neagră peste noua graniţă a Ardealului, cedat prin Dictatul de la Viena, şi cu o sumedenie de steguleţe ce indicau linia frontului de răsărit, îşi întoarse faţa roşie de îngrijorare spre colegul său din stânga dar reveni fulgerător la poziţia iniţială, cu obrajii decoloraţi, de parcă cineva ar fi tras în glumă peste ei, o bidinea muiată în zincweis.

De dincolo de zidul înalt ce înconjura clădirea liceului, ca pe o cetate, răzbătea acum un geamăt metalic, prevestitor de rele, ieşit din pieptul de bronz al giganticului clopot, cu dangăt de bas, din turnul îndepărtat al mitropoliei. Sunetul aducea parcă, pe aripile sale, şi un crâmpei de slujbă bisericească, ce avu dară să mai liniştească o ţâră inima pornită în trap săltat a micului elev de sub harta Europei incendiate, ce privise pe ascuns la colegul său Bragarenco. Ce anume observase la dânsul, de-l băgase atât de tare în sperieţi, ar fi pus în derută şi pe cel mai vestit agent al Gestapoului, fiindcă Bragarenco arbora o mască blajină de mucenic încremenit într-un zâmbet uns cu miere. Numai un prieten intim, aşa cum îi era Costin, putea pătrunde prin învelişul acestei măşti cuvioase, sub care toate necunoscutele acelei situaţii bizare se întindeau ca nişte nudiste destrăbălate, ce-şi expun intimităţile sub privirile austere ale unei plaje populate cu pocăiţi. Buzele sale mari, cărnoase, trădau ascuţişul sfidării. Ochii lui negri, acoperiţi de sprâncene stufoase, ce se împreunau într-o singură linie groasă la rădăcina unui nas de bovină, aruncau săgeţi triumfătoare.

Aşadar, gândea Costin, logica puiului de bivol basarabean învinsese. Fără să vrea şi-l aminti din nopţile când rămâneau nesupraveghiaţi de pedagog, în dormitorul acela izolat. Atunci,

disputele politice dintre ei se desfăşurau violent, cam în felul celor purtate de câini printre scândurile gardului, dar flacăra discuțiilor nu se transforma niciodată într-un incendiu care să depăşească limitele unui duel cavaleresc. Adevărul era susținut de fiecare în felul său, după cum îl auzise în şcoală sau în familie şi el trebuia să învingă prin propria sa tărie, nu cu ajutorul Gestapoului. De aceea nu s-a găsit niciodată vreo gură spartă în stare să răsufle vreo vorbă în afara celor patru pereți ai dormitorului.

În focul unor asemenea dispute, Bragarenco nu se amesteca niciodată. El rămânea pe marginea patului, cu o mână pe după ceafa prietenlui său Tolea, trăgând dintr-o țigară „Regală", ascultând în tăcere. După o vreme, cele două tabere, întotdeauna rămase neînvinse, şi încă în posesia unor serioase rezerve retorice, lăsau totul baltă şi se pregăteau să continuie lupta, pe viață şi pe moarte, până la ultima picătură de mărunțiş, într-o partidă de poker jucată între doisprezece combatanți şi cam tot atâția chibiți. Dar înainte ca pontul să zornăie pe pătura aspră a câmpului de bătaie, Bragarenco îşi arunca în sobă ultima rămăşiță a chiştocului fumat cu ajutorul unui bold, până la ultimul fir de tutun, lua o înfățişare de profet şi se adresa băieților cu atâta blândețe în glas, încât chiar dacă i-ar fi înjurat de tot ce aveau mai scump, nimeni nu i-ar fi luat-o în nume de rău.

— Degeaba, măi, vă bateți gura! Ruşii au un guvern solid, sprijinit de popor şi au să învingă!

O spunea atât de deschis şi fără teamă, de parcă ar fi rugat pe cineva să-i de o cană de apă. Costin simțea însă cum îl trec fiorii.Alerga până la uşă să se convingă dacă nu a tras cineva cu urechea şi abia după aceea se liniştea. Prin oraş circulau zvonuri că Gestapoul executase nişte comsomolişti.Bragarenco ştia însă să pipăie pulsul timpului cu dibăcie. El adulmeca cu viclenia unui ogar, momentele cele mai prielnice şi scăpa câte o vorbă, aşa, ca dintr-o întâmplare, fără a întinde coarda prea mult. Apoi, pentru a atenua şocul inciziei făcute pe spiritul de înțelegere a colegilor săi, scotea chitara din valiză, o îmbrățişa strâns cu mâinile sale vânjoase şi invadate de păr, lăsa pleoapele să-i cadă peste ochi, ca un oblon peste o vitrină plină cu mărfuri de contrabandă şi aplecat deasupra ei, ca un cercetător pe manuscris, începea să-i pişte strunele. Mai înâi slobozea o melodie molcomă, ca o adiere de vânt, tânguitoare, ruptă

parcă din stepa rusească şi treptat, din una în alta, ajungea la îndrăcita căzăcească. Atunci degetele nu i se mai zăreau în goana lor pe coarde. Capul său bolohănos i se mişca frenetic, gurile băieţilor se întindeau până la urechi, într-un zâmbet larg, şi picătura roşie pusă discret, cu un minut mai înainte, nu mai avea efectul unei doctorii amare. În schimb, prindea rădăcini undeva, în subconştientul fiecărui copil. Rostogolea undeva o cărămidă. Prin golul lăsat, vântul zburătăcea, încetul cu încetul, din capul celor din regat, tot ce li se spuse rău despre ordinea rusească. Apoi se declanşau judecăţi desprinse din studii la faţa locului. Buzele rusoaicelor din Chişinău nu prezentau nici o deosebire faţă de cele ale basarabencelor. Costin considera chiar deplasată ideea că o fată blondă, volubilă, armonios construită, excitantă la pipăit, îndărătnică la început, dar înţelegătoare şi nebună în final, putea fi opera unui vampir, a unui sălbatic cu barba cât un fuior şi cu hangerul purtat între dinţi! Cel puţin, aşa erau prezentaţi bolşevicii în fiecare număr al ziarului CURENTUL, la rubrica „Păţaniile soldatului Neaţă".

Sperietoarea de la răsărit începea să se desumfle. Colegul său Tolea îi spusese într-o zi: „Colhozul nu lasă pe nimeni să moară de foame. Te potriveşte în aşa fel, încât să nu suferi de foame dar nici să-ţi prisosească“ Dar nu viitorul probabil interesa pe Costin în aceste momente critice, cum şi cât va primi din halca comună, ci dacă va mai ajunge să ia parte la împărţirea ei. Întrebarea plutea pe chipurile tuturor, stătea suspendată în atmosferă, ca o limbă de foc, gata să pârjolească cu dogoarea sa şi ultima urmă de răbdare omenească.

În momentul când uşa clasei scârţâi prelung din balamale, ca un scâncet de purcel ce aleargă ameţit de inaniţie după ţâţa unei mame sterpe şi incapabile să-i acorde asistenţă, Costin îşi întări şi mai mult convingerea asupra dezastrului ce se apropia. Atrase de zgomot, treizeci de capete, răsucite de o sfoară nevăzută, fixară intrarea. Ochii băieţilor sclipeau a nădejde spre omul ce căzuse în atmosfera aprinsă a clasei, ca un pompier, dar numai după o clipă, toţi simţiră că bătrânul profesor de română nu aducea cu sine mai multă apă salvatoare decât conţine în mod normal un organism uman spre sfârşitul existenţei sale.

Pedagogul-pendulă frână brusc măsurarea podelei şi încremeni în poziţie de drepţi, după ce, în prealabil, strigă un veritabil salut cazon:

„Să trăiți,dom' profesor!“ Bătrânul dascăl târa, realmente, după dânsul, pe lângă povara vârstei şi lestul unei misiuni neplăcute, ce-l îngheboşa ca pe un bolnav de morbul lui Pot. Elevii cu mai multă imaginație, au zărit pentru o clipă în fața lor, într-o ediție contemporană, scena dureroasă din stampa unde pictorul şi l-a imaginat pe Hristos ducându-şi crucea grea din lemn pe ultimul său drum.

Scândurile catedrei suspinară neunse sub paşii profesorului, ca nişte greieri dezacordați, scaunul de pe postament se răsturnă a pagubă iar bătrânul dascăl, pentru prima oară în îndelungata sa carieră, uită să-şi mai lingă degetele pentru a întoarce filele unsuroase ale catalogului. In ziua aceea nu-l mai interesau absenții. Tot ce trebuia să facă era să anunțe grav şi taciturn, ca un judecător la Curtea de Casație, o sentință capitală:

— Domnilor elevi, începând de astăzi, cursurile se suspendă din motive de prudență... Până diseară veți primi foaia matricolă cu situația şcolară încheiată. Cei care au cântat la fanfară, să urce în sala de muzică pentru a ajuta la împachetatul instrumentelor.

În clasă se produse un foşnet ca în preajma unei furtuni. Câteva mâini se ridicară brusc în sus, dar profesorul se făcu a nu le vedea şi ieşi din încăpere absent, urmat la doi paşi de umbra pedagogului năucit.

Un băiat înalt, cu trăsături actoriceşti, fiul unui director de teatru din Odesa, ignorând gravitatea momentului, începu să declame monologul său preferat din „Cocoşul negru", aşa cum făcea adesea după lecțiile grele:

— Nevasta mea-i şopârlă
Copii mei guzgani
Iar eu stau aici
De zece mii de ani!

Apoi strigă către clasa năucită mai dihai decât înainte de venirea profesorului:

— Ce, bă, nu vă convine vacanța la 2o februarie,l944!

— Îmi convine, bă actoraşule, dar nu înțeleg de ce pleacă şi instrumentele de la fanfară! - întrebă un băiat din Iaşi.

— Să cânte la nuntă, bă cap de lemn! - îi replică Bragarenco, deconectat acum, ca un peşte în apele sale teritoriale. N-ai auzit? O să fie nuntă mare, bă...!

— Aşa, răspunse piciul, apoi să ştii că eu, unul, mă angajez vornicel.Ş-oi lua în loc de cal, un cazan pe roate, ş-oi servi în loc de vin, şini de căi ferate..-!

Aluzia la fugă nu amuză pe nimeni.Vremea glumelor şcolăreşti trecuse. Milioane de ochi scormoneau orizontul spre răsărit. A doua zi, de pe platforma tramvaiului ce-l ducea la gară, Costin privea pentru ultima dată străzile Chişinăului, ce se încrucişau ca barele gratiilor printre şiruri de case dărâmate şi înegrite de fumul incendiilor ce le mistuise în vara anului l94l. Ici, colo, mai atârna câte o grindă arsă, câte un îngeraş din ghips cu aripile rupte, amintind de o trecută prosperitate citadină ajunsă acum o ruină. Spre seară, când umbrele spaimei coborau din înălțimi, eclipsând cu faldurile lor negre geana bicisnică a apusului de soare, Costin se întorcea acasă pe acoperişul unui vagon de clasa I. Lăsase în urmă o lume disperată, o mare de oameni ce se aruncaseră asupra trenului de Iaşi, o lume ce-şi părăsea pe peronul gării şi puținul avut aruncat în câteva valize, în schimbul unui loc, într-un picior, în trenul salvator. Dintre miile de oameni îngroziți de înaintarea rușilor, gata să fugă doar cu sufletul din ei, numai să-şi scape viața, câți puteau încăpea într-o garnitură de tren cu şapte vagoane?

Costin lăsase în urmă, acolo în curtea liceului, unde petrecuse aproape şapte luni de zile, trupele germane, ce țineau parcă în mână o lumânare. „Blitzkriegul“ nu mai scăpăra victorios. Intrase în agonie. Soldații cu căşti pătrate se repliau „strategic". Ruşii se aflau prin preajma Nistrului, partizanii atacaseră deja prin surprindere Soroca.

Instalat pe acoperişul unui vagon, băiatul încerca să păcălească vântul rece şi tăios, ghemuindu-se în spatele propriului său balot de refugiat în care reuşise să-şi salveze o parte din lucrurile luate de acasă: lenjerie de corp, de pat şi aceea înjumătățită. Pentru ca bagajul să fie cât mai mic, pe măsura puterilor lui de transport, aruncase puful din pernă prin curtea liceului, înspre gardul din piatră al domnului director Eberwein, autorul cursului de limbă germană, renumit prin finețea metodelor sale pedagogice aplicate cu pumnii şi carâmbul cismelor bine lustruite. Salteaua groasă, umplută tot cu puf de pasăre, o dăruise lui Tolea. Băiatul acesta blând, cu o figură necăjită, nu fugea nicăieri. El avea să plece liniştit undeva într-un sat din Basarabia, unde se aflau părinții lui. Tolea nu trebuia să arunce nimic. Tolea strângea de la unul, de la altul, amintiri!

De cufăr se despărțise Costin mai greu. Era o ladă mare, tăbluită pe deasupra, cu un capac sub formă de boltă, un fel de ladă de campanie. Tatăl său făcuse cu ea războiul din l9l6-l9l8. Acum, după 28 de ani, bătrânul cufăr veteran rămase acolo, la Chişinău, în tovărăşia nemților ce le ocupase clădirea liceului. Căzuse prizonier...

Trenul se strecura ca un şarpe uriaş printre dealurile cenuşii ale Basarabiei, dezgolite de zăpadă. Umbre mari coborau din înaltul cerului, trăgând după ele mantia neagră şi înghețată a nopții. Pe vagon era din ce în ce mai frig. In jurul lui Costin, nişte țărani în sumane călduroase, dormeau liniştiți cu capul pe traiste, legănați ca nişte prunci de mişcările uniforme ale trenului. Adăpostul fugarului nostru îşi pierduse orice calitate ocrotitoare. Curentul nemilos trecea prin stofa paltonului ca printr-o plasă de prins peşte.Trebuia să ia o hotărâre eroică. Trebuia să coboare în vagon cu orice risc.Nu avea bilet de călătorie, dar la nevoie spera să-l îmbune pe controlor cu cei câțiva lei ce-i sunau prin buzunar, aşa cum îi dârdâiau şi dinții în gură. Se încleştă cu mâna de bara scării ce cobora pe platformă, dibui cu piciorul înghețat bocnă treaptă cu treaptă, până ce dădu de un sac moale. Coşuri, panere, valize, tot felul de bagaje blocau intrarea în vagon. Stăpânii lor le abandonaseră şi se refugiaseră la căldură, unde se îngrămădiseră unul peste altul, ca într-o cutie de sardele.

Costin escaladă prudent calabalâcul acela, pentru a nu se trezi sub roțile trenului şi ajunse însfârşit lângă uşa vagonului. Se împinse în ea şi reuşi să o deschidă puțin.Dincolo de ea, un întuneric desăvârşit. Doar o duhoare grea de trupuri nespălate, de cojoace slinoase, de sudoare acră îl lovi peste nas necruțător. Era însă o duhoare caldă, care îi furnică obrajii, reanimându-i. Se aruncă înăuntru ca într-o baie de aburi. Încercând să înainteze,călcă pe ceva ambiguu. Om sau balot? Cine mai putea deosebi?

— Care dracu mai eşti, bă? - izbucni o voce furioasă de pe podea.

Costin se sperie, căzu în genunchi şi aşa, în patru labe, o zbuchi înainte, în neştire, peste alte trupuri şi panere, până ce descoperi, ca prin minune, un locuşor liber lângă uşa unui compartiment. Se ghemui jos şi rămase nemişcat. Acum îi era bine. Căldura începea să-l decongeleze. Țăcănitul roților de tren îl loveau în timpane ca un narcotic. Somnul începu să-l moleşească dar se lupta din răsputeri să nu adoarmă. Din când în când trebuia să urce pe vagon pentru a-şi

supraveghea bagajul şi totodată trebuia să fie atent la sosirea controlorului.

Într-un târziu, după ce ochii i se mai obişnuiseră cu întunericul, observă în faţa sa o mogâldeaţă informă, lipită de peretele culoarului. Respira liniştită. Întinse o mână spre dânsa, hoţeşte, milimetru cu milimetru, până ce dădu de o suprafaţă aspră, cilindrică. O cuprinse delicat, ca pe ceva fragil şi îşi dădu seama că strânge în palme un ciorap de lână împletit cu andrele. De undeva, din întuneric, o mână cu o piele tot atât de aspră, ca şi împletitura ciorapului, îl apucă brutal de degete, aruncându-i-le cât colo şi punând astfel capăt, în mod violent, unei investigaţii inoportune, ceea ce îl făcu pe Costin să înţeleagă că ciorapii aveau picioare şi picioarele stăpână.

La lumina slabă ce pătrunse la un moment dat prin fereastră, probabil de la felinarul vreo unui acar, Costin putu să zărească pentru o clipă, faţa rotundă a unei fetişcane. Timpul se scurgea monoton, acompaniat de sforăitul sinistru al celor trântiţi pe podeaua culoarului şi căzuţi într-un somn adânc, eliberator de griji şi spaime.Costin simţi după o vreme că-i amorţise picioarele datorită poziţiei ghemuite în care se afla. Involuntar îşi împinse membrele înainte, încrucişându-le cu ale mogâldeţei. Apropierea următoare se făcu cu sprijinul dezinteresat al vagonului în continuă legănare. Drumul începea să fie mai interesant. Distanţa dintre staţii se micşorase şi grija faţă de balotul lăsat pe acoperiş fu lăsată în seama proniei. Chemarea din faţa sa era mai puternică decât restul preocupărilor. De unde şi mâna sa, cu mâncărimi în palmă, începu din nou explorarea spre conţinutul cald al ciorapilor de lână. De data aceasta, câinile de pază nu mai spuse nici ham! Ci, dimpotrivă, îi reţinu mâna, îi mângâie palma şi i-o sechestră între coapse.

— Ce bine că vin ruşii! - gândea Costin. Şi dacă o mai fi şi cum se aude...! Că totul va fi la comun...!“

Alături de fată se foia o umbră mai voluminoasă, probabil maică-sa. Dar ce ştiu părinţii despre dorinţele copiilor stârnite aşa, din senin? Îngăduinţa fetei îi spori curajul adolescentului, care începu o cercetare mai profundă, spre marginea de sus a ciorapilor platoşă. Descoperi o piele caldă, mătăsoasă, înfiorată de contactul cu palma intrusă. Deşi mică, fata avea nişte coapse pline, sănătoase, ademenitoare şi fantasmele erotice începură să plutească prin minţile încinse ale celor doi.

O întâmplare provocată de frigul intrat în Costin pe vagon avea să întrerupă această idilă nocturnă. Pur şi simplu începu să-i curgă nasul. Retrăgându-şi mâna pentru a-şi căuta batista în buzunar, degetele i se zgâriară de peretele unui coş. Descoperi batista, îşi potoli nasul şi exact în momentul când se pregătea să-şi reia locul cald, simți cum i se trezeşte viermele din stomac. Nu mai gustase nimic de la masa de prânz servită la cantina liceului. Îşi păstrase o bucată de pâine neagră pentru ceasuri grele dar aceasta era pe vagon, în balot!

— „Oare ce-o fi în coşul acela de lângă dânsul? - îi suflă la ureche un spiriduş necurat.

— Să nu furi! - îi răsună imediat din profunzimele inconştientului vocea părintelui Sârbu.

Pentru a înlătura orice bănuială, îşi duse spre locurile enigmatice ale fetei, mâna stângă, dreapta reținându-şi-o pentru alte scopuri. „Să nu râvneşti la bunurile altuia!“ - răsună din nou în sine vocea preotului Sârbu, imprimată la lecțiile de religie. „Da, dar acum vin ruşii, religia va fi interzisă, învățăturile ei afurisite şi foamea potolită!“ - interveni din nou vocea spiriduşului.

Între timp, mâna dreaptă a băiatului ajunsese deja sub asprimea unui ştergar ce acopera conținutul coşului vecin.Aşa, din simplă curiozitate, că ce poate cumpăra, la urma urmei, o biată țărancă ce vine de la Chişinău? Chiar, ce poate cumpăra? Ia să vadă el. Degetele i se strecoară flămânde spre interior şi descoperă mere. Doamne, mere acum în februarie! De ce umblă lumea cu ispite în coşuri? Că vremurile sunt tulburi, că oamenii fug ca potârnichile din fața puhoiului rusesc! Şi-s înghețați, şi-s flămânzi! Mâna îi scapătă şi mai spre fundul coşului. Nu putea fi adevărat! Mai verifică încă o dată. Îşi plimbă degetele de la un capăt la altul peste pielița unui corp moale, puțin unsuros şi cu miros de usturoi. Doamne, salam! Salam lung de un cot! Uite cât ține! Cât panerul! Un coş întreg cu salam şi mere domneşti, la vremea aceasta de restrişte! Apoi e drept,Doamne? E drept părinte Sârbu? Se vede că femeia era vreo negustoreasă, îl ducera undeva să-l speculeze, să îndurereze ochii săracilor flămânzi!

Gura i se umplu cu salivă. O înghiți cu noduri. Stomacul i se răsuci dureros şi duşmănos, ca o piatră de râşniță învârtită pe uscat, fără grăunțe sub ea, care să-i uşureze rotirea. Scrâşni lung şi rămase aşa, înfipt ca într-un cuțit. Costin icni într-un sughiț nestăpânit şi îşi

înfipse unghiile lacom în pielea subțire a salamului. Epiderma cedă pârâind, până ce mătărânga aceea lungă se rupse în două, răspândind un miros de afumătură, de ajun de Crăciun, de foi de dafin şi piper. În timpul prădăciunii, mâna stângă îşi îndeplinea cu credință funcțiile erotice, mângâind în neştire pulpele cărnoase şi fierbinți ale fetei, pentru a nu-i da ceva de bănuit, pentru a nu afla stânga ce face dreapta!

Dumnezeu însă nu bate cu ciomagul! - avea o vorbă Gheorghe Petrilă, tatăl băiatului. În bezna aceea aproape de nepătruns, apăru pe neaşteptate, la capătul culoarului, o luminiță pâlpâitoare, supărătoare. Si deodată, o voce nazală despică neplăcut liniştea ce domnise până atunci pe culoarul adormit:

— Biletele, vă rog, la control!

Trupurile amorțite ale celor de pe jos începură să dea semne de viață. Costin simți o săgeată ce-i străpunge inima. Işi retrase iute mâna din paner, îngrămădi în buzunarul paltonului o bucată lungă de salam, se desprinse dureros din încleştarea cu fata, se ridică brusc şi fără a mai alege locul pe unde îşi punea picioarele, se repezi spre uşa vagonului, ridicând în urma sa un val de proteste şi de înjurături necizelate, nude, originale, din adâncul bojogilor, din pântecile şi fluierele de țurloaie amarnic zdrelite de călcâile potcovite ale fugarului. Se simți în siguranță numai după ce ajunse pe acoperişul vagonului. Plapoma cu toate cele salvate era la locul ei. Mocanii, în şubele lor impenetrabile, dormeau duşi. Aşteptă vreo zece minute, întins pe burtă, cu capul plecat peste marginea vagonului, trecera controlorului cu felinarul. Aşteptă mult şi bine. Ceferistul nu mai apăru. Vântul începu să sufle mai puternic, frigul îl cuprinse din nou, nemilos, amorțindu-i picioarele, precum şi mâine încleştate pe scara metalică de coborâre. Se ținea strâns, disperat, la orice hurducătură mai puternică putând aluneca spre marginea acoperişului bombat şi de acolo jos, undeva pe pietrele terasamentului, sub vreun pod, în vreo stufărie înghețată. Se scutură cu greu de gândurile acestea negre. Trebuia să reziste, să ajungă acasă, chiar dacă bolnav, că cine putea scăpa sănătos după o asemenea călătorie, dar să ajungă, să pvestească la ai săi tot ce aflase despre ruşi, să-i oprească de la o bejenie necugetată, să nu-şi părăduiască agoniseala lor de o viață şi să împungă lumea cu cât e pe ei.

Foamea începu să-l sece din nou. Desprinse o mână de pe fierul

lipicios al scării şi o duse uşor spre buzunarul paltonului. Pipăi nerăbdător după pradă, dar salamul nu mai era acolo... Alunecase probabil din cauza poziției în care stătea sau îi sărise pe jos în timpul alergării aceleia disperate peste trupurile care-i baricadau retragerea.

Trenul frână lent şi opri într-o stație anonimă. Jos, pe platformă, se auziră nişte sunete guturale, nişte îndemnuri grăbite. Două umbre se rostogoleau pe scări, târând după ele coşuri şi boccele. Impegatul trecu în grabă pe lângă ele, cuprinzându-le pentru o clipă în smocul de raze verzi ale lanternei. Era mogâldeața împreună cu maică-sa. Purta într-o mână coşul acela de vis. Se strânse ghem lângă balot, îl scotoci într-un loc anume şi dădu peste boțul de pâine neagră şi înghețată. Muşcă flămând, încălzind în gură fiecare îmbucătură înainte de a-i da drumul pe gât.

Spre miezul nopții, trenul scârțâi scurt şi se opri obosit în gara Iaşi, debarcându-şi o parte din pasagerii epuizați şi împovărați cu bagaje. Vagoanele se mai goliră. Costin coborî precaut şi se aciuă în capătul culoarului la căldură. Tremura ca varga. Acum regreta că nu-şi scosese bilet.Răpus de oboseală, pe la Bârnova adormi. Se trezi abia la Buhăieşti speriat.Fugi pe vagon, dar balotul nu mai era acolo. Pe aici oamenii nu aruncau nimic, ci dimpotrivă, umblau după pricopseală. Il cuprinse o mânie neputincioasă. Suferise atâta de frig absolut de pomană. Şi cât muncise la balotul acela! Ce avea să spună acasă?

Ajuns la Vaslui, poposi vreo câteva zile la mătuşa Nataliția şi după ce se mai înzdrăveni, prinse o ocazie spre Cristeştii din Deal şi după patru ceasuri bune de zdruncin într-o căruță cu cai, coborî pe zarea Părul lui Cehan, de unde satul se vedea ca în palmă.

CAPITOLUL II

Cristeştii lui Costin era un sat de răzeşi aşezat într-o văgăună ferită de ochii lumii, la patruzeci de kilometri de calea ferată şi drumurile județene, un sat împrăştiat haotic pe două culmi de deal, cu grădini mari în jurul caselor umbrite de nuci bătrâni şi îndulcite cu cireşi altoiți, cu pere făinoase, cu prune albe, lipicioase şi zemoase, cu goldane rumene şi parfumate ce dădea rachiului o aromă aparte. Tufe de trandafiri şi de gherghine înfrumusețau peisajul sălbatic,

acoperind, în parte, cerdacurile împodobite şi cu alt fel de flori traforate în scânduri uleiate. Garduri din nuiele împletite artistic, după un meşteşug care astăzi s-a pierdut, însoţeau drumurile hleioase acopeite cu nispi şi presurate din loc în loc cu urme lăsate de cireadă în trecerea ei spre islaz. Şanţuri adânci tăiau jumătatea drumurilor prin care şivoaiele repezi ale ploilor interminabile, ce ţineau cât îi primăvara iar toamna până la căderea zăpezii, se scurgeau în vale zgomotos umplând gârla adâncă din spatele unor case de oameni nevoiaşi. Iarna, troienele se ridicau până peste împrejmuirile curţilor, astupând complet hudiţele înguste.

Costin căută spre casa părintească vreo mişcare prin curte dar nu zări nimic. Coborî pe lângă grădinele amorţite până la poarta aceea înaltă din scândură cu modele, intră în curtea străjuită de tufe mari de liliac, acum dezgolite de frunze şi avu un sentiment de pustiu, spart peste puţină vreme de cârdul de gâşte americane, cu gâtul lung, ca de lebădă,umbrit de o dungă maro, unduitoare ca o burtă de şarpe, care începură să ţipe după cum le era obiceiul. Gâştele acestea caraghioase şi dolofane ţineu loc de câine în curtea lui Gheorghe Petrilă, semnalând cu credinţă apropierea oricărei fiinţe. Băiatul urcă scările înalte, clădite din trei pietre uriaşe, îşi scutură bocancii pe cerdac şi bătu la uşa ce dădea în antreu. Sosirea sa neaşteptată miră foarte mult , părinţii lui ştiindu-l la Chişinău.

— Bine v-am găsit! - spuse el cam fără convingere, gândindu-se la perdaful ce-l va primi din cauza balotului pierdut.

— Bine ai venit, dar ce-i cu tine, măi băiete?

— Haideţi înăuntru şi veţi afla!

Intrară într-o odăiţă mică, mobilată doar cu un pat de lemn, cu spătare înalte şi împodobite cu doi porumbei cioc în cioc. Lângă fereastră o masă pe care se afla un aparat de radio Philips, cumpărat de la Vaslui în schimbul unui cotigar plin cu saci de grâu. Înăuntru era cald şi bine, pe plită aburea o cană cu vin fiert şi îndulcit, iar din rolă răzbătea un miros de cartofi copţi.

Coana Tinca era o femeie la 36 de ani, cu trăsături încă tinere, deşi fire de păr alb îi năpădise tâmplele. Îi spuse să se dezbrace şi să urce în pat, că o fi înghеţat de pe drum.Apoi îi turnă o căniţă de licoare înzdrăvenitoare, i-o întinse, îl îndemnă să bea şi se aşeză cuminte pe un scaun aşteptând cu nerăbdare destăinuirea băiatului care venea din spatele frontului românesc.

Gheorghe Petrilă era un bărbat înalt, voinic, în tinerețea lui punea pe umăr un sac de loo de kilograme, ca pe un pui de găină. Trecuse de cincizeci de ani, dar fața îi rămăsese tânără, blândă şi luminoasă.Fruntea îi era înaltă, conturată pierdut de un păr alb, scurt şi rar. Doar sprâncenele îi erau negre, groase şi prelungite spre tâmple, conturându-i şi mai bine doi ochi albaştri, cercetători, înclinați spre meditație. Se aşează şi el lângă coana Tinca, cu brațele căzute pe genunchi, gata să afle ce era de aflat. În cameră se instalase o atmosferă cam încărcată şi Costin simți lucrul acesta. Nu mai putea trage mult de timp. Trebuia să-i dea drumu.

— Dragi părinți, începu el, ca şi cum ar fi scris acasă din depărtare, uitați-vă la mine şi primiți-mă aşa cum sunt. Fiți bucuroşi că am ajuns ceasul acesta ca să ne mai vedem sănătoşi.

— Adică cum? - întrebară ei nedumeriți.

— Adică cu cât sunt pe mine...! Ce mi-ați dat, am pierdut tot...

Şi începu lunga poveste, arătând cum unii lăsau pe peronul gării din Chişinău valize luxoase, cum oamenii din Basarabia au pornit în bejenie cu ce au putut arunca într-un car, numai să scape de tăvălucul rusesc ce se rostogoleşte spre noi, în coace, că în curând refugiații se vor arăta şi prin satul nostru pentru a cerşi un blid de mâncare şi un biet adăpost.

— O sî trebuiascî sî fugim şî noi, măi băiete? - îl întrerupse Gheorghe Petrilă.

— Tocmai asta am vrut să vă spun. Să nu faceți prostia asta! Ruşii sunt şi ei oameni ca şi noi!

— Ruşii da, dar bolşevicii o să ne treacă la cazan... - murmură ca pentru sine Gheorghe Petrilă.

— Şi din femei vor face colhoz...! - adăugă şi coana Tinca.

— Vorbiți ca din ziare! - le reproşă Costin. Nu-i nimic adevărat. Am avut eu colegi care au stat sub ruşi, înainte de război şi mi-au spus...

— Ia tăceți oleacî, bre! - opri discuția Gheorghe Petrilă. Tună în februarie? Nu s-a mai auzât!

Omul îşi apucă repede căciula, dintr-o blăniță de miel negru, şi-o îndesă pe cap şi ieşi în cerdac. Cerul era acoperit cu nori negri, a burniță şi a ninsoare, dar pământul rămăsese încă cenuşiu, descoperit din cauza căldurii neobişnuite la vremea aceea, care topise totul. Alungă cu o aruncătură de mână cârdul de gâşte gălăgioase, ce-l

luase în primire cu găgăiturile lor, de cum îl zărise, şi îşi ciuli urechile spre răsărit. Pe culmea cea mai înaltă a Dealului Zghera, foişorul din lemn ce marca cota 46l, se înălța singuratic prin pânza de pâclă, şi după o scurtă pândă, un bubuit prelung răzbi de după dealurile răsăritului, un bubuit ce se revărsa peste ei, îngrijorându-i.

— Aista-i frontu,bre! - exclamă prelung Gheorghe Petrilă către Costin şi coana Tinca care îl urmase în cerdac. Urechea mea de fost artilerist nu mă poate înşela!

Mai stătură o vreme să asculte îndepărtata canonadă, până ce frigul îi cuprinse şi îi alungă în casă , la căldură. Gânduri tulbure îi chinuiau acum pe toți. Ce-o să fie? Cum o să rămână cu ei, cu pământul, cu țara? Vor fi puşi să mănânce din troacă, aşa cum se aude? Dar cu farfuriile ce o să facă, atunci? Oricum, se strică ordinea strămoşească şi se schimbă şeful! Da când va fi să treacă frontul peste ei, vor mai scăpa?

Zilele următoare se scurseră sub semnul unei aşteptări bolnăvicioase. Bubuitul tunurilor se auzea din ce în ce mai puternic şi mai aproape, învăluind acum şi zările dinspre partea Iaşului. De la Pungeşti sosi într-un suflet duduia Maricica, sora coanei Tinca, o soră mai mică măritată cu Nicu Andrieş, administrator pe moşia lui Jak Marcopol.

— Hai, tu, ce faceți? Nu vă pregătiți carul?

— De ce, Mario? - se făcu a nu înțelege coana Tinca.

— Cum, tu, ruşii sunt lângă Iaşi, n-auziți tunurile?

— Mario, interveni blând Gheorghe Petrilă, noi nu fugim nicăieri. Aici ne-am născut, am muncit din greu pentru tot ce vezi în casă şi în jurul ei şi acu' sî lăsăm totu' de izbelişte şi sî plecăm ca nişti căldărari cu cortu'? Ce-o pățî o țarî-ntreagî 'om pățî şî noi!

— Costin zice că nu-i chiar aşa cum se spune despre ruşi, continuă discuția şi coana Tinca. O aflat de la colegii lui basarabeni, care au mai trăit sub ruşi.

— Te iei după spusele unui copchil, tu, Tinco! O să vă împuşte pe toți!

— De ce să ne împuşte? Noi nu am făcut nici un rău nimănui!

— O să vă ia totul! - insistă duduia Maricica.

— Şi dacă fugim şi rămâne aici totul pe mâna calicilor, nu-i tot aceea?

— Treaba voastră. Atunci am să aduc şi eu la voi nişte

lucruşoare, nişte mobilă şi nişte veselă, ştii tu, Tinco, aceea din porţelan şi tacâmurile din argint şi alpaca. Şi dacă o fi să ne mai întoarcem... că mâine dimineaţă plecăm spre Râmnicul Vâlcea.

A doua zi apărură în sat refugiaţii din Basarabia şi din nordul Moldovei, de pe la Hârlău, de pe la Paşcani, evacuaţi de armată. Se adăpostiră pe la casele mărginaşe, pe la casele pustii, pe la vădane „însingurate“ de „războiul sfânt". Plecase din Pungeşti şi mătuşa lui Costin, cu doi copii mici în braţe. Bătea vântul acum în casa administraţiei,unde fusese cândva atâta veselie. Fugise şi conu Jak la nişte rude în Bucureşti. Doar ţăranii şi prăvăliile jidoveşti, cu obloanele larg deschise, mai rămăsese pe acolo aşteptând deznodământul războiului.

Ofensiva rusească se oprise însă pe o linie ce unea Iaşul cu Chişinăul. Timpul se scurgea acum fără evenimente. Bubuitul tunurilor se mai ogoi. O linişte înşelătoare puse stăpânire peste sate, peste case, peste inima oamenilor. Primăvara începu să coboare de-a binelea peste pământurile Cristeştiului, natura văzându-şi nestânjenită de veşnica ei lucrare. Armata română se îngropase în trei linii de fortificaţii pentru o lungă rezistenţă. Gheorghe Petrilă îşi reluă munca pe câmp. Semănă grâu, porumb şi zăbovi cu coana Tinca multe săptămâni în via de pe Dealul Mătei. Via aceasta era principalul lor izvor de venituri. Gheorghe Petrilă o sădise după ce se întorsese de pe frontul primului război mondial. Ca soldat într-un divizion de artilerie, statul român îl împropietărise cu trei hectare de pământ şi-l decorase cu medalia Mihai Viteazu. Avea o vie producătoare, uşor de întreţinut şi ferită de mana ce distrusese vechile vii strămoşeşti. Oamenii îşi pierduse curajul să mai încerce un soi nou şi aşteptară să vadă ce se întâmplă cu butucii soldatului întors de pe front. Acum veteranul era înaintea tuturor. Îşi mai puseră şi alţii vie dar cât scoteau - beau, că vremurile erau crâncene, floarea ţării îşi lăsa ciolanele pe la Cotul Donului, prin Crimeia, la Sevastopol, pe la Odesa şi acum la nord de Iaşi. Aşa că, mai pe vară, sătenii rămaşi prin sat veneau să bea un pahar de vin tot la Gheorghe Petrilă. Se strângeau în curte, la umbra unui gutui, cereau câte o garafă şi se aşezau la vorbă. Coana Tinca le aducea comenzile şi se retrăgea apoi în cerdac, pe un scaun cu spătar înalt, din lemn de tei. Împletea la vreun ciorap sau la vreo flanelă. Nu-i plăcea să întârzie pe lângă clienţi. O plictiseau cu poveştile lor, mereu aceleaşi. Erau

amintiri de la Oituz, de la Caşin, despre un anumit sergent sau căpitan, amintiri de la răsărit, din timpul înaintării spre Stalingrad sau din retragere, de prin spitale de campanie, după cum era şi omul, mai bătrân sau mai tânăr. Costin stătea pe lângă dânşii numai ochi şi urechi. Tăcea şi asculta cu nesaţ, privea şi căuta să înţeleagă lucruri încă de neînţeles pentru dânsul.

Costică Ghironti venise de pe frontul rusesc cu o bucată de piele neagră, de forma unei frunze de măr, peste locul unde avusese ochiul drept. Era vecin cu unchiul lui Costin, Petrilă Constantin, fratele coanei Tinca, un flăcău înalt, voinic dar cu o gură de lup operată superficial şi pe viu când fusese copil. Din cauza aceasta vorbea pe nas, scoţând nişte cuvinte nearticulate, greu de desluşit şi la auzul cărora te pufnea râsul fără să te poţi abţine. Această infirmitate îl scutise de încorporare şi de război. Pentru muncă însă era bun. Învârtea vreo paisprezece fălci, pământul coanei Zoiţa, bunica lui Costin. Din când în când mai făcea rost de câte o chirie la Vaslui. Avea căruţă cu cai şi ducea fie o persoană, fie nişte mărfuri. Câştiga binişor şi era mulţumit în felul lui. Uneori avea parte chiar şi de câte o femeie neconsolată. Satul vorbea că s-ar fi ţinut şi cu Ileana lui Ghironti,vecină cu casa şi grădina, cât îi fusese plecat omul pe front. Şi n-ar fi de mirare, că era o femeie tare frumuşică, plinuţă ca un pepene, cu pielea păstrată albă pe pulpele picioarelor, croite anume pentru a duce în ispită. Se mai zicea că trecuse şi pe la cuconiţa Lucreţia, nevasta învăţătorului Neghină, căpitan rezervist, om cu mare grijă de gospodăria lui, deoarece nu se împlinea bine luna şi mai trimitea acasă de pe front, câte o ladă plină, Dumnezeu ştie cu ce, că patru oameni abia puteau să o dea jos din căruţă şi să o ducă în una din odăile acelea mari, încă neterminate, ca şi casa de altfel, fiindcă venise războiul şi plecase domnul Neghină, lăsându-şi nevastă tânără şi patru copii în grija celui de sus.

Veneau oameni fel de fel în curtea lui Gheorghe Petrilă, gata să-i primească la orice oră din zi sau din noapte. Îşi povesteau păsurile, îşi dădeau cu părerea despre una, despre alta, despre sorţii de izbândă în războiul ce măcina ţara şi omenirea de aproape patru ani, despre ce o să fie după, despre pământ, despre boieri, despre evrei. Răzeşii care apucaseră ceva pământ de la Cuza sau de la reforma agrară din l921, nu aşteptau decât liniştirea ţării, pacea, pentru a-şi vedea de gospodărie. Cei mai săraci,şi mulţi deveniseră aşa pentru că îşi

vânduseră pământul de îndată ce statul român li-l dăduse după primul război mondial, visau tot la pământ, că mare era moşia lui conu Jak Marcopol, vecină cu răzăşia Cristeştiului şi nu se mai putea trăi aşa!

Neculai Stamate, când plecase pe front, lăsase acasă patru copii şi o nevastă tânără, năbădioasă. Când s-a întors rănit, a găsit cinci copii şi acum, Maria i-l pregătea pe al şaselea!

— Spune şi dumita, moş Vasile, se adresă el unui bătrân ce se sprijinea într-o cârjă, care-i fusese naş, cum am să împart eu trei hectare de hlei, de pe coastele Gurghicei, la şase copii?

— Şi dacă or rămâne numai atâția, măi Neculai! - răspunse moş Vasile, cam tot sub forma unei întrebări.

Omul lăsă jos o buză mare, cam de trei ori mai mare decât cea de sus, acoperită cu o pieliță roşie, asemănătoare unui maț de găină, de unde-i venea porecla de Buzatu. Rămase aşa,prostit, apoi după ce i se întoarse mintea acasă, slobozi un râs de se clătinară garafele pe masă. După ce îşi reveni din zgâlțâitul acela spasmodic, luă paharul cu vin din fața sa, îi cercetă în zare limpezimea, şi îl răsturnă apoi pe gât, fără să-l mai înghită. Îi dădu drumul aşa, ca pe o pâlnie, sau cum ai vărsa un sac de grâu în coşul morii. Lichidul gâlgâi ca o scurgere de şipot în căderea lui liberă spre adâncurile necunoscute ale unui stomac veşnic dogorit de arşița setei. Cu mâneca cămăşii din pânză de in, îşi şterse leneş buza aceea groaznică lăsată în jos, apoi se scărpină cu unghia arătătorului pe sub guler, după ceafă, în căutarea vălătucelului moale ce părea să-şi fi înfipt trompa în şoricul pielii bumbăcită de muşcături mai vechi. Sughiță lung, scăpă un râgâit de trompetă răguşită şi rămase cu ochii pironiți în fundul paharului gol.

— Măi Neculai! - îl strigă Gheorghe Petrilă, care stătea cu fundul pe un pietroi, în fața bucătăriei de vară şi toca nişte fruză de sfeclă pentru rațe. Noi am aşteptat patru ani,măi! Patru ani le-o trebuit boierilor pân' ce trecut legea prin parlament.

— Eh, bădi Ghiță, sări unu a lui Răchită, cu o casă de copii, ce stătea la marginea satului, ca vai de lume, apoi n-om avea noi răbdare să aşteptăm atâta vreme!

— Vinzi blana ursului din pădure, măi Răchită! - i-o întoarse moş Vasile. Deocamdată frontu-i la Iaşi şi se țin bine ai noştri.

Deodată, dinspre soare apune, zgomotul unor avioane umplu văzduhul. Costin alergă pe cerdacul dinspre răsărit cătând spre cer.

Două păsări negre săgetau înaltul boltei senine, îndreptându-se spre Prut. Cel din urmă câştiga spaţiu, apropiindu-se de fugarul din faţă şi după câteva clipe, din ultimul porni o dâră de foc, care străbătu cerul fulgerător, prinzându-l pe primul ca într-un lasou. Abia după aceea se auzi ţăcănitul mitralierei. Tirul dură vreo zece secunde, până ce din carlinga avionului din faţă izbucni o flacără. Pasărea pârjolită îşi clătină a neputinţă aripile frânte, apoi se rostogoli ca o torţă aruncată de destin în întunericul de nepătruns al drumului fără întoarcere. Din desişul pădurii în care se prăbuşise se înălţa o trombă de fum. Urmă apoi o bubuitură năprasnică, ce se prăvăli peste dealuri şi văi până în inima băiatului rămas încremenit şi îngrozit. Celălalt avion se învârti de câteva ori peste duşmanul răpus, apoi se îndreptă spre Roman, pierzându-se în zare.

Costin rămase cuprins de un sentiment nemaicunoscut până atunci. Vedea pentru prima oară o luptă aeriană. De fapt nici nu avusese loc o luptă, ci o execuţie. Încăierări adevărate avea să vadă mai târziu. Un Ivan fugea fără să schiţeze nici un gest de apărare şi un român îl aprinse, avantajat probabil de sentimentul terenului propriu.

— Mamă, eu mă duc până acolo!

— Să nu păţeşti ceva!

Nu mai aşteptă învoirea. Alergă până la marginea satului, pe Dealul Mătei, coborî prin lanurile de popuşoi şi şesul îl primi cu fânaţea înflorită. Apoi începu să urce Dealul Zgherei. De pe coasta lui, Cristeştii abia se mai zărea pierdut printre verdele livezilor. În faţa sa, foişorul cadastral creştea din ce în ce mai înalt, unindu-se cu albul argintiu al unui cer secat de secetă. Cam după o oră pătrunse în pădure cuprins de un sentiment de teamă amestecat cu unul de curiozitate. Avea să i se arate imaginea încă necunoscută de dânsul a războiului. Va privi chiar şi cadavrul pilotului. Dar iată şi rămăşiţele avionului împrăştiate printre copacii seculari, unele dintre ele încă fumegând. Îşi imaginase avioanele de luptă construite din metal, dar acesta fusese pur şi simplu din placaj şi pânză. În atmosferă plutea un miros greu de clei ars, de vopsea topită. Vreo zece oameni ajunşi înaintea lui, scormoneau cu beţele pe sub stratul de frunze uscate. Câţiva povesteau la noii veniţi cum l-au scos pe rus din carlinga cuprinsă de flăcări, cum l-au căutat prin buzunare şi i-au descoperit actele de identitate. Cadavrul pilotului nu-l putu vedea în întregime.

Era acoperit cu un sac din acela pe care văcarii şi-l pun în cap pe timp de ploaie. Zăcea lângă tulpina unui fag bătrân, cu picioarele goale, arse şi însângerate. Cei care scormoneau prin frunze găseau cartuşe. Descoperi şi Costin unul mare de mitralieră, cu glonț dum-dum. Sosiră şi doi jandarmi, strânseră muniția, mitraliera şi se întrebau unde poate fi paraşuta pilotului.

— Mama voastră de golani! Aţi furat-o, aşa-i? - înjura şeful de post. Vă trebuie cămăşi din matase, păduchioşilor! Mai bine v-aţi fierbe zdrenţele cu leşie şi le-aţi călca cu fierul roşu, c-aţi făcut răni pe chele, scărpinându-vă! Tifosul exantimatic o să vă lecuiască de pungăşii. Care ai luat, mă, paraşuta bolşevicului, că ți-o pun pe năsălie dacă te prind!

Câțiva clăcaşi din Cristeştii din Deal stăteau rezemați în bâtele lor ciobăneşti, uitându-se tâmp la plutonier.

— Nu ştim, dom' şef, că noi amu am chicat...

— Amu aţi chicat,hai? Paştele şi dumnezeii mami voastre de mocofani! Nu ştiți! Da cine ştie, bă?

Costin îşi strecură cartuşul acela lung în buzunarul pantalonilor, apoi ieşi din pădure îndreptându-se tulburat spre casă, unde ajunse pe înserat. Drumul la întoarcere fuse lung şi plin de gânduri cu totul noi pentru el. Până atunci văzuse morți doar frumos aranjați în sicrie, cu flori de jur împrejur, în vesminte negre, curate, după ce cadavrul fusese mai întâi îmbăiat. Asemenea morți te întristează vremelnic dar nu te îngrozesc. Bocetele celor apropiați lor te impresionează, îți storc lacrimi, dar cuvintele rostite de preot te mângâie, te uşurează, te readuc la realitatea dezolantă a unei efemere existențe şi te împacă, încetul cu încetul, ca şi cum ai înghiți câte o picătură de narcotic, cu amărăciunea obştescului sfârşit. Rusul acela era însă un cadavru ars, zdrobit, cu picioarele pline de sânge, ce se arătau hidos de sub o pânză grosolană de sac. De bună seamă că i se furase şi cismele, nu numai paraşuta. Oamenii erau înrăiți, unii dintre ei sărăciți, animalizați. Nu mai alegeau de la cine fură. Jefuirea cadavrelor se perpetua din negura secolelor fără nici o jenă. Era un drept al învingătorului. Ucideți şi prada este a voastră. Aşa a fost de când e lumea. Dacă domnul Neghină, om cu stare, căpitan în armata română, trimite acasă ladă după ladă, cine ştie cum şi de unde luate, că doar nu le cumpăra de la prăvăliile ucrainene, atunci ce să mai spunem de „sarea pământului"?

— Ei, ce-i acolo? - îl întrebă coana Tinca.

— O bucățică de război, de război adevărat! Țăndări de avion , miros de clei încins, oameni curioşi, jandarmi şi un om pârjolit sub un sac aruncat deasupra.

— Văleu! Taci din gură, că nu mai dorm la noapte!

— Iaca, am adus şi un trofeu! -scoase cartuşul din buzunar şi îl întinse lui taică-său. E dum-dum!

Gheorghe Petrilă îl întoarce pe toate părțile, îl compară cu tubul unui cartuş de vânătoare şi observă că are acelaşi calibru. Trebuia doar retezat puțin.

— Ştii cî merge la puşca me?

— Şi pe urmă cum îi schimbi capsa? - întreabă Costin.

— Eh, pi urmî, facim din el o coadî di sulî. Bagi înăuntru un băț, apoi o andrea ghine ascuțâtî şi scula-i gata. Poți coase cu ea ochinci.

A doua zi dimineață Costin se apucă de lucru la stupi. Lăzile acestea cu muşte erau marea lui pasiune. Adesea stătea rezemat de gard, împreună cu Gheorghe Petrilă, priveau vrăjiți la cei câțiva stupi şi depănau planuri de viitor: „Anu aista mai facem cinci bucăți şi o să ajungem la cincisprezece. Apoi o să creştem la douăzeci. Douăzeci înmulțit cu douăzeci de kilograne de miere de la fiecare, fac patru sute de kile. Oho, patru sute de kile înmulțit cu...

Dar să mai punem la socoteală şi ceara şi boştina! Cum de nu ne-am apucat noi mai de mult! Ia uite la ele, saracile, cum vin încărcate! Îs ca halicile de grele! Se vede că o înflorit teiul. Da,da, se simte şi mirosul."

Săgeți vii fulgerau cerul, un zumzet grav, odihnitor plutea printre ramurile prunilor ce umbreau fiecare stup. Sute de mii de culegătoare plecau spre pădurea statului, acolo unde picase rusul, pentru a se întoarce încărcate cu povara dulce a florilor de tei. O vrajă misterioasă îi învăluia pe cei doi visători, purtându-i într-un viitor prosper şi fără griji, pe corabia nădejdilor. În fața lor se întindea o livadă uriaşă, pornind din pragul casei şi până sus, pe deal, unde sfârşea grădina. Sub fiecare pom se aflau câte doi stupi vopsiți în toate culorile pământului. Caturile lor gemeau sub greutatea dulce a ramelor pline ochi cu miere parfumată şi vindecătoare de toate relele ce-l năpădesc pe om.

Cu pălării mari, din paie de orez, acoperite cu voal alb, mătăsos şi transparent, ei treceau încinşi de dogoarea zilelor de iulie, de la un

stup la altul, ridicau capacele şi aşternuturile ceruite pe marginea de sus a ramelor, cântăreau din ochi bogăţia recoltei, zdrobeau între degete trupurile bondoace ale trântorilor hrăpăreţi, cărau în laborator fagurii căpăciţi, cu miere coaptă, umpleau centrifuga, puneau în mişcare roţile dinţate cu ajutorul manivelei şi deodată camera se umplea de un miros sublim, pădurea toată cu florile ei dumnezeieşti sosea acolo, o ploaie de picături se arunca cu un răpăit discret pe pereţii din tablă ai centrifugii iar jos, pe fundul ei, începea să se formeze o oglindă ce se înălţa încet, încet, până ce atingea marginea ramelor puse la extras. Atunci apicultorii deschideau robinetul şi mierea limpede ca untdelemnul umplea vas după vas. Marmidele se aliniau lângă perete în şiruri lungi, ameţitoare, oamenii nu mai dovedeau cu extrasul, casa nu le mai ajungea pentru depozitarea mierii şi visul se spărgea aici, obosit de lunga lui incursiune în viitor. Dincolo de gardul rezemat de cei doi se aflau doar opt stupi Dadant şi două ştiubee din foste tulpini de copac. Din uşa bucătăriei, coana Tinca îi cobora pe pământ:

— Da ,lăsaţi o dată gâzele celea în pace şi plecaţi la fântână de udaţi pătlăgele şi chiperii, că le dă gata seceta asta!

Coana Tinca era o femeie trupeşă, sănătoasă, creaţie a unei îndeletniciri aspre dar frumoase. Nu stătea cât e ziulica de mare dar avea şi unele momente de revoltă greu de stăpânit. Din te miri ce, o cuprindea o furie inexplicabilă, de nu-i mai intra nimeni în voie şi atunci vai de pasărea sau animalul aflat prin preajma ei! Scurtături de lemn şi ciomege, cleştele de foc, mătura, cociorva zburau prin curte, stârnind un adevărat vacarm de cotcodacuri şi măcăituri, de behăituri şi guiţaturi. Mâţa simţind primejdia, se arunca ca din puşcă pe deregul cerdacului şi se mai oprea tocmai în podul casei. Gâştele o tuleau cu aripile desfăcute în curtea grajdului, găinile săreau gardurile şi se pierdeau prin popuşoi, întreaga bătătură se golea ca prin minune de orice vietate. Pe câmpul de bătălie rămânea mai întotdeauna câte o victimă, vreun puiegan cu piciorul frânt, vreo raţă cu coada cociorvei intrată prin spate şi ieşită prin burtă. Atunci coana Tinca alerga victorioasă spre pasărea muribundă, apuca barda pusă la îndemână, aşeza capul condamnatei pe lemnar şi dintr-o lovitură precisă i-l despărţea de trup.

— Na! - făcea ea uşurată. Să-mi mai cârâi la ureche şi altădată!

Ciaunul cu apă clocotită intra în funcţiune şi pielea grasă şi

galbenă a păsării apărea golaşă de sub penele opărite.Seara se mânca friptură înăbuşită la ceaun şi condimentată cu mujdei de usturoi. Costin primea ficatul, pulpele, Gheorghe Petrilă - târtița, pieptul, coana Tinca îşi oprea gâtul, rânza şi o anumită bucată din pasăre, care conținea un os de forma unei praştii. Osul acesta purta un secret şi nu era sfârşit de masă fără îndeplinirea unui ritual practicat cu regularitate încă de pe vremea când Costin se afla pe prima treaptă de cunoaştere a lumii. Gheorghe Petrilă prindea cu două degete un capăt al osului iar coana Tinca apuca de celălalt, după care începeau să tragă fiecare spre el. Osul era însă subțire şi elastic, aluneca dintre degete şi nu o singură dată cei doi se acuzau de rea credință. Ba că este ținut prea de sus, ba că se îndoaie de la mijloc pentru a se rupe convenabil. După ce osul ceda dintr-o parte sau din alta, cel care rămânea cu o bucată de forma unui câlig în mână, îl anunța pe celălalt solemn sau ironic, sau zâmbind satisfăcut, în glumă sau în serios:

— Eu te îngrop!

De cele mai multe ori câştiga coana Tinca. Gheorghe Petrilă arbora o figură de învins, de om împăcat cu soarta lui crudă şi ordinea înmormântării.Avea atâția ani în plus față de coana Tinca! Dar nu odată, Costin avea impresia că tatăl său pierde intenționat. Întotdeauna calm, meditativ, tăcea ore în şir, suportând cu o răbdare cerească ploaia de ocări şi capete de acuzare. Costin simțea că mama lui e nedreaptă uneori şi că Gheorghe Petrilă se lasă năpăstuit din senin numai de dragul ei. Câte o dată însă răbdarea lui de oțel, răsucită ca un arc de ceas, plesnea zgomotos şi glasul care i se auzea atât de rar țâşnea dintrânsul ca o erupție:

— Da, tacă-ți melița, fimeie!

Coana Tinca se muia ca prin farmec, conştientă parcă de faptul că întinsese coarda prea de tot. Asemenea scene aveau loc mai în fiecare zi. Să fi fost de vină tulburarea produsă de prezența ruşilor la Iaşi, incertitudinea existențială. Costin devenea şi el, din ce în ce mai tăcut, mai închis în el. Nu se putea împăca cu felul de a fi a mamei sale. Adesea cădea şi ea pe gânduri, meditând în tăcere la o râcă veche cu coana Zoița, mama ei, care-i refuzase urmarea unui gimnaziu, persecutând-o şi supunând-o la casne inimaginabile.

— Iaca, băiete, ce este omul, îi spunea ea la ceasul târziu al destăinurilor, un ghemotoc de lână cu care se joacă mâțele, un

bulgăre de pământ lovit cu piciorul şi ajuns din întâmplare fie sub greutatea unei roți de căruță, care-l face una cu bătătura drumului, fie într-o margine de hat, unde norocul îi hărăzeşte o sămânță de bucurie şi mângâiere în viață. Eu am nimerit şi colo, şi colo...

CAPITOLUL III

Primul val de spaimă ce inundase satul în acel februarie de an l944, an neobişnuit de cald pentru vremea aceea, se subție încetul cu încetul. Harabalele trase de boi, acoperite cu țoluri mari din cânepă, căruțele cu cai aprigi, pline de boccele, pornite într-o ruşinoasă bejenie, începură a se întoarce pe la mătcile lor. Refugiații povesteau cum au fugit de dracu şi au dat peste tat'su, nimerind drept sub cârdurile de bombardiere americane, ce-şi depuneau oule în zonele petroliere ale Ploieştilor.

Intr-o zi sosi şi duduia Maricica, mătuşa lui Costin, şi se reinstală în vechea clădire a administrației moşiei boiereşti. Nicu Andrieş îşi reluă vechea funcție şi viața începu să reintre în normal; frontul lâncezea de patru luni de zile lângă Iaşi, radio Bucureşti transmitea zilnic aceleaşi comunicate stereotipe: „Pe frontul din Moldova se dau lupte lipsite de importanță“ Din când în când, nădejdile celor speriați de înaintarea ruşilor se revitalizau cu comunicate optimiste despre apropiata punere în funcțiune a unei arme secrete germane. După V.l şi V.2, care băgaseră spaima în londonezi, de ce să nu se creadă, în definitiv, şi în ceva mai teribil?

Duminica, în curtea lui Gheorghe Petrilă, oamenii continuau să dea cu zarul, între două pahare cu vin şi să avanseze diferite ipostaze cu privire la viitorul patriei, în ciuda afişului pus pe toate gardurile, în care un ostaş cu casca pe cap şi degetul în dreptul buzelor, îndemna stăruitor : „Sst! Duşmanul ascultă!"

— Eu zâc cî di la Ieşi nu mai trec ei, moş Vasile! - îşi dădu cu părera un băetan a lui Mihai Stamate.

— Cum o sî treacî, măi țâcî? N-or ajuns pi granița lor? Ş-or lua Basarabia şi zâua bună gospodari!

— Şî chiar dacî or năvăli încoaci, cî-s câtî frunzî şî iarbî, interveni şi Gheorghe Bostan, fost pe timpuri notar, dincolo de Mărăşeşti n-au sî mai aibî spor. Îi aşteaptî trii linii di cazemati. Pisti

Carpați n-or ave spor nici atâta!

— Da, trii linii di cazemati îs şî la Ieşi! Ne-o spus unu a lui Băisan, care o vinit în permisie, c-o fost rânit! - completă informațiile şi Costică a lui Chițigoi, ce-şi pierduse un picior sub roțile trenului între Buhăieşti şi Bârzeşti.

— Daa, ia sî auzâm di ghine, don' Bostan, cî marii Dumnezeu!

— Şî puternic-îi dracu! - îl completă pe moş Vasile, cu un tâlc anume în glas, Gheorghe Petrilă aşezat pe o băncuță sub un măr mălăieț, din care se desprindea, din când în când, câte un fruct mai copt, căzând cu zgomot pe acoperişul din tablă al casei sau în spatele vreo unei rațe sau găini, băgând-o în toți sperieții.

— Ba, pân' la una, pân' la alta, ci ni facim, fraților, cî nu plouă? - se lamentară doi uncheşi de la o masă alăturată cu cea alui domnu Bostan, îngrijorați mai mult de lipsa apei, decât de înaintarea rusească.

— De, sî vorghim cu părintili şî sî scoatim sfintili - se băgă în vorbă şi Ileana lui Teleleu, care stătea cu fundul pe o putinică, ascunzând cu grijă sub pestelcă un şâp de juma de kilă, chipurile să nu o vadă bărbații, că trage aşa la măsea!

— Cî proşti mai sunteți! - îi blagoslovi în gândul ei, coana Tinca. Nu aveți ce face cu paralele! Le dați de pomană la țapul ista de popă.

— Fa ,Ileană, strigă moş Vasile la femeia între două vârste de pe putinică. Ia spune cum a fost cu înmormânatrea rusului, cî eu îs bătrân şi nu pre mai ies din ogradî.

— D-apoi cum sî csie? Părintili n-o vrut sî-l primeascî în cimitir, cî cicî-i păgân...

— Şî l-o îngropat,aşa, cu chelea goală?

— Ferita sfântu, moş Vasili, doar creştini suntem! Din toatî sărăcia lor, fimeile din Deal o strâns o cămeşî, o izmanî, nişti haini rămasî di la unu' căzut pi front şî l-au purtat omeneşti pi ultimul drum. Ba, i-au pus la cap şî o cruci.

Trecu şi duminica cu scurtele ei ore de odihnă şi pălăvrăgeală. Gheorghe Petrilă pleca la vie însoțit de coana Tinca, Costin rămânea singur acasă pentru a acoperi treburile gospodăriei. Într-o zi intră în curte, aşa fără nici o treabă, Frăsânica lui Răchită. O cunoştea de mică, din şcoala primară. O invită în casă şi fata intră senină. Înăuntru, soarele îşi cernea mai greu lumina prin sita deasă a perdelelor de borangic, țesute în casă de coana Tinca. În cameră era

răcoare, lucrurile umbrite se topeau într-o liniște ciudată, aparentă, spartă doar de bâzâitul straniu al unei albine captive, ce încerca zădarnic să treacă prin masa transparentă a geamului.

Fata se așeză candidă pe marginea patului, rotindu-și ochii pe pereți. Costinu avea senzația că se desprinde de propriul său corp, că devine imaterial, și ceea ce era tot atât de ciudat, fata din fața lui se transformase într-un glob de foc care-i frigea gândurile și îi aprindea o dorință stranie, inexplicabilă, venită din afara lui, i se părea, insuflată de un demon necunoscut și care avea să rămână pentru el un mister, ca și geneza vieții, ca și lăcașul sufletului omenesc. Frăsânica arăta ca un fruct cu pielea brună, bine întinsă, pigmentată uniform, cum numai soarelui îi stă în putință să o facă. Părul îi cădea în dezordine peste fața ei ovală și inocentă. Ochii rotunzi și negrii i se micșorară, ca la o pisică, până ce deveniră două linii mijânde. Corpul ei radia o căldură amețitoare, un fel de forță gravitațională de abis. Costin nu înaintase spre dânsa, ci fusese fusese pur și simplu absorbit. Din această clipă privirea i se dezlână, omul dintrânsul se desprinse pe nesimțite, dispărând undeva în universul - mamă; mâinile, picioarele, trupul îşi pierdură funcțiile naturale, transformându-se într-o masă de carne inconștientă, scufundată într-o baie magnetică, imponderabilă, compusă din lumină și vibrații, din parfumuri de câmp sau margini de infinit. Timpul se oprise sau nu mai exista, sau poate tocmai acesta era timpul, o stare inconștientă a naturii, ce-i dată a se arăta oamenilor numai în vis, numai atunci când ei evadează din această „vale a plângerii“ și trec dincolo, unde nu există o măsură a lucrurilor, ci doar o liniște deplină, odihnitoare, de care Costin se lipise disperat până la confuzia trupurilor încinse.

Ieșiră în cerdac. Un măr cu coaja galbenă se desprinse din codița lui roasă de vierme și căzu lovindu-se de o scândură rezemată de gard. Un cocoș pintenat, cu penaj brumariu, se aruncă asupra lui, oprindu-l din rostogolire. O găină roșcată veni grăbită la chemarea pintenatului, dar înainte de a lovi mărul cu ciocul se trezi cu cocoșul în spatele ei. Costin îl alungă înciudat, stricându-i plăcerea naturală; ridică mărul din țărână, îl spălă cu o cană de apă și îl întinse fetei. Frăsânica mușcă din el cu cruzime, cătând cu privirile prin crengile pomului după alte daruri.

Băiatul aduna experiență de viață dar era încă departe de înțelegerea unor lucruri. Cele mai multe întâmplări rămâneau ca niște

sâmburi de piersică, greu, dacă nu imposibil de spart în dinți. Miezul putea fi dulce sau amar dar oricum ar fi fost, Costin dorea să le cunoască gustul. Unii nu-şi pun problema pe unde dorm vrăbiile noaptea. Trec pe puntea vieții cu ochii închişi. Costin ardea să vadă totul, să ştie totul, mai întâi despre el. Părintele Sârbu îi explicase cu credință de unde vine: dintr-o greşeală a lui Adam, care plictisit de viața monotonă din Rai, îndemnat, probabil, şi el de şarpele dorinței de a cunoaşte gustul cărnii neîncepute a unei Eve de o goliciune impudică, o muşcă de fructul oprit. Găsi că are un gust delicios, mai presus de înțelepciunea sfaturilor date de Dumnezeu, tatăl lor, şi părăsi uşurat această parte a universului, care nu era altceva decât o lungă zi de post, pentru a se dedica creşterii urmaşilor săi,câtă frunză şi iarbă. Şi aşa apăru sensul vieții!

Văzuse, Costin, şi unde va sfârşi, tot cu ajutorul părintelui Sârbu, ce oficia conştiincios şi împăcat cu funcția sa de vameş la puntea Styxului, toate procesiunile de înmormântare. Dramatic sfârşit, cu atât mai dramatic cu cât Dumnezeu i l-a şoptit omului la ureche încă de la naştere. Nici nu a ieşit bine copilul din matcă şi bătrânul fără inimă îi şi trimite gânduri sceptice prin cap: „Vei muri! Mai întâi maică-ta, apoi tu! Degeaba ai mai venit pe lume! O vei părăsi cu coada între picioare. Roagă-te de mine, cât timp vei trece prin Valea Plângerii, şi-ți voi rezerva un loc mai bun, acolo, sus!"

Costin ridica adesea ochii spre cer, sfredelindu-i albastru de nepătruns, în căutarea vreo unei aripi de înger, dar oarbă îi rămânea privirea şi întunecată mintea. Nu vedea decât escadrile germane de bombardament, brăzdând orizontul pe înserate. Veneau dinspre sud, în grupuri de câte şase, cu moartea ascunsă sun crucea albă de pe aripi, cu bilete de trimitere pe lumea cealaltă, lume cu coordonate geografice pitite sub voalul celui mai de nepătruns mister. În una din acelea zile de iulie, când lumina se îngâna cu azuriul asfințitului de soare, una din păsările morții, cu crucea albă gata pregătită, se transformă într-o cometă cu o coadă lungă, luminoasă, înscriindu-se fulgerător pe o traiectorie verticală. Dâra de foc se pierdu ca o vedenie în pădurile din spatele cotei 46l. Bolidul intrase undeva în pământ, ca şi rusul acela, ce-şi odihnea acum oasele lângă cimitirul Cristeştilor. Sub cerul Domnului, mâna lui atotputernică împărțea cu dărnicie un fel de dreptate. Culegea suflete de toate convingerile, pentru că acestea, oricum rămâneau în țărână. Sus, la porțile

împărăției veşnice, ajungeau doar fantomele pure, golite de orice conținut material şi ideologic, blânde, inofensive, pioase, cu înclinații muzicale, simpli soldați în marea oaste a Domnului!

Tot cătând spre cer, loc de întâlnire a oamenilor cu aripi, Costin zări într-o zi venind spre pământ un nor de hârtiuțe albe, ca nişte stoluri de porumbei. Se lansau dintr-un avion rusesc. Avioanele ruseşti le cunoşteau şi copii, după zgomotul motorului, neuniform, ca un mormăit de urs. Roiul de fluturi albi se jucă ce se jucă pe albastrul cerului, cerul era tot timpul albastru în vara aceea, apoi obosit parcă de atâta zbenguială se lăsă grăbit prin grădinile cu popuşoi, prin curțile oamenilor, pe drumurile satului. Inamicul propunea sătenilor un târg. După ce privi în toate părțile, Costin prinse un fluturaş din zbor şi intră cu el în lanul înalt de porumb din grădina sa. Ordinul jandarmeriei era că asemenea hârtii duşmănoase nu se citesc, ci numai se colectează cu grijă, să nu rămână vreouna negăsită şi se predau la postul de jandarmi. Nimeni nu trebuie să ia cunoştință de conținutul lor bolşevic!

În lanul de porumb, Costin îşi aruncă repede privirile peste conținutul manifestului scris cu litere mari şi groase: „Țărani români! Opriți jefuirea țării de către hitlerişti! Sabotați maşina de război fascistă, ascunzând cerealele. Nemții au pierdut războiul! Împiedecați-i să vă fure şi ce v-a mai rămas!"

Rupse hârtia în bucățele mici şi o îngropă în țărână, la rădăcina unui strujan. Sunt înarmați până în dinți - gândi Costin. Ce le-ar putea face nişte bieți țărani reformați? Seara prinse, ca de obicei, postul de radio „România liberă". Vocea crainicei, corectă dar cu accent rusesc, citi un fel de scrisoare deschisă, pe un ton patetic: „Domnule Maniu! Nemții sunt bătuți pe toate fronturile, nemții au pierdut răpzboiul. Alăturați-vă forțelor patriotice din România şi puneți capăt dictaturii fasciste a lui Antonescu, care a băgat țara într-un război nedrept şi distrugător, în cârdăşie cu Hitler. Răsturnați guvernul fascist de la Bucureşti şi întoarceți armele împotriva hoardelor negre germane! Faceți front comun cu Partidul Comunist, cu Partidul Social Democrat, cu toți oamenii conştienți de catastrofa în care a runcat Antonescu România şi alungați pe nemți! Uniunea Sovietică se angajează să nu schimbe orânduirea socială din România, să o ajute în eliberarea Ardealului de sub ocupația clicii hortiste. Moarte cotropitorilor fascişti!"

— Tată! - căută să se informeze Costin. Cine este acest domn Maniu, la care se roagă ruşii?

— Cum sî-ţ spun eu ca sî înţălegi? Pânî prin l933, aşa cum arăta platforma lui politică, Maniu era considerat di stânga. Di asta ţăranii au şî dat năvalî în partidul lui. Di asta m-am înscris şî eu! Dupî ci l-am votat şî l-am adus la puterii, ci crezi tu, cî o făcut domnu Maniu? O scăzu preţul la ceriale,lovind fără milă în micii producători. Aista-i domnu Maniu şi partidul lui naţîonal ţărănesc. Mai ghine i-ar spuni naţîonal boieresc!

— Şi acu' ruşii, care-s comunişti, de ce îl vor aliat?

— Măi, băiete! Politica are un nume pi cari mi-i ruşînî sî ţî-l spun, cî eşti copchil. Da ţ-oi spuni o zâcală: Fă-ti frati cu dracu, pân' ci treci puntea!

Destinele României nu se hotărau însă la Cristeşti. Oamenii lui erau robii pământului, iar pământul, visul lor de căpetenie! Dacă ruşii au promis că o să-i lase în pace, n-au de ce a se teme. Plasată cu grijă de către Gheorghe Petrilă, vestea circulă a doua zi din om în om, tot satul. Pe la prâz, coana Tinca se trezi cu musafiri. Sora Maricica din Pungăşeşti, cu Nicu Andrieş. Duduia Maricica era o femei foarte veselă, pusă în orice moment pe trăirea zilei de azi.În cea de mâine nu avea mare nădejde, mai ales după ce gustase vreo două luni din amarul refugiului. Se ridicase dintr-o căsuţă bătrânească, aşezată pe malul unei gârle ce tăia satul în două. Fiind ultimul copil din cei cinci născuţi de cona Zoiţa, maică-sa avusese o slăbiciune pentru dânsa şi o dase să umble la un gimnaziu, că posibilităţile nu-i lipseau. De acolo, fata s-a întors cu piele subţire, demnă de mâini mai spălate, care să o mângâie. Din cauza aceasta, coana Tinca o privea cu oarecare invidie şi cu mâhnire ascunsă, ce-i alimenta tot timpul o ură de neogoit faţă de maică-sa.

Duduia Maricica se făcuse o domnişoară frumuşică, poate prea frumuşică pentru povârnişurile Cristeştiului ascunse la capăt de lume. Se îmbrăca cu gust şi se preumbla pe drumurile satului cu paşi leneşi, jucându-se nevinovată cu visele frumoase, până ce întâlni într-o zi Pe Nicu Andrieş. El coborâse parcă din nălucirile acelea nocturne şi-i întinse mâna. Domnişoara Maricica i-a reţinut-o până în faţa altarului şi dincolo de el, până în faţa mormântului, în care avea să intre prea devreme, din cauza unei întâmplări nefaste.

Nicu Andrieş urmase ,la vremea sa ,o şcoală agricolă la Moara

Grecilor, lângă Vaslui, apoi se angajase administrator pe moşia lui conu Jak Marcopol din Pungăşeşti. Nicu avea o faţă de măr copt, segmentată pe orizontală de o mustaţă neagră, groasă, ce-l maturiza şi-i sporea autoritatea necesară faţă slugile şi zilierii pe care trebuia să-i dirijeze zilnic la muncile agricole. Contactul cu plebea proletară îl stânjenise vădit în însuşirea unui vocabular mai romantic, mai potrivit cu gingăşia duduiei Maricica, dar această limitare lingvistică nu-i submina competenţa în rotunjirea veniturilor, care să-i permită duduii Maricica o viaţă de huzureală. Întreţinea un cerc larg de prieteni şi organiza nişte petreceri de pomină.

Nicu Andrieş îi făcea toate mofturile şi dacă degetele ei lungi îl scărpinau la rădăcina părului de pe cap, răsturnat în poalele ei, ca în sânul lui Avram, atunci el era gata să-i coboare luna de pe cer şi să i-o aşeze între bucle ca pe o nestemată. La vârsta lui fragedă, Costin încă nu pricepea nimic din pornirile oamenilor mari, luându-le ca pe o manifestare de sine stătătoare a materiei ce-l înconjura, ca pe o rafală de vânt sau răsărit de luceafăr, ca pe o ploaie de vară sau măcăit de raţă, gândirea sa nefiind încă alterată de influenţele atât de nefaste ale moralei. Fiinţa sa se afla pe marginea acestui drum fără capăt ce şerpuie printre generaţii şi peste ele, privind alb la trecătorii mânaţi din urmă de destin. La mătuşa Maricica privea însă cu o duioşie rezervată numai ei, pentru că mătuşa Maricica nu încrunta sprâncenele niciodată, pentru că ea îl îndrăgise de mic, mai mult decât propria sa mamă şi îl purtase în braţe printre haitele de câini ce sărea în drum de după porţile gospodarilor, gata,gata să-l sfâşie. O iubea pentru plimbările peste dealuri, călare pe bihuncă, trasă de un cal blând, pentru zilele petrecute la dânsa, zile pline de îngăduinţi şi destindere. Sosirea ei la Cristeşti însemna pentru toţi o zi de relaxare. Mai întâi cobora la coana Zoiţa, mama ei bună, unde-şi lăsa darurile, bea o cafea cu dânsa, bătrâna fiind ahtiată după zeama asta neagră de Martinica. Aici ascula cu răbdare jeluirile coanei Zoiţa împotriva lui frate-său, „nenorocitul acela fonfăit", cu buză de iepure, supus în permanenţă la o tortură psihică de către mama sa, ce-i înegrea şi mai mult sufletul. Îi căzuse urât flăcăul şi asupra lui îşi descărca toţi dracii moşteniţi de la patru generaţii, adunaţi acum grămăgioară în inima ei de peste şaizeci de ani. De aici, din vale, mătuşa Maricica urca la sora ei mai mare. Când o zărea, de departe, coana Tinca se şi apuca de strigat la Gheorghe Petrilă, pe un ton plin de reproş: „Da,

du-te, bre şi-ţi schimbă pantalonii iştea, că mă faci de tot râsul. Ce umbli îmbrăcat ca Sutachili, prostul satului?"

Gheorghe Petrilă intra în casă cu paşi liniştiţi, parcă număraţi. Nu dădea niciodată la fugă şi când se întorcea primenit, purta deja în mână o sticlă de vin alb. Coana Tinca întindea o faţă de masă albă, ţesută în patru iţe şi înflorată pe la colţuri cu motive naţionale, peste o masă grea, din lemn de steajar. Aşeza cinci tacâmuri şi arunca o covertură mare peste sârma legată de deregii cerdacului, pentru cuvenita umbră. Gheorghe Petrilă, care-şi ştia rânduiala, pleca să învârtă o mămăligă zdravănă, galbenă-portacolie, din popuşoi nemţeşti, cu grăunţele mici şi parfumate plăcut, apoi o aducea răsturnată pe un fund de lemn. Aburii calzi se înălţau dintrânsa ademenitor, abătându-se pe la nasurile cu nările umflate ale celor din jurul mesei. O arşiţă cumplită încinsese văzduhul în vara aceea şi ea creştea şi mai mult după prima farfurie cu borş de pasăre. Urma apoi câte o porţie dublă de pui cu smântână.

— Mai vrei, Nicule? - întreba plină de ospitalitate coana Tinca.

— Insfârşit, înfine, dacă-i cazul...

— Tu nu vrei ,Maricica?

— Tuu, mă tem să nu-mi fie rău...!

— Ia, intervenea şi Gheorghe Petrilă, luaţi cât îi reci, pi urmî sî răsuflî! Şi trecea roată cu cana pe deasupra paharelor mari, de forma unei cupe, cu un picior negru. Beţi! Cî nu sî ştii zâlili omului...!

La urmă, coana Tinca, răsturna pe un platou din sticlă o învârtită caldă, rumenă şi unsă cu sirop de zahăr ars la dogoarea rolei. Desert irezistibil, stins cu lichidul spumos de Noham, galben ca mierea, cules toamna târziu, după ce bobiţa se făcea ca stafida.

— Măi, se adresa Nicu Andrieş, Maricicăi, cu un zâmbet ascuns sub mustaţă.Nu ştii unde sunt cheile de la bicicletă?În timp ce mima o căutare disperată, în chipul cel mai serios, îşi dădea drumul cu trei găuri mai încolo la cureaua pantalonilor.

— Nu ştiu,Nicule, nu ştiu, îi răspundea duduia Maricica, cu o mină nevinovată, repetând aceeaşi figură, şi dându-şi drumul la cordonul rochiei.

Gluma era cunoscută şi conmesenii o savurau cu deplină înţelegere a situaţiei imposibile în care ajunseseră stomacurile lor. Într-un asemenea moment de saturaţie maximă, când omul îşi găseşte cu greu o poziţie cât de cât acceptabilă, în coana Tinca se aprinse

fitilul umorului negru.

— Tu, Maria, dacă mănânci şi restul ista de mămăligă, îți dau două sute de lei.

Restul ista de mămăligă era o bucată apreciabilă, a cărei ingerare ar fi constituit o problemă chiar înaintea acestei mese copioase.

— Eşti nebună,tu! Mă pui la o grea încercare!

— Să chiorăsc, na, dacă nu-ți-i dau!

Două sute de lei era prețul unei perechi de pantofi buni. Duduia Maricica se mai gândi, ce se mai gândi, sorbi oftând din paharul cu vin, şi începu să urce Dealul Golgotei. Mesteca leneş şi înghițea de parcă ar fi durut-o amigdalele. Întindea gâtul ca o gâscă îndopată, până ce dumicatul reuşea să scape de rădăcina limbii. Supliciul dură cam o jumătate de oră. În acest timp, coana Tinca râdea de-i curgeau lacrimile. Gheorghe Petrilă privea ca la un fachir ce înghite săbii şi clătina din cap dezaprobator. Unchiul Andrieş zâmbea mânzeşte, îngrijorat, dar încerca să nu-şi exteriorizeze tulburarea. Pe Costin îl cuprinse un sentiment de milă pentru mătuşa lui dragă. Aşa era ea, o femeie tânără, cu picioarele lungi, croite să seducă, dornică de fructele dulci ale vieții. Nu era zgârcită dar se angajase în acest neinspirat pariu dintr-o şagă, sau o dorință de frondă, care a costat-o apoi două săptămâni de bolire. La ultima petrecere însă organizată de dânsa, sub acoperişul administrației, purta o pereche de pantofi noi. Costin se dusese la Pungăşeşti încă de dimineață. Pe seară urma să vină şi mama lui, singură, ca de obicei. Gheorghe Petrilă nu prea participa la sindrofiile cumnatei sale. Prefera să rămână acasă, să păzească gospodăria, să se odihnească după zilele grele de muncă şi să mediteze, să citească ceva.

Sala mare a administrației, în care duminica se făcea plata muncitorilor, strălucea de curățenie. Aici urma să se danseze. Într-un salon alăturat erau întinse mesele.Pe fețele lor albe din pânză de Damasc, străluceau farfuriile din porțelan „Made in Germany“ şi tacâmurile din alpaca. Pe platouri aşteptau gustările pregătite cu sârg şi artă încă din zorii zilei. Costin ajutase la bătutul albuşului de ou, la spartul nucilor şi alesul miezilor, la extrasul smântânii din cele două căldări cu lapte mulse de Dorobanțu, băiatul de curte a unchiului Andrieş, un tânăr plin de umor, cu sclipiri surprinzătoare, strălucit povestitor în grai dulce, moldovenesc, un adevărat Creangă de pe Valea Racovei. Eroii povestirilor sale erau găinile, purecii, viței,

tăiatul lemnelor, mulsul vacilor, facerea focului, prăşitul harbujilor, slugile de la fierărie, orice îndeletnicire casnică, pregătirea premilitară, la care participa duminica, prizonierii ruşi ce roboteau pe moşia lui Jak Marcopol şi bolşevicii de pe front, în care i se spuse că trebuie să tragă cu puşca. Din tot ce-i cădea sub simţurile văzului şi auzului, Dorobanţu extrăgea cu mult simţ artistic miezul vesel al obiectului şi ascultându-l, cu greu puteai rezista să nu izbucneşti în râs. Costin nu se desprindea de umbra lui de dimineaţă şi până seara. Îi admira nu numai glumele sale şi hărnicia cu care îndeplinea orice muncă, dar şi modul cum le făcea. Când tăia lemne, de exemplu, el vorbea cu fiecare butuc şi lovea cu atâta precizie, încât buăţile săreau matematic şi se opreau exact acolo unde li se comanda. Pentru aceste calităţi, duduia Maricica ţinea la Dorobanţu ca la un membru al familiei. Poreclit astfel pentru isteţimea lui, tânărul era fiul unui ţăran sărac, pe nume Vasile Poiană, om cu o casă plină de copii. Una din fetele lui, pentru calităţi asemănătoare fratelui ei, ajunsese cameristă la conița Marcopol şi „slăbiciunea“ domnişorului Niţă, fiul moşieresei. Se aruncase în braţele lui sau poate îi căzuse victimă pe după perdelele saloanelor. Evenimentele ce aveau să vină, dădură acestei legături, ajunsă de notorietate publică, o întorsătură inimagiabilă pentru frumoasa fată cameristă. Dar să oprim povestirea la faimoasa petrecere dată de duduia Maricica, un fel de ţipăt al lebedei.

Una câte una, perechile invitate începură să sosească. De la Armăşoaia, un sat vecin cu Pungăşeştii, îşi făcu apariţia domnul Cumpănă, învăţător, prieten de nedespărţit al domnului Andrieş. În spatele lui îşi flutura pletele lungi doamna Cumpănă, prietenă intimă a duduii Maricica. Fără doamna Cumpănă, trebuie să recunoaştem, petrecerea nu ar fi avut nici un farmec, pentru că această femeie era întruparea senzualităţii. Ea nu avea corp, membre, ci doar forme incitante, ce te duceau cu gândul la lucruri ce nu se cad a fi exprimate nici atunci când te afli singur, cu tine însuţi. Peste toate aceste unduiri, create de mâna artistică a Domnului, sau poate a diavolului, special pentru a înfunda în negura păcatului pe cei slabi de înger, cobora un păr auriu, cu ceva din atracţia florii soarelui. Ochii doamnei Cumpănă, diamante înlăcrimate şi ispititoare de o sută de carate. Nasul, negreşit de provienenţă romană. Buzele nu se întredeschideau decât pentru a le sublinia funcţia erotică.

Sosiră, pe rând, şi domnul Alungei, şeful de post, cu soţia, o nemţoaică înaltă, ştearsă, cam osoasă dar înzestrată cu un zâmbet de bunătate în colţul gurii. Îşi făcu apariţia şi domnul Macovei, un fel de mecanic şef pe moşia Marcopol, un munte de om, cu o nevastă mică şi grasă, ale cărei forme feminine se reduseseră la un cilindru din grăsime, sprijinit pe doi piloni apreciabili, din acelaşi material de construcţie. Intră şi domnul Vierescu, funcţionar la fisc, fotograf amator, celibatar neconvins dar cavaler tomnatic, amorezat de Ilenuţa, o puştoaică din Cristeşti, cu trei ani mai mare decât Costin, dactilografă la judecătoria Pungăşeştilor. După el apăru şi coana moaşă, prin mâinile căreia trecuse şi Costin, la venirea lui pe lume, o femeie trupeşă, învăţată să bea rachiu de la lehuze, gata să povestească o sută de întâmplări, a căror erou principal era chiar ea, cu dibăcia ei în ale moşitului. În salon se mai afla un personaj interesant, unchiul lui Costin, Vasile Florea, originar din Pungăşeşti, fost plutonier major la Regimentul 25 Infanterie din Vaslui, decorat cu „Virtutea militară", pensionat şi stabilit acum chiar lângă gardul unităţii unde slujise patria. Se căsătorise cu altă mătuşă de-a lui Costin - Nataliţa, o femeie ce moştenise de la maică-sa, coana Zoiţa, pachetul de nervi transmis în întregime, hula faţă de bărbatul ei, bun ca pâinea lui Dumnezeu. Peste această năpastă răzbătea cu spiritul lui blând, îngăduitor, cu înclinaţia sa spre o muncă epuizantă pentru umplerea cămării de unde trebuiau să se hrănească patru fete şi un băiat, ceva mai mic decât Costin. Şi-l mai hărăzise natura cu darul vorbirii pline de duh. Picase la petrecere întâmplător, de unde şi nevoia de a fi prezentat sau de a se prezenta singur oaspeţilor din anturajul duduii Maricica.

Gazda îl luă de mână şi îl duse în faţa soţului frumoasei blonde, încunoştiinţându-l despre un raport unilateral în care cei doi se aflau faţă de dânsa: prietenul nostru şi cumnatul meu!, identificarea civilă rămânând în sarcina celor prezentaţi într-un chip atât de sumar.

— Cumpănă! - rosti învăţătorul apăsat.

— Ciutură! - îi răspunse Florea, lipindu-şi sonor călcâile, dintr-o veche deformaţie profesională, aplecându-şi, în acelaşi timp, corpul în faţă până când formă un unghi drept, suficient pentru a-şi proteja zâmbetul şiret ce i se ivise pe figură.

Duduia Maricica ridică sprâncenele a mirare, o clipă doar până ce şi-a dat seama că iubitul ei cumnat se află în apele bunei

dispoziţii, pentru ca imediat să-şi întindă buzele până la urechi, într-un arc de lună nouă şi să de drumul la un râs contaminant, ce molipsi întreaga adunare.

— Dacă pe dumnealui îl cheamă Cumpănă, de ce nu m-ar chema şi pe mine Ciutură? - declară grav unchiul Florea.

— Să ţi-o prezint şi pe doamna Cumpănă, îi propuse cumnata Maricica.

— Deci, în seara aceasta vom bea vin cu „ciutura“ de la o fântână cu două „cumpene"... - continuă el pe acelaşi ton hâtru.

— La două cumpene s-ar cuveni şi două ciuture! - sugeră făptura aceea suavă, ce adunase în sinuozităţile bănuite pe sub rochia-i de mătase, farmecul de la o mie de femei.

La vederea lor, fostul plutonier major îşi pierdu umorul, ca să nu spunem piuitul. Dar îşi reveni repede din ameţeală, trosni călcâile şi replică:

— În faţa unei asemenea „cumpene", ciutura mea a rămas „descumpănită"...!

Domnul Andrieş scăpă un hohot sever, de administrator învăţat cu poruncile. Coana moaşă Leon, râdea de i se clătina ţuguiul de pe pântece, amplasat cam pe locul buricului, ceea ce demonstra că la naşterea ei nu avusese parte de o asistenţă prea pricepută în tâierea cordonului ombilical, de unde şi dorinţa ei, când ajunse la maturitate, să se dedice profesiunii de moaşă comunală.

Domnul Cumpănă nu-şi mai încăpea în pene, domnul Vierescu, cu un chibrit, făcu să explodeze pulberea de magneziu şi imortaliză pe peliculă momentul când din domnul Macovei se revărsa un hohot de motor „Diessel“, însoţit de o ploaie de stropi ce fuseseră iniţial o gură de „Fetească“.

Se degusta profesional, trecându-se vinul prin sistemul maxilar şi exprimându-se satisfacţia prin plescăituri de limbă; se apreciau cu superlative buchetele soiurilor albe, femeile îşi spuneau fleacuri, o mie de fleacuri despre reţete de conserve, despre inteligenţa progeniturilor, despre leacuri împotriva durerilor de ficat, rinichi, burtă. Bărbaţii mai fulgerau câte o ochire spre vreo pereche de picioare uşor desgolite, surprinse doar o secundă în momentul când se aşezau unul peste altul, regretând în sinea lor că mişcarea aceasta intimă nu a fost puţin mai largă, ceea ce ar fi dezvăluit o perspectivă şi mai profundă, regrete muiate pe loc în paharul cu vin nobil, gest

care masca perfect tulburarea iscată de peisajul nud, dând, în acelaşi timp, răgaz imaginaţiei să o ia razna dincolo de maximum oferit ochilor de o întâmplare cam zgârcită. Pe la ora zece seara îşi făcu apariţia şi orchestra, compusă exclusiv din viori şi ţigani. Duduia Maricica se şi avântă în „Valurile Dunării", îndemnând şi pe ceilalţi invitaţi, care nu întârziară să o urmeze perechi-perechi, în paşi săltaţi şi fuste rotitoare. Se vânturau mătăsuri, se scuturau cărnuri, care în vârtejul dansului se lipeau aparent nevinovate. Atmosfera salonului se încise, grea de triluri şi de zgomotul pingelelor frecate de duşumeaua vopsită cu ulei roşu.

Costin, retras într-un ungher, observa tăcut zghihuiala aceea caraghioasă de trupuri decise,parcă, să-şi facă felul, să-şi zdrobească mădularele, să-şi stoarcă din ele şi ultima fărâmă de putere, înaintea sosirii Apocalipsei. Încercau ei,oare, prin această disperată aruncare a cărnii şi a minţii în vârtejul ameţitor, stârnit de aripile iuţi ale melodiilor, ce te obligau la o mişcare diabolică, să-şi arunce peste gânduri neagra plapumă a uitării? Sau aripa neagră a unei presimţiri sâcâitoare le flutura prin minte gândul că poate noaptea aceasta prilejuieşte ultima invitaţie a duduii Maricica?! Ruşii se aflau totuşi la 70 de kilometri, înfipţi ca un cuţit în inima Moldovei, ameninţând în permanenţă să se reverse ca un puhoi peste pământurile şi liniştea lor. Cu toate sforţările de a uita această realitate, discutarea situaţiei nu putea fi ocolită multă vreme. Bărbaţii se strânseră într-un colţ mai ferit, cu paharele în mână, comunicându-şi pe rând impresiile, speranţele, veştile de ultimă oră, aflate din diferite surse. Domnul Andrieş auzise de la conu Jak Marcopol, că la începutul lunii, Majestatea Sa, regele Mihai I, fusese pe front. Mareşalul Antonescu intenţiona să facă o mobilizară generală pentru un război total, pe viaţă şi pe moarte. Hitler îl asigurase de iminenta punere în funcţiune a armei secrete capitale.

— A venit într-o permisie Gheorghe a lui Prună - spuse şi domnul Macovei, cu vocea lui de bariton. Cică s-au îngropat în beton ai noştri, de nu va trece nici musca. Doar tancurile reuşesc să ajungă până la linia a treia. Daa, stau nemţii ascunşi prin gropi cu „faustpatrone“ şi le iau pe la spate, de nu rămâne nici unul întreg. Le găureşte ca pe caşcaval!

— Ei, şi dacă o fi să rupă frontul, scăparea e pe Carpaţi! - conchise cu un aer de strateg şeful de post. Românul are şapte vieţi!

Nu-i aşa domnu Florea?

— D-apoi ,eu am făcut un război, intru acuşi pe 54 de ani şi tot nu mă dau bătut!

— Ee, da ia lăsați politica în pace, că se răceşte friptura! Hai, la masă! - şi duduia Maricica, prin cuvântul magic „friptură", reuşi să spargă consfătuirea bărbaților, luându-l de braț pe domnul Cumpănă şi trăgându-l după dânsa.

— Aşa e! - se alătură pe loc chemării şi unchiul Florea. Dacă o fi să ne dăm viața pentru patrie, cel puțin să fim sătui! Nu e bine să pleci pe lumea cealaltă cu stomacul gol! Că cine ştie dacă îți mai dă cineva de pomană sau nu?

— Poate nici nu vor mai avea de unde să ne dea! - spuse amar domnul Vierescu, în timp ce o căuta din ochi pe domnişoara Ilenuța.

— Puşche pe limbă-ți, domnule! - îl apostrofă mecanicul şef. Ce, vrei să fac ulcer?

Se stârni un vârtej de râsete pe mai multe voci. Ticul, şeful orchestrei, cu o şuviță de păr ce-i traversa chelia ca o punte, de la o ureche la alta, atacă o melodie de inimă albastră:

— Cine mi te-a scos în cale,
Mi-a adus în casă jale!

Invitații se rânduiră în jurul mesei. Fălcile începură să li se mişte cu un fel de patimă. Pielea de pe picoarele de curcan arăta rumenă şi carnea era bine frăgezită.Duduia Maricica îşi lichidase cârdul de curci. Decât să le mănânce ruşii...! Platourile arătau ca nişte piramide. Musafirii înfulecau stăpâniți parcă de acelaşi gând. De ce să rămână de ei? Nu-i păcat de mâncare şi de muncă? Din când în când mai făceau câte o pauză, mai sorbeau câte o gură de vin, pentru degresare, şi iarăşi îşi înfigeau colții în vreun piept sau picior, că pasărea aceasta era regina fripturilor!

Costin îi privea absent şi nerăbdător, părându-i-se o veşnicie până la desert, când trebuia să se servească lapte de pasăre. Nimic pe lume nu i se părea mai bun decât zeama aceasta albă-gălbuie, parfumată cu vanilie şi denumită atât de impropriu. O clipă îşi aminti de o scenetă comică jucată pe scena şcolii din Cristeşti, în care Paul, cu mutra lui de bufon, monologa cunoştințele elevului prost despre gâscă: „Gâsca ne dă nouă lapte, brânză, unt şi ouă...!“

Glumele continuau să picanteze atmosfera de largă întrecere gurmandă, să o stimuleze pe măsura bucatelor delicioase.Musafirii

porniți pe elevarea calităților spirituale aveau în față un câmp nelimitat de experimentare şi un auditoriu dispus să înghită orice diletantism, ca omul la pahar, bine dispus şi incapabil să facă o selecție riguroasă a „perlelor“ servite incognito. Spre dimineață veni vremea cântecelor răscolitoare: „A venit aseară mama/ Din sătucul de departe/ Să mai vadă pe fecioru/ Astăzi domn cu multă carte! ; De-aş fi rămas fecior la boi/ De-aş fi rămas acasă...“ Sau „Călugărul din vechiul schit“ - interpretate unanim de conmeseni, printre care se distingeau şi câțiva solişti de marcă în ale răgetului.

— Am plâns ş-apoi am adormit! - continuă patetic într-o pauză şi domnul Florea şi îşi prăvăli capul teatral pe fața de masă, în apropierea unei grămezi de oase descărnate, găsind în sinea lui că a mai făcut o glumă. Numai că tigva îi devenise atât de grea, încât nu a mai putut fi ridicată în poziția inițială. Țiganii se plimbau de acum pe lângă mese, zăbovind mai mult cu vioara pe la urechea cântăreților vocali, ce puneau tot sufletul în enunțarea cât mai dramatică a textului strigat. Apoi Tică se urcă pe un scaun, pişcă de trei ori struna subțire a instrumentului şi vocea lui de profesionist se impuse peste hărmălaia generală:

— Ş-acu', bohierilor, dupa mine!

La această cârâială a cioroiului, musafirii, gazdele, îşi abandonară melodiile personale şi se aliniară cu tot patosul unor patrioți români şlagărului zilei: „Hai lic şi iar lic, am prins un bolşevic!“ Melodia cu un ritm vioi, cu un text vesel, pe unele locuri pornografică, avu darul să deştepte interesul general, să declanşeze un optimism de nezdruncinat în victoria celor care luptă pentru cruce. Clădirea administrației boiereşti vibra ca o tobă maltratată din fanfara militară. Farfuriile şi paharele zdrăngăneau sub furia pumnilor trântiți pe masă în ritmul frenetic al refrenului reluat la nesfârşit: „Hai lic şi iar lic, am prins un bolşevic!“ Speriat, domnul Florea săltă, însfârşit, capul de pe masă întrebând curios: „Unde-i, unde-i!"

Privi în jur cu ochii cârpiți şi nu văzu decât o adunare de guri deschise larg, ca nişte găuri întunecoase, garnisite pe margini cu colți de mistreți, a adunare de pumni ațâțați, ce-şi stâlceau linia vieții din palmă de tenacitatea imperturbabilă a scândurii din stejar, o cioară croncănitoare cocoțată pe un scaun şi cobind a pustiu.Pfui! Nu-şi putea reveni. Nu mai avusese de mult aşa un coşmar şi încă în stare

trează! Se aruncă asupra unui pahar plin şi-l goli într-o clipă. Când ceilalţi încetară melodia, căutând apoi însetaţi noi resurse de entuziasm în cupele de pe masă, domnul Florea înviorat după somnişorul tras în chip de glumă, simţi că-l înghesuie talentul muzical. Ridică o mână în sus, ca şi cum ar fi ţinut în ea o baghetă, exersă un solfegiu şi începu să cânte crescendo: „Roata morii se-nvârteşte/ Ţac,ţac,ţac/ Morărița rău tânjeşte/ Tac,ţac,pac!

Doamna Macovei, soţia morarului şef, zâmbi galant, interpretând textul melodiei drept un apropo adresat ei. Domnul şi doamna Andrieş dădură însă melodiei un sens mai adânc, complet contrariu textului cântat până atunci cu lic,lic. Găsiră „roata“ chiar nelalocul ei, de proastă inspiraţie, lucru ce se putu observa şi după efectul produs asupra invitaţilor, un efect deprimant, de parcă s-ar fi apropiat o furtună cu consecinţe impevizibile.

— Dar ce-ţi veni, bădie, cu cântecul ăsta? - îl apostrofă cumnata Maricica. Altul n-ai mai găsit? Apoi se răsuci către Ticu,cioroiul şef:

— Iorga! Ia zi-i una! Da ştii? Să geamă duşumeaua!

Unchiul Florea nu înţelegea să se astâmpere şi atrase din nou atenţia onor petrecerii:

— Domnilor şi doamnelor! Un moment! Oare nu auziţi nimic?

— Ce să auzim, bădie, ce să auzim? - se impacientă duduia Maricica.

— Nişte trosnituri, nişte bubuituri...

— Ba da, auzim! - îi răspunse tare domnul Cumpănă, jubilând în sine că-i ia ponta veteranului. Se crapă de ziuă!

Ha,ha,ha!

— Eroare, domnilor şi doamnelor! Mi se pare că se aud tunurile şi asta e cu totul altceva...

Domnul Andrieş şi cu domnul Macovei se strecurară afară, în faţa administraţiei.Mirosul pătrunzător al straturilor de regina nopţii îi învioră.La răsărit, peste dealurile Cristeştiului, cerul se poleise cu aur şi vin rubiniu.Dinspre Iaşi însă cazanul frontului fierbea la cea mai înaltă tensiune.

— Dom' Nicu! Parcă nu miroase a bine!

— Să nu facem panică printre femei,don' Macovei. Eu mă întorc printre invitaţi.Dumneata du-te şi pregăteşte tractoarele, butoaiele cu motorină, patru harabale.Le agăţăm de „Buldog-uri".De data asta nu mai plecăm cu animale.Luăm tractoarele cu noi.Avem aici atâta

grâu!

— Şi conu Jak o să fie de acord?

— Dă-l în crucea măsii de grecotei! Scapă fiecare cum poate.El are maşină şi rude în Bucureşti!

CAPITOLUL IV

Gheorghe Petrilă rămăsese pe lângă gospodărie în ziua aceea tulbure, cuprins de o presimţire rea. Ostoi gura porcului cu câteva troace de sfeclă hăcuită mărunt cu barda pe lemnar,smulse din grădină o sarcină bună de ştiriţă şi o aşeză în faţa celor două vaci legate de iaslă în grajd.Se spălă pe mâini cu apă încălzită la soare într-o putină ce o ţinea lângă fântână pentru udatul verzei, apoi aruncă o privire iscoditoare peste gardurile vecinilor. Oamenii umblau aiurea prin curţi, de colo până colo, uitându-se din când în când spre cerul gol şi siniliu, de parcă ar fi aşteptat să le vină din partea aceea un răspuns. Doar albinele îşi continuau nestingherite activitatea începută o dată cu ivirea zorilor, complet străine şi indiferente la rivalităţile omeneşti.Gâştele cu gâtul lor de girafă, încercau câte un concert pe şapte voci, căci atâtea erau de toate.Ţipetele lor stridente şi afone nu reuşeau însă nici pe departe să acopere vacarmul ce răzbătea mai puternic ca niciodată dinspre Iaşi.

— S-alegi şăfu' - gândea cu voce tare Gheorghe Petrilă.Mult nu mai poate ţâni! Pi ruşi nu-i întreci nici dracu în artilerie!

Alături, în curte la părintele Sârbu, se gândea alte cele.Dacă soldaţii mărşăluiesc cu capul în pământ, pe o direcţie opusă frontului,nu-i a bună! Prin faţa casei parohiale, căruţe hodorogite, trase de cai slăbănogi şi obosiţi, cu coastele rănite de frecătura harnaşamentelor, pline de soldaţi bandajaţi pe unde gloanţele şi schijele le muşcase carnea, curgeau de dimineaţă fără oprire, spulberându-i sfinţiei sale orice nădejde de izbândă asupra diavolului roşu. Bunul stăpân al cerului îl punea la grea încercare şi el trebuia să îndure, ca un mucenic de pe muntele Atos, toate caznele aduse de Necuratu pe pământ. Noaptea întreagă urmărise buza dealurilor dinspre Rafaila, aprinse ca în preajma unui apus de soare,iar dimineaţa, când bubuitul tunurilor fără de sfârşit începuse să hâţâne şi mai cu duh scoarţa asta păcătoasă pe care ne târâm ca omizile,

părintele Sârbu înțelese că nu mai e nimic de făcut. Cucoana preuteasă, o femeie împlinită peste măsură de dulceața pomenilor gustate pe îndelete la căldura zilelor bune, suflând ca o locomotivă sub dealurile Bârnovei, din cauza cărnetului ce se pusese pe dânsa, prin grija domnului şi milostenia enoriaşilor, alerga besmetică din ogradă în casă şi de acolo înapoi, buchisând sub coviltirul carului cu boii gata înjugați, fel de fel de bocele, că omul strânge toată viața şi când pleacă nu se îndură a lăsa nimic în mâna străinilor. „Dacă apuc să dau după Carpați - îşi depăna în neştire gândurile părintele Sârbu, scap cu barba nesmulsă de bolşevici. Cât despre acareturile aistea,mare-i Dumnezeu! Fac eu altele, atâta vreme cât nu mi-o lua nimeni patrafirul de pe piept!"

Pe la poarta lui Gheorghe Petrilă se auzi scârțâind un convoi nou. O căruță cazonă trăgea după dânsa, ca un magnet, un cârd de soldați români, cu hainele jerpelite şi albe de praf, ce se agățau când de o mănuşă a vehiculului, când de o scândură a coşului,trăgându-şi după dânşii bocancii grei şi scofâlciți.Fețele lor reflectau urma epuizantă a oboselii şi parcă amărăciunea unei înfrângeri ştiute numai de ei.Popa Sârbu țâşni în drum şi opri un sergent înalt, ce-şi purta capela într-o mână.

— Spune-mi, fiule, ce se aude cu frontul?

— Ce-auzi şi dumneata, părințele - răspunse militarul, făcând un semn cu capul înapoi, ca şi cum ar fi alungat o muscă.

— Doar nu vin ruşii, sergentule!

— O să vadă sfințiia sa şi singură...!

Părintele Sârbu se întunecă la față, ca pocnit peste mir de Ucigă-l Toaca şi se năpusti în ogradă să împlinească voia Celui de Sus, ca unul dintre cei de pe urmă păcătoşi.

--Preuteasăă! Lasă bulendrele şi suie în căruță, că fără de margini este mânia lui Dumnezeu!

Cucoana preuteasă mai cuprinse o dată cu privirile înlăcrimate bunătatea de casă lăsată vraişte, îndemnă copii să urce sus, făcu semnul crucii şi-i mai spuse unei bătrâne ce-şi ştergea nasul cu coțul pestelcii.

— Ai grijă de toate, mamaie!

Preotul făcu şi el trei cruci mari, întors cu fața spre răsărit, căci Dumnezeu se află întotdeauna în partea de unde răsare soarele, blagoslovi din greşeală coarnele boilor, apoi urnind animalele la

drum, spuse un „Doamne ajută!“ din adâncul durerii lui şi oricât îşi pusese în gând mai înainte să pornească cu dreptul în față, primul pas pe calea „Fugii din Egipet“ îl făcu tot cu stângul... Din hudițele satului se mai alipiră de atelajul preotului, căruța lui domnul Bostan, agățată de tractorul cu care îşi purta moara din luncă şi încă vreo două căruțe mânate cu disperare de nişte basarabeni, care nu-şi găsiră scăpare nici aici, în Moldova din dreapta Prutului.La fântâna cu cumpănă din marginea comunei, reprezentantul lui Dumnezeu pe pământ dădu cu ochii peste Gheorghe Răchită, un om necăjit, ce-şi ducea amărâtele lui de zile într-un bordei plin cu copii purtați numai în cămăşuțe până la călcâie. Omul acesta despre care unii spuneau în şoaptă că s-ar întâlni cu partizanii ruşi în pădurea statului, de pe Dealul Gurghicea, tocmai îşi adăpa capra în teuca de lângă fântână, scărpinându-se calm dar apăsat, pe sub cămaşa din pânză groasă de cânepă.

— Tu ce faci, măi Răchită, îl întrebă popa, neavînd ce face, nu pleci?

— Hîîî, mârâi omul surprins. Da, mie ce-o sî-mi ieie ruşii, părințele? Păduchii? Unde nu dă Dumnezeu cel Mare! Abia scap de ei!

— Faci râs de numele domnului, păcătosule şi te-ai dat cu bolşevicii, păgânule! Oo,hăis,cea bălan! - se adresă el apoi boilor şi iuți paşii.

Gheorghe Petrilă asista tulburat din spatele porții înalte, prinsă în doi stâlpi de stejar, la fuga popii, la scurgerea coloanei militare în retragere, care însemna tot un fel de fugă. Citise undeva un aforism sau un fapt real, nu-şi mai amintea bine, despre simțul primejdiei la şobolani. Când vaporul începe să ia apă, primii care-l părăsesc sunt aceste ființe preventive. În cazul de față, popa Sârbu păcătuia nu numai că-şi părăsea enoriaşii, învățați să nu ia în seamă caznele cele rele date de Dumnezeu anume pentru verificarea loialității față de dânsul şi împărăția sa de Dincolo, ci şi prin încercarea sa de a se da la fund, de unde până acum stătuse numai în cabina de comandă a parohiei.

Citise mult Gheorghe Petrilă în orele lui de răgaz. Colinda prin alte lumi, pe alte meleaguri şi prin multe suflete, cătând apoi asemănări prin jurul său. Îi plăcea să afle rosturile lumii, că din şcoală, făcută abia după întoarcerea din război, apucase doar patru

clase. Tânărul învățător, care avea să fie mai târziu marele actor Constantin Tanase, în loc să-l strige aşa cum îi era numele în catalog, îi spunea „bădi Ghiță". Lecturile îi luminase mintea şi îl încurajaseră spre gânduri mai înalte, spre critică socială. În discuțiile interminabile cu notabilitățile satului, susținea cu tărie interesele poporului, înțelegând prin această noțiune de popor, oamenii de felul lui, talpa țării, cei ce duc greul.Acum însă la poarta vremii băteau alte clopote. Spectacolul din uliță stârnise în inima sa simțăminte contradictorii. Fuga, se ştie, e sănătoasă, dar provoacă panică, contaminează gloata, o îngrozeşte şi o aduce în situația turmei pornită cu capul în jos după sunetul tălăngii legată de gâtul oii celei mai destoinice,dar încolțită de data aceasta de haită. Gheorghe Petrilă era pus în situația de a lupta împotriva acestui curent, cântărind în mintea sa, fără grabă, toate şansele. Pe neobservate, dispăru de pe locul de veghe şi se trezi în fața unor oameni cu stele roşii la caschete, care-l judecau:

— Ție ce vină ți se aduce?

— Cî aş fi un țăran mai răsărit...

— Eşti culac, ai cinci hectare de pământ!

— Am pentru că i-am bătut pe nemți la Oituz şi la Caşin.Straşnic i-am mai bătut! Du-te şi le vezi oasele în Mausoleu la Mărăşeşti! Le-am strâns acolo drept mărturie...

— Ai o casă cam mare!

— Încă nu-i a mea. Am plătit-o doar pe jumătate şi moştenitorii vânzătorului , de la care am cumpărat-o, vor să mi-o ia înapoi.Tot ce câştig dau la avocați, cheltuiesc pe drumuri la Vaslui, pe la tribunale...

— Ai explotat munca altora! Ți-ai săpat via şi cules-o cu țiganii din Deal!

— Le-am plătit cinstit şi pe deasupra le-am dat de băut şi de mâncare pe săturate.

— Ai fost țărănist de-a lui Maniu!

— Am fost... mai de mult!

— Treci la zid!

— Pentru ce, praşu vas?

— Eşti împotriva comunismului! Aşa e?

— Cine a spus? Nici nu ştiu exact ce înseamnă! Mi-a spus ceva Costin, după ce s-a întors de acolo, de la voi. Da, pe aici, alte cele se

învârt pe limbi ascuțite şi eu nu mai pricep nimic!

— Eşti un țăran prost! Te iertăm numai pentru asta...

— Tot pentru asta m-au iertat şi în l907.

— Dar ce ai făcut atunci?

— Am vrut să jefuiesc conacul lui Jak Marcopol, da nu mi-o mers, că eram mulți şi proşti. Slugile boierului au tras cu puştile în noi. Dacă am văzut primejdia, ne-am lăsat prin prăvăliile jâdanilor, că şi ei erau mai bogați decât noi.

— Tu ce ai luat de la aceşti oameni de treabă? Care ți-au dat mai târziu marfă pe datorie?!

— O traistă cu nasturi... De fapt, nu o traistă, ci doi craci de pantalon.Îi legasem jos cu sfoară...

— Aha! Au avut motiv să te ierte. Eşti un dobitoc! Nu aşa se schimbă roata lumii, cu nişte nasturi băgați în cracii pantalonilor! Treci deoparte! Hai, altul la rând! Hei, tu țap de popă, cu barbă şi antireu negru, de ce ai spălat putina când ai simțit că ne apropiem?

Întrebarea fiind adresată altcuiva, Gheorghe Petrilă întrerupse dialogul purtat cu sine şi se trezi lângă stâlpul porții, de unde plecase mai adineori. Scârțâi portița cea mică şi ieşi în drum, luându-se după o grupă de infanteriști amărâți. Merse în pas cu ei, cale de vreo sută de metri, neîndrăznind să deschidă gura.Tăcea şi frământa colbul uliței alături de soldații ce urcau în pantă.

— Ce vrei, moşule ? - îl întrebă un caporal, fără să-l privească.Ce te ții de noi ca un cățel? Du-te acasă şi aşteaptă!

— Cam pi undi-s, camaradi?

— Stai în noaptea asta treaz, auzi? Să nu dormi!

— Crezi cî ne-or termina?

— Nu ştiu, moşule, nu ştiu. Fă ce ți-am zis!

Gheorghe Petrilă muie pasul şi rămase în urma ostaşilor, apoi se întoarse în curte.

Cam pe la prânz se trezi şi coana Tinca. Încă-i mai sunau viorile în urechi şi strigăturile: „Şi la stânga trei ciocane, uiuiu genunche goale". Zările se liniştiseră ca prin minune, tunurile nu se mai auzeau. Ce să însemne asta, oare? Şi soru-mia trebuie să fie acum pe aproape de Adjud... Îşi trecu mâinile peste păr, privi lung prin curte, acoperi cu mâna un căscat şi izbi mâța cu piciorul pe neaşteptate, încât bietul animal icni o dată şi dispăru în podul casei, amenințat din urmă: „Da ci, bre, altceva n-ai găsit de unde să-ți scarchini blana?"

Gheorghe Petrilă auzi zgomotul şi apăru de după colţul bucătăriei, privindu-şi nevasta întrebător, adică „te-ai sculat?"

— Auzi,bre? Mi se pare că Maria a plecat la drum din nou de pomană!

— Ţî sî pare, ţî sî pare! - răspunse Gheorghe Petrilă misterios.

În cerdac apăru şi Costin, interesat de discuţie.Taică-său trecu însă sub tăcere convorbirea purtată cu caporalul. Le spuse doar că satul a rămas fără popă şi fără morar. Pe undeva plutea o spaimă nemărturisită. Era război. Te puteai aştepta la orice. O armată uriaşă venea să se răfuiască cu un inamic care îi întinase pământul şi îi necinstise femeile. În acelaşi timp, Costin era ros şi de un fel de curiozitate. Cum arăta, oare armata roşie? Ce se va întâmpla cu România? Cum va fi sub stăpânire rusească? Fetele 'or fi mai darnice? Gâştele, pe post de câine, dădură un semnal de trompetă. Pe cărarea de la poartă apăru o femeie învesmântată în negru. Venise să împrumute un olăreţ cu lapte prins. Poftea cel mic nişte smântână şi oalele puse de dânsa încă nu erau prinse. Coana Tinca se duse până în gârliciul beciului şi-i aduse ce-i ceruse. Ilinca era o femeie necăjită. De vreun an de zile nu mai ştia nimic de bărbatul său. Altele mai primeau câte o scrisoare, mai auzeau câte o vorbă din gura unuia întors de pe front, dar ea, nimic!

— Cică a fost prăpăd la Armăşoaia, coană Tinca!

— Spune dacă ştii ceva!

— O fost asară pi la mine soru-mia. Plângea ca un copchil!

— Dar ce a păţit?

— Am crezut că ştii?

— N-am auzit nimic, Ilinco.

— O trecut o coloană germană şi o luat tot di prin casîli oamenilor: covoare, plapumi, coverturi, păsări, porci,tot! O iarnî întreagî muncise soru-mia, săraca ,la un covor! Nici nu apucasî sî-l punî pi, părete! Zâcea cî-l ţîni zăstri pentru fatî. Iaca acu',zăstri! Cini ştie ce nemţoaică s-o bucura di el? Apăi dacă aiştea ni fac aşa, carili ,chipurile, doamne, ni-s aliaţi, atunci ci-om păţî cu ruşii?

— Aliaţi, pi dracu! - pufni Gheorghe Petrilă.Mai ghini, măi Ilinco, l-ai întreba pi Culiţî a lui Strat, undi-i sunt degitili di la mâna dreaptî?

— Iraca-n di mini! - şi femeia duse instinctiv o mână la gură, acoperindu-şi buzele vineţii. Auzise ea de isprăvile nemţilor, dar

parcă nu-i venea a crede. Auzise despre soldaţii români rămaşi a se zbate în colbul drumului din stepă, cu mâinile ciuntite de lopeţile „Lineman", pentru că se agăţaseră de camioanele germane în retragere. Le erau doar aliaţi. Ei îi dusese acolo, în inima Rusiei, şi acum îi părăseau ca pe nişte câini, lipsindu-i de orice posibilitate de salvare, schilodindu-i şi aruncându-i în drum, ca pe nişte zdrenţe, lăsând în urma lor dâră de sânge şi de groază, ură şi poftă de răzbunare.

— Apoi, sară bună! - spuse femeia şi plecă abătută. Un gând rău îi sfredela creierul, de parcă cineva i-ar fi bătut chiar atunci un cui înroşit în moalele capului. Nu cumva şi Gheorghe al ei s-o fi agăţat cu mâinile de capcana spurcată şi nu s-a mai putut ridica din drumul călcat de şenile şi cauciucuri nemţeşti? Nu cumva Culiţă îi ascunde adevărul? Cum să nu ştie el nimic despre bărbatul ei, că doar erau amândoi în acelaşi pluton! Apoi dacă o fi aşa...!

Pe poteca ce şerpuia ascunsă de pruni copţi, nu mai trecea o femeie doborâtă de durere, ci ura învăluită în doliu, mocnind sub faldurile bluzei cernite, gata să ardă cu flacăra sângelui neamul ucigaşilor bărbatului ei. Ilinca se opri din mersul acela în neştire şi rămase cu privirile fixe pe oala cu lapte prins. O dezlipi uşor de carnea moale a sânului, o duse înainte încetişor, de parcă ar fi fost plină cu nitroglicerină şi înţepeni aşa. Faţa i se lumină brusc, umplându-i-se de un zâmbet sinistru, de minte pierdută. Olăreţul începu să ia forma unui obuz, să prindă dimensiuni uriaşe, să valseze în jurul ei, ca o frunză desprinsă toamna dintr-un copac,iar în momentul când atinse cărarea explodă ca o bombă adevărată. Un râu de lapte se revărsă peste iarba uscată a pământului, antrenând cu el buruienele de leac ale câmpului, tufe de păpădie, de mierea ursului şi de mătrăgună. Ilinca păşea absentă peste cioburile olăreţului sfărâmat lângă picioarele ei, peste balta de chişleag amestecat cu smântână, ieşi în drumul galben de argilă şi îşi dădu seama că se află în curtea casei sale, prin care umbla fără rost, numai după ce copilul ei o întrebă mirat de purtarea mamei sale, dacă a găsit lapte prins.

— Ha! - tresări femeia, ca sub efectul unui jet de apă rece.Laptele? Eeh, nu copchilul maichii! La lapte trag şerpii cei mari şi băloşi.Ademeniţi de aburii calzi, părăsesc burta omului, alunecă pe gât în jos, opărindu-şi lăcomia odată cu pielea lor spurcată, în şiştarul cu lapte clocotit...

Copilul nu înțelese nimic din aiurelile mamei sale despre nu știu ce fel de șarpe, el atât știa că îl leșie la pântece o foame nemiloasă.

— Iaca,bre, omule, spuse meditativă cona Tinca, așezându-se cu greu pe un scaun din lemn moale, de tei, după ce Ilinca dispăru pe portița grădinii din spatele casei, c-o vinit timpul ca și groapa noastră, în care ne ducem traiul de când ne știm, să ne despăgubească!

Gheorghe Petrilă mestecă o vreme vorbele femeii, fără grabă de a da un răspuns. Își țuguie buzele și își ridică sprâncenele a mirare, apoi le supse înapoi, subțiindu-le, trecu liniștit cu palma crăpată și bătătorită de seva buruienilor și cozilor de furcă, de sapă și topor, peste barba nerasă de o săptămână și năpădită de fire albe. Trase și el o băncuță mai lângă coana Tinca, gândind că apropierea îi va lumina poate mintea și se așeză încet, oftând sonor și împreunându-și mâinile peste petecele rotunde din genunchii pantalonilor.Muncise din toate puterile pentru gospodăria asta înjghebată din sudoare și vise. Era rodul strădaniilor lui, alimentate zi și noapte cu beția speranței în vremuri mai bune, cu sămâmța ei pusă primăvara sub brazdă, pândită cu sufletul la gură cum răsare, cum își întinde lujerul pe haragi și acopere tristețea pământului,negru și gol, cu verdele crud, apoi străbătut de nuanțe galbene,germinative. Pe neobservate, dintre frunzele speranței apăreau boabele ei minuscule însetate de apă și soare. Atunci Gheorghe Petrilă înălța rugi spre dumnezeul de dincolo de înțelegerea noastră, pentru că ce poate fi altceva acolo, unde mintea omului nu mai deslușește nimic, cerșind apă și lumină pentru puii lui de viață? Tăișul sapei lui mușca cu ciudă țărâna năpădită de buruieni, se învârtea ca o lamă de coasă printre butucii de vie și tulpinele fragede de popușoi, mânată nu de mușchii lui vânjoși, care nu aveau ce face cu un sac de loo de kilograme, ci de resorturi nevăzute și veșnic treze, resorturile bucuriei culesului. Pusă una peste alta, cât de înaltă ar fi recolta? Și unde se află ea acum? Muncea de aproape cincizeci de ani și ce rămăsese în jurul său? Două vaci, o fâșâie de „Noham“ și „Zaibără", pe Dealul Mătei, casa asta plătită pe jumătate, un stol de orătănii trecătoare, butoaie goale răsturnate prin curte, un car de griji! Cine putea să-l despăgubească pentru râurile de sudoare lăsate în țărână, o dată cu visele lui căzute seara, frânte de oboseală, în patul de odihnă?!

— Adică, cum și cini sî ni dispăgubeascâ, fimeie?

— Fereala locului ăsta, unde o înțărcat dracul bălaia, uitat de lume şi de Dumnezeu, că dacă ar fi fost pus mai lângă şosea, ne călcau nemții, ca pe cei de la Armăşoaia, de la Ivăneşti.

— Asta nu însamnî cî o sî scăpăm nicălcați şî di ruşi!

Noaptea se lăsă peste Cristeşti fără să întrebe pe nimeni, ascunzînd fața pământului ,înspăimântat de cele ce vedea, sub vălul întunericului. Natura punea, astfel, punct unei zile pline de tensiune, de aşteptare a necunoscutului de mâine. Ce va fi mâine? Unde şi unde, se auzea câte un lătrat de câine fără somn. Oamenii îngrijorați se strecurau probabil pe sub garduri. Luna, pe bolta cerului, târa cu dânsa umbra Terrei iar Costin încerca să desluşească, din cerdacul casei, conturul celor doi frați aruncați unul asupra altuia, cu bâtele ridicate, cu frunțile şârloind de sânge, ce păreau a se zări pe suprafața galbenă a câinelui nostru de pază. Legenda o auzise de la tatăl său şi spunea că pricina învrăjbirii între cei doi frați ar fi fost o turmă de oi sau aşa ceva, în genul Mioriței sau Baltagului lui Sadoveanu. Dumnezeu îi surprinsese şi le pedepsi lăcomia, transformându-i pe amândoi în stane de piatră. De milioane de ani, gândea băiatul, acest tablou trecea în fiecare noapte prin fața lumii noastre, pentru ca oamenii să-l vadă şi să desprindă învățăminte din fabulația lui, dar nimeni nu mai ține cont de pilda Domnului. În viclenia lor, îşi ascund pofta de sânge şi de înavuțire sub semnul crucii şi se măcelăresc în numele Domnului! Cine să-i mai oprească? Dumnezeu s-a lăsat de minuni. Într-un târziu, Costin plecă să se culce. Veghea şi meditațiile, la urma urmei sterile, îl obosiseră. Rămânea Gheorghe Petrilă să păzească gospodăria. Ostaşul acela prăfuit îl sfătuise să nu doarmă.Adică nu e bine să te surprindă inamicul adormit, pentru că atunci profită de absența ta şi te sărăceşte.E mai bine să te găsească lângă poartă, de veghe.Atunci el se va ruşina şi nu-ți va lua văcuța, găina, porcul. Va încerca alături, la popa Sârbu, unde casa fusese lăsată de izbelişte, pe seama unei babe, ascunse probabil în podul şurii. Peste satul rămas între două armate, una care fugea şi alta care venea, se lăsase o linişte suspectă. Pacea din ceruri coborâse şi pe pământ odată cu venirea serii. Ce avea să urmeze mâine? Moartea, deportarea, robia? Gheorghe Petrilă întreba stelele dar ele roiau în jurul Carului Mare, se jucau cu Carul Mic, aşteptând răsăritul Cloştii, ca să dispară apoi din fața măritului Foebus. Aşa îl surprinseră zorii pe Gheorghe Pterilă, cu fruntea în palme, cu coatele pe genunchi.

Peste creasta Dealului Zghera, soarele îşi deschise ochii calzi şi strălucitori, inundând cu lumina lui orbitoare cotloanele întunecate ale Cristeştilor.Satul îşi aruncă pumnul de apă rece peste faţă şi se învioră.Coana Tinca deschise uşa de la poiata găinilor, îndemnându-le la micul dejun.Înaripatele se buluciră hapsâne spre grămada cu grăunţe, călcându-se în picioare, ciocănindu-se peste creste, luptându-se pentru fiecare boabă. „Parcă oamenii fac altfel? - medita coana Tinca. N-am mai aştepta acuma ruşii!"

Costin se trezi brusc de hărmălaia păsărilor şi ieşi în cerdac,întrebând pe Gheorghe Petrilă, care tocmai venea dinspre poartă, ce s-a mai întâmplat peste noapte.Nu se întâmplase nimic, dar asta nu însemna că nu se va întâmpla!

Şi într-adevăr, inevitabilul se produse. Un urlet sinistru de avioane umplu zarea Zgherei. Sub protecţia lor, o coloană

fără sfârşit şerpuia în linişte spre Cristeştii din Deal.

— Ruşii! - exclamă coana Tinca cu glasul zugrumat de teamă.Iaca ruşii! Vin ruşii!

Costin şi Gheorghe Petrilă îşi făcură din palme streşină deasupra ochilor, adăpostindu-i de lumina puternică a soarelui.Inimele începură să le bată mai tare.Sosirea ruşilor ieşise acum din sfera probabilităţilor şi devenise o realitate.Atâta doar că deocamdată ei ocoleau satul acesta din vale şi urmau coama dealului spre sud.

— Mamă, eu plec până în Deal să-i văd!

Coana Tinca încuviinţă doar printr-o mişcare a capului.Or cum , nu puteau face rău unui copil. Costin trecu mai întâi pe la prietenul său Paulică. „Hai,măi, în Deal! Să ajungem înaintea lor!“ Băieţii simţeau instinctiv că trăiesc un moment istoric memorabil. O luară direct peste şes, prin lunca cu răchiţi înalte şi covor de iarbă scurtă, bătucit de gâşte şi viţei, presărat cu găinaţ verde şi pete galbene de mâl crăpat.Urcară dealul pe lângă cişmeaua secată din faţa unei case izolate, repede, în tăcere, păstrându-şi gândurile şi energia pentru ceea ce ardeau să vadă cât mai curând.Ruşii intraseră totuşi în marginea satului înaintea lor. Primul detaşament stricase formaţia şi se răsfirase pe maidanul de la răscruce, pe lângă primărie, pe lângă poarta cimitirului. Câţiva soldaţi scoteau apă din fântâna cu roată şi îşi umpleau bidoanele.Doi ofiţeri încercau să culeagă informaţii despre nemţi.În întâmpinarea trupelor veniseră din sat câţiva bătrâni bărboşi şi cocârjiţi, copii goluţi, numai în cămeşuţe de cânepă şi

desculți, femei îmbrăcate în rochii slinoase, de culoarea pământului, pentru a părea, gândeau ele, sărace şi urâte. Şi arătau într-adevăr, demne de toată mila.Soldații le întindeau mâinile în semn de „nu vă speriați, că nu vă mâncăm!“ Se purtau ca nişte dresori, care vor să convingă animalul de bunele lor intenții. Detaşamentul următor care se apropia, spre mirarea lui Costin, era format numai din femei.Nu mai văzuse până atunci femei soldat.Erau foarte tinere, blonde, brunete, cu fuste cachi ce le acopereau genunchii, cu cizme strânse pe pulpe, cu bonetele aşezate cochet peste părul tăiat scurt. Țineau o cadență corectă, ritmică, de drum lung sub arşița unui soare de august, sprijinindu-şi palmele pe silueta sveltă a pistoalelor automate, ce le atârnau pe piepturi pline de feminitate.Compania opri, de asemenea, în preajma fântânii şi se dispersă prin bătătură. Un moşneag se apropie de un ofițer cu trei stele pe epolet, arătându-i prin semne o movilița de pământ proaspăt lângă gardul bisericii, străjuită de o cruce din lemn de salcâm.

— Ruschi aviator! Noi îngropat...!

Mâna dreaptă a moşneagului, uscată şi zbârcită, făcu un ocol larg prin aer, închipuind ceva mişcător pe cer, care coboară apoi brusc şi explodează.

— Ta,ta,ta,ta! - imită el o mitralieră.Apoi cu o mască desnădăjduită şi îmbunată de evlavie, scoase un sunet surd,aruncându-şi mâinile amândouă spre înălțimi:"Buuum!"

— Aviator?

Ofițerul se apropie de mormânt, citi inscripția de pe cruce, îşi scoase cascheta şi rămase nemişcat câteva clipe, apoi se întoarse lângă soldați, spuse ceva şi ordonă încolonarea. Apoi, pe neaşteptate, se adresă celor doi băieți:

— Hei! Vî! idit suda! Idit,idit!

Văzându-se direct vizați, băieții schițară o mişcare de împotrivire, amestecată cu oarecare teamă,dar îşi înfrânseră repede reținerea.De fapt, nici nu aveau prea mult timp de gândire.Rusul insista cu seriozitate să se apropie de el.Purta în mână o hartă militară.Parcurse cu degetul o linie roşie până în dreptul unui punct, se opri şi întrebă:

— Zdesi, Armaşoaia.Ot cuda Armaşoaia?

— Weis ich - răspunse Costin în nemțeşte.

— Sprechen Sie Deutsche? - întrebă ofițerul.

— Venig.

— Haraşo! Paideom! Gehen!

— Wo?

— Nach Armaşoaia!

Ofițerul se întoarse brusc şi urcă într-un „Jeep".Băieții îl urmară şi se ghemuiră amândoi pe scaunul din față.Maşina porni uşor pe un drum de vale, urmată de coloana infanteriştilor. Costin şi Paulică fură pe loc străbătuți de un sentiment ciudat, necunoscut până atunci. În închipuirea lor, se simțeau două persoane foarte importante. Participau la război.Se aflau în prima linie de cercetare, conduceau armatele sovietice spre Armăşoaia! Se angajaseră să le ducă până acolo întregi şi nevătămate.Ştiau sigur că nu vor întâlni picior de neamț. Armata germană intrase în pământ.Cea română plecată spre sud avea un avans de 24 de ore.Se instalase poate în Carpați sau pe linia de cazemate de la Mărăşeşti.Ofițerii din maşină ştiau, se pare, lucrul acesta şi nu se arătau preocupați de o întâlnire iminentă cu inamicul.Se înainta în linişte.Marea bătălie fusese dată acolo, la Iaşi. Unde va fi următoarea şi când? Nici într-un caz în aceste zile. Pentru a opune o rezistență serioasă, nemții şi românii aveau nevoie de timp şi ruşii nu li-l lăsau. Înaintau fără odihnă.Aveau experiența unui drum lung, de la Volga la Prut. Se luptaseră uneori pentru fiecare metru pătrat de pământ. Acum, când nimeni nu le mai stătea în cale, înghițeau kilometru după kilometru, ca la o paşnică manevră, fără să tragă un singur cartuş. Pe fața ofițerilor se citea însă o oboseală cronică, purtau o mască blazată de oameni care văzuseră mii de cadavre, de oameni goliți de sentimentul de conservare, de orice fel de sentimente şi în care nu a mai rămas decât simțământul de ură pentru un inamic acum nevăzut, mereu în retragere. Ajunseră în Armăşoaia. Ofițerul le întinse mâna:

— Spasivo!

— Puti doroga! - îi răspunse Costin, care învățase câteva expresii ruseşti de le colegii lui basarabeni.

Urmăriră o vreme cu privirile coloana fără sfârşit a Armatei Roşii, ce se scurgea prin fața lor, apoi o luară înapoi, spre casă, pe un drum mai scurt, peste şes.

— Ai văzut,Paulică, cum arată oamenii care mănâncă oameni ? - întrebă Costin zâmbind.

— Cum de s-au putut spune atâtea minciuni?

Evenimentul, cu urmări nebănuite încă în destinele celor doi băieți, ghizi voluntari ai Armatei Roşii, se consumase simplu, aşa cum par majoritatea lucrurilor la suprafață. Nişte trupe obosite de marş şi de lupte, încolonate disciplinat, stârnise colbul drumului de țară, schimbaseră câteva vorbe cu cristeştenii, urnindu-şi apoi mai departe,"Na Berlin", vârful de lance şi lăsând în urmă o atmosferă de uşurare, ca după trecerea unei furtuni cu tunete şi trăsnete. Întâmplarea trăită nu avea să se şteargă niciodată din memoria lui Costin. Întânirea aceasta echivala cu un fragment de istorie derulată sub ochii lui. Intrând în sat, casele li se părură pustii. Oamenii se ascunseseră prin pivnițe, prin poduri, fetele mari îşi făcuseră culcuş prin grămezile de câlț, prin glugile de strujeni. Doar ei,Costin şi Paulică păşeau pe ulița satului ca doi învingători neînfricați, care înfruntaseră teama primului moment greu. Sub adăpostul adolescenței nevinovate, fluturaseră batista la trecerea trupelor roşii. Le fuseseră călăuze! Ajuns acasă,Costin lăsase în urmă copilăria.Chiar dacă nu era, aerele sale erau de matur.

— Spune cum sunt ruşii? I-ai văzut?

— Oho! Ba i-am condus şi până la Armăşoaia! - răspunse el mândru.

— Şi cum arată?

— Ca toți oamenii. Doar că au puşti.

Spre seară, din coloana principală, se desprinse un batalion

de ostaşi şi Gheorghe Petrilă se trezi cu ruşii în grădina din vale de casă. Câțiva dintre ei ştiau româneşte.

— Moşule, noi o să dormim în grădină pe tufele de hrean. O să mai punem pe jos nişte braţe de paie , ofițerii însă roagă găzduire undeva sub acoperiş.

— Cum să nu? Se poate! - sări coana Tinca ospitalieră. Poftiți în casă!

— Nu,-traduse soldatul - ofițerii vor să doarmă afară, în cerdac, să fie mai aproape de trupă.

Coana Tinca aduse din casă o saltea mare,umplută cu lână, o aşează pe duşumea, aruncă peste ea un cerşaf curat şi două perne uriaşe umplute cu puf de pasăre, o plapumă special păstrată pentru musafiri, cu față din mătase roză şi lângă acest pat improvizat aşează două scaune cu spătar pentru sprijinirea hainelor.

În mijlocul ogrăzii ruşii instalară bucătăria. Un cazan uriaş

sprijinit pe nişte chirostii adecvate. De undeva se aduse o oaie. Costin cunoştea gustul cărnii de ovină de la internatele pe unde stătuse. Mirosul săului îi provocase întotdeauna o repulsie. Peste câteva ore, bucătarul întinse lui Gheorghe Petrilă un castron cu tocană. Spre surprinderea tuturor, era excelentă. Parcă ar fi fost din costiță de purcel!

Ostaşii frânți de oboseala unui marş ce ținea probabil de câteva zile se trântiră pe jos oblojându-şi rănile de pe tălpi. Un miros cazon plutea peste tufele de hrean. Când soldatul acela ce ştia româneşte mai apăru prin fața casei,Gheorghe Petrilă îşi luă inima în dinți şi întrebă în şoaptă:

— Da cu noi, tovarăş, cum rămâni? Ci sî faci cu România?

— România rămâne aşa cum este. Doar Basarabia o luăm înapoi. În schimb, voi primiți Ardealul. O să aveți guvernul vostru, ca şi până acum. Nimic nu se schimbă.

Lui Gheorghe Petrilă parcă îi mai veni sufletul la loc. Mai ştii? Poate o să fie ghine!

Când se trezi dimineață,Costin nu mai zărise nici un soldat rus în grădina unde-i lăsase. Plecaseră în zori. Dacă poți ocupa sute de kilometri doar mărşăluind, nu trebuie să dai răgaz inamicului! Sus, pe Dealul Zgherei, coloane cenuşii continuau să şerpuiască fără sfârşit. Parcă întreaga Rusie se revărsa pe zarea Cristeştiului. Cine ar fi putut să-i țină piept?

Spre prânz, o nouă coloană se abătu peste sat. Din ea se desprinse un ostaş între două vârste, deschise poarta de la drum, se strecură liniştit pe lângă tufele de liliac şi Gheorghe Petrilă se trezi cu el în fața casei.

— Zdravstuite! - spuse ostaşul. Ia haciu adna gaina!

Coana Tinca ieşită şi ea în cerdac auzi dorința rusului şi se întunecă pe loc la față.

— Să şi-o ia singur, dacă e pus pe jaf! - spuse ea lui Gheorghe Petrilă. Iaca pentru ce le-am crescut eu de când au ieşit din ouă!

Ostaşul simți nemulțumirea din fața ei cătrănită şi se grăbi să adauge îngăduitor totuşi, pentru un soldat învingător:

— Ia platiu, platiu! - şi scoase din buzunar o mână de bancnote. Scolcâ stoit! Mne nada guina dlia litinant, dlia litinant. . . !

— Auzi, bre, cî omul plăteşti!! - interveni şi Gheorghe Petrilă, puțin iritat de îndărătnicia nevestei, care ar fi putut duce la un

incident neplăcut. În definitiv, rusul putea lua gratis tot ce doreşte. Era doar învingătorul!

— Aşa? Ei, atunci se schimbă trebuşoara. Apoi hai să mergem în ocolul vitelor. Ele pe acolo îşi fac prânzul.

Ajunşi în spatele casei, rusu dădu cu ochii peste cârdul de gâşte şi îşi schimbă pe loc opțiunea.

— Oh,balşoi gusi! Etot haciu! - strigă el plin de admirație, în timp ce arăta cu mâna spre gâscan.

Pasărea presimți amenințarea din partea străinului şi scoase un țipăt de alarmă. Ochii lui rotunzi şi roşii, ca două mărgele de sticlă, îi sticleau printre gâturile înalte ale celor şase consoarte. Desigur, i se pregătea ceva neplăcut dar era decis să nu cedeze cu una cu două. Prima încercare a coanei Tinca de a pune mâna pe dânsul, eşuă. Gâscanul se strecură abil printr-o bătaie de aripi amenințătoare şi sparse încercuirea. Costin, care privea scena vânării gâscanului, tocmai de dincolo de poarta ocolului, cunoştea puterea acestei păsări zis americane. O dată îl prinsese de gâtul acela lung, pe când încerca să fure un bobocel. Masculul, îngâmfat, violent şi sigur pe puterile sale, îl atacă cu labele şi cioturile aripilor. Abia scăpase cu fuga! De aceea urmărea acum cu interes capturarea lui. Gâtul lui deosebit de frumos şi de lung, grăsimea ce-i atârna pe burtă ca la un burghez, în condiții de pace podoabe fiindu-i, acum aceste

calități stârni invidia rusului nesătul. Sau poate capul acela țanțoş, cu ochi agresivi, complet nepotriviți pentru o postură de învinşi, ațâță pofta crudă a bolşevicului. Poziția refractară a gâscanului şi expresia sa de independență, de împotrivire fățişă, îi fu fatală. Rusul mai întreprinse un atac frontal şi singurul lucru ce-i mai rămăsese de făcut prizonierului era să protesteze surd, vehement, sub brațul vânjos al soldatului-călău, de profesie bucătar. Scotea bietul gâscan nişte țipete sinistre dar zădarnice. Nici un şiretlic nu mai învinse vigilența rusului.

— Scolcâ rubli? - întrebă cumpărătorul.

Coana Tinca se gândi un moment, cătând cu privirile în pământul fâşchios şi plin de baligă uscată, de parcă ar fi zărit pe acolo afişat mercurialul, apoi ridică mâna stângă în sus şi desfăcu toate degetele. Rusul alese dintre bumaşte o hârtie de cinci ruble, dând să plătească fără tocmeală. Coana Tinca simte slăbiciunea muştereului şi într-o fracțiune de secundă, adaugă repede lângă palma stângă, arătătorul şi

mijlocaşul de la mâna dreaptă.

— Iot foi . . . - guiță blondul, dar plăteşte.

Odată îndepărtându-se de gâştele lui dragi, gâscanul mai încearcă un truc. Se strânse în el, ca un resort de ceas şi, pe neaşteptate, zvâcni puternic, lungindu-se ca un elastic şi aripile i se umplură de vânt. Bătu din ele disperat, dar cleştele ce-i strângea corpul moale şi cald îl zugrumă şi-l adună la loc. Manevra nu-i reuşise dar agresorul nu trebuia să rămână nepedepsit. Ambiția gâscănească era mai presus de conjuctura nefavorabilă românilor. El era un gâscan american şi era decis să-şi apere integritatea corporală până la ultima suflare. Profită, deci, de poziția sa avantajoasă şi îşi înfipse fulgerător ciocul său de culoare roşie în fundul pantalonilor ce-i stăteau tocmai la îndemână. Rusul îşi desprinse cu greu cleştele acela zimțuit, care reuşise să prindă în violenta lui răzbunare şi o bună bucată de piele!

Soldatul plecă în grabă să decapiteze lighioana. Coana Tinca începu să studieze cu atenție bancnotele sovietice, să le încerce grosimea hârtiei cu buricele degetelor. Atingerea valutei îi dădea o stare de vie satisfacție, de mângâiere. Banii i-au încălzit întotdeauna inima şi imaginația, transmițându-i un fel de fluid al vitalității, un tonic de siguranță împotriva grijii zilei de mâinii, un gust dulce de viață şi pornire irezistibilă spre noi agonisiri, că ce alt sens poate avea viața?

Cu totul alta era să fie reacția lui Gheorghe Petrilă, după ce rusul părăsi curtea cu gâscanul, care tot mai încerca imposibilul, transmițând necontenit ultimele mesaje SOS

celor ce-i fuseseră tovarăşe dragi de viață.

— Iaca, bre, fimeie, acu' trebuie sî ni cumpărăm un cîni. Fără gâscan, curtea-i pustie!

Îşi roti trist privirile prin curte. Vreo trei butoaie din stejar,desfundate,cu cercurile ruginite, răzămau gardurile într-o rână, căscând spre cer guri uriaşe cu miros de drojdie. „Dacă li prindeu ei, pe aistea - gânde el - colo, pline-plinuțe, apăi ni sărăceau cu totu' tovarăşii. Dar aşa, bănişorii-s puşi deoparte!

Văzduhul începu să ardă din nou, ca un cuptor plin cu plăcinte poale-n brâu, aşa cum împuşca coana Tinca câte unul la vreme de seară şi de sâmbătă. Arşița de august pârjolea fără milă seva pământului. Dinspre stupi se auzea un bâzâit de înaltă frecvență. Sute de trântori, grei ca nişte avioane de bombardament, jucau hora

împerecherii cu aerul şi cu lumina, cu razele fierbinţi ale soarelui, că de regini partenere, slabă speranţă! Gheorghe Petrilă trecu pe lângă roiurile de albine, ce săgetau orizontul cu iuţeala glontelui, cântări din ochi mulţimea trântorilor care ar fi trebuit stârpiţi, dar în ziua aceea nu mai avea nici un chef. Suferiseră cu toţii un şoc. Trebuiau să se obişnuiască cu gândul ocupaţiei, al răsturnării unor edificii înscrise treptat în conştiinţa lor, edificii numite simplu: pământ, patrie, popor, libertate, cam abstracte prin dimensiunea lor de necuprins şi totuşi atât de apropiate în momentul acesta de răscruce. Ruşii curgeau fără număr pe culmea dealului Zghera, îi vedeau cu ochii lor, dar capacitatea de a percepe această realitate încă nu-şi slobozise resorturile ei intime, rămânând undeva în urmă. Mai aveau nevoie de timp, schimbarea fusese prea neaşteptată şi timpul îi completa fără grabă piesele lipsă pentru a putea privi lucizi în dosarul istoriei. Treceau pe nesimţite minutele,orele şi ei continuau să trăiască o aventură, deşi nu se întâmpla nimic deosebit. Gheorghe Petrilă umbla aiurea prin curte, prin grădină, făcându-şi de lucru cu te miri ce. Într-un târziu se adunară cu toţii în cerdac pentru a supraveghea drumurile, zările, coloana aceea cenuşie, aidoma unui miriapod cu mii de picioare. Ce s-o fi ascunzând dincolo de zare? În meditaţiile lui prelungi, Gheorghe Petrilă confunda orizontul dinspre răsărit cu viitorul, pentru că oamenii, împreună cu pământul lor rotund, se rostogolesc în permanenţă înspre zarea răsăritului, acolo unde ni se pare că cerul se uneşte cu piatra, cu pădurea, zare mereu aceeaşi şi totuşi mereu alta. Niciodată nu a putut pătrunde în taina acestei gene înşelătoare, de lumină şi speranţă.

— Apoi, măi băiete, eu ţ-oi spuni una şi tu sî ţâi minti! Pi ruşi nu-i poati bati nimini, câ-s câtî frunzî şî iarbî. N-o reuşât el Napolion, cum era sî reuşască Hitler? Eu îi cunosc pi ruşi. Am luptat cu ei la Oituz. Dacâ mânânci o bataie, ştii ci zâc? Nicivo! Ei bat anu ista la noi, noi batim anu ci vine le ei! Şî iaca acu' ne-o prins la mânî. . . !

Din casă se auzi deodată vocea neliniştită a coanei Tinca:

— Măi, n'au'! Ia veniţi în coa!

Cei doi se mişcară repede până în antret. Femeia le arătă aparatul de radio şi le făcu semn să asculte. Din difuzoare izbucni vocea gravă a crainicului:

"Atenţiune, atenţiune, ascultaţi cu maximă atenţie emisiunile postului nostru de radio. Peste puţin timp se va transmite un

comunicat important pentru țară!

Urmă o scurtă pauză şi anunțul se repetă, aşa cum avea să se mai repete până spre seară. O muzică de fanfară umplu camera şi antretul. Acest anunț produse o stare de suspans, mai puternică parcă decât cu o zi înainte, când cristeştenii descoperiră drumul Zgherei plin cu trupe ruseşti. Frontul era spart, Armata Roşie trebuie să fi ajuns pe la Vaslui sau dincolo de el. Ce ar fi putut să mai spună Bucureştiul? Întrebarea le sfredelea creierul terorizându-i. Nici nu mai erau capabili să se îndepărteze de cutia ceea a lui Philips. Mai ieşeau în cerdac, pe rând, dădeau ocol casei şi se întorceau nerăbdători acolo în antret. „Nimic?“ „Încă nimic!“ Peste capul armatelor ruseşti avea să vină o comunicare importantă pentru țară. Însema că țara mai exista, că ea continua să respire, să lupte şi să spere, şi ei se simțeau o părticică din sufletul ei, deşi intraseră sub ocupația inamicului. La un momentdat, fanfarele încetară brusc şi vocea metalică a crainicului anunță tremurat dar puternic:

— „Transmitem proclamația Majestății Sale regele Mihai I către țară.

O linişte solemnă puse stăpânire câteva clipe pe aparatul de radio dar şi pe cei din jurul lui. Le vorbea regele. Costin parcă şi auzea cuvintele imnului regal. Le învățase de mic copil şi ele constituiau un fel de lucru sacru. Avea acelaşi simțământ, ca şi atunci când se afla în fața altarului unde slujea părintele Sârbu. El nu avea încă puterea să discearnă asupra conținutului educației primite. Aceasta îi fusese inclusă în conştiință, tot aşa ca şi laptele matern a cărui gust nu era niciodată contestat. Mult mai târziu avea să învețe la istoria doctrinelor despre formele de guvernământ, despre numeroase teorii asupra originii statului, asupra substanței sale. Deocamdată, Costin nu era decât un obiect în curs de fabricație, în care se turnau întâmplări extraordinare, necuprinse în nici un manual, peste un strat de cunoştințe incipiente şi scolastice. Ceea ce afla el acum, clipele pe care le trăia, constituiau un privilegiu. Peste ani şi ani, când începuse să facă o colecție de timbre, înțelese mai bine valoarea capului de serie. Mulți încearcă să şi-l procure de la alții mai vârstnici, să-i cunoască istoria din cărți. Costin trăia acum evenimentul obliterat cu „Prima zi", cu „Pervâi deni", cu „Premier jour", pecete pusă pe gândirea lui chiar la intrarea în viața conştientă. Era, desigur, un privilegiat! Participa ca martor la naşterea altei Românii. Dar de

unde să ştie el, un copil, când alţii vârstnici refuzau să înţeleagă ce vedeau, ce se petrece, de fapt! Gheorghe Petrilă îşi strânse, ca de obicei, buza de sus peste cea de jos, într-o aşteptare încrâncenată. În difuzor pătrunse un fâşâit de placă, apoi vocea nazală şi prelungită a tânărului rege sună ca un orologiu de turn în ceasul al doisprezecelea:

—"Români! După ani de grele împilări şi suferinţe, dictatura militară a lui Antonescu a fost răsturnată. România a ieşit din războiul purtat de Hitler împotriva Uniunii Sovietice. Un nou guvern de uniune naţională a fost însărcinat să aducă la îndeplinire voinţa hotărâtă a ţării de a încheia pacea cu Naţiunile Unite. . . "

Vestea căzu ca un trăsnet peste cei trei din faţa aparatului de radio. Gândurile li se învălmăşeau în cap fără nici o noimă, pe măsură ce Majestatea Sa înainta în conţinutul Proclamaţiei. România împotriva Germaniei? Din aliaţi de nădejde împotriva bolşevismului - duşmani de moarte? Sfârşim un război dar începem altul? Tot de eliberare? Ţevile armelor nu mai sunt îndreptate spre răsărit, ci spre apus? Duşmanul se transformase peste noapte în prieten şi prietenul în duşman? Ce întorsătură, Doamne, ce întorsătură! Înseamnă că ruşii ştiau ceva dacă ne-au dat şapte ruble pe gâscan, când puteau foarte bine să-l ia ca pradă de război. . . Armistiţiu cu ruşii - război cu germanii! Cine să mai priceapă? Cazemate la Mărăşeşti, apărare pe linia Carpaţilor? Planuri, iluzii pe hârtie! Vise neghioabe, baloane de săpun sparte cu degetul. Ce ştim noi de puhoiul acesta care se revarsă acum peste ţară? Ca un puhoi de pri-măvară! Nimic nu ştim!

— Adicătili, măi fimeie, sparse tăcerea ce se lăsase după sfârşirea Proclamaţiei, Gheorghe Petrilă, cum s-ar zâci, nu mai suntem ţarî ocupatî, ţarî învinsî, ci aliaţi cu aliaţii! Apoi cel cari o făcut trebuşoara aiasta, or n-o avut încotro, or sî varsî diplomaţâia din el, aşa cum dă laptili în foc. . . !

— Ruşii erau trecuţi de Vaslui, tată, când îşi citea regele Proclamaţia.

— Dacî o făcea înainte di ruperea frontului, măi băiete, îl mâncau nemţii fript, cu toate cî-i de-a lor! Şî aşa nu sî ştii încî cini-i şăful!

— Ai văzut, bre - intră şi coana Tinca în discuţie - ai văzut visul meu de astănoapte!

— Ce vis?

— Se făcea că de la răsărit venea o stea mare, roşie, iar pe cer, la orizont, scria ceva cu litere de foc. Daa, n-am înţeles ce, că era probabil pe ruseşte. . . Sau pe nemţeşte! Şi iaca vestea! Asta era! Pacea! Ai văzut? Visele mele nu mint niciodată. În materie de vise, coana Tinca nu putea fi contrazisă. Era ca şi cum ai încerca să o convingi că soarele răsare de la apus. Cei doi o cunoşteau bine şi se abţinură să facă vreun comentariu.

— Eee! Unde-i Bădia Florea, acu'? - reluă ea discuţia. E bun de popă! Tu nu ştii dar băietul era acolo şi a auzit. Când era mai frumos, colo, şi lumea se distra bine, el s-a apucat să cânte „Roata morii se-nvârteşte!“ Maria s-a supărat foc, vezi bine, şi iaca roata s-a învârtit!

— D-apoi, Tincă, în ce ţară mai poţi scăpa di ruşi? Digeaba s-o obosât fugind din Pungăşeşti!

— Dee, i-o trebuit politică boierească! Acu' pe unde o să scoată cămeşa cu jâdanii? Ea o fugit mai mult de ei decât de ruşi!

— Da boaita de popă? Cu carul lui, nu cred că o ajuns prea departe. Dacă o fi trecut de Plopeni!

— Dacă nu i-o fi făcut ruşii di petricanie!

Ziua se scurse în ipoteze şi în speranţe. Noaptea trecu relativ liniştită. Glasul tunurilor nu se mai auzea. Dar a doua zi, dimineaţă, când soarele urcase pe bolta cerului până la chindie, în marginea satului dinspre Armăşoaia, câteva care încărcate cu calabalâcuri, se strecurau hoţeşte prin lunca cu sălcii gălbui. Pe lângă unul din ele îşi târa picioarele, ca un mucenic dintr-o icoană veche, popa Sârbu. Mantia-i neagră, mai mult cenuşie acum de prăfuită ce era, arătând ca o zdreanţă oarecare, departe de a mai putea face cinste unei feţe bisericeşti, se lipea sâcâitor, la fiecare mişcare, de cracii pantalonilor sfinţiei sale, umeziţi şi înscorţoşaţi de năduşelile ce-i izvorau din belşug şi care i se prăvăleau nemernice pe spate şi pe pântece, în râuşoare gâdilitoare, ce-i puneau la grea încercare şi caznă răbdarea lăsată de Dumnezeu. Mergea tare abătut părintele Sârbu, ca o buruiană suflată de vântoase şi mult ar fi poftit ca întoarcerea în parohie să-i treacă neobservată, că prea semăna cu întoarcerea „fiului rătăcitor“ din Biblie. Dar voia Domnului, potrivnică avea să-i fie şi părintele Sârbu nici nu crâcni, ştiindu-se cu musca pe căciulă, căci ascultase îndemnul diavolului şi numai a lui, atunci când dădu-se bir cu fugiţii, luându-şi picioarele la spinare şi lăsându-şi dreptcredincioşii pe mâna duşmanului. Căci mai bine ar fi răbdat

batjocura rusească, aşa cum pilduitor o făcuse Mântuitorul nostru, chiar dacă ar fi fost să i se smulgă barba fir cu fir, decât să pată el aşa o ruşine. Ce câştigase parcă din această blestemată dislocare? Ruşii îi luase o vacă în schimbul unei hârtii-zapiscă, prin care se adeverea că şi-a plătit tributul faţă de front şi-l sfătuia să se întoarcă acasă pocăit. Se întorcea! Copii şi nevasta îi erau sănătoşi, slavă Domnului,sub acoperişul de pe car, dar lui grozav i se mai potriveau nişte versuri alecsandrine: „Mai greu îmi pare drumul, acum la-ntors acasă... “ „ Măcar de-aş trece neobservat pe lângă bordeiul ăsta a lui Răchită - gândea popa. Că i s-o fi ascuţit colţii şi mai dihai acu', dacă i-au venit tovarăşii!"

Nu ajunse bine la fântâna cu cumpănă şi Ucigă-l Toaca îi şi scoase în drum taman persoana nedorită, că ce altă treabă avea Răchită, decât să pândească cine-i mai trece pe lângă curtea fără poartă. În pantalonii lui din suman, peticiţi cu rotunduri mari din pânză de sac, în veşnica-i cămaşă de cânepă, ruptă parcă din scoarţa pământului şi populată în permanenţă cu o faună de casă, ce-şi trăgea seva dintr-o piele rămasă doar ca suport a unei construcţii osoase, gata să se împrăştie, Răchită se prăvăli pe buza dâmbului plin de troscot şi se opri răscrăcănat la marginea drumului în aşteptarea refugiaţilor. Popa observă de departe pe neobrăzat şi dorind să evite întâlnirea, îşi făcu de lucru pe partea opusă a carului, cercetând sârguincios o imaginară stricăciune la butucul roţii din faţă. Răchită înţelese repede şiretlicul popii, care nu poftea să dea ochii cu dânsul, din motive încă neclare, aşa că se propti chiar în faţa carului cu boi.

— Daa, ci s-o întâmplat părinţele? - făcu el mirat şi grijuliu, chipurile. Nu cumva şi sfinţia sa s-o dat cu bolşevicii? Dacă s-o gândit a se întoarce în parohie? Şi fără să mai aştepte răspunsul, care şi aşa nu ar fi ieşit din gura preotului pecetluită cu lacătul mâniei, continuă pe un ton de prescură unsă cu miere şi aruncată peste groapă, de sufletul mortului. Văleu! Da undi-i văcuţa? Cî dacî îmi amintesc ghine, la plecare era aici, legată de corlatia carului?

Preotul îşi înghiţi amarul şi încercă să arate, măcar pe dinafară, cât mai îngăduitor şi mai împăcat cu pedepsele Celui de Sus, dar nu putu scoate din inima lui grea ca de plumb, decât un oftat edificator şi un singur cuvânt: Domnul! - însoţit de o blândă mişcare a mâinii arcuite spre înaltul cerului, acolo unde se află de veghe Atotştiitorul faptelor şi necazurilor bietelor târâtoare cu înfăţişare umană şi

neumană. La semnul popii, mai străveziu ca lumina zilei, Răchită îşi clătină capul tânguitor, slobozind o frază evanghelică, care putea însemna o sinceră compătimire sau, tot aşa de bine, o satanică răzbunare camuflată subtil în haina ironiei nevinovate:

— Aşa-i, părinţele, aşa-i! Domnu' o dat, Domnu' o luat! Fie numele Domnului binecuvântat!

Îşi râde de mine- gândea popa furios, îşi râde de mine bolşevicul, trăsni-l-ar. . . cine ştiu eu! Ptiu,ptiu,ptiu! Doamne iartă-mă şi milostiveşte pe robul tău, că se lasă aţâţat de Anticrist! Răchită se feri politicos din calea boilor şi privind din urmă pe omul bisericii, avu, aşa, senzaţia necuviincioasă, că are înaintea ochilor un câine cu coada între vine, alungat de stăpân cu un picior în coaste, tocmai când vroia să hăpăie păsatul puilor de găină!.

Se întorceau fugarii acasă din scurta lor bejenie, se întorceau decepţionaţi şi contrariaţi de comportarea ruşilor. Nu-i spânzurase, nu-i împuşcase! Ce fel de bolşevici mâncători de oameni cruzi, erau ăştia? Le luase doar câte o vacă, două şi pentru ele primiseră o zapiscă, un fel de liberă trecere prin faţa altor vameşi. Nu înţelegeau o iotă din ce scriau acolo ruşii, dar ostaşii care o citeau, făceau din mână un semn anume şi-i îndemnau să plece: „Vpiriod! Damoi!

Spatele armatei sovietice era inconmesurabil. Refugiaţii se strecurau cu greu printre coloanele ei, atunci când nu le puteau ocoli. Statul major sovietic pompa prin spărtura largă a frontului zeci de divizii, ocolind cu dibăcie întăriturile şi închizând definitiv cleştele ofensivei în zona Galaţiului. Douăsprezece divizii germane masate în Basarabia, îşi făceau ultima rugăciune către un „Got“ ce refuza să-i mai ajute. Fronturile alunecaseră ca un şarpe pe lângă nemţi, lăsându-i în urmă să mediteze la nemurirea sufletului.

Cristeştenii aveau să descopere acest adevăr abia la vreo săptămână de la proclamaţia regală, când, pe neaşteptate,într-o noapte, grupuri numeroase de nemţi năvăliră pe la casele mărginaşe după o bucată de pâine sau o cană cu lapte. Se strecurau în ascuns, prin păduri, prin lanuri de porumb pipernicit din cauza secetei, numai noaptea, la adăpostul întunericului. Mărşăluiau neobosiţi în speranţa deşartă că se vor putea regrupa undeva, dincolo de munţi, că se vor regăsi cu restul armatei germane în retragere. Iluzii de oameni sortiţi pieirii, desigur. Ei nu aveau de unde şti că drumul le era tăiat cu fierăstrăul de un front care fugea acum spre apus prea repede ca să

mai fie ajuns, spart şi depăşit. Aceşti soldaţi împrăştiaţi prin toată Moldova, împresuraţi din toate părţile, zdruncinaţi grav în crezul lor despre mitul supremaţiei germane, semănau cu nişte haite încolţite, cu nişte turme de cerşetori flămânzi. Radio Londra transmitea în ziua de 24 august, l944, la ora cinci dimineaţa: „Prin ieşirea din luptă a României, Germania pierde mult mai mult decât petrolul românesc. Întregul edificiu nazist din Balcani începe să se năruie. Consecinţele pentru viitorul mers al războiului sunt incalculabile". La ora lo, acelaşi post comenta:“ În ultimele 24 de ore s-au petrecut evenimente uimitoare: Parisul a căzut, România a ieşit din război, germanii sunt în faţa distrugerii totale. Pentru germani, efectele militare ale ieşirii României din război sunt incalculabile! Armatele germane din România se văd nevoite să se retragă sau să dea o luptă dublă: una împotriva ruşilor, alta împotriva românilor!"

Nu! Deocamdată, aici în zona Vasluiului, nemţii nu mai puteau visa la nici un fel de rezistenţă. Costin avea să fie martorul decăderii lor spirituale, numită în armată stare morală. Într-o zi se afla la vie, pe Dealul Mătei. Se ducea acolo mereu să alunge ciorile atrase de dulceaţa strugurilor daţi în pârg. Împreună cu Paulică şi alţi colegi de liceu, tocmai puneau la cale o incursiune până pe şesul Rafailei, la plopul lui Ştefan cel Mare, unde se spunea de către cei ce trecuseră pe acolo, că nemţii lăsaseră grămezi de cartuşe, arme, grenade. Când, dintr-un lan de cânepă,îşi făcu apariţia pe neaşteptate un grup de soldaţi germani.

— Ruscki sind in dorf? - întrebă unul dintre ei.

— Nein! - îi răspunse repede Costin.

— Soo, gut!

Pe feţe li se citea dezolarea, înfrîngerea, revolta faţă de eroarea în care-i mânase Hitler. Acum erau nişte soldaţi de

plumb, inofensivi, aproape prizonieri. Pentru ei războiul se sfârşise lamentabil şi înţelegeau foarte bine lucrul acesta. Strânşi grămadă în spatele unui gard stufos de râpcă şi spini, nemţii au schimbat între ei câteva vorbe neînţelese de băieţi, apoi ca şi cum ar fi fost în faţa unui tribunal căruia ei trebuiau să dea socoteală, şi-au tras armele de pe umeri, le-au scos închizătoarele şi le-au aruncat într-un pâlc de cucută iar carabinele le-au izbit demonstrativ cu paturile de pământul înierbat, sfărmându-le în bucăţi. Indeplineau această operaţie distructivă ca pe un ritual în faţa unor copii mari,

pentru ca aceştia să transmită generaţiei viitoare imaginea înfrângerii, a renunţării la o luptă fără sens, a urii unor soldaţi germani împotriva stupidului război hitlerist plin de promisiuni şi deşert ca orice deşărtăciune. De câte suferinţe ar fi fost scutită omenirea dacă aceşti soldaţi germani, ajunşi acum o firmitură de epavă în mijlocul unei Europe ostile, şi-ar fi distrus puştile înainte de a fi curmat nevinovata existenţă a unui singur francez sau polon,sau rus! Dar nu au putut să o facă sau nu au vrut să o facă. Gestul lor voluntarist le-ar fi adus negreşit moartea. Au preferat să omoare. Destinul lor a fost legat indisolubil de cel al Germaniei, pentru că omul este condamnat să rămână robul societăţii în care a apărut şi l-a creat şi trebuie să-i împărtăşească soarta bună sau rea. De aceea, gestul soldaţilor marelui Reich devenise acum tardiv. Istoria nu le mai accepta nici un fel de pocăinţă. Morţii de la Stalingrad, de pe Don, de la Orel, milioanele de morţi de pe întinsul Rusiei şi a întregii Europe cereau răzbunare. O strigau zi şi noapte în conştiinţa celor care-i văzuse sfârtecaţi de schije şi cei rămaşi vii le-au făgăduit şi le-au jurat răzbunare. Ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte! Cuvânt de ordine : nu luăm prizonieri!

— Deutschland kaput! - strgă către băieţi unul dintre nemţi.

Copii marelui Reich îşi renegau patria, se lepădau de ea, ca de satana. Dar cine mai putea să-i creadă, cine putea să-i mai ierte în toiul marii încleştări pe viaţă şi pe moarte, care a fost cel de al doilea Război Mondial! Cine mai lua în seamă o biată manifestare pacifistă a unor soldaţi trădători în faţa führerului şi duşmani de neuitat în faţa ruşilor ? Actul lor şi probabil şi al altora nu era decât o biată picătură de apă dulce într-un ocean înroşit de sângele Europei, sărat de lacrimile femeilor văduane şi copiilor orfani, amărât de jalea şi durerea unei lumi trecută prin focul şi sabia unui nebun flămând de spaţiul vital. Iertarea, îndurarea, umanismul erau acum de competenţa lui Dumnezeu. Omul înrăit de umezeala tranşeelor, cătrănit de pierderea fiinţelor dragi, abdicase de la condiţia sa şi coborâse în rând cu fiarele. Homo hominis lupus!

Fără arme, teribilii soldaţi germani deveniseră nişte paşnici turişti în căutare de peisaje frumoase. Căci ce puteau fi acei oameni fără mitraliere, înlocuite cu câte un harag smuls din viile pe unde treceau şi în care-şi sprijineau balastul trupului vlăguit de putere şi îngreunat de păcate? Doar uniformele lor verzi le mai deconspira

identitatea. Paulică se apropie de ei şi le întinse un pachet de ţigări Regale. Le primi bucuros un neamţ blond, scund, cu vulturul cusut pe veston, le mirosi ca pe un buchet de flori rare, apoi trecu darul prin faţa camarazilor săi şi la sfârşit îşi agăţă şi el o ţigară între buze fără să o aprindă.

— Auf wiedersehen, auf wiedersehen! - şi grupul fugarilor se urni, ca la o comandă, spre creasta dealului, printre butucii de vie, printre colibele de pază, ferindu-se de luminişuri, amestecându-se cu umbra pomilor, cu desişul tufelor înalte, cu culoarea pământului ce da în galben roşcat. Dincolo de creastă trebuiau să coboare pe lâgă sat, să-l depăşească prudenţi prin lanurile de porumb, pentru a se afunda apoi în pădurea Rădionului şi tot aşa mai departe cu „Got mit uns-ul“ lor aşezat pe catarama centironului, un Got nerăbdător să-şi cheme la dânsul fii săi rătăcitori.

În faţa adolescentului visător şi inocent, cu fruntea îngustată de invazia unui păr negru şi des ca o perie de ghete, viaţa îşi descoperea rând pe rând feţele ei crude şi dure, neaşteptat de dramatice şi mereu altele. Costin afla că viaţa nu înseamnă numai " Hai, mamă, la masă, că ţi-a pus mama ficăţelul şi piciorul de pui! Hai Costin la Maria, că diseară e petrecere iar!" Că viaţa nu este o îmbrăţişare continuă pe râpa lui Strat, cu fata iubită, sub faldurile înserării şi binecuvântarea lunii. Trăise fuga din Chişinău, asistase la încrucişări de gloanţe pe ecranul văzduhului, se înfiorase în faţa cadavrului ars, prăbuşit în pădurea Zgherei, inima îi palpitase ca un motor " Diesel" la primul contact cu trupele sovietice. Era martorul decăderii unui imperiu cu pretenţii totalitariste şi a ridicării altuia, despre care nu ştia încă nimic dar despre care auzise numai cuvinte înspăimântătoare. Il afectau dureros dramele fiecărui individ şi asculta cu nespus interes politica lui Gheorghe Petrilă. Aşa numea coana Tinca părerile tatălui său exprimate zilnic : „ politică". Copilăria sa nu mai era un râuşor ce se scurge neobservat pe sub umbra groasă a unei păduri protectoare, străin de zbuciumul valurilor uriaşe ale vieţii. Copilăria sa înflorise în preajma exploziilor celui de al doilea Război Mondial, ce-i grava în conştiinţa sa incipientă, încă nealterată de vicisitudinele vieţii, imagini incredibile, zguduitoare. La răspântia drumurilor ce părăseau câmpul şi se strecurau în sat pe sub garduri de nuiele, pe sub tufe de scaieţi, Costin se despărţi de prietenii săi, profund impresionat de scena revoltei soldatului saturat de mizeria războiului,

dezamăgit în aşteptările sale, păscut la fiecare pas de primejdia morţii. Inaintea sa, dintr-o spărtură de gard, ţâşni o femeie ca o arătare, cu un mers de vrăjitoare, săltând elastic deasupra pământului, aruncând înainte pulpe albe, dezgolite, peste gropi, peste coclauri şi stârnind în urma ei un vacarm de lătrături. O fi furat din livada lui David niscaiva goldane din acelea aurii şi aleargă acum să nu o prindă câinii sau stăpânul, să nu pună mâna pe dânsa şi să o judece - gândi Costin. Dar cine dracu să fie, pentru că după zdrenţele acelea mizerabile ce-i fluturau în urma fundului, nu poţi să-ţi dai seama! Arătarea dispăru după cotitura unui gard şi Costin îi pierdu urma pentru moment. Iuţi şi el pasul, trebuia să ajungă acasă mai repede, să le povestească alor săi întâmplarea aceea cu nemţii, să facă puţină politică cu Gheorghe Petrilă, s-o uimească pe maică-sa, să asculte radioul. . . Doamne, ce se întâmplă în sat! Ruşii se vânturau pe potecile grădinilor, pe la porţile oamenilor, arătau mai nervoşi, mai agitaţi. Comenzi neînţelese îi puneau în mişcare ca pe un furnicar înaintea furtunii sau răscolit cu băţul. Costin intră nedumerit în curtea casei sale, părinţii îl întâmpinară uşuraţi, erau acum grămadă, toţi trei în faţa necunoscutului şi a primejdiei permanente ce plutea în aer aproape, tot mai aproape, adusă pe aripile presimţirii omeneşti înainte cu câteva minute de a sosi chiar ea, în persoană, cu coasa pe umeri, cu veşnicia uitării în spate, rece ca un sloi de ghiaţă.

Bonetele ruseşti apărură prin dreptul tufelor de liliac, apoi

şi soldaţii, cu feţele aspre, neîndurătoare, colţuroase, ca şi vocile, ca şi ordinele ce le dădeau din poartă în poartă, din curte în curte: „Davai suda! Scare, scare! Tî net! Jenşcina net! Gheorghe Petrilă îi urmă nedumerit, Costin se ţinu după dânsul îngrijorat, speriat. Nu se va despărţi de tatăl său. Nu-l va lăsa singur! Ce vor ruşii? Unde duc oamenii? Porţiunea de drum din faţa casei preotului se umpluse cu moşnegii satului, cu invalizii, cu reformaţii. Printre ei, Ilinca, vădana cu omul dispărut pe front, în retragere, poate cu degetele tăiate, cu mâinile zdrobite în colbul stepei ruseşti, undeva în răsăritul îngheţat şi pârjolit de focul katiuşelor. Da, ea era. Costin o recunoscu imediat după fustele acelea jegoase. Acum ochii îi ardeau mocnit, ca doi cărbuni sub spuză, mâinile împreunate pe pântec i se frângeau în neştire. Da, ea fugise ca o nebună înaintea lui

Costin. Dumnezeu ştie unde şi de ce! Un pluton se încolonă şi

încremeni în poziție de drepți. „Smirna!“ - strigă un sergent, apoi către oameni într-o românească stâlcită:

— Davai, înainte, toți, na ieșire sat! Scare!

Turma se mișcă greoi. De mulți ani nu mai executase asemenea comenzi! Apoi oamenii se rânduiră după vecinătăți, după grad de rudenie, unul după altul sau doi câte doi şi o porniră tăcuți la deal, pe un drum în dembleu, spre poarta țărnii, pe lângă casa lui Picioroagă, cel din marginea satului şi înainte pe zarea Cordăşei spre pădurea Rădionului. Ajunşi sus, priviră din mers înapoi, spre casele lor din vale, peste livezile şi porumbiştele grădinilor, la acoperişurile din tablă, din paie, din stuf sau din țiglă „Mavrocordat", adusă tocmai de la Vaslui, din buza dealului Paiu, unde măritul Ştefan l-a aşteptat pe Soliman Hadâmbu. Acolo, în vale îşi numărau zilele lăsate de Dumnezeu de mulți ani, acolo au visat în liniştea serilor cu lună la rostul lor neştiut pe pământ dar totul rămânea în urmă, din ce în ce mai departe. Acum, în fața lor se întindea coasta lungă şi galbenă a Cordăşei, cu pământ sărac, luat de ape şi cărat la vale odată cu rodnicia acestor locuri. În stânga lor se întindea moşia lui Jak Marcopol, cu lanuri lungi şi late de lucernă, de fasole soia, mult căutată de nemți, de porumb încă verde, înalt, pus în rânduri drepte. Cunoşteau bine toate denivelările moşiei, pe ea îşi făcuseră tinerețele, iată acolo, sub nucii rotați, sau dincolo, tocmai la răchițele de pe marginea pârâului Racova li se aducea hrană. Mămăliga era tăiată cu sfoara în calupuri iar alături, pe frunze de nuc, boțul de brânză, murătura sau ceapa, ceapa zdrobită cu pumnul pe genunchiul obosit până ce lăcrăma şi ea şi omul. Apoi o teucă de apă rece, scoasă atunci din fântână şi din nou la strânsul grâului. Mâinile aspre adunau poloagele, le legau cu brâie de mohor, sau cu cingători de spice lungi, carele coborau la vale, țepene, cu sudoarea lor, cu zilele lor neştiute de nimeni.

Tras de fluxul gloatei tăcute ce înainta fără nici o tragere de inimă spre un loc fără nume şi fără precedent pe acele meleaguri, Gheorghe Petrilă se lăsase furat de gânduri, sau poate anume încerca să se refugieze în trecut, trecutul fiind un lucru consumat, inofensiv, imposibil de repetat, spre deosebire de viitorul foarte apropiat, peste care ar fi vrut din tot sufletul să treacă cu ochii închişi, sau să fugă de el, cât mai departe, cu ochii legați, cu urechile astupate, să nu vadă nimic, să nu audă răpăitul pistoalelor automate. Dar din spatele lui

tropăiau cismele plutonului sovietic, probabil a plutonului de execuție, în față alți soldați ruşi apăsau zgomotos pământul, tăcuți, încruntați, spre o misiune ordonată, indiscutabilă, ce avea să le potolească, probabil, clocotul de ură strânsă în ei din momentul declanşării conflagrației.

Parcă mai ieri era un flăcăiandru, se trezi Gheorghe Petrilă recapitulându-şi tinerețea, îmbiat, desigur, de locurile ce îi evocau lucruri de neuitat. Colo, pe colnic, se aflau nişte stejari înalți, pletoşi, falnici, cu crăcile săltate mult deasupra pământului, cu o coajă cenuşie, bătrână şi crăpată. De sub învelişul lor scorțos, ros de furnici roşii, se scurgea o făină gălbuie de tanin. Pe atunci îşi mânca zilele pe moşia grecoteiului venit aici din Fanar. Iaca pe acolo, da, cam pe acolo, s-a răsturnat carul acela cu snopi de grâu. El spijinea cu furca snopii grei, clădiți înalt, unul peste altul, iar în fața boilor, cu biciuşca în mână, se ațânea un om, un munte de om, cu vorba domoală, gata să potolească animalele, să le ajute, să le explice creştineşte că se poate foarte ghine coborî o pantă şi fără chedica pusă. Muntele de grâu apăsa însă cu toată greutatea lui de boabe în jugul de carpen. Lemnul aproape smulgea din rădăcină coarnele bălțaților şi atunci a urmat ceea ce Domnul hotărâse. Animalele au rupt-o la fugă, carul s-a răsturnat, snopii s-au făcut praf şi pulbere. Ar fi aflat el vreodată cum îl cheamă, dacă harabaua aceea boierească. . . .

Miriştea cu țepii ei uscați, rugii de mure cu gheare de pisică îi zdrelise mâinile, îi însângerase obrazul şi-i umpluse inima de tină. „Crucea şi Dumnezeii măsii, care m-o mai adus pe lumea aiasta nenorocită, unde trebuie să-ți stucheşti bojogii din tine pentru un boț de mămăligă înăcrită!“ Aşa strigase el atunci,da, aşa! „Hei, măi copchile, măi copchile,da pi cini crezi tu cî înjuri,mă?“ Aşa strigase omul ce ținea cu greu boii speriați, cu jugul de-a hoarța, răsucit în jurul grumazului. „ Nu ştiu, moş David, nu ştiu! Cred că pe mama, că pe tata nu l-am văzut în viața mea, nu-l cunosc!“ „ Apoi e ghine să ştii, măi băiete, dacă tot s-a întîmplat. . . Află şi tu că pe mine m-ai suduit acu'. . . Şi nu-mi place să mă înjure nimeni. . . !“ Abia la vârsta de l7 ani îşi cunoştea Gheorghe Petrilă, tatăl! „Dumnezeu să-l ierte - îşi spuse bătrânul. Iată-mă şi pe mine moşneag, cu copchilul meu alături, păşind pe drumul Golgotei!"

— Davai scare, davai scare! - răsuna din când în când glasul rusului din spatele lor. În dreapta se întindea răzăşia cristeştenilor, cu

pământuri sărace, parcelate în sute de fâşii şi hotărnicite cu brazde înalte, cu pietre grele moştenite din generaţie în generaţie, cu buruieni înflorite, răzăşie sfinţită cu lacrima sărată a sudorii vărsate din primăvară până în toamnă, pentru pâine, când mai dulce, când mai amară. Că omului i-a lăsat Dumnezeu o scârbă de pântece pentru umplut şi o piele pentru acoperit, că degeaba îşi sfătuia Isus apostolii să nu facă nimic şi le dădea pilda păsărilor cerului, care nu muncesc, dar are Dumnezeu grijă de ele să nu moară de foame. O fi trăit Isus şi fără muncă în peregrinările sale din poartă în poartă pentru răspândirea învăţăturii celei noi, străbătută de îndemnuri la răbdare şi împăcare cu cel ce-ţi dă palme. Dar ei, robii pământului nu erau păsări, ci altceva mai complicat, o alcătuire din carne şi oase, dornice şi pofticioase la tot ce le cade sub simţuri. Şi cum să înfuleci tot ce-ţi doreşte bârdâhanul fără să-ţi pleci schinarea la muncă? Şi iată că timpul trecuse, ei, cei rămaşi în sat, îmbătrâniseră, li se slăbise balamalele, arătau obosiţi, sfârşiţi, împovăraţi de pulberea grea a anilor şi poleiala înşelătoare a amintirilor. Stăpânii pământurilor din vale, răzeşii de la Ştefan cel Mare, purceşi şi de la Alexandru Ioan Cuza, ajunseseră acum nişte coji, că ce e omul bătrân decât o coajă fără miez, fără carne, o aparenţă cu inima încă bătând. O dată cu ei, se topiseră şi roadele acelor pământuri, trecuseră prin maţe flămânde în permanenţă şi îngrăşaseră ţărâna vlăguită. Cine ne mână,oare, Doamne, din urmă pe necunoscutele căi ale vieţii şi cine ne-a pedepsit la supunere oarbă, fără crâcnire?

— Stoi! - tună, însfârşit, vocea soldatului venit din îndepărtata Rusie să comande peste sufletele acestor oameni, amorţite şi înspăimântate.

În faţa lor, ultimul lucru necesar înainte de a trece dincolo, în nefiinţă, era desăvârşit: un şanţ, atât cât trebuie de lung, nu prea adânc, cu ţărâna afânată în faţă, o ţărână galbenă, cleioasă, ca un aluat de cozonac. Cât de puţin îi trebuie acestui biped ambiţios, până la urmă! Şi cât de mare şi de puternic se închipuie el, şi câte palate îşi zideşte, şi cum mai strânge cu hapca de la unul şi de la altul!

Costin privi cuprins de milă la chipurile de ceară ale condamnaţilor, împietrite de groază, încă neîmpăcate cu sfârşitul cel grabnic şi cel veşnic, cerşind îndurare, nutrind încă speranţe iluzorii. Cine putea să-i mai scape de chinuitoarele frământări ale ultimelor clipe, din ce în ce mai scurte şi mai scumpe, decât însăşi moartea? Ce

le mai rămânea de făcut decât o înfruntare ostăşească, cu capul sus, a gloanţelor arsură, aşa cum îi învăţase führerul, aşa cum avea să o facă până la urmă el însuşi! Deodată, printre nemţii aliniaţi pe marginea şanţului săpat în grabă chiar cu mâinile lor, Costin recunoscu figura soldatului blond şi scund, căruia Raulică îi dăruise pachetul de ţigări Regale. Revolta coborî în sufletul său ca o înghiţitură de băutură amară. Oamenii erau nevinovaţi, nu aveau arme, le distruseseră în faţa sa, se căiau, erau przonieri, se încălca o lege a războiului. . . ! Zbateri inutile! Ruşii nu mai luau de multă vreme prizonieri, aşa cum nu mai luau nici nemţii. . . Soldaţii răzleţi erau lichidaţi fără milă.

Un pistolar se propti în faţa lor şi plimbă de două ori fulgerul de foc de la un capăt la altul al şirului de soldaţi nemţi condamnaţi la moarte. Ţăcănitul înfundat al armei fu preluat de câteva ori şi amplificat de sufletul nevăzut al văilor şi hăţişurilor apropiate din pădurea Rădionului. Cele şapte trupuri în cămăşi albe căzură secerate ca nişte plante sub tăişul coasei. Fiorul rece al morţii îngheţă suflarea celor aduşi acolo fără vrerea lor, numai pentru a fi martori la un progrom şi poate pentru a lua aminte cu cine au de a face. . . Costin simţi cum din stomac îi urcă în sus, pe esofag, un bulgăre greu de aer, cum i se opreşte în gât şi-i taie respiraţia. Unii dintre săteni au închis ochii şi şi-au făcut semnul crucii mai pe ascuns, alţii s-au întors cu spatele la cel mai degradant spectacol inventat de ura omenească: execuţia!

— Davai! - îndeamnă rusul cu mâna.

Din rândul cristeştenilor se desprinseră vreo câţiva, a lui Răchită, a lui Pârlici, a lui Vrăjitoru. S-au apropiat fără grabă de cadavrele răsturnate pe spate în fundul şanţului, împroşcate de sânge şi au început a le trage cismele din picioare, pantalonii.

— Hai,tată, acasă! Putem pleca. Cioclii îşi fac datoria!

Odată treaba sfârşită, ruşii începură să se strângă în formaţie, să se pregătească de plecare. Cristeştenii o porniră peste ogoare, la vale, se împrăştiară prin lanurile de porumb, temându-se parcă să nu-i cheme cineva înapoi. Şi atunci avea să se întâmple ceva incredibil. Din groapa cu morţi, alb ca varul, se aruncă afară Vasile Vrăjitoru şi se lăsă moale pe ţărâna proaspăt săpată. Dacă el ar fi putut să se abţină, dacă el ar fi intuit adevărul înainte ca mişcarea sa precipitată să fie observată de ruşi, un om ar mai fi putut povesti peste ani o

întâmplare fantastică!

— Şto,şto?

— Nicivo! - răspunse Vrăjitoru cu un glas topit, ce-i trăda spaima. Cum putea să-i spună soldatului că unul de acolo, din groapă, în timp ce-i trăgea cismele, îl întrebase şoptit: „Ruski ist?“ Ar fi păcat! Era dreptul lui să mai trăiască. Legal fusese împuşcat.

Rusul nu aşteptă însă explicaţii. Verifică singur cadavrele. Cămaşa unuia nu era găurită. Îşi potrivi fulgerător automatul şi trase o rafală de-a lungul corpului lungit pe fundul şanţului, şi încă una de-a latul. Da, îl ghicise! Mortul zvâcni în sus ca un arc, apoi se linişti pentru totdeauna.

CAPITOLUL V

Fata se desprinse încet dar hotărât din îmbrăţişare, îndepărtându-l uşor cu palmele. Prin coroana grea a nucului care-i adăpostea, o rază pală din discul luminos al nopţii descoperea pe chipul Ricăi o precipitată tulburare.

— Nu se poate! - îi reproşă fata. E o prostie ce faci tu! Tata spunea. . .

— Ştiu ce spune! - o întrerupse Costin. Numai că lucrurile nu stau tocmai aşa cum visează unii. . .

— Ba aşa o să fie! Uite, să-ţi zic eu: acum i-au bătut ruşii pe nemţi, dar mâine o să-i bată americanii pe ruşi şi au să vină să ne elibereze. Fata spunea cuvintele repede, ca o lecţie învăţată pe derost.

— Rica! Se cunoaşte că eşti fiica lui don' Cohan!

Costin îi vorbea blând, pe şoptite, aproape rugător, în timp ce-i lipea palmele de pieptul lui, strângându-i-le din ce în ce mai tare şi încercând să o apropie şi pe dânsa, să o sărute ca în atâtea alte dăţi. O voce lăuntrică îi spunea că aceasta poate fi ultima lor întâlnire.

— Nu, lasă-mă! M-ai supărat. Gata!

Rica avea în glas o hotărâre pe care Costin nu i-o cunoscuse până atunci. Dezarmat, tânărul îşi lăsă mâinile să-i cadă moarte de-a lungul corpului, cufundându-se apoi într-o tăcere stânjenitoare. După un timp, încercă să mai spună ceva, poate să-şi justifice plecarea aceasta neaşteptată şi pe măsură ce vorbea, simţea cum în piept i se aprinde o flăcăruie caldă, care creşte, îl cuprinde tot, îl mistuie şi îl înalţă.

— Rica! Împotriva mea şi a celorlalţi v-aţi ridicat cu toţii. Ieri a trebuit să mă bat şi cu Fane. Taică-său e manist şi i-a băgat în cap tot felul de prostii. Oamnii din sat mă privesc chiorâş, ca pe un lepros! Abia îmi mai răspund la salut iar acasă la mine s-a creat aşa o atmosferă apăsătoare încât mă simt de prisos. Mai bine renunţam de la început la vacanţa aceasta de vară, aşa cum îmi propusese Sonia. . .

— Cine mai e şi Sonia asta? - îl întrerupse Rica cu o voce plină de revoltă. Oare îl mai iubea?

— Sonia? Costin înghiți în sec. Făcuse o gafă. Nu trebuia să pronunțe numele Soniei.

— Aha! Nu ştiam eu ce atrage aşa spre Iaşi! - începu fata să muşte ironic. Tu îmi umpli capul cu Marx şi când colo, îl cheamă Sonia! Frumos! Ce-i asta? Rusoaică, jidaucă? Hai, spune!

Costin tăcea. Băiatul acesta subțirel, înalt, cu ochii mereu iscoditori, sub o frunte îngustă şi veşnic încruntată, nu încerca niciodată să se dezvinovățească. Atâta timp cât nu avea dovezi palpabile, prefera să tacă. Undeva însă, precis nu ştia unde, şi era convins că nici un doctor nu i-ar putea indica exact organul în care se întâmplă fenomenul, cineva îi vărsa acolo un vas cu amărăciune. Lichidul acela veninos se întindea pe dinăuntru, îl înlănțuia ca un şarpe, îi încleşta gura şi-i închidea imaginația într-o carapace, după care nu mai putea spune decât da şi nu. De altfel, în episodul povestit aici, nu-l mai silea nimeni să vorbească. Rica îl lăsase prostit acolo, pe cărarea de sub nuc, de sub nucul unde se întâlneau adesea şi se sărutau. Când se desmetici, fata ajunsese deja în curtea părintească.

Se întoarse trist, contrariat, târându-şi picioarele spre casă, ca un condamnat spre eşafod. Fata aceasta micuță la trup, cu un nas drept de femeie dacă, cu buze roşii, cărnoase, frumos conturate, îi aprinsese în suflet pentru prima oară torța misterioasă a dragostei. Chiar dacă ea nu i-o va împărtăşi niciodată, va rămâne totuşi ca o deschizătoare de drumuri noi în necunoscutul lui sufletesc. Tot aşa cum nu o va uita niciodată pe Sonia, femeia aceea durdulie, cu ochii negri, jucăuşi, cu părul tuns scurt, băiețeşte, cu fața uşor pistruiată dar grațioasă, ce-i deschisese un altfel de drum în viață, un drum pe care el se hotărâse să purceadă cu orice risc. Renunța la casă, la afecțiunea părinților, la sprijinul lor material, la dragostea față de Rica. De altfel, acum toți îi erau potrivnici. Se săturase până peste cap de sfaturile lor egoiste, de hărțuielile zilnice, de îngustimea unor minți neputincioase să înțeleagă cele mai simple şi mai umane idei. În noaptea aceea dormi puțin. Gara era departe şi trebuia să plece dis-de-dimineață. Pleca de acasă în vârtejul altei lumi ce se înfiripa pe pământul românesc. La răsăritul soarelui mărşăluia deja, cu un coş de papură în mână, spre un liman necunoscut, unde nu era sigur dacă va primi găzduire, dar spera. Acum se desprindea de cuibul natal cu inima uşoară. Nu-l încerca nici un fel de regret. Înaintând printre casele satului, privea cu nesaț la şirurile de nuci şi pruni,

cătând să-şi tipărească în memorie profilul fiecărei crengi, fiecărei coroane. Le văzuse de atâtea ori, îi deveniseră familiare şi acum le părăsea poate pentru totdeauna. Ceva nedefinit aluneca pe lângă dânsul şi rămânea în urmă, pierzându-se în neant. Nici atunci şi nici altădată nu a putut cuprinde cu gândirea umbra duhului ce trece şi rămâne în depărtare. Era el, cel care fusese, sau era Timpul? Călca pierdut prin colbul drumului, ferindu-se pe cât putea de urmele neplăcute lăsate de cireada satului ieşită la păscut înaintea plecării lui. Deasupra dealului Zghera, soarele se ridicase binişor, aruncându-şi umbra neverosimil de lungă, peste tulpinele înalte de lumânărica domnului şi tufele de scai înfloriți, podoabe nelipsite ale câmpului brăzdat de haturi ca o fustă în dungi. Cu cât se îndepărta de Cristeşti, cu atât se obişnuia mai mult cu hotărârea luată de a răspunde la chemarea Soniei. Drumul spre Iaşi îi dădea acum aripi, îi făcea trupul mai uşor, ca un puf de păpădie ce tocmai îi atinsese în zbor vârful nasului. Şi dintr-odată, pieptul i se umplu cu un fel de gaz exploziv. Prin el licări un fulger şi din momentul acela, Costin nu mai era de găsit acasă. Se pipăia prin buzunare după un capăt de creion şi dispărea complet din realitatea materială, scufundându-se definitiv în albul strălucitor al unei foi de caiet. În cap îi fierbea ceva nedesluşit, murmura ca un izvor de pădure, fremăta ca un arțar în bătaia uşoară a vântului, o sârmuliță lua foc undeva şi limba începea să-i cânte molcom vorbe potrivite cu asemănări în coadă. Starea aceasta o simțise din fragedă copilărie. Îşi amintea cum într-o primăvară, păscând cârlanii prin grădină, se apucă să mâzgălească într-un caiet de şcoală câteva versuri. Încântat de creația sa, arătă capodopera mătuşii sale Maricica, pe atunci o femeie la 25 de ani, destul de instruită pentru a dedecta la nepot flama albastră a focului sacru.

— Dar bine, tu. . . -țipă ea surprinsă către sora ei. Costin al tău scrie poezii! Ascultă!

Şi începu să-i descifreze cu evlavie mâzgâliturile: „Eu oile păscând, am auzit cucu cântând, şi aşa tare cânta, încât livada răsuna!“ Coana Tinca scăpă o lacrimă discretă printre gene, îl mângâie pe păr, privi la dreapta şi la stânga încurcată, apoi se repezi în curtea ocolului din spatele casei, numai pentru a-şi face de lucru, dar pentru că tot ajunsese acolo, prinse o găină mai blândă şi-i tăie capul cu securea pe lemnar, fără să mai simtă obişnuita strângere de inimă, că pune capăt vieții unei păsări nevinovate. Dimpotrivă, acum

avea senzaţia că aduce,precum evreii din vechime, o ofrandă Domnului pentru harul dat copilului ei. În ziua aceea îi dădu la masă numai măruntaiele galinaceei, iar ca desert, crafle umplute cu dulceaţă de cireşe amare. Dar lucrurile acestea aparţineau acum trecutului. Mătuşa Maricica îşi modificase blânda ei înfăţişare cu o alta mai răutăcioasă. Casa de pe moşia lui Jak Marcopol, unde huzurise câţiva anişori buni, fusese devastată. Vremurile erau tulburi şi contradictorii. Strămutată, vrând nevrând, din cuibuşorul ei cald, iritată de pierderea lucrurilor agonisite, trambalarea prin refugiu, o umpluse de ură împotriva răsturnătorilor unei lumi, de Dumnezeu aşezată aşa. Ghiorlanii intraseră cu plugurile în moşia lui conu Jak, o hăcuise în bucăţi, însuşindu-şi-o. Unchiul Andrea administra acum o bucăţică de pământ, zestrea mătuşii Maricica de la mama ei, unde şi stătea cu cătel şi cu purcel. Ideile noi cu care Costin se întorsese de la Chişinău, completate apoi în mişcarea tineretului progresist, la care aderase, nu-şi găseau locul în casa părintească. Ele se loveau de zidul concepţiei bătrâneşti însuşită de oamenii locului şi de rudele sale, în lupta cu viaţa grea, cu vitregiile vremurilor prin care trecuseră. Încetul cu încetul, băiatul era despuiat cu sânge rece de afecţiunea ce uneşte familia, devenind pentru ai lui un străin, un pui de cuc şi chiar mai rău - un eretic. Plecarea sa de acasă, fără să ceară învoirea nimănui, părerea nimănui, nu lăsa în urmă nici cel mai mic regret. „ Lasă-l să se ducă învârtindu-se. O să vadă el pe dracu! - bombănea coana Tinca prin casă, iar Gheorghe Petrilă îi dădu ultimul sfat înainte de a păşi peste pragul porţii: „Ai grijă să nu trebuiască să umblu eu, om bătrân, ca să te scot de prin puşcării!"

Băiatul acesta rustic spărsese cam precoce cohilia copilăriei şi din martor nevinovat al evenimentelor relatate în capitolele anterioare, devenise acum participant activ la o mişcare cu totul nouă pentru el, nouă pentru mulţi şi despre care Marx scria că bântuie prin Europa ca o stafie. Simţea cu toată fiinţa că îmbrăţişează o idee dreaptă, menită să mute Raiul pe pământ, şi toţi cei ce i se opun, preferă, după cum spunea coana Tinca, adesea ori, ca lumea să rămână împărţită după voia Domnului, în bogaţi şi săraci, pentru că bogaţii muncesc iar săracii lenevesc.

Drumul îl purta acum pe sub poalele răcoroase ale pădurii statului, o pădure seculară, în timp ce gândurile i se ciocneau unul de altul, ca nişte talgere. Zgomotele produse se interferau şi se

amplificau, formând în capul lui un fel de ţesătură electronică alcătuită din frânturi de gânduri alungite şi aprinse spre coadă, ca nişte meteori în cădere. Cu un asemenea clocot în minte, gata să se reverse peste marginile ei, la un pas de punctul critic, dincolo de care începe fisiunea, Costin se simţea ca o locomotivă sub presiune. O mână nevăzută trase de maneta declanşatoare, avea el o manetă secretă, şi ca prin minune gândurile îi începură să i se aşeze în ordine, să mărşăluiască spre eter ca o armată disciplinată. În asemenea clipe, Costin nu mai avea noţiunea timpului. Lucrurile din jurul său deveneau străvezii, urechile încetau să mai perceapă vreun zgomot şi el rămânea singur cu sine, cu gândurile lui limpezi şi vaporoase. Încet, să nu le sperie, îşi apropia mâna de frunţile lor fierbinţi, le mângâia cu dragoste paternă, le desprindea triumfător din zborul lor haotic şi le trăgea la marginea ordinii, eternizându-le pe vreo foaie de hârtie, până ce căsuţa gânditoare îşi epuiza conţinutul şi el îşi simţea inima uşoară, bună şi îngăduitoare.

Poteca coti la dreapta, ocoli un stejar uriaş şi se afundă în codru pe sub coroane albicioase de tei înflorit. Parfumul îmbătător al florilor se amesteca cu zumzetul dulce al albinelor, pe tulpinele de fag se zăreau agăţaţi hribi galbeni, copacii foşneau discret din frunze, păsările se strigau muzical iar din tufele mărginaşe, fragii roşi ca sângele de porumbel îşi scoteau capetele îmbietoare. Dar Costin nu vedea nimic din toată această revărsare de farmec natural. El păşea în lumea lui de vise şi gânduri efervescente, argumentând, argumentând, argumentând. Conectat la priza inspiraţiei, crea!

“ Din duna de nisip, un firicel plăpând şi galben întinse mâna-n univers să afle Taina Tainelor, miracolul de pe pământ, geneza vântului şi-a iernii, izvorul negrelor furtuni şi strălucirea soarelui pe boltă. Şi-atât de mult îl atrăgea misterul dimprejur, încât uitat de Mama Vatră, urcă pe-o aripă de vânt şi se-nălţă spre culmi necunoscute de neant. În urma lui, Nisipul Tată, văzându-şi firul rupt de glie, strigă cuprins de spaima morţii: Opreşte-te la timp, băiete! Nu trece pragul strămoşesc! Nu te uita că vântu-ţi saltă nimicnicia peste nouri, că ce e vânt ca vântul trece şi-odată tot ai să cobori cu capul în ţărână! Ascultă-ţi tatăl tău, Pământul! Căderea-i zbucium şi năduf, şi răsturnări de vise. . . ! Si dacă ele-ţi vor fi smulse, tu cu ce-o să mai rămâi?Dar tu, bătrâne Muşuroi, răspunse firul din văzduh, ce-mi ţii acuma predici, cu ce-ai rămas din vâlvătaia preacrudului

măcel, trecut cu sânge pe răboj, la '907? Chiar tu mi-ai povestit de iureşul răscoalei în care te-ai băgat, de haidamacii curţii ce împroşcau cu plumbi spre bietele vârtejuri de nisip purtate spre conace de spectrul negru-al foamei. Pe tine, atunci, prea bunule părinte, nu te-au oprit bunicii în pragul bătăturii, pe care-ţi sta bordeiul...! Şi când apelul v-aţi făcut în beciul prefecturii, din valul vostru de nisip, înalt cât e Ceahlăul, mai rămăsese, vai, o biată moviliţă! O dună înfrântă de furtună, golită de idealuri şi de vise! Şi totuşi ai trăit!“

„Te-aveam pe tine,Firicel. Tu mi-ai sădit în suflet alte vise iar după crunta bătălie, ce înroşi Siretul cu sânge de soldat, în vad la Mărăşeşti, noi am primit pământ din glia strămoşească furată de boieri. Pe el, tu te-ai născut şi ai crescut, pe el îţi poţi petrece veacul liniştit. Nu ai de ce să lupţi. Ogorul e plătit cu mii şi mii de vise intrate în pământ...!“

„E drept - răspunse Firul, în timp ce se urca mai sus. Eu aş putea să-mi târâi umbra alăturea de râme dar nu mai pot şi nu mai vreau să-mi port înscris pe frunte un nume de nimic, al unui fir de praf din duna de nisip!“

. . . . . .

O portiţă tainică bufni scurt şi fluxul miraculos al gândirii se opri brusc, obosit. Costin simţea că în disputa cu bătrânul lui tată nu reuşise să fie chiar atât de convingător, esenţa pornirilor sale rămânând încă neexprimată deplin. Urma să mai mediteze. Semiobscuritatea pădurii, străpunsă din loc în loc de suliţi aurii, începu să se destrame. La capătul povârnişului străbătut în transă, albul zilei contura puternic siluitele masive ale copacilor. După ce ieşi din codru, băiatul se trezi în faţa plopului zis a lui Ştefan cel Mare. Îl mai văzuse până atunci de câteva ori, se mirase de grosimea sa nemaivăzută prin acele locuri, iar cu doi ani în urmă scormonise prin nisipul de sub el, în căutarea de cartuşe şi grenade lăsate de nemţi în retragere. Acum admira din nou fantastica coroană a veteranului de la Rafaila, lipsită în parte de vlaga verde a tinereţii dar impresionantă prin masivitatea sa. Bătrânul martor al vremurilor de glorie, sub a cărui umbră deasă poposise cândva voievodul Moldovei, în peregrinările sale spre curţile domneşti de la Vaslui, sugeră tânărului drumeţ o replică mortală, un final de poem optimist şi combativ:

— „Să păşesc peste veacuri, ca plopul acesta!

Iată răspunsul meu, tată.
Să mă transform din fir de praf
În dâră de lumină!
Să sar de pe orbita vieţii anonime,
Cum sar la fisiune ţăndări din atom;
Să mă ridic pe soclul vremii, din colbul milenar,
Cu nobile însuşiri de Om!

Eh, iubite cititor al tuturor timpurilor, la l6 ani, lumea i se părea o fortăreaţă uşor de cucerit şi de prefăcut într-o vale celestă cu râuri de lapte şi dealuri de mămăligă, unde preafericiţii băştinaşi, nu au a îndepli alte daravele, decât să desprindă din ele, cu mijloace rudimentare, la nevoie chiar cu ghearele, felii mari, galbene, aburinde, să le amestece cu lichidul alb-gălbui, călduţ şi parfumat de la vaca societăţii şi să-şi poarte astfel zilele într-o veşnică „dolce vita", autoghiftuindu-se! Că ce altceva i-ar fi putut sugera la vârsta lui lipsită complet de experienţă, utopica idee: „Fiecăruia după nevoile sale nelimitate", nevoi înţelese de dânsul în sensul cel mai larg posibil şi satisfăcute fără nici un efort, doar printr-o simplă apucare cu mâna a obiectului poftit şi aflat cu prisosinţă în magazia generală, devenită neîncăpătoare!

Firul de praf, abia desprins de muşuroi, visa frumos, ca după o îndopare cu haşiş; el credea sincer în visele sale alimentate în vremurile acelea şi de năzuinţelor sincere ale multor oropsiţi dar şi de o propagandă prea darnică cu laudele unei societăţi încă nectitorite decât în halucinaţiile dezavuate ale lui Tomaso Campanela, Fourier, Teodor Diamant şi în prezicerile „ştiinţifice“ ale lui Marx şi Engels. Ce poate fi însă mai frumos decât visul, când însăşi viaţa omului se bălăngăne între vis şi realitate! De ce să lipsim pe om de cea mai minunată însuşire a sa, aceea de a visa, şi de ce l-am condamna de nesocotinţă şi superficialitate, când oameni bătrâni, cu socotelile încheiate, cu cavoul deja construit, tot mai visează la răsăritul soarelui de mâine! Fiţi îngăduitori şi credeţi-l pe Costin gata să se jertfească pentru fericirea oamenilor, pentru o societate în care şi problemele cele mai intime trebuiau rezolvate în chipul cel mai fericit. Să fiţi siguri că dacă această nobilă şi lăudabilă dorinţă nu ar

fi ars în el ca o veritabilă foame de adevăr, Costin ar fi făcut calea întoarsă chiar în momentul când a pus piciorul pe peronul gării din Iaşi, şi, cuprins de teamă, încă nu avea certitudinea unei reuşite. S-ar fi întors în cuibul călduț de la Cristeşti, călcându-şi inima în picioare, ar fi înălțat osanale Majestății Sale, regelui Mihai I, în chipul cel mai strălucitor posibil, ar fi înjurat în gura mare pe ruşi şi pe jâdani, în chipul cel mai plastic şi mai plăcut pentru urechile mătuşii Maricica şi ar fi compus o melodie pe textul: „Vin acuşi americanii“, spre satisfacția domnului Cohan şi a altor domni dornici să se schimbe ceva, desigur, dar să nu se modifice nimic, cel puțin în ce-i priveşte: sfântul lor ogor de la Ştefan, de la Rareş, de la Cuza, de la '9l8... Procedând fariseic, Costin şi-ar fi asigurat tihna trupului şi rația zilnică de fiori ce i-o putea oferi buzele umede şi dulci ale Ricăi, dar sufletul său de lăstun, născut să zboare în libertate, ar fi apus încetul cu încetul, învesmântat în mantia cernită a neîmplinirii, ca un fir de praf smuls din strălucirea nisipului aurifer şi aruncat de vânt într-un canal de scurgere a apelor menajere. Acum, aflat la un pas de poarta unde trebuia să bată şi să i se răspundă „da“ sau „nu", frica i se cuibări ca un şarpe cu pielea rece, în coşul pieptului. Era prea mândru pentru a se întoarce acolo de unde aproape că fusese alungat. Ce l-ar mai fi umilit şi batjocorit! Ce loc de cinste i-ar fi fost rezervat în mocirla anonimatului! Soarta unui biet licurici, stins de mânia neşansei, nu o putea împărtăşi. Va dormi în gară, va căra cărămizi din dărmăturile Iaşului şi va spăla w.c. - uri dar acolo nu se va mai întoarce!

Infrigurat şi înspăimântat de asemenea gânduri, cu respirația aproape tăiată, ciocăni la o uşă înaltă, boierească şi în biroul Soniei mai intră doar o firavă umbră de om, o lumânare pâlpâindă a Speranței aproape stinsă, un zar neînsuflețit azvârlit de o mână electrizată de miza prea mare pusă în joc.

— Aa, tu, Petrilă! Ai venit? Te-ai mai gândit? Vrei să vii la noi?

Sonia îi acoperea întregul câmp de gândire, îl hipnotizase cu ochii ei negri, rotunzi, forând grațios dar insistent în răbdarea tânărului ajunsă pe drojdie. Purta nelipsitul ei costum bleomarin, fapt ce-i dădea o înfățişare mai masculină, ajutată şi de părul ei scurt, tuns băieţeşte, de statura ei mică şi îndesată. Pe undeva, câțiva pistrui de cer înstelat, centrifugați în jurul nasului, o umanizau, dându-i şi mai multă grație.

— Aşteaptă aici! Voi intra să vorbesc cu tovarăşul secretar Trofin. Tocmai s-a întors de la Nicolina. Dacă el mai este de acord…

Îşi potrivi în grabă o şuviţă de păr ce-i cădea peste ochi şi dispăru în spatele unei uşi capitonate. Costin rămase lângă o masă de pinpong, singura mobilă a unei săli imense, cu tavanul foarte înalt, cu mult spaţiu liber în jurul ei. Prin ferestrele uriaşe se zărea forfota de pe strada Lăpuşneanu. La parter se afla renumita cofetărie, cu pretenţii de local select, unde se adunau la zaharicale studenţi şi studenţele, tot aşa de dulci ca şi vârsta florilor de mai. Mai târziu, acest nevinovat loc de întâlnire avea să fie transformat într-o cenuşie cantină pentru victimele secetei din l946 - l947, subvenţionată de „ajutorul american". Înghiţise şi Costin, în silă, de câteva ori, terciul acela cald, aproape necomestibil din cauza gustului imposibil de untură de peşte sau aşa ceva. Te ţinea însă în viaţă, avea elemente hrănitoare şi în plus se dădea gratis, dar pe baza unor recomandări.

Uşa albă din faţa sa punea o stavilă nesuferită între el, firul de praf visător şi viitorul său necunoscut ce se plămădea dincolo de opacitatea ei. În aşteptarea deciziei, care urma să fie piatră de hotar sau mai bine zis de temelie, dar momentul acesta avea să-l aprecieze mult mai târziu, Costin se întoarse în sine, prăvălindu-se pe străzile Iaşului. Oraşul zăcea acum grav rănit în personalitatea sa de capitală a Moldovei. Tot ce mai supravieţuise purta urma hâdă a războiului, urme de schije, de gloanţe, urme de oameni rătăcind încă prin mlaştina existenţei pestilenţiale. Gurile de foc semănaseră cu dărnicie ruine şi tristeţe la fiecare pas. Întinderea lor nici nu putea fi cuprinsă, tentaculele rănilor prelungindu-se subteran, dincolo de coloanele ciuntite şi balcoanele surpate, peste crăpăturile din coastele zidurilor părăginite, în conştiinţa oamenilor şocată de suflul neaşteptat al mizeriei pământeşti. Dar cine mai putea cuprinde necuprinsul unei drame generale! Oraşul îl primise indiferent, rece, ca pe un străin nepoftit. Cui îi păsa de un exaltat şi mai ales cine avea nevoie acum de vorbe frumoase, când maţele ghiorăiau ca o fanfară militară. Cui îi păsa de un visător necunoscut, de un Don Quijote postbelic! Strada fremăta de o lume pestriţă, îmbrăcată modest sau dimpotrivă, curgând în valuri peste asfaltul Lăpuşneanului. Se schimbau ochiade, se prindea din aer câte un fum aromat de Kamel, ţigări provenite de la acelaşi darnic unchiul Sam, se perfectau aranjamente la minut. Supravieţuitorii războiului preţuiau cu mai

multă convingere clipa scurtă a vieții, chiar dacă în jurul lor pluteau nesiguranța şi vaietele celor dispăruți. Înainte de a descăleca la sediul Tineretului Progresist, Costin alunecase în treacăt prin Piața Sfântul Spiridon să-şi ude gura cu câteva gorgoase. Tarabele goale, zoioase şi pustii la ora aceea, îi ofereau un tablou dezolant, înrămat cu zidurile arse ale fostelor hotele păduchioase ce flancaseră cândva piața spre nord. Locuise acolo câteva nopți înainte de război. Gheorghe Petrilă, fost pe vremuri curier la Şcoala Normală, privise adesea peste zidul şcolii militare. Poate se visase şi el printre elevii aceia svelți, în uniforme albastre, cu epoleți roşii. Un profesor mai atent cu cei umili şi sârguincioşi, chiar îl încurajase într-o zi: „ Pune mâna şi învață, măi, Petrilă, că tu nu eşti băiat prost!“ Nu, nu era prost, dar nici învățătura nu era dată orişicui. Dar îşi pusese în gând, mult mai târziu, să-l vadă măcar pe Costin în haină militară. Era pe atunci o carieră strălucită gradul de ofițer şi îl adusese la examen. Tânărul îşi amintea încă bine excadroanele de ploşnițe ce mărşăluiau nestingherite de lumina zilei, peste zugrăveala coşcovită a pereților stropiți cu mii de urme de provienență lesne de ghicit. Închiriaseră o cămăruță, undeva, la etaj. Cuprins de nostalgia acelor ani trecuți, întotdeauna ne cuprinde nostalgia după trecut, ignorat la timpul lui prezent, Costin se abătu din drum spre ruinele din față. Zăceau acum la pământ insalubrele hoteluri. Praful se alesese din şubrezeala lor. Doar scările până la primul etaj rezistaseră exploziilor. Treptele din scândură groasă se legau încă una de alta, urcând inutil spre nicăieri şi rămânând apoi suspendate ca un semn de întrebare fără sens şi fără răspuns. Poate acolo, undeva, în spatele lor, să mai fi supraviețuit vreo chichineață obscură, vreo vizuină tainică de amor, neştiută de lume, pentru că altfel de unde ar fi răsărit ispita aceea cu mijloc de liană, o ispită de profesie, negreşit, cu plete curgătoare ce-i acopereau în mare parte figura ei lungă şi pierdută într-o visare amară, ruptă parcă dintr-o plăsmuire de Mogdiliani.

Un neinițiat în arta vicleniei feminine, aşa cum era şi Costin, ar fi apreciat gestul acestei gingaşe ființe, puțin orientale, de a-şi acoperi obrajii, drept o manifestare a unei sensibile pudori. Un observator mai fin putea descoperi însă fără efort, dincolo de voalul castaniu al firelor de păr, proeminența unor pomeți ce-i împungeau pielea străvezie de pe față, ca nişte cornişe renascentiste. Drama epidermei subnutrite mai primise pe lângă pavăza prelungirilor din podoaba

capilară, încă o mască ce estompa neîndemânatic şi strident paloarea figurii: două pete viorii în chip de bujori sanguini, realizate prea evident cu complicitatea unui creion roşu de birou. Păşea leneş fata, fără ţintă, păşea doar pentru a se afişa, pentru a-şi expune efemera existenţă flămândă privirilor întâmplătoare, plutea parcă printre tarabele cândva verzi, ca un sandviş cu şuncă de Praga, prin faţa unuia ce nu a mâncat de o săptămână, legănându-şi geometria unor farmece ascunse, din păcate revoltător de anemic puse în valoare, ba chiar compromise sau anulate de o vestimentaţie îndurerată, ruptă parcă din singurătatea tristă şi apăsătoare a ruinelor de unde apăruse. Că ce poate naşte o ruină, decât ruine!

Costin îşi încetini paşii fulgerat de un impuls ciudat. Intrase în raza de interferenţă a unui centru de emisie neidentificat încă de oameni. Starea aceasta de pierzanie a independenţii spirituale, a liniştei sufleteşti, de tâmpenie puerilă, de demenţă, de pierdere a simţului realităţii, ce-l cuprinde pe bărbat exact când nu se aşteaptă, merita un nume de culoare aprinsă, reflectantă sau un monument uriaş, vizibil de la mari distanţe. Nudurile greceşti săpate în carnea albă a marmorei de Rodos, frumuseţea tulburătoare a Afroditei din Cirene, să fie oare încercări ale anticilor de a exprima plastic acest mister nedefinit? Să fie ele oare un imn înălţat inefabilului? Cu atât mai puţin era în stare Costin, la vârsta lui necoaptă, să taie în patru firul nevăzut al atracţiei între sexe. E revoltător, e ruşinos chiar, şi nedemn, e o prostie cu diplomă, slăbiciune de neiertat, e o dovadă a imperfecţiunii umane, a lipsei de voinţă şi caracter să dezbraci o femeie în plină stradă pentru a-ţi potoli o foame ancestrală de forme, mereu aceleaşi şi totuşi altele, de o mie de ori făcute prizoniere şi tot de atâtea ori scăpate, dar asta-i situaţia! Ars de gânduri fierbinţi, seara avea să noteze pe o coală de hârtie ruptă dintr-un registru:

Curg în valuri forme pline peste-oglinda din retine,
Graţioase, diafane, cu mers leneş de feline,
Etalând de generaţii geometrii ameţitoare
Şi-ascunzând sub pielea albă Taina Tainelor
Cântată şi cătată de milenii, cu mâini aspre,nesătule,
Cu priviri nedumerite şi zvâcniri de inimi mute.
Ea se lasă o clipă prinsă, se preface că-i robită,
Ne-amăgeşte cu ispita, apoi zboară ca un abur

Din capcana împletită cu petale aurite
Şi fir cald de gând nebun țesut în ore nedormite,
Pentru-a curge printre oameni suverană şi stăpână,
Peste inimi răscolite, peste liniştea sfârşită.
Se revoltă-n noi eşecul încercării de-a cunoaşte
Vraja Tainei tăinuite, ce-ascunde Minunea Lumii
Şi atuncia dăm năvală peste-a valurilor forme,
Le cuprindem între palme, ca pe-un pui de căprioară,
Le stâlcim sublima față sub a pumnului pornire,
Ne-afundăm pân' peste creştet în unduiri amăgitoare.
Astupăm cu buze arse rotunjimi ispititoare,
Răscolim cu gând şi faptă, căutând febril Geneza
Şi când credem c-am găsit-o, de sub noi măreața
Taină
Se strecoară orbitoare, mai dorită, glorioasă,
Înălțîndu-se-se spre 'naltul necunoaşterii umane…

. . . . . .

Viclenia fecundității sufla peste bietul băiat miresme îmbătătoare de măr înflorit, chemări auzite numai de ochii lui nedeslipiți de pe balansul acela intim al picioarelor ce ascund atât de perfect necunoscuta necunoscutelor, încât cucerirea ei este jinduită şi cu mai multă ardoare. Când a ajuns destul de aproape de ea, doar la o distanță lăsată de obicei unui cățeluş flocos scos la plimbare de zgardă, fata se întoarse brusc, blocându-i respirația:

— Ce vrei?

— E destul a mă privi şi afli singură…

— Ai lovele?

— Nu prea îndestulătoare! Cât mi-ar trebui?

— Cinsprezece mii.

— Oh, frumoasă apariție, pontul depăşeşte cu mult săraca visterie a buzunarului meu spart!

— Ai fi vrând pe gratis, te pomeneşti?

— O, nu, dar fii milostivă şi reduce-ți pretenția la jumătate. Suntem amândoi oameni lipsiți de murdarele mijloace financiare, cămătăreşti, care denaturează sufletul bun al omului şi ar trebui să ne sprijinim mai solidar în potolirea acestei patimi vrăjmaşe ce ne

devorează gândurile şi trupurile!

— Eu n-am nimic de potolit, băiete, în afara viermelui ce-mi roade burta!

— Doamne, cum poate mizeria să încrânceneze inima unei femei făcută doar pentru desfătarea aproapelui!

— Hai, lasă vrăjeala, că nu ține la mine târguiala, chiar dacă ne aflăm în Piața Sfântul Spiridon! Ia-ți patul tău şi umblă!

Se întoarse brusc, depărtându-se încă nehotărâtă. Costin avea acum din nou prilejul să-i soarbă cu nesaț legănatul incitant al şoldurilor. Subit i se revărsă în suflet o cascadă de ură şi revoltă împotriva acestei specii foarte asemănătoare omului, înzestrată dintr-o eroare gravă a naturii cu jumătate din liniştea ce-i lipseşte bărbatului. Şi ele, ingratele, ştiu asta foarte bine şi au făcut din acest har un mijloc de speculație abjectă, o capcană sângeroasă, o pânză de paianjen întinsă la toate colțurile omenirii, gata să-şi înlănțuie victima pentru a-i suge vlaga şi a-şi potoli în final propria lor jumătate la fel de flămândă ca şi a noastră. Asta nu e drept! Dar nu o să întronăm noi mâine comunismul? He,he,frumoaselor, uite aşa o să vă alegem! Ca pe nişte hultoane din cireşul de peste drum şi voi o să vă supuneți ca nişte mieluşele. Jos specula cu sentimente! Jos teroarea femeilor viclene! La pat cu voi, exploatatoarelor! N-o să îngăduim nimănui să dețină doar pentru propria lui îndestulare, bunuri de trebuință maselor largi, populare! O să smulgem capitaliştilor fabricile, o să expropiem pe moşieri, apoi o să vină şi rândul vostru, frumoaselor, o să vină, drăguțelor, pentru că nimănui nu i se poate îngădui la nesfârşit să semene suferință! Să dosească, ca pe o comoară, leacurile tămăduitoare! Dacă Dumnezeu v-a dat teaca, noi deținem sabia şi vom lupta, fiți sigure, ca fiecare lucru să fie pus la locul lui!

Coroanele stufoase ale castanilor ce umbreau strada, lăsau din când în când razele luminoase şi fierbinți ale soarelui să lovească fruntea, şi aşa înfierbântată, a micului revoluționar torpilat de o criză acută hormonală. Transportat complet în vârtejul discursului său interior, traversă aproape inconştient pe sub bolta Casei Asigurărilor Sociale, urcă apoi pe Lăpuşneanu în sus, trezindu-se în sala aceea înaltă a clădirii Tineretului Progresist. Uşa după care dispăruse Sonia, se deschise larg şi chipul rotund al fetei îl căută o clipă pe Costin aflat în fața ferestrei, cu privirile pierdute în hățişul

furnicarului de pe Lăpuşneanu.

— Hai, vino! - îl chemă ea îmbietor dar şi puţin oficial.

Convorbirea cu primul secretar o percepuse doar pe jumătate, din cauza puternicei emoţii de care era stăpânit. Ea avea să fie memorată şi desluşită în întregime mai târziu, în timp ce-şi sorbea supa, prima supă din viaţa lui de om independent. Cantina se afla instalată undeva pe strada Ivanov, într-o baracă lungă din scândură. În schimbul a câtorva mii de lei, Costin obţinu o cartelă pe două săptămâni. Aşadar, una din necesităţile vitale îşi găsise o rezolvare fericită, cu sprijinul tovarăşilor. Îi drept, costul bonurilor de masă îi epuizase aproape complet bruma monetară smulsă cu chiu cu vai de acasă, dar până la chenzină, ah, cât de frumos suna cuvântul acesta, nu mai avea probleme. În gândul lui se felicita sincer pentru abandonarea ispitei din Piaţa Sfântul Spiridon. Dacă târgul s-ar fi făcut chiar şi la jumătatea sumei cerute, rabatul l-ar fi lipsit pe Costin de masa pe o săptămână. Mai rămânea în suspensie problema dormitului. Ce-i drept, i se oferise ceva dar la vârsta lui, patul cu salteaua de puf şi cearşaf alb era socotit un moft burghez. Costin se mulţumi şi cu un simplu acoperiş. Ca să tragi un pui de somn este suficient să te aşezi pe ceva în poziţie orizontală, pe o suprafaţă plană, indiferent de consistenţa ei. La 16 ani oasele sunt mai îngăduitoare, mai elastice, fapt dovedit şi medical, suportă orice sprijin, orice presiune, fie de sus,fie de jos. Să luăm, de exemplu, animalele. Foarte puţine dintre ele caută un culcuş moale. Dorm pe unde apucă, pentru că sunt tinere şi sunt uşoare. Numai omul umblă după paturi cu saltea de puf, după somiere moi. Ce poate însemna o asemenea cocoloşeală, decât o abdicare totală de la pregătirea sa fizică şi de la … Aşa vrem noi să înfruntăm capitalismul? Cu ceva moale sub coaste? Cu perna sub şezut?

Supa era fierbinte, servită anume prea fierbinte de către un bucătar psiholog. O gură opărită apreciază mai greu, sau deloc, calităţile gastronomice ale alimentelor. Zeama gălbuie, bine condimentată cu frunze de leuştean, trimisă în stare clocotită prin tubul de trecere de la un capăt la altul, al ceea ce numim noi om, îi dădea lui Costin o stare de descătuşare totală. Frica zilei de mâine i se desprindea de pe piele, ca o crustă sub acţiunea glisantă a spumei de săpun, scurgându-i-se la picioarele scaunului, printre vibraţiile sonore ale corului de sorbituri din jur. Şi în timp ce stomacul îşi

asigura rezerva de optimism, de încredere în viață, Costin rămânea liber ca pasărea, ca pasărea cerului, să digere incredibilul. Era liber, era independent! Firul de praf plutea fericit, stăpân pe destinul său, cel puțin așa își închipuia el atunci, zburând prin sferele înalte ale încrederii în viitor, plutind agățat pe o coamă de nor poleit cu aur din dărnicia marelui soare.

Sonia, luceafărul speranțelor mele,
M-ai smuls din clisa inerției,
Din colții trecutului furibund
Și incapabil să mai priceapă
Că nu poate fi prezent… !

Apoi, în timp ce mesteca absent al doilea fel, tot așa cum noul născut mozolește sfârcul biberonului matern, fără să-l fi învățat cineva, Costin recapitulă momentul intrării sale în rândurile mișcării revoluționare a tineretului progresist.

— Pentru că tot faci liceul comercial, vei lucra în funcția de responsabil financiar.

Cel care îi vorbea era un tânăr poate cu patru ani mai în vârstă decât dânsul, cu părul cârlionțat, șaten, cu o mască zâmbitoare, întruchipând bunătatea, de sub care izvorau unde de îngrijorare și sentimentul unei grele răspunderi pentru fiece act.

— Tovarășul Șapira îți va spune ce ai de făcut. Oricum, vei acționa în rândul elevilor, pe lângă munca pur financiară ce o vei desfășura.

— La toamnă, aș vrea totuși să continui liceul.

— În ce clasă ești?

— Într-a șasea, și cursurile se țin după amiază.

— E perfect. Dimineața îți faci munca aici, după masă,dincolo. Mulțumit?

— Puțin spus…

— Ee, succes! Du-te și cunoaște-ți tovarășii!

— I-am cunoscut mai de mult. Mă învârt pe aici de șase luni.

— Cu atât mai bine. Înseamnă că îți poți începe munca chiar din momentul acesta.

Da, chiar din acest moment crucial în destinul firului de praf fugit în lume să o fericească, Costin se înregimentează în oastea

stafiei ce bântuia Europa dinspre răsărit. Fiul de țăran apărut în văgăuna Cristeştiului, ca o plantă perenă oarecare, credea sincer în posibila asanare a straturilor sociale. Încă nu auzise de Republica lui Platon, nici de insulele fericite ale utopicilor, dar avea convingerea că socialismul va ridica pe Gheorghe Răchită, săracul şi umilul, cel puțin la un nivel egal cu al domnului Cohan. Şi atunci Rica o să-l caute pocăită dar el îi va spune cuvinte grele, o va umili şi îndepărta, pentru că i-a nesocotit şi i-a ucis dragostea, subordonând-o unor interese meschine de clasă. Cum pot fi unii oameni atât de mici şi de egoişti? Sincera lui revoltă îl împiedeca să bănuie măcar, capcana infernalului angrenaj ce urma să-l transforme într-o biată rotiță contestată şi din care nu avea să mai scape!

CAPITOLUL VI

A plesnit bobocul, Costine! I se întrezăresc petalele roşii, de sub cămaşa verde-gălbuie rămasă prea strâmtă pentru o aspiraţie atât de mare! Scăpat de încleştarea feşelor ce-l sufocau, bobocul inspira adânc aerul tare al dimineţii şi se legăna fericit, atât de fericit încât nu-şi mai încăpea în piele, ba la un momentdat, cu un gest fantastic şi energic, o trase într-o parte, ca pe o uşă de cort, şi păşi dincolo de ea, de aspectul ei omenesc, carnal, pentru că, în definitiv, omul nu locuieşte întotdeauna cu viscerele şi numai în forma lui, aşa cum o cunoaşte toată lumea, formă ce îl obligă să creadă că el arată aşa cum arată. Costin era convins că se poate detaşa de sine, că-şi poate depăşi cu uşurinţă graniţile sale materiale şi călători în voie pe unde-l duc gândurile şi visele. Fire meditativă, ca şi tatăl său, arareori rămânea pe „acasă". Abia mai târziu avea să înveţe că spiritul este o reflectare, o emanaţie a materiei superior organizate şi o dată cu moartea acesteia…

Da, o dată cu moartea acesteia, spiritul omenesc nesătul de zbor, se stinge ca o flăcăruie de gaz metan, căreia i s-a închis robinetul sau se desprinde de cadavrul său şi se pierde în infinitul universului mamă. Se desprinde şi rămâne ca un ministru fără portofoliu, ca un pom fără pământul în care să-şi ancoreze rădăcinile şi se flutură, dracu ştie pe unde, şi tot se duce sau se întoarce prin minţile unora care l-au cunoscut, sau se învârte pe vreo orbită, sau se adună pe undeva cu altele la un loc, pentru că spiritele sunt nişte fiinţe sociabile, ca şi oamenii, şi atâta vreme cât au avut un suport s-au căutat unele pe altele şi s-au iubit pe îndelete, sau s-au duşmănit de moarte, trăsnindu-se cu fulgerele minţii şi lovindu-se cu paloşele invidiei. Eh, problemă încurcată, Costine, dezbătută de când e omul şi rămasă încă în dezbatere cât va fi omul om. Cert e că noi, muritorii, suntem perechi, doi câte doi, în unul! Nu ştiu dacă mă exprim clar dar eu aşa simt. Matematic nu e posibil, psihic da. Ne-am obişnuit să ne dăm drept o singură persoană, să ne numărăm după trupuri, fără a mai pune şi sufletele la socoteală, spiritele noastre călătoare şi curioase!

Şi sufletul lui era acum mare, mare cât o bucurie şi alerga înaintea lăcaşului său, uitat undeva în urmă, pe stradă, părăsit ca un lucru de prisos, cel puţin pentru moment! Alerga pe zările Cristeştiului lui natal, fluturându-şi pletele în vânt, înfigându-şi pintenii nerăbdării în burta Pegasului plină cu jăratec, scăpat atunci din grajdul unde-şi rosese zăbala, alerga năvalnic, chiuind ca la nuntă, pentru că spiritul său se logodise cu viaţa şi viaţa era o femeie frumoasă şi năbădioasă, de care nimeni nu se desparte vreodată bucuros.

Hei, voi, de colo, de jos, părinţii cărnii mele, sunt liber şi independent! Păstraţi-vă banii şi casa, şi pământul, şi stupii pe care i-am iubit cel mai mult, şi neamurile scăpătate şi pline de ură, aruncate pe marginea drumului de către tancurile sovietice, şi sărăcite, şi puse la index, şi golite de putere, da, de putere! E drept că himera aceasta mai fuge încă pe sub garduri, se strecoară ca o vulpe, ca o vulpe roşcată cu coada între vine. Se fereşte a intra în curtea cuiva, dar vânătorii sunt pe urmele ei, o urmăresc pas cu pas, din ce în ce mai mulţi şi mai mulţi, adunându-se în coloane ce umplu străzile şi pieţele, şi ogoarele, şi satele, da şi satele! Degeaba vă aţineţi cu bâtele şi cu furcile! Asta a fost o dată, la '907, şi nici atunci nu a ţinut, căci aţi umplut beciurile prefecturii şi cimitirile… Astăzi v-ar trebui nişte tancuri, nişte avioane şi nişte armate, armate româneşti, dar acestea s-au dus spre apus, din ordinul regelui s-au dus, şi acum, întoarse, tălăzuiesc pe bulevarde şi pe ulițe, după vulpea aceea roşcată şi vicleană, după putere, vicleană şi visată mult, cu bale la gură visată şi dorită! Fuge cât poate de repede dihania din calea vânătorilor, fuge ca o disperată, punând la grea încercare pe urmăritori. Se pare că nu-i prieşte perspectiva , că nu-i place gâtul la care va fi înfăşurată şi pusă să-l încălzească cu spicul părului ei aurit. Era obişnuită scârnăvia cu gâturi fine, cu paltoane din stofă englezească, croite la Paris, cu gâturi parfumate de madame Schanell, pudrate şi împodobite cu perle veritabile, înlănţuite cu aur şi luminate cu sclipiri de pietre preţioase. Că şi puterea asta este un fel de curvă, soră bună cu banul, că nu degeaba spunea Gheorghe Petrilă: „ ban la ban şi păduche la golan!"

Da, dar tot Gheorghe Petrilă mai spunea: „Fugi de-aicea, măi, copchile, cu egalitatea ta între oameni! Păi dacă tu boier şi eu boier, cine trage cismele? Ş-apoi cu vulpea ceea a ta! Păi nu are pământul

atâtea vulpi câţi oameni îi fac umbră! Şi stau cu gâtul gol… “ N-are,tată, dar o să le creştem, o să le puim artificial şi o să le înmulţim, ca să ajungă fiecăruia, după nevoi!

Aceste frânturi de discuţii mai vechi purtate cu tatăl său, îi reveneau acum în memorie, incitându-l. Cobora pe strada Nicolae Gane, partea lui cea trupească, cobora printre garduri pompoase, din fier forjat, printre ziduri semețe, cu tării de cetate, umbrite de ramuri bătrâne, de veacuri, şi încolăcite peste acoperişuri din zinc şi aramă. Doamne, ce case? Conace, conăcele, nu case! Răcorite de susurul cişmelelor împodobite cu guri de leu, simbolul puterii, şi scufundate în liniştea verdelui de iarbă crudă. Cine avea să-i clintească pe ăştia de aici? Îl cuprinse parcă o desnădejde, desnădejdea omului cu fundul gol. Apoi iar se încuraja singur: lasă, are el grijă Revoluția!

Muntele puterii pământeşti era înalt, de neclintit în semeția sa de granit şi de fier. Prăpastia de traversat era adâncă şi ei, muritorii de rând, ei visătorii, ei vrabia mălai visează, se târau pe fundul întunecat al drumului spre bucăţica de fericire, ca nişte reptile prin hăurile adânci şi pustii, unde muntele înțelept, cu capul pleşuv şi judecata rece, nici nu catadicsea să-i privească, pentru că era atât de sus încât nici nu-şi zărea picioarele, gâdilite ,pe semne, de niscai ceva, ceva în devenire, nişte mormoloci sau o chelbe vegetală, nişte drele pe podele!

Doamne, gândea Costin, numai un exaltat ca mine şi ca alții, bătuți prea tare la cap de vântul fierbinte ce suflă de la răsărit, îşi poate imagina că orânduiala asta naturală, tăiată în stâncă de pe vremea înțeleptului Solomon (cu 30 de regine şi 80 de concubine),sau poate şi mai mult, de pe vremea faraonilor, reprezentanții lui Dumnezeu pe pământ, se va putea răsturna mâine taman pe dos, iar muntele semeț va sta cu capul în jos în timp ce ființele acestea flămânde şi înghețate, ce viermuisc prin crăpături uitate de vreme, îşi vor încălzi acum pielea murdară la strălucirea marelui astru şi îşi vor răcori durerile printre straturile ozonate ale atmosferei, unde, de când e lumea, doar stăpânul meditează la cârmuirea înțeleaptă a lucrurilor. Res, parcă, le spuneau romanii, strămoşii noştri viteji, res sau unelte vorbitoare, aşa ceva. De ce, adică, noi res? Noi boii de la jug, noi şi numai noi cu lacătul pus peste dorințele noastre omeneşti? De ce, de ce? Întrebările stăruiau încăpățânate pe buzele uscate de foame, în privirile însetate de o

schimbare.

Trecuseră câteva săptămâni de la eliberarea spirituală a tânărului cristeştean. Îşi începuse munca stăpânit de un fel de ciudă. Încă nu ştia precis ce trebuie să facă, poate nici tovarăşii lui nu ştiau prea bine, simțeau însă cu toții că trebuie să taie o galerie prin zidul muntelui ce-i sfida, să lovească de-a surda, zi şi noapte, în tăria lui de cremene, să-i smulgă țandură cu țandură din osânza lui vulcanică şi să-l surpe. Dincolo de inima lui câinească începea filonul de aur, filonul puterii ținută sub lacăt şi dorită de toată lumea.

De unde să se fi adunat în Costin atâta pornire împotriva celor ce-şi făcuseră un rost pe pământul acesta, după regulile vieții instalate îndată după dizolvarea Comunei Primitive? De unde coborâse în el spiritul de echitate, de filantropie, de compasiune pentru cei săraci, umili şi aproape analfabeți?

Vocația rămâne însă o necunoscută, idealul un mister ce te poate duce până la eşafod. Cert este că în tânărul acesta vibra o chemare apostolică,ce se poate vedea şi din naivele lui gânduri de revoltă, orânduite în versuri, de revoltă împotriva agoniselii unilaterale. O chemare apostolică pentru că el însuşi abandonase virtuala moştenire părintească şi se aruncase într-un război al dreptății sociale, deocamdată cu şanse incerte de victorie. Până la urmă mişcarea politică îmbrățişată a ieşit victorioasă, dar victoria imaginată de Costin n-a fost câştigată niciodată! A fost ca şi cum ți-ai propune să dărâmi un stăvilar, vei reuşi,desigur, dar lipsa apei va sărăci pe toată lumea, şi pe învinşi şi pe învingători!

Dar acestea sunt concluzii ce ar trebui aşezate la sfârşitul acestei cărți, nu avea de unde să le ştie Costin, un visător nativ. El le-a aflat pe traseul vieții sale însă prea târziu ca să-i mai folosească la ceva. Altfel viața nu ar mai fi un eşec.

Puțina avere răzăşească ce i-ar fi revenit cândva de la Gheorghe Petrilă, o repudiase pentru o idee de o mie de ori mai nobilă decât proprietatea privată. O societate cu oameni bogați şi cu oameni săraci nu poate fi dreaptă! Se vede că aşa îi hotărâse lui soarta cineva. Să renunțe la propria-i chiverniseală, modestă dar îndestulătoare trecerii prin viață. Istoria mai cunoştea asemenea renunțări. Şi sfântul Francisk împărțise averea la săraci, în schimbul unui loc de-a dreapta Tatălui. Idealul lui nu viza însă o lume fericită Dincolo, ci aici, pe pământ, o lume cu acces egal la fericire, dacă tot i-a fost dat să se

încarneze. Da, conştiinţa lui, credea el, era pe drumul cel bun şi după dânsa porni şi trupul.

Seara, el şi tovarăşii săi frânţi de oboseală, mâna aceea de fiinţe neastâmpărate, de capete cu părul vâlvoi şi minţile aprinse, cădeau de oboseală pe birouri, pe spetezele scaunelor şi plecau în lumea lor viitoare.

— Ascultaţi la mine, izbucnea furios un tânăr pe nume Poruschi, de felul lui rotofei prin structura oaselor, cu părul tuns scurt, ca o perie blondă. Dacă o să punem mâna pe putere, uite aşa o să calc prin vitrine, uite aşa!

Se desprindea vioi de colţul mesei de care se sprijinea, oboseala îi dispărea ca prin minune, îşi arunca mâinile la spate printr-un gest domnesc, de colonel la pensie, împingea barba înainte, a semeţie o împingea, şi pornea cu paşi apăsaţi să descrie un cerc ,cam de mărimea unei vitrine, prin mijlocul încăperii, repetând mereu:“ Uite aşa o să calc, uite aşa!"

Costin nu putea să şi-l imagineze decât într-o vitrină de pe strada Lăpuşneanu, aproape de Piaţa Unirii, o vitrină mare a unui armean bogat, cu o bară lungă din ţeavă montată de-a lungul ei, o bară de care să te sprijini dacă ţi-ar fi venit rău de poftă. Era o vitrină din care se desprindea, pe o rază de 50 metri împrejur, un miros ucigător de cafea şi în care atârnau, unul lângă altul, cârnaţi de porc afumaţi. Prin peretele lor subţire de maţ se întrezăreau bucăţele de slănină, ca nişte pătrăţele albe şi pistrui roşii de ardei iuţi. Lângă două farfurii ornamentale, aşezate la baza unei piramide de cutii pline cu coloniale, erau expuşi în permanenţă bulgări cristalini de zahăr kandel, străjuiţi de lămâi şi portocale, de bidonaşe aurite cu untdelemn de masline, adus de la poalele templului de pe Acropolis.

Fără o leţcaie în buzunar, doar cu o cartelă de masă la cantina partidului, Costin se oprea zilnic în faţa acestei ferestre ce da spre Dumnezeu, şi saliva din belşug, înghiţindu-şi pofta dumicat după dumicat. Când Poruschi striga: „Voi călca prin vitrine uitea aşa!", nu şi-l putea închipui în altă parte decât acolo, în strada Lăpuşneanu, mai jos de palatul domnitorului Alexandru Ioan Cuza, în faţa acelei prăvălii cu coloniale, întruchipare fidelă a burgheziei grase şi ghiftuite ca un caltaboş. Parcă îl şi vedea pe Poruschi umplându-şi buzunarele cu bunătăţile acelea rarisime în zilele secătuite de după război, împărţind cu dărnicie tovarăşilor săi fructele dulci ale

Revoluției, ospătându-se apoi pe săturate, măcar o dată! Dincolo de această vedenie obsesivă nu mai întrevedea nimic, nici măcar golirea vitrinei. Ce avea să urmeze mai departe, după ospăț, cine trebuia să o umple din nou, erau probleme care depăşeau preocuparea lor imediată. Esențialul consta acum în a călca prin vitrine cu cruzime, atâta vreme cât pe stradă te lovea sfidător peste nas fumul aromat al țigărilor Kamel, provenite din dulcile pachete ale ajutorului american, iar domnişorii îşi plimbau emfatic, în sus şi în jos, pe sub privirile neputincioase ale nevoiaşilor, costumele lor din „lână-n lână“ şi fetele lor sută la sută zeițe! E drept, lumea se afla în derută, războiul zdruncinase grav aparentul echilibru social şi economic, atâta cât fusese! În capetele oamenilor, ideile întipărite până atunci persistau neschimbate, ca şi baza care le generase. Țăranii visau la pământ şi comuniştii li-l primiteau generos; ba chiar îi şi ajutase să-l smulgă de la boieri; muncitorii visau la o pâine mai mare şi mai albă, fără tărâțe prin ea, şi se înrolau sub steagul partidului comunist; negustorii visau la câştiguri mai grase de pe urma speculațiilor şi inflației postbelice şi între timp îşi rotunjeau burta, odată cu punga, iar mulți, foarte mulți, adică tot ce prinsese oleacă de osânză pe pământul acesta dacic şi îşi alimenta gâtul la adăpostul călduț al vulpii roşcate, mângâietoare de gânduri şi simțuri, visau la o miraculoasă debarcare americană, care să-i alunge pe ruşi în granițele lor, să reteze aripile gloatei înfierbântate, pornită pe strigat lozinci „roşii"şi totul să rămână cum a fost, că bine mai era!

După ce se agitase ca un sticlete captiv, tot călcând prin imaginarele sale vitrine, Poruschi căzu epuizat pe un scaun. Se răcorise. În închipuirea lui, călcase deja prin vitrine. Luase de acolo tot ce-i dorise sufletelul. Din alt colț al biroului se ridică Pisică. Tânărul acesta negricios, nu din născare, ci din simplu contact cu pântecele locomotivelor prin care scormonise în atelierele Nicolinei, cu rugina şi unsoarea boghiurilor de vagoane pe sub care se târâse, avea altă fire, mai aşezată, mai chibzuită. El nu ținea să calce prin vitrine, el îşi dorea altceva, o răsturnare dură dar calculată, o supunere necondiționată a duşmanilor,dar paşnică,conştientă, o jertfire a unor privilegii pe altarul umanității flămânde.

— Cerem oare prea mult, tovarăşi?

— E dreptul nostru să cerem - răspundea meditativ, alt tânăr, pe nume Chiosac, recrutat de mişcare de pe undeva de la Paşcani.

— Orice vietate se naşte cu drepturi, cu drepturi egale. Scrie şi în Biblie! Nimeni nu iese din mă-sa uns cu aur şi cu buricul racordat la tronul majestăţii sale!

Acesta era Zota, cu un an mai mare decât Costin, în clasa a şaptea a aceluiaş liceu comercial. Locuia în strada Sălciilor, numărul l3, prin cartierul ceferiştilor, dar stătea mai mult la sediu tineretului progresist. El încerca să teoretizeze dreptul de a călca prin vitrine. Mai târziu avea să şi predea la Universitatea ieşeană teoria dreptului, dar să nu sărim peste etape.

— Măi, fraţilor, cum de nu pricep unii că socialismul va aduce fericirea pentru toţi?

Cel care se mira, se numea Tarcan. Avea, se pare, câţiva ani mai mult faţă de ceilalţi, dar problemele se dovedeau atât de încurcate încât nu ţi-ar fi ajuns să te orientezi prin ele nici o jumătate de secol aşezată pe grumaji. Dorinţele, visele, idealurile, scânteiau prin semiobscuritatea biroului, lăsând în urma lor dâre luminoase de speranţe şi avânt. Vocile tinerilor nu se mai deosebeau, la un momentdat, prin tonalitatea timbrului şi pe măsură ce se aprindeau, deveneau o emanaţie colectivă a unui singur suflet însetat, a unui suflet mare ce creştea repede, ca un aluat pus la dospit, revărsându-se peste pervazele ferestrelor, alunecând în strada pustie la ora aceea târzie, pentru a cuprinde apoi întregul oraş cu oamenii lui adormiţi sub povara grijilor şi a le alina durerile murmurate prin somn.

— Şi dacă nu vor să fie fericiţi, îi vom sili!

— Că ce-i trebuie omului, la urma urmei, pentru a fi fericit?

— Un gard de fier forjat…

— La dracu! O casă unde să…

— Mai curând o burtă plină…

— … în permanenţă!

— Şi un pat unde să-şi facă digestia…

— Şi să-şi mângâie iubita!

— Un pat moale, tovarăşi, vă rog, un pat moale dacă se poate!

—. Asta-i! Ce-i mai trebuie omului?

— Eh, multe pentru că fericirea are rădăcinile înfipte în liniştea aparentă a simţurilor de tot felul.

— Eu tot am să calc prin vitrine! Uite, aşa am să calc! Fără milă!

— Când toate vor fi ale noastre, ale poporului, nu se poate să mai existe om nefericit. Nu se poate!

— Măi, băieți, să nu ne grăbim! Fericirea asta, spunea tata, e doar o adiere. Suflă puțin peste sufletul omului, îl răcorește, îl înalță, apoi se pierde undeva, lăsându-l cu buzele uscate de altă dorință…

— Păi, da, în capitalism așa este! Dar noi vom instaura puterea muncitorilor.

— Să mai recapitulăm o dată! Are tot omul unde munci?

— Va avea!

— Înseamnă că fiecare va câștiga bani.

— Va câștiga, dar „ ochiul „ acesta al dracului va trebui înlocuit cu altceva.

— Dacă trebuie să-l înlocuiești cu altceva, ce rost mai are înlocuirea?

— Lasă teoria! Deci să reluăm. Fiecare va câștiga bani, sau bonuri, sau cartele, mă rog, cum le-o zice, nu hotărâm noi aici, acum.

— Îndeajuns ca să aibă tot ce-și dorește.

— Chiar să-i prisosească…

— Bun, altceva!

— Ce altceva?

— În afară de bani…

— Păi dacă ai din ăștia, ai de toate!

— E un punct de vedere simplist, limitat…

— Limitat la stomac.

— Și la casă.

— Și la pat…

— Ce ați mai vrea? Acum nu vă ajunge? Dormiți în dulapurile acestea de arhivă, vă acoperiți cu jurnale, ca niște vagabonzi sub podurile Parisului și visați la castele?

— Nu visez la castele și nu cred să le avem vreodată. Se construiește greu un castel, în patru, cinci generații! Și apoi nouă nu ne trebuie castele. Ar însemna să înlocuim o burghezie cu alta și ce rost ar mai avea atunci revoluția? Eu vreau altceva. Vreau să ajung eu însumi!

— Nu poți fi tu însuți, dacă nu toți semenii tăi sunt ei înșiși!

— Nu găsesc nici o contradicție între dorința mea și a ta, și probabil a tuturor din acest birou-avanpost.

— Măi, Pisică, în noaptea aceasta îți cedez patul și plapuma mea. Mă duc și eu acasă. O fi îngrijorat bătrânul Zota! Nu m-a văzut de trei zile!

— Mulţumesc! Am şi eu plapomă. Mi-au rămas nevândute douăzeci de „Strâmbătăţi"; cât despre pat, raftul trei de lângă sobă, e liber şi în plus căptuşit cu colecţii complete, de la 1 ianuarie până la 31 decembrie, inclusiv.

În biroul acela se aflau două dulapuri masive de arhivă, cît cuprindeau doi pereţi, cu uşile din placaj, pe care timpul şi foştii lor proprietari lăsaseră urme cenuşii şi nişte găuri inestetice pe locul unde, cândva, păzeau încuietorile. Dar rafturile erau sănătoase, din scândură trainică de fag, , bine încleiată şi geluită. Băieţii orânduiseră pe ele colecţii de ziare şi seara, târziu, după colocviul despre viitor, îşi întindeau trupurile ostenite, ca în nişte racle suprapuse în peretele unui cavou, trăgeau peste ei o „Românie liberă“ şi dacă mai închideau şi uşa, era ca şi cum ar fi avut încălzire centrală. Aţipeau îndată unii, alţii continuau să pună lumea la cale, cu capul la vale, cum zicea uneori coana Tinca, când Gheorghe Petrilă făcea politică, aruncându-şi ideile de la o uşă a unui dulap la celălalt. Costin şi în somn visa să demonstreze bătrânilor săi că avea dreptate, că se va trăi mai bine dacă… Dacă ce? Dacă vin la putere comuniştii. Atunci vor fi maşini, se va munci mai uşor pe ogoare, se va produce mai mult, toţi oamenii o vor duce ca în rai. Mai mult nu putea să le spună, pentru că nu ştia nici el. Nu-i citise încă pe revoluţionarii lumii, nici pe Marx, nici pe Lenin sau Stalin. Numele acestora urma să apară în vitrine, din belşug, ceva mai târziu şi el avea să-i înţeleagă mult mai târziu, iar când i-a înţeles avea să-i considere în parte depăşiţi, ca pe nişte proiectanţi care au pus pe planşetă un edificiu impunător pe dinafară, dar care au uitat să se ocupe de detaliile interiorului, şi îndeosebi de fundaţii.

În acei ani, care ar merita să fie numerotaţi cu l,2,3,… fiul unui ţăran mai răsărit, trimis la oraş să înveţe carte, să ajungă om, să-şi câştige existenţa mai uşor, să-şi înghită ciorba neamestecată cu stropi de sudoare, purta cu el revolta iobagilor, ura generaţiilor de obidiţi şi îşi jurase, împreună cu Paulică îşi jurase, într-o zi călduroasă de vară, acolo în lunca lui domnu' Cohan, să nu se lase abătuţi, oricât de grea le-ar fi călătoria printre cuţitele ridicate asupra-le. Şi aveau să se ridice. Cei ajunşi sus, nu mai pot privi decât de acolo în jos. Costin învăţa acest adevăr pe măsură ce se căţăra pe scara timpului. Într-o zi primi dispoziţii să meargă prin întreprinderile particulare, să facă rost de fonduri. Tineretul nu putea supravieţui fără fonduri. Partidul nu

avea nici el prea multe. Nu mai era în ilegalitate dar nici la putere,iar lupta trebuia dusă cu orice preț. Formară un fel de delegație, el şi frații Pisică. Aveau la ei câteva coli de timbre şi au pornit-o pe jos, pe Lăpuşneanu, pe Cuza Vodă, până în Târgul Cucului şi de acolo pe Pădurii, până în fața unei făbricuțe, nici prea mari, nici prea mici, cu pereții din cărămidă roşie. Explicară portarului că sunt de la Tineretul Progresist şi că vor să stea de vorbă cu patronul. Costin nici nu văzuse până atunci un patron în carne şi oase, dar după ce-l cunoscuse pe acesta, nu avea să-l mai uite niciodată.

Îi primi după o lungă aşteptare, într-un hol special amenajat pentru audiențe. Putea foarte bine să nu-i primească. Patronul se găsea pe feuda lui, pe sfânta lui proprietate inviolabilă, în regatul său, stăpân pe aproape 100 de suflete. El le dădea de lucru, el le dădea o pâine, o pâine neagră, dar le-o dădea. Vremurile erau grele, pline de lipsuri, el însă producea bunuri şi asigura o bucată de pâine la 100 de suflete, sau poate la trei-patru sute de suflete agățate de proprietatea lui. De ce ar fi primit trei mucoşi cu tiuleile abia mijite sub nasul unde se mai zăreau încă urmele lumânărilor ce li se scurseseră în gură, trei țingăi obraznici, înrăiți de comunişti, odrasle de târâie-brâu, de sarea pământului, de suflete oropsite, cărora el le dădea o bucată de pâine, ca la nişte câini ce sunt. Şi totuşi îi primi, probabil din curiozitate sau poate din prudență. Îl găsiră în picioare, grăbit, stând ca pe sponci în fața unui birou masiv din lemn de nuc sculptat. Nu-i invită să şeadă. Patronul era un tip între două vârste dar balansa mai mult spre cea mai coaptă. Avea o față pătrată, albă, cioplită parcă în piatră dură, sugerând inaccesibilul, lăsând să i se întindă pe buze disprețul iar din ochii sfredelitori, ca un jet de acetilenă, împroşca mut sloiuri de gheață. Starea materială să fi creat fizionomia? Costin avea să studieze problema mai târziu, când egalitatea devenise literă de lege, dar oamenii continuau să se deosebească ca o broască de şopârlă. În fața patronului însă deveni mic, strivit doar cu o privire, cu o privire nimicitoare, venită tocmai din rădăcina unui arbore genealogic pierdută în negura vremurilor martore la împărțirea lumii în turmă şi păstor.

— Ce doriți dumneavoastră?

Auzi, ei erau dumneavoastră! Atunci înțelese Costin că devenise un dumneavoastră, o ființă împuternicită să trateze de la egal la egal cu un stăpân, grație organizației pe care o reprezenta şi în momentul

acela îl cuprinse o ruşine grea, ce căzuse peste dânsul ca o ploaie fierbinte, ca o ploaie de plumb, din cauza misiunii ingrate ce li se încredinţase. Să cerşească bani de la un patron! De la propriul lor duşman! Ar fi fost un dobitoc dacă le-ar fi cumpărat un singur timbru şi un dobitoc a fost acela care şi-a închipuit că mişcarea tineretului progresist va fi subvenţionată de patroni!. Nu i-a refuzat categoric, nici nu a lăsat această impresie. După ce i-a cântărit bine, arzându-i cu privirea aceea glacială, zdrobindu-i ca pe nişte gândaci de bucătărie prinşi noaptea lingând farfurii nespălate, şi-a îngăduit să le scape o promisiune, s-a silit, evident, să deschidă gura în faţa unor cerşetori, să-i amăgească cu o amânare.

— Da, am înţeles scopul vizitei, înţeleg să sprijin lupta tineretului progresist pentru o viaţă mai bună dar momentan trec prin dificultăţi financiare şi nu am în casă nici măcar ceva mărunţiş…

I-a concediat fin, înfigându-le în spate glontele privirii lui de hienă pomădată. Costin simţi usturimea acestui fulger ce pornea parcă nu din ochii patronului, ci din două monezi de aur, din doi napoleoni ce ard noaptea în comorile ascunse şi uitate sub pământul călcat cândva de copitele cailor hoardelor năvălitoare. Fulgerul acesta batjocuritor, încărcat cu tot dispreţul din lume, despică rană adâncă în sufletul puiului de ţăran, îndârjindu-l şi împietrindu-l. Socialismul - gândea el - poate nu va aduce în întregime fericirea pe pământ, aşa cum spun tovarăşii lui în necunoştinţă de cauză încă, dar sigur el va îndrepta coloana vertebrală a fiecărui om, încovoiată de impilatori, îi va reda mândria terfelită acum de aceşti burtă-verde, îi va dărui personalitatea şi încrederea în sine.

Urcau în tăcere dealul Pădurii, spre Târgul Cucului, urcau cu buzunarele goale. În casa de bani a tineretului nu avea să intre în ziua aceea nici un sfanţ dar în inimele lor se mai adăugase încă o porţie de ură, nu pentru că n-au căpătat nici un ban de la patron, ci mai ales pentru că au fost nevoiţi să-i ceară.

— De ce nu luăm odată puterea? - izbucni Pisică cel mare. De ce? Suntem mulţi, suntem puternici!

— Poate nu suntem încă îndeajuns de mulţi , frate-meu.

— Nu-i greu să iei puterea, interveni şi Costin. E greu să o păstrezi. Aşa ni se spune la şcoala pe care o urmez la judeţeană.

— Am avea atunci fondurile noastre. N-ar mai trebui să ne umilim tocmai la cei pe care îi urâm, tocmai la duşmanii noştri de

moarte!

— Mai bine lucrăm fără salariu, decât să ne milogim la ăştia! Chiar aşa am să-i spun tovarăşului Ciulei.

Strada Cuza Vodă, Piaţa Unirii erau o ruină. Fostele clădiri cu prăvălii la parter îşi rânjeau urmele prosperităţii negustoreşti, din mormanele cu moluz, spre bronzul calm al domnitorului înconjurat de către sfetnicii săi într-u veşnicie. „Eu v-am unit, părea a spune Măritul, am pişcat ceva din averile mânăstireşti, din latifundiile moşierilor cu sute de sate iobăgeşti, v-am dezrobit şi împământenit, iară voi ce aţi făcut ca să-mi întregiţi râvna me pentru tămăduirea celor rele?"

"Suntem slabi, Măria Ta, tot aşa cum ne-ai lăsat, săraci şi flămânzi suntem, şi grosolani, şi proşti, vlăguiţi de război şi de cei tari; chiar acum am vizitat pe unul dintre ei, şi-ţi mai pot arăta vreo câţiva pe Nicolae Gane, la deal, cum urci spre Copou, sau cum cobori spre Sărărie, dinspre vii, sau dacă ai putea Măria Ta să întorci capul şi să-ţi arunci privirile de la înălţimea soclului pe care stai, peste gloata aceasta care curge pe Lăpuşneanu, aici, la o vitrină, nu departe! Bun şi milostiv cum te ştiu, ţi-ai arunca mantia peste ea, ca să nu ne mai secătuiască la rânză! Suntem mici, Măria Ta, mici şi neînsemnaţi dar mulţişori! Pisică crede că nu suntem încă destul de mulţi pentru a arăta lumii de ce suntem în stare,dar cântul nostru răsună zi şi noapte: „Unire muncitori, unire, şi ţara va scăpa de ei!“ Avem şi noi vogorizii noştri, Măria Ta, care nu se dau duşi cu una cu două… !

CAPITOLUL VII

Timpul opac peste zarea zilei de azi
Ne-ascunde tainic poteca spre mâine.
Îndoială şi clocot aruncă peste mine,
Arzi flacără vie din inimă, arzi!

— Îmda! E ceva,dar cum să-ţi spun eu, Costine, poezia trebuie să vibreze ca o strună de violoncel. Uite, la Eminescu, de pildă, muzica se degajă din fiecare strofă, ca un ritual oficiat la picioarele Muzei îmbrăţişată cu destinul crud şi nemilos, sarcastic şi surd la cântecul

de lebădă al omului predestinat de la început pieirii inevitabile. Ceea ce ai scris tu, este bun, aş zice chiar promiţător, dar… Ei, nu trebuie să dezarmezi! Ce rost are să te încrunţi? Mai încearcă! Prin strădanie vei găsi un cântec şi mai frumos. Ia să vedem, mai ai ceva?

— Eh, din păcate,nimic finisat. Doar nişte însăilări, o urzeală pe care nu s-a ţesut încă modelul şi ăsta mi-l doresc monumental, o frescă în culori vii, din fire vii ce ne leagă inimile şi ni le înflăcărează.

— Hai că mi-ai plăcut cum ai spus-o!

— Improvizez şi eu câteodată, aşa, în sol major… Prind din zbor câte o vorbă şi-i trec umbra pe caiet. Poate că rămâne ceva din ea. Dar ce speranţă îţi poţi pune într-o umbră? Vii tu şi mi-o sperii şi atunci îmi doresc hârtia din nou albă. Mai bine un izvor neînceput decât unul cu apă sălcie… !

— Şi mie îmi seacă flerul când simt în strofă vânt de vorbe în loc de aur.

— Frate Zota, îţi apreciez intenţia de a-mi linişti frământarea, deşi îmi strecoară în suflet neîncredere în harul meu.

— Neîncrederea în tine e mai rea decât un şarpe ce ţi-a intrat în burtă, pe când dormeai cu gura căscată sub nucul de pe ogor. Mi se strecoară şi mie în sân şi mă muşcă câteodată. Vezi doar cât de grea ne este lupta. Curată şi sfântă cum e cauza noastră, mi-am închipuit că întregul tineret ne va lua organizaţia cu asalt, se va înrola în rândurile ei, devenind o forţă de neînvins. Or lucrurile nu stau aşa! Suntem priviţi cu suspiciune, ocoliţi în tăcere. Cu ce dracu ademenise tineretul român hileriştii aceia de legionari?

— Poate cu uniforma, cu centironul şi cu pistolul. Ia dă tinerilor care vin la noi câte un pistol şi nu o să-ţi mai ajungă listele pe care să-i înscrii!

— E o idee, dar trebuie să le-o scoatem din cap şi să ne-o scoatem din cap!

— Şi cu cărticica de cântece i-a ademenit. Cântau toată ziua! În cor cântau!

— Avem şi noi cântecele noastre…

— Şi cu antisemitismul i-a atras. Bieţii români nevoiaşi, îşi închipuiau că nu mai încap în ţara lor din cauza jidanilor. Parcă îi văd şi acum pe nenorociţii aceia, cu steaua în şase colţuri prinsă în piept, îmbrăcaţi ca vai de lume, scormonind cu lopeţile şi târnacoapele în

dealurile de pe Valea Racovei, înălțînd şoseaua mereu înghițită de şesul

mişcător de pe lângă ferma regală de la Laza.

— Şi eu, Costine, aud şi acum țipetele disperate smulse din trupurile lovite cu ranga şi sfârşite sub focul progromului, aici, la Iaşi, în curtea prefecturii! Memoria legionarilor e mânjită cu sânge!

—. Cum dracu de au putut atrage în mocirla accea atâția tineri?

— Eu cred că trebuie să ne schimbăm stilul de muncă. Să organizăm şi noi baluri, formații artistice, de teatru să facem excursii, să lămurim tinerii unul câte unul, să ni-i apropiem.

— Cel mai greu este să le scoți din cap ce li s-a băgat, bârfa despre socialism!

Zota şi Petrilă se aplecară peste balustrada din fier forjat a balconului ce se întindea pe toată lungimea clădirii sub formă de U, pentru a vedea ce se întâmplă sub ei, jos în curte, de unde răzbăteau nişte țipete stridente. Se mutaseră de curând într-un sediu nou, cu multe încăperi în cele două etaje ale sale. Unele erau însă pustiite din timpul războiului, cu pereții degradați, cu duşumeaua şi tocurile de la uşi şi ferestre devastate de cei fără lemne de foc, în iarna trecută. Fațada ce da în strada Lăpuşneanu rămăsese însă intactă, impunătoare prin arhitectura sa înzorzonată cu elemente furate din Renaştere. În interiorul clădirii se intra printr-o poartă grea din lemn masiv, ca o poartă de cetate, ce închidea perfect un gang cu boltă. Neştiindu-se cine locuieşte acolo,oricine voia, putea pătrunde din stradă pentru a inspecta cu privirea o curte ruinată, cu camerele de la parter incendiate şi transformate în closete de ocazie, pentru că nezărind pe nimeni, intruşii îşi uşurau vezica pe unde nimereau.

Costin zări jos două femei, lipsite de orice feminitate, ce se păruiau cu brutalitate, însoțindu-şi această îndeletnicire războinică cu țipetele corespunzătoare. Un bărbat cu capsa pusă, abia ținându-şi echilibrul, încerca fără succes să le despartă, făcând-o pe mediatorul, mustrat de conştiința că chiar el era pricina ostilităților.

Seara se lăsase repede, ca o umbră. De partea cealaltă a balconului privea la spectacolul de jos, Eliza, dactilografa, cu sânii revărsați peste balustradă.

— Măi, Petrilă, tu în loc să te uiți la scandalul de jos, studiezi pe cel de sus!

— Mă mângâi şi eu cu avutul administratorului. Ştii doar cum o

sorbea din ochi înaintea nunții! Acum,frumoasa Luiza, a rămas la fel de strălucitoare şi plină de farmec dar Şapira, fericitul câştigător, o priveşte stăpânit de o linişte deplină, de saţietate şi de cunoaştere profundă. Nu-i mai stă cazanul sub presiune. Femeia este acum a lui în exclusivitate. Caii năzdrăvani ce ridică în urma copitelor nori de pasiuni, îi galopează încă Elizei prin fereastra decolteului, înălţându-se nebuni pe umezeala carmină şi carnală a buzelor ce-i ard după o caldă apăsare. Şapira însă, stăpânul imaşului cu herghelii năucitoare, nu prea le mai vede. Ele ni se arată în toată splendoarea lor, muşcându-ne lumina ochilor şi smulgându-ne din mâini hăţurile simţurilor numai nouă, lipsiţii…

— Furăm din avutul lui Şapira un bun pe care el nu-l poate avea în inventar…

— Evident! Cum poţi fura ceva din închipuirea unui hindus care mestecă haşiş?

— Depinde totuşi cum ştii să priveşti un tablou. Pe Mona Lisa, bunăoară. Ochii ei plini de promisiuni vinovate te pot fascina şi ţintui în faţa pânzei minune o zi întreagă.

— Se zice că aşa îşi prinde şarpele victimele. Mai întâi le hipnotizează, apoi le serveşte ca din oală.

— Stai puţin! Nu mă întrerupe! Ziceam, pe când paznicul muzeului trece nepăsător prin faţa capodoperei sau cel mult îngrijorat. Să nu o fi luat cineva de acolo…

— Oare ce se ascunde dincolo de fruntea noastră? Încotro te întorci, numai semne de întrebare!

— Ne pierdem timpul cu fleacuri. Ne aflăm în fruntea unei idei sau, mai precis, ideea stă în fruntea noastră, sau sub frunte, mă rog, şi dacă ne vom lăsa târâţi prin hăţişul poftelor de tot felul n-o să ne mai rămână puterea trebuincioasă dezlegării altor probleme mai capitale.

— Chiar că e şi timpul! Văd că s-au întors tovarăşii noştri de la instructaj; se aud mişcându-se scaunele prin birouri.

Zota şi Petrilă abandonară discuţiile erotice, contemplarea absentă a rămăşiţelor tragice din parterul clădirii şi se grăbiră spre birourile unde, odată cu sosirea tovarăşilor de la şedinţă, intrase în sediul tineretului şi anumite semne prevestitoare de furtună. În mişcările băieţilor se simţea o tensiune ce punea stăpânire pe simţurile lor. Chipurile celor care fuseseră la judeţeană ofereau spre lectură file de adâncă tulburare. Văzându-le, Costin îşi scăpă

gândurile spre un cer instabil, acoperit cu nori grei de focul ce-l poartă în ei, aici aurindu-şi marginile fabuloase cu poleiala razelor solare, aici întunecându-se cu tristeţea pâclei reci şi gata să-şi reverse şiroaiele potopice peste suflarea speriată a pământului.

Se priveau în tăcere, răscoleau prin sertarele birourilor fără să găsească ceea ce căutau, poate unde căutau ceva ce nu poate fi găsit, încercând inutil să liniştească vântul din ei, vântul fierbinte şi surd, aprig şi nestăvilit, ca într-un final din „Eroica". În acel an de graţie l946, luna mai, ziua 8, ecoul împuşcăturilor de pe Elba şi ruinele Berlinului se mai auzea încă destul de viu în memoria oamenilor, ba chiar se prelungea ca un clămpănit de mandibule goale, dezgolite de carne şi însoţit de plumbii înroşiţi, peste coloanele obidiţilor din Bucureşti, care cereau un guvern democrat. Mai departe, prin hăurile ascunse ale Carpaţilor,disperaţi deghizaţi în mocani continuau să latre din pistoalele lor mitralieră, mocnind speranţa în reîntoarcerea trecutului, întins acum pe năsălii, cu viscerele ulcerate şi bocitoare la căpătâi. Dasr Iaşul în ce ape se scălda? Zota şi Petrilă păstrară câteva minute respectul cuvenit unor oameni frământaţi de gânduri, apoi încercară să pătrundă şi ei în zona necunoscută a preocupărilor întorşilor de la judeţeană.

— Hai, mă, ce v-au spus acolo, de arătaţi ca un focos de mină amorsată?

— Voi nu ştiţi ce este mâine? - replică Pisică, oarecum contrariat.

— Ba ştim bine, frăţioare, continuă Zota interpelarea pe acelaşi ton sau poate chiar cu unul mai sus, dar nu cunoaştem încă misiunea ce ne revine şi după câte citim pe feţele voastre, pe multele voastre feţe…

— Veţi afla, veţi afla! Nu vă grăbiţi, că îmbătrâniţi! Or cum, va fi o zi fierbinte! Dar iată că tovarăşul Ciulei ne şi cheamă pentru detalii.

Şedinţa nu dură mult. Costin primi o sarcină relativ uşoară. Trebuia să anime o grupă de lozincari, să stea într-o grămadă de tineri şi să strige: „Front unic muncitoresc!“ şi alte chemări ce le primise scrise la maşină, pe câteva foiţe. Dar dacă va trebui să se bată? Ei, lucrul acesta îl cam punea pe gânduri. La Bucureşti se trăsese cu armele în manifestanţi… Adormi greu. Colecţia de ziare pe care stătea întins începuse parcă să vorbească, să-şi citească singură articolele. Probabil că visă mult până a doua zi de dimineaţă,

când făcu o pauză pentru a urca pe tabla de şah a istoriei, în chip de pion, şi a adormi apoi din nou, mai multe zile la rând, până ce reuşi să iasă din comă în chip miraculos totuşi.

. . . . . .

Într-o vreme simți că-i atârnă de pleoape nişte pietre din acelea mari şi grele, rupte din bordura trotuarului, urcate sus, undeva după un zid scurt şi apoi aruncate în gol, peste capetele oamenilor. Dar ele rămâneau agățate de ploapele lui. Cum ar fi putut să le mai ridice în sus? Să mai deschidă ochii? Din când în când se mai întorcea nu ştia de unde, pentru a pleca iarăşi acolo, în marea aceea de capete şi de strigăte, şi de pumni aruncați peste fălci. Apoi pământul se prăbuşea, lăsându-l undeva în gol. Încerca disperat să-şi restabilească echilibrul, să se prindă cu mâinile de marginea realului dar simțurile îi refuzau orice strădanie. Atunci, să strige! Da, să strige ca acolo, în Piața Unirii, sau în cea a Fundației, unde Patria mamă, sus pe soclul de granit, îşi strângea la pieptul ei puii de aramă zmulşi din mâna răpitorilor. Ca o cloşcă cu aripile întinse a ocrotire îi cuprindea şi îi ocrotea. „Întregirea României“ mai triumfa încă în bronz. În schimb, la picioarele ei, copii i se măcelăreau între dânşii de la moştenire. Dădu să strige, că poate îl va prinde cineva din prăbuşirea lui spre pământ. Din gâtlejul uscat nu iese însă nici un sunet. Poate un uşor horcăit, cine ştie! Şi deodată planează, simte că planează şi rămâne aşa cufundat în întuneric, cu capul vâjâind. Cineva îi ridică pleoapele şi-l priveşte prelung în ochi. Cine o fi acest om? Acest om ce se oglindeşte în conştiința sa! Pare un chip cunoscut. Unde l-a mai văzut? De unde ştia el figura aceasta blândă, cu fruntea lată, puțin bombată, ca o valiză prea plină cu idei şi care se pierdea în albul unei bonete de spital? În spatele său, aureola mată a lămpii scialitice. Doar nu era pe masa de… Pleoapele îi cad din nou greu, de îndată ce omul în alb îşi retrage degetele. Costin simți un miros scârbos, un fel de gaz sufocant ce-i pătrundea pe nări. Unde îl mai văzuse, oare, pe omul acela cu ochi alintători?

— „Oxigen! Pensă!“

Nu, nu şi-l amintea nici după glas! Şi totuşi este o voce cunoscută. În jurul lui zăreşte acum limpede o mulțime pestriță. Printre miile de capete se leagănă steaguri roşii, pancarde cu lozinci. În balconul sindicatelor cuvântează moş Ion Niculi, tipograful, ilegalistul. Steagurile se leagănă frenetic peste valurile vii din Piața

Unirii. Glasuri răguşite strigă fără încetare: Front Unit Muncitoresc! Front Unit Muncitoresc!

“Tovarăşi! Sărbătorim astăzi un an de la victoria asupra fascismului. Noi, muncitorii, trebuie să ne unim… “

“ Front Unit Muncitoresc! Front Unit Muncitoresc!“ - reia mulțimea.

Costin ridică şi coboară mâna stângă, ca un dirijor de fanfară. La fiecare semnal al său, lozincile izbucnesc din sute de piepturi. Ah, cine mă loveşte în cap? Bestiile! Aruncă cu pietre. Tovarăşii lui se agită, aleargă spre dărmăturile de lângă şinele tramvaiului. Îi urmează ameţit dar nu poate pătrunde în cercul lor. Lovesc în ceva. Cu sete lovesc într-o mogâldeaţă icnitoare şi smoching şifonat.

„Voia să ne strice demonstrația, domnişorul!“

„Tovarăşi! Studenții fac contrademonstrație la Corso.“

„Care studenți? Studenții sunt aici… !“

„Nu ăştia! Ceilalți… “

„Opriți! Nu pleacă nimeni! După miting… !“

Loviturile surde cad una lângă alta în jurul craniului. Cine mă loveşte? Cine? - scânceşte Costin. În balconul sindicatelor, moş Niculi îşi termină discursul şi masa aceea de oameni entuziasmați aruncă spre el ropote de aplauze. Costin simte tigva pârâindu-i ca un pepene copt strâns între genunchi. Urmează la cuvânt tovarăşul Pisică, din partea tineretului.

„Noi, tinerii, astăzi, la un an de când fiara fascistă… “

Costin îl ascultă cu răsuflarea tăiată, cu pumnii strânşi de durere. Pentru o clipă îl săgetează ideea că şi el se află acolo, sus, în balcon, în faţa mulțimii agitate din piaţă, unde primise sarcina, atunci, în ultima clipă, aşa, pe negândite, să vorbească oamenilor. Gâtul i se usucă, iască i se face, gaură de bucium din coajă de cireş…! Mărul lui Adam i se zbate speriat o dată în sus, apoi îi coboară, ca un bol, pe esofag până în stomac şi rămâne acolo pe fundul unei ape tulbure din care se degajă mereu vapori… Da, acum îi recunoaşte… Sunt vapori de eter…!

Doamne, ce să spună el oamenilor? Cum de l-au pus să vorbească mulțimii! Ce ştie el să-i spună? Cum să înceapă, că oamenii aşteaptă cu gura căscată… Mai bine s-ar arunca din balcon, dar stratul acela de capete, ogorul, ce ogor? Moşia aceea de tărtăcuțe îl pironise locului cu privirile lor de jăratic…

Tovarăşi! Eu ce pot să vă spun? Uitaţi-vă şi voi! Mi s-a rărit fundul pantalonilor, iar talpa pantofilor îi tocmai bună pentru strecurat macaroane… Ş-apoi vitrinele! Da, vitrinele acestea pline cu cârnaţi, cu şuncă de Praga, cu sardele şi cafea turcească, prăjită, aromată, cu ciocolată şi alune americane, că nu ştiu, zău, de ce le-o fi zicând aşa! Că avea şi mama nişte gâşte cu gâtul deşirat şi tot americane le spunea. Cum e ceva mai mare, mai dulce, mai gustos, mai acătării, gata, e american! N-au decât să-şi ea pachetele înapoi, acasă! Ne va ajuta Uniunea Sovietică, care ne-a trimis şi grâu, şi bumbac pentru muncitoarele de la Ţesătura. Este adevărat că în buzunare ne suflă vântul! Că bine zicea tovarăşul Poruschi: „Când 'om pune mâna pe putere, uite aşa o să călcăm prin vitrine!“ Vedeţi? Altceva nu mai ştiu să spun. Eu nu sunt orator. Zic şi eu ce mă doare, ce vă doare, ce ne doare. Dacă ar fi vorbit tovarăşul Ciulei…! El le ştie ca din carte şi v-ar fi îndemnat la unitate, vorba lui moş Ion Roată, şi v-ar fi explicat programul partidului comunist, care a dat pământ ţăranilor, de la boieri, că este şi la noi unul Jak Marcopol, cu o nevastă tânără şi frumoasă dar cam surdă…

Dinspre Corso soseşte într-un suflet un mesager. Îl caută pe „voluntar"… Omul care luptase în Spania! Studenţii fac contramanifestaţie pentru mâine, pentru 10 Mai… ne-o fi de-a pururi, sfântă zi de l0 Mai. Cine a scris imnul? Nimic nu mai ţin minte! Cine mi-a luat mintea? Se făcea apoi că urcă pe Lăpuşneanu, la deal. O pastramă rumenită, ca o aripă de curcan prăjit la rolă şi stropită cu vin alb, îi strigă din urmă triumfătoare: !Hei, viteazule! În Piaţă ai fost mare şi tare! Ai strigat lozinci comuniste iar ai tăi l-au schilodit pe unul de-al nostru… Ia să-ţi văd acum puterea? Ce părere ai de pielea mea rumenită sau de şunculiţa asta din colţul vitrinii, presărată cu boia de ardei şi fiartă în foi de dafin şi căţăi de usturoi…! Dar el mergea înainte şi înghiţea în sec. Dimineaţa nu mai avusese timp să ia ceva în gură. Paşii îl poartă acum ameţit spre Corso, cofetăria aceea celebră prin specialităţi, unde duşmanul… Da, duşmanul! Duşmanul din vitrina cu cârnaţi, simbol al nedreptăţii sociale, stimul al revoltei, incitant al unei digestii în gol, gol umplut doar cu salivă dizolvantă a oricărei răbdări. Vitrina cu accesul limitat numai la privilegiaţi. Trebuia neapărat convertită într-un izvor de deplină satisfacţie generală. De ce vrea Poruschi să calce prin ea, peste gustoasele ei bunuri materiale, să zdrobească sub tălpi bunătate

de cârnaţ? Când cel mai corect ar fi să-i schimbăm proprietarul? În locul domnului Ohasian să punem pe Măria Sa Poporul!

O coloană de manifestanţi şerpuia în tăcere în spatele său, cu capetele plecate spre asfalt. Figurile ei necăjite îşi ridicară privirile abia după ce depăşiră vitrina ucigaşă. În primele rânduri mărşăluia el, medicinistul, secretarul celulei de partid din Universitate, tovarăşul Bejan.

Cofetăria Corso îl întâmpină cenuşie, cu uşile încuiate, cu obloanele trase peste vitrine. Ce-i asta? Cam trei mii de studenţi blocau strada spre Copou. Dinspre Râpa Galbenă pătrunde în mica piaţă din faţa Bibliotecii Fundaţiei o coloană de muncitoare de la Fabrica de confecţii, încercând să-şi croiască drum printre studenţii provocatori. Sunt întâmpinate cu ghionturi şi măscări. Duduiţe viespoase, gătite şic, cu farmecele cărniţei bine plesnite în afară, scuipă prin cercul ţuguiat al buzelor vopsite în roşu, ca un fund de găină, şi ţipă isterice, de credeai că le spintecă cineva prin părţile moi: „10 Mai! 10 Mai“

Mâine era 10 Mai, fosta sărbătoare naţională legată de descălecarea familiei domnitoare Hohenzolern, dar studenţii strigau de astăzi. Coloana muncitoarelor se opreşte, se frânge şi se răscoleşte, dând îndărăt copleşită, dar în aceeaşi clipă grea, din strada Lăpuşneanu îşi fac apariţia în pas alergător, batalionul studenţilor comunişti. Ai noştri! Acu' să vă văd stârchiturilor!

Încăierarea începu instantaneu, fără declaraţii prealabile. Din strada Păcurari mai vin în ajutor trei camioane cu muncitori de la Nicolina. Păreau nişte torţe roşii, sau trei buchete de trandafiri, cu steagurile lor sângerii unul lângă altul, legate de cozi lungi şi groase. Frontul duduiţelor şi domnişorilor intră în recesiune, se retrage diplomatic pe scările înalte ale căminului studenţesc, urlând: „Regele şi patria! Regele şi patria!“ Atunci noi, comuniştii, ce dracu să mai strigăm? Că regele, de… el a ordonat întoarcerea armelor împotriva nemţilor şi acum… Nu, nu se poate! Duşmanului trebuie să-i răspunzi cu aceeaşi forţă sugestivă şi convingătoare. Costin se amestecă printre studenţii lui Bejan, este luat de curent şi purtat ca o barcă pe valuri. Între timp, cineva din mulţime, nici filozof, nici ideolog, un ins oarecare, îi sclipeşte o dată mintea, ca lampa fotografului şi o întoarce ca la Brăila. O singură dată a spus-o tare, ca să-l audă toţi, ca apoi sute de oameni, mii, să-i poarte sclipirea aceea

pe limbă şi să o arunce în spaţiu ca pe o bombă brizantă: „Regele poporului! Regele poporului!"

Ideile şi oamenii se învălmăşesc. Nu se mai distinge duşman de prieten. Se câştigă însă teren spre scările ocupate de odraslele burgheziei. Hai! Încă un pic copii şi-i băgăm pe toţi în cămin. „Regele şi patria“ bate în retragere. „Regele poporului“ asaltează prin luptă corp la corp fiecare metru de stradă. Patria mamă de pe soclul acela înalt îşi strânge puii la piept cu ardoare. „În sfârşit, v-am unit,copii! V-am unit“ Ce ştie bronzul „Patriei mamă“ despre puii ei vii? Simbolul lui 1918, simbolul României Mari nu-l mai observă nimeni. De altfel, a devenit pe undeva insinuant. Antonescu tot a întins-o până ce a rupt-o! I s-a pus un petec în Apus, lipit cu sângele a 50. 000 de ostaşi români, dar „mare“ tot nu mai este… ! I s-a smuls o pulpană dinspre răsărit!

Costin simte cum îi bubuie capul, cum cineva continuă să lovească cu ciocanul în el: bum, bum,bum! O fi toba fanfarei de la Valea Mare. Trosniturile îl culcă la pământ, tovarăşii lui intră în panică şi se retrag în dezordine. Tocmai acum, la un pas de victorie!

„Iaca de ce am dat noi câte o zi din salariu pentru vesela studenţilor! - răcneşte piţigăiat o textilistă, în vacarmul general, ca să ne-o arunce acum în cap!“

Ploaia de farfurii conteneşte. Muncitorii se repliază. Din mulţimea în derută ţâşneşte atunci, pe cabina unui autocamion, medicinistul Bejan, cu părul vâlvoi, cu faţa mânjită de sânge. Mâna stângă o ţinea ridicată în sus, cu pumnul strâns, din care se prelingea o dâră roşie.

„Tovarăşi! Din nou curge sângele muncitorilor! Nu vă lăsaţi! Înainteee!“

Din Dealul Copoului, două companii de jandarmi înalbăstresc strada. Soldaţii ordinei coboară în pas alergător, trăgând cu puştile în aer. Toate detunăturile se sparg parcă în capul lui Costin, în creierul lui expus liber, fără tigvă, canonadei de intimidare. Cordonul uniformelor albastre se interpune între cele două grupări beligerante. Cordonul nu face politică. El se compune doar din simpli jandarmi, care execută ordinul domnului colonel Darie. Costin îl zăreşte gâfâind în urma companiilor sale şi-l recunoaşte. Colonelul este de loc din Cristeşti. Grădina lui cu pruni altoiţi este megieşă cu grădina lui Gheorghe Petrilă. Vrea să-l strige, să-i vorbească dar mulţimea îl

acoperă, îi umflă colonelului jandarmii prin surprindere, căzuți în capcană, ca musca în lapte, rămaşi perplexi, descumpăniți, ridicați pe umerii muncitorilor.

„Armata poporului! Armata poporului!“

Ostaşii ordinei nu mai ştiu ce să execute. Colonelul s-a pierdut pe undeva în gloata aceea înfuriată şi ei, răcanii, de la cine să mai primească ordine? Civilii ăştia i-a luat cu „armata poporului"… Cum adică armata poporului? Pe cine să apere? Pe cine să lovească? Că ei sunt jandarmi şi jandarmii întotdeauna… Care e poporul? Ăia de colo, de pe scări, sau ăştia de aici, din ulița pietruită? Şi ei, ce sunt? Câini de pază? Nu se poate, măi camarade! Şi noi suntem o bucățică din poporul ăsta, că au dreptate bolşevicii cu lozinca lor „armata poporului"… !

Tovarăşul Bejan urlă la unul dintre ei: „Pune aici mitraliera, pe umărul meu, şi trage! Acolo sus, pe acoperiş!De partea cealaltă sunt duşmanii tăi şi ai noştri!“ Mulțimea se înfierbântă, se agită,urlă: „Cerem pedepsirea lor!"… Şi durerea aceasta năprasnică nu-i mai slăbeşte capul! Parcă i-a băgat cineva mâna în creier şi trage de el… !

Studenții comunişti şi muncitorii se avântă din nou spre intrarea căminului. Duduițele se retrag țipând. Ah, că bune mai sunt de tăvălit! Fulgii le-ar merge! Ar uita ele de politică, de rege şi de toate… . Scările clădirii, un zid al balconului sunt escaladate în viteză. Costin e acolo, în mijlocul vârtejului. Cineva îşi descarcă revolverul spre peretele de la intrare. Fug şobolanii, intră în pământ, doar cei de pe acoperiş, înainte de a-l părăsi în grabă, aruncă jos o ultimă încărcătură de pietre şi castroane. Costin se prăbuşeşte cu țeasta crăpată…

Liniştea îi înghite sufletul încetul cu încetul. Se trage peste el cortina eternității. Flacăra din el abia mai pâlpâie. Corpul îi zace singur pe lespedea rece a scărilor ce urcă spre reduta cucerită acum în întregime. Pe unde îi umblă oare dubliura? Partea cea mobilă, jumătatea cu idealurile, cu dorințele, cu visele şi ambițiile…? Întuneric deplin, pace veşnică şi sfântă, mila Domnului cea de pe urmă… Nimic nu a fost, nimic nu este decât materie în mişcare! Cine a purtat pe aici un nume? Un univers microscopic, un geamăt de cățel ce descoperă lumea reflectată într-o pupilă inocentă!

Nu, încă nu a scăpat… Mai are încă multe de îndurat. Paharul

suferinţelor este aproape gol. El trebuie umplut. Flacăra necunoscutului se zăreşte iarăşi venind din întuneric şi o dată cu ea se instalează şi durerea, durerea surdă şi neîndurătoare, care-şi picură sângele în paharul răbdării. Pocniturile îi zdruncină occipitalul fără încetare… Poate mai trag jandarmii! De ce să mai tragă? În cine să mai tragă? În cioburi de farfurii nu se mai trage…

„Oh, cine mă loveşte iarăşi peste faţă? De ce nu m-aţi lăsat acolo, jos? Şi lumina aceasta orbitoare! O fată care mă pălmuieşte? Tovarăşi! Mă lăsaţi pe mâna unei dulcinee burgheze? Ah, şi cercul acesta de foc care-mi strânge fruntea!

— Cum te simţi? Mai bine?

Costin zăreşte o pată albă în apropierea patului pe care stă întins. Se apropie de el. Ba nu, acum se îndepărtează… O pierde din ochi, nu o mai poate urmări. Capul îi este ţeapăn, ca un pietroi. Pata albă apare după un timp scurt, se apropie, sparge geamul aburit al somnului letargic şi prin luminişul crescând, ce inundă ţărmul de Dincoace, îi descoperă identitatea. Se desprinde aevea din coloana studenţilor democraţi, coboară de pe cabina camionului acela verde transformată ad-hoc în tribună de îndemnat la viaţă sau la moarte şi se opreşte drept lângă patul lui Costin.

— Tovarăşe Bejan… !

— Mă recunoşti, deci! Soro, poţi pleca! Cred că îţi ajunge de atâtea nopţi… Stau eu în continuare până la cursul de după masă.

— Ce caut aici? Auu, capul! Tovarăşe Bejan, m-au chitit nemernicii, aşa-i?

— Cam aşa ceva şi încă rău de tot… Fii tare! Ai rezistat până acum excelent. Profesorul încă nu-şi explică cum…

— De când stau aici?

— De o săptămână.

— Cu ce m-au lovit?

— Cu o bordură de trotuar. Au calculat bine încărcătura. A fost una mortală… !

— Atunci înseamnă că eu… visez, continuu să visez ca şi până acum… Aşa e că visez?

— E foarte bine să visezi. Înseamnă că mai exişti. Ce ne mână oare prin viaţă decât un vis frumos?

— Nu, nu aşa! Vreau să spun că… Dă-mi, te rog, mâna! Parcă o simt… dar nu sunt sigur.

— E reală. Poftim, ți-o strânge pe a ta, ți-o strânge cu căldură. O meriți pe deplin…

CAPITOLUL VIII

Slăbiciunea covalescenței se prelungi îndeajuns pentru a periclita promovarea unui elev în clasa următoare dar Costin trase de timp până la limita rezistenței maxime, ceea ce a însemnat şi o restrângere a somnului, o intubație forțată cu informații şcolare. Avu însă satisfacția, marea satisfacție, să se trezească în clasa a VII-a. El nu-şi putea permite ratarea unui an. Munca, meseria erau singurul lui țel, singura scăpare, singura perspectivă. Nu-l aştepta doar nici o moştenire, nici o rentă. Pornea pe drumul lung şi întortocheat al vieții de unul singur, fără nici un însoțitor, îndrumător, mentor sau aşa ceva. Pleca sărac şi gol, cum venise în viață, cu mâinile în buzunarele goale, cum le primise. În condițiile inflației rapide, cei trei sute mii lei, cât primea într-o lună de la Tineretul Progresist, abia îi ajungeau să supraviețuiască. Pentru modestul lui salariu, chiar şi cantina partidului devenise un local de lux, de aceea încercă, cu rezultate neaşteptat de încurajatoare, o gospodărire mai chibzuită, înjghebată sui generis, cu mijloace tehnice americane şi spirit de creativitate autohton. De la o cantină obştească, în subzistența ajutorului de peste hotare pentru România, îşi procură gratuit o cutie din tablă subțire, care servise ca ambalaj prafului de cartofi. Aceasta a constituit mijlocul tehnic din import, baza materială a ideii. Cu un cuțit obişnuit i-a dat o gaură laterală, cam de mărimea unei crăticioare, şi alta pe fund. Nu mai rămăsese decât să lipească instalația de gura unei sobe, să o sprijine pe trei cărămizi, să o umple cu surcele şi să-i dea foc. Vă imaginați, desigur, că tânărul inventator construise o modestă sobă de bucătărie. Noaptea, târziu, plita era pusă în funcțiune discret, într-o cameră părăsită mai dosnică. În altă cutie, tot de conserve, fierbea cartofii, aceşti bulbi amidonoşi fiind alimentul cel mai accesibil ca preț. Le adăuga o ceapă prăjită, câteva roşii şi hrana îi era asigurată pe cel puțin două zile. Ducea o viață aspră şi dură, plină de lipsuri şi de dorințe dar credea imperturbabil în victoria de mâine, când toată lumea va dormi pe o saltea de puf, cu burta în sus, neapărat cu ea în sus, pentru că plină fiind, nimeni nu şi-

ar permite să se culce pe dânsa. Până la coborârea dreptății şi Paradisului pe pământ, prea mult aşteptate ca să poată fi prea departe,Costin se înțelese cu un croitor de la parterul clădirii să doarmă noaptea în atelierul lui, pe o masă lungă de croit, atenuându-i duşmănia scândurii cu stofele clienților. Croitorul acceptase bucuros învoiala, ştiindu-şi, astfel, materialele în siguranță. Băiatul purta la el un pistol militar de fabricație sovietică. Nu era al lui, era al organizației, dar se cheamă că atelierul era bine păzit. Dacă uneori, că om era şi el, îşi dorea o variație la invariabilul meniu fix, un desert, ceva, cobora până în fața vitrinei de lângă cinematograful Trianon şi saliva din belşug. Trecea apoi şi prin Piața Sfântul Spiridon să mai sondeze cursul bursei expusă în aer liber. Cartofii staționau, dar țărăncile veneau cu o traistă plină de marfă şi se înapoiau acasă cu alta plină de milioane. Prețul produselor creştea vertiginos de la o zi la alta. O bancnotă de un milion nu valora mai mult decât prețul hârtiei din care era confecționată. Unde avea să se oprească rostogolirea aceasta a valorilor nerecunoscute de piață? Pe înserate, după orele de lucru la T. P. , cobora pe Lăpuşneanu. Privind strada de sus, din balconul clădirii, semăna cu o trecătoare îngustă, cu un fel de Chei ale Bicazului, prin care se scurgea un fluviu uman anonim în căutarea ieşirii spre larg. Acolo jos, printre valuri, Costin îşi permitea o scurtă aerisire. Nu mai avea de învățat, luase toate examenele, chiar şi la doamna Magheru, care nu scăpase prilejul de a se mira într-un chip foarte drăguț, cum mai poate rămâne într-un cap spart o cantitate atât de mare de denumiri geografice!

Simpla plimbare în şuvoiul murmuroscent, printre rândurile dese de de necunoscuți, ce tăiau frunză la câini pe Lăpuşneanu în căutarea unei şanse, îl relaxa şi îi permitea să se gândească la câte ceva cu mai multă limpezime, cu mai multă spontanietate, să interpreteze mai profund necunoscutele ce-l asaltau. Simțea o plăcere deosebită să-şi vadă gândurile alergând slobode pe crupa unor cai neînvățați la călărie, sărind sprințare de pe un registru pe altul al claviaturii cerebrale. În plus, zidul umblător al trupurilor necunoscute, ce-l înconjurau din toate părțile, îi ofereau o protecție deplină împotriva jenei acelea dorsale… De obicei se ferea a rămâne solitar în câmpul vizual al străzii deschise. Însoțea întotdeauna un grup de călători, de care se lipea neobservat, ca din întâmplare. În felul acesta, atenția unor pietoni incomozi se dispersa asupra întregului grup şi coada lui

de şobolan râios, ce-i atârna parcă la un metru în urmă, rămânea neobservată. Fundul lui ros de la pantaloni se pierdea printre altele neroase.

Serile de august cerneau din văzduhul încins boarea aromată a strugurilor copți, storşi în coşurile teascurilor înşiruite pe marginea străzii, iar rezerva de soare înmagazinată în magma asfaltului iradia o stare plăcută de tihnă trupească. Serile de august aduceau cu ele melancolia frunzei galbene, trezeau regrete după frunza verde şi presărau în suflete înspăimântarea fluviului ce curgea cu timpul la vale, printre malurile străine pe care le vezi din mers o singură dată, chiar dacă petecul tău de pământ se mai întoarce pe acolo cu alte ceruri şi alte toamne, cam aceleaşi mereu şi totuşi altele. Curgea fluviul de ființe trase de ața nevăzută a autoimpulsului, pedalau, pedalau molcom pe bulevardul încărcat cu tentații în carne şi oase. Că de ce s-ar fi putut agăța bipedul omnivor, prin excelență sociabil, decât de propria sa specie! Altceva nu-i mai rămânea la îndemână. Războiul măturase totul, secătuise totul de pe scoarța înierbată a țării, lăsând în urmă o zonă de vid în care oamenii bâjbâiau într-un fel de lume a nimănui, condițiile asemuindu-se, pe undeva, cu începuturile biblice. Ce mai puteau face bipezii desculți şi dezbrăcați, flămânzi şi fără slujbe? Să vâneze! Să vâneze ca strămoşii lor îndepărtați, să se delecteze fiecare cu ce are şi cu ce poate să aibă. Adam şi Eva mureau de plictiseală? Omul grotelor murea de plictiseală? Aşi! Din fericire, pământenii nu au murit niciodată de plictiseală, chiar în vremurile cele mai vitrege, pentru că natura le-a pus la îndemână un leagăn fiziologic miraculos. De milenii se dau huța şi tot nu se mai satură, şi tot nu li se pare demodat vehiculul. Îl folosesc cu aceeaşi ardoare exact ca şi în momentul când au ieşit din apă, dacă omul a ieşit într-adevăr din apă! Dar ce ți-a venit Costine, să-ți expediezi alter-ego atât de departe? Similitudinea cu Geneza? Adică o simplă deposedare a omului de bunurile sale îl aruncă cu cinci mii de ani înapoi? Între timp dăduse colțul străzii, în fața cofetăriei Corso şi rândurile dese de plimbăreți se întorceau pentru o nouă prospectare a posibilităților. Se întoarse şi el. De data aceasta se nimeri în spatele a două siluiete cu rochii din crepdeşin negru. Perspectiva îi stârni pe loc un interes suspect. E de mirare, gândea el, cum acest mijloc primitiv de divagație s-a păstrat nealterat până în zilele noastre şi în ciuda progresului spectaculos atins de industria civilizației, omul a

rămas robit păcatului original, cum zice Biblia, nu ştiu de ce! Priveşte în jurul tău mădularele acestea însufleţite cum îşi caută leagănul! Fete îmbrăcate multicolor defilau prin faţa sa ca un stand rotativ ce-şi învârte exponatele în marea vitrină a bulevardului. Bluzele şi fustele strâmte ascundeau cu greu creaţia nudă a naturii, oferind un tablou suculent de graţie feminină, uşoar voalată şi cu atât mai ispititoare. Aici, în stradă, picioarele femeilor nu mai constituie un mijloc de circulaţie, ci un obiect de studiu. Ele treceau din domeniul utilului hărăzit de natură, în cel al obiectelor de artă capabile să producă emoţii artistice, ca orice operă de artă. Ce arcuri de triumf! - exclama Costin în sinea sa. Mai grandioase decât dantelăria în piatră a Trei Ierahilor. Au ceva din suplețea căprioarelor proiectate pe o creastă de stâncă şi din culoarea petalelor desprinse de pe o paletă de acuarele. Sunt o urmă de penel pe chipul naturii! Dar ce folos de lapte gros! Aşa cum era el îmbrăcat, cu pielea din spate arzând la 40 de grade Celsius, jenat în permanenţă de senzaţia aceea ciudată, că-i atârnă sărăcia de fundul pantalonilor, croiţi prea largi, ca o coadă impregnată cu motorină, nu-l lăsa bunul simţ să încerce vreo acroşare. Suferea stoic, cu răbdare, potolindu-şi arşiţa sub un strat mocnit de cenuşă. Vestimentaţia sa, mai mult decât modestă, sau poate nici atât, îi tăia orice iniţiativă, trăind sub teroarea unui complex de sărăcie şi îmboldit de o ură nestăvilită împotriva orânduirii nedrepte şi nefaste, ce lumea o împarte în mizeri şi bogaţi. Numai cel care a simţit dispreţul feţelor subţiri a putut scrie asemenea cuvinte grele, ca o lovitură de ciocan. Pentru că la urma urmei, de unde a apărut lupta de clasă? Tânărul călca apăsat, în neştire, suprafaţa denivelată şi cenuşie a asfaltului. Mintea-i umbla neobosită în căutarea mecanismului care guvernează lumea atât de nedrept. Cine a împărţit-o în mizeri şi bogaţi? „Aşa a lăsat-o Dumnezeu, băiete“ - se auzi de undeva, dintr-un ungher al memoriei sale,vocea îndepărtată a coanei Tinca. Ea credea în răspunsul acesta comod, credea cu toată convingerea. Minciună papală! Praf de aburit vederile. Hristos însuşi nu se împăca cu lăcomia neguţătorilor şi bogătaşilor, rezervându-le un loc pe treapta cea mai de jos a Iadului, la secţia cazane. Nu ,băiete! Răul vine din alt punct cardinal: din invidia şi egoismul omului, din deosebirile naturale dintre indivizi. Unii s-au născut mai întreprinzători, alţii mai nepricepuţi; unii mai norocoşi, alţii ghinionişti, unii leneşi, alţii ca albina. Şi după milenii

de sedimentare socială şi biologică, lupta s-a întins şi între moştenitorii unui strat de osânză suficient de gros pentru a le ține de cald o viață întreagă, fără să mişte un singur deget, şi moştenitorii unei burți goale, congestionată de cumplitele accese ale foamei erditare. Apoi, pe măsură ce pitencatropul s-a urcat în copac, această suferință fiziologică s-a diversificat, foamea de alimente reprezentând doar prima creangă din pomul dorințelor. Lista poftelor însă se lungi considerabil, adăugându-i-se, în ultimă instanță şi lenea. Da, pofta de lene! Ce, nu s-a mai văzut? Numai că mulți oameni o amână mereu, o trec pe la coada listei. După ce ne facem plinul, zic ei. Dar foarte mulți nu şi-l mai fac niciodată! Mor neleneviți! Ei, dacă o să luăm puterea, dacă o să construim socialismul… Până atunci, hămesiții ăştia din jurul meu poftesc şi ei ce au la îndemână; marfă naturală, hrănită cu lapte de mamă, jucării vechi de când e lumea, în vecii vecilor Roma gândurilor noastre spre care duc toate drumurile…

Ce mai e şi cu leagănele acestea din fața mea? Pfui, cum mai mestecă piatră scumpă! Şi cum se mai laudă! Priviți-ne numai! Ei? Aşa e că suntem dulci? Cum vă place coapsa aceasta ascunsă subtil în crepdechinul negru? Dacă doriți, gustați! Cu acte, bineînțeles! Numai cu acte! Păi, altfel, cum? Ce vorbeşti, dom'le? Mai puneți pofta-n cui!

Cum să-ți-o pui? Priveşte numai ce picioare de marmoră dezgolesc fetițele, din jocul fustei intenționat croite ca o pleoapă ce se închide şi deschide spre miracolul lumii. Să le pui pe pâine, nu alta, şi să le întinzi ca pe o bucată de unt! Costin se şi vedea parcă cum trece cu lama cuțitului peste ele, cum li se întind trupurile şi li se subțiază până ce devin o simplă foaie de gelatină cu chip de păpuşă şi cum muşcă apoi din sandviş… Croanț,croanț,croanț! Osucioarele cedează sub măsele, ca ale unui pui de vrabie prăjit în tigaie, limba le învăluie şi le îndeamnă în jos spre adâncurile flămânde… Ispitele întorc capul, simt aproape paşi de bărbat, suflarea şi privirile flămânde ale urmăritorului. Ochii nu le rezistă decât o clipă farurilor aprinse de sub fruntea lui şi hipnotizate încetinesc paşii, aşteaptă cuvântul de introducere care întârzie… „Am reținut,frumoaselor, invitația voastră nedeclarată a legii nescrise şi o voi trece în agenda mea de vizite pe care le voi onora după ce Marele Timp va lăsa să cadă pâinea cea de toate zilele şi peste ființa mea neajutorată, în

buzunarul unei perechi de pantaloni ceva mai noi… Am să ţin minte ochii voştri seducători aruncaţi peste sărăcia mea. Este un gest nobil, un dar nemeritat. Toată recunoştinţa mea! Sper să vă mai întâlnesc"! Pândi un moment prielnic, se opri şi rămase în spatele unei perechi ce-l depăşi imediat. Fluviul nu se oprea în faţa unei insulițe timorate de propria-i sălbăticie şi goliciune trupească. Fluviul se ţinea după matca lui predestinată. Îşi urma cursul firesc, rostogolindu-se la vale cu tot complexul lui de dorinţe: apă, aer,mâncare, dragoste. Doar Costin îi părăsise albia, furişându-se în gangul clădirii T. P. -ului. Avea această putere de a se desprinde de firul apei. O mai făcuse şi altădată. Prima încercare o experimentase la Cristeşti.

Sus, în sediu, îl aştepta un tovarăş. Îl cunoştea din vedere. Adeseaori îl privea cu interes cum repară o pană la motorul „Wiliss-ului“ în curtea Comitetului judeţean de partid, unde lucra.

— Ce mai faci tovarăşe Petrilă? - îşi făcu el introducera fără să trădeze vreo intenţie anume.

— M-am plimbat puţin pe Lăpuşneanu.

— A, da, înţeleg, că strada asta e un fel de cinematograf în relief. Trec prin faţa ta mii de chipuri… Şi aşa, şi mai aşa, de tot felul.

— Tocmai asta mă amuză. Marea lor diversitate, deşi, în general, oamenii se compun din aceleaşi elemente. Dar dacă aş privi în ei, aş descoperi tot atâtea lumi. Şi cum înăuntru e destul de complicat să te uiţi, şi chiar dacă ai avea posibilitatea, tot nu ai observa decât circumvoluţiuni, vene, tendoane, canale; încerc să le ghicesc gândurile, profesiunea, după înfăţişare.

— Şi merge, merge?

— E cam greu, sunt la început. E nevoie de mult studiu, de multă experienţă de viaţă şi eu nu o am. Nu aş putea afirma cu precizie că ăsta este un borfaş sau un avar, un melancolic sau un ipohondru, că asta este o femeie aşezată sau o haimana oarecare. Dar îmi dau seama cu uşurinţă dacă omul este un titrat care se respectă şi impune respect, un burghez oarecare, bine înţolit şi pomădat, fără frica zilei de mâine, plin de importanţă şi gol de sentimente umanitare, preocupat numai de propria sa făptură ajunsă cineva printre celelalte târâtoare-păşitoare. Omul nevoiaş însă îl recunosc cu uşurinţă. Pe ăsta îl dibui după faţa lui necăjită, aşa, ca un fel de mască a durerii, cum purtau anticii pe scenă în piesele lor de teatru; după hainele ponosite, prost croite, uzate; după mâinile butucănoase, cu bătături,

cu pielea tăbăcită de derivatele petrolului, cu unghiile înegrite de loviturile ciocanului; după vorba lui neșeleată, plină de paraziți, de vulgarități. Când o să ajungem oare, la o uniformizare a străzii, în sensul cel mai bun? La dispariția deosebirilor, măcar a celor esențiale?

— Te gândeşti departe, tovarăşe Petrilă. Şi partidul se gândeşte la transformarea omului. Dar pentru asta trebuie asigurate nişte condiții.

— Ştiu. Trebuie să luăm puterea!

— Tovarăşe Petrilă, după cum vorbeşti, cred că nu o să-mi refuzi o propunere… Nu ai vrea să intri în partidul comunist?

Întrebarea nu-l surprinse. Era pregătit mai de mult să facă acest pas. Aştepta doar să împlinească vârsta statutară.

— Şi cu vârsta ce fac?

— Ei, tovarăşe Petrilă, nu-i o problemă! Treci acolo, în adeziune, că ai l8 ani şi gata! Doar nu-ți cere nimeni actul de naştere! Restul aranjez eu.

— Şi al doilea tovarăş care să mă propună… ?

— Îl caut tot eu. Este la noi un tovarăş… Poftim formularul!

Peste vreo două decenii de la depunerea semnăturii pe adeziunea revoluției, Costin avea să fie chemat la un comitet de partid în întreprinderea unde lucra. Doi tovarăşi cu state vechi în partid, cu figurile puțin contrariate, îl supuseră blând unui interogatoriu neoficial:

— În ce an ai intrat în partid, tovarăşe Petrilă?

— În l946. De ce? S-a ivit vreo neclaritate?

— Ştii, vârsta. Nu aveai vârsta!

Tovarăşii se foiră pe scaunele lor tapițate în roşu, se priviră descumpăniți şi neputincioşi. Timpul nu este o limbă de ceasornic pe care să o dai înapoi. Odată trecut, el se numeşte stagiu de partid. Vii tu, după 20 de ani să anulezi o adeziune? O adeziune acceptată de un comitet județean de partid, atunci, în toiul marei bărălii de clasă?

După încheierea anului şcolar, Costin fu numit secretarul primei celule de elevi din Iaşi. Noua lui sarcină nu schimba cu nimic munca cea de toate zilele, mai ales că o asemenea apartenență nu se declara în public. Se ținea secretă, exact ca şi în timpul ilegalității. Ea se bănuia doar după o anumită atitudine în public. Organizația de partid se numea celulă, un fel de dreptunghi cu pereții umezi, din piatră, cu

inscripții zgâriate de condamnați pe tencuiala murdară înainte de execuție, cu ferăstruică mică, barată de drugi şi o uşă grea deschisă numai de gardieni înarmați. Sau poate cuvântul venea de la o celulă de fagure galben, auriu, încărcat cu miere dulce şi parfumată cu elixir de tei, simbol al unei societăți îmbelşugată de colectivitatea stupului. Sau însemna doar o părticică din microstructura unui organism viu! Celula era mică, formată din vreo doisprezece membrii. Se întâlneau din când în când pentru a-şi analiza activitatea în rândul tineretului şcolar. Paul Schwartz, coleg de clasă cu Costin, venea la şedințe cu o fată durdulie, Rhut, urâțică dar înfiptă, guralivă, volubilă. O altă figură care se impunea prin ataşament față de cauză era unul Braşoveanu Vasile, de la Liceul industrial. Un punct permanent la ordinea de zi era atragerea de noi membrii, care se lăsau greu convinşi, pentru că simpla pronunțare a cuvântului comunist provoca la unii alergie, o teamă inexplicabilă, asemănătoare cu frica de Dumnezeu. Lui Pisică, lui Tarcan le venea uşor. Se duceau la Nicolina, de unde veniseră, trăgeau deoparte un uns din acela cu funigine din cap până în picioare şi-i citeau din opera lui Ilie Pintilie: „Ce mulțumire pot avea eu din alcătuirea unui astfel de regim social? Ce respect pot avea față de o astfel de societate care se bazează pe exploatarea omului de către om?“ Sau, îi oferea merele de aur pe o tavă de argint: „Vrei să nu mai lucrezi sub cerul liber, în ploaie, sub soare şi îngheț, ca robii la piramide, să nu ți se mai lipească pielea de metalul înghețat al vagoanelor, să nu mai degeri ca un rahat şi nimeni să nu te ia în seamă? Vrei să scapi de speculă, de mizerie? Vrei să transformăm iadul de la Nicolina, mahalaua broscăriei şi mocirla verde într-o fabrică unde muncitorul să fie stăpân?“ „Mă mai întrebi frățioare?“ - scâncea flămând cazangiul. „Ei, atunci înscrie-te în Partidul Comunist Romn!"

Pe când în clasa lui, Costin avea de a face cu altfel de tineri, aleşi după selecția naturală, dogmatizați de părinți, modelați de profesori cu alte vederi, ca doamna Magheru, porniți din instinct împotriva bolşevismului supradenaturat. Nu erau fii de moşieri, dar parveneau din clasa de mijloc, atât de legată de mica ei proprietate dobândită cu sudoarea a trei generații, încât stârpirea haturilor nu putea însemna altceva decât o sinucidere, o întoarcere la grotă, la poligamie. Cu un astfel de tânăr şi-a pierdut vremea Costin vreo şase luni de zile. Ceruse tipul chiar şi o adeziune. Era convins că-l câştigase. Făcuseră

împreună fotografii lângă un paravan înalt de pe strada Cuza Vodă, folosit pe atunci pentru camuflarea ruinelor. Seara frecventau o formaţie artistică de teatru, în care Costin juca rolul unui evreu persecutat de nazişti. Lucrurile mergeau şi au mers perfect până în ziua când se puse problema completării adeziunii. Atunci, subit, Macovei se lăsă la fund. „Ştii, Costine…“ „Ce să ştiu,mă, ce să ştiu?“ „Nu mă lasă bătrânii… "

Cum ar fi putut ei îngădui dezertarea fiului în tabăra profanatorilor sfintei propietăţi! Ar fi însemnat să renunţe la însuşi sensul existenţei lor, sens moştenit din generaţie în generaţie. Că ce e omul fără proprietate şi pentru ce mai face el umbră pământului dacă nu lasă nimic în urma sa? O slugă, o frunză în vânt, un nimica condamnat la frică şi la foame, la sărăcie şi la umilinţă, asta e! Cum ar putea ei să trăiască fără moară, fără venitul adus de ea? Fără roadele pământului? Să hăpăie din troaca comună tărâţa muiată în apă? Asta le convine poate golanilor, care nu au nici cămaşă pe ei, şi-i mănâncă păduchii de vii! Dar ei, care au trăit o viaţă întreagă, să vină acum cu moara, cu pământul, cu atelajele iar toate târâturile satului, leneşii şi hoţii şi toţi neîmpliniţii iviţi pe lume fără minte, să aducă doar tifosul şi trândăvia lor de care nu se mai satură! Nu, băiete! Scoate-ţi din cap gărgăunii roşii! România nu va încăpea pe mâna unor târâie-ogheală. Mai sunt pe lume şi oameni care au grijă de ţărişoara asta jefuită de turci şi de tătari, şi de nemţi, şi de unguri! He,he,măi băiete, America nu doarme! America n-o să-i lase pe ruşi să înghită Europa!

— Chiar aşa spun, măi ,Macovei?

— Chiar…

— Şi tu ce zici?

— Eu nu mai zic nimic. Sunt fiul lor, mă hrănesc, mă îmbracă, mă ţin la liceu… Îmi pare rău! Îmi plăceau ideile acestea noi.

Costin ar fi vrut să spună mai multe, că şi el întâmpinase greutăţi dar plecase în lume, pe cont propriu plecase, renunţând la o stare călduţă şi sătulă. Se abţinu însă. Oricum, Macovei era pierdut pentru celulă. Mai târziu, după luarea puterii, pornirile lui bune ar fi putut fi reactivate.

Într-o după amiază, Paul Schwartz îl invită la el acasă. Costin acceptă invitaţia cu oarecare reţinere. Vizuina din care venea lăsase urme adânci pe libertatea sa de mişcare. Nu prea ştia ce să facă într-o

societate, mai ales una evreiască. Doar nu avea să facă curte lui Rhut sau altei fete de acolo. Cu coada aceea atârnându-i la spate… ar fi însemnat să fie complet lipsit de simțul realității. Paul stătea într-o casă veche de prin preajma halei, într-o căsuță, ca multe altele, lipsită de orice personalitate, cu nişte pereți obosiți, sinuoşi, sparți de nişte ferestre mici, cu cercevelele aproape sfârşite de zile, îmbalsamate cu un strat murdar de vopsea şi var coşcovit. La intrare în hol, transformat într-un fel de ladă de vechituri, unde se aruncă tot felul de obiecte netrebuincioase, Costin fu izbit puternic de un miros greu, indescifrabil, înlocuit imediat de altul şi mai greu, şi mai cifrat, atunci când pătrunse în camera următoare. Aici, lumina se strecura cu greu pe o masă sprijintă de perete, lângă o fereastră bătrânească, făcută cu economie sau poate cu calcul. N-o să intre prea multă lumină dar nici prea mult frig. În semiobscuritatea chiliei, Costin zări vreo doi băieți şi tot atâtea fete, printre care şi Rhut. Unul din ei, mai în vârstă, exersa la un acordeon. Costin îşi găsea cu greu drumul spre un început de conversație. Ruth îi observă stingherea şi îşi luă rolul de gazdă atentă, încercând să-l întrețină cu ceva, aruncându-i binevoitoare câteva zâmbete, ce-i drept greu de sesizat, atâta timp cât se afişau pe o față condamnată de natură să răspândească milă şi disgrație dintre valurile ei de grăsime amestecată cu o erupție furioasă de acnee juvenilă. Servi în silă un fel de turtă dulce tăiată în dreptunghiuri, ascultând pe acordeonist, foarte stilat, de altfel, care alerga umitor de repede cu degetele pe clapele instrumentului cu burduf, răspândind în cameră cele mai ciudate sunete, în aparență fără nici o legătură între ele, dar foarte apreciate de tânăra asistență care-l suprasolicita: „Sam! Ia zi foxul acela nou!“ Şi Sam o pornea iarăşi prin cosmosul sunetelor astrale, abordând un aer conspirativ din care se desprindea ideea că asemenea melodii străine nu trebuiau să răzbată dincolo de fereastra aceea jegoasă. Costin mai înțelese din discuțiile lor lapidare, fragmentate, poate chiar codificate, că nu toți tinerii evrei preaslăvesc dulcea libertate a Eliberării, care i-a descătuşat din lanțurile morții aruncate de fascişti în jurul grumazelor izraielite. „Dăi la dracu“ Sunt nişte tâmpiți. Umblă după cai verzi pe pereți! Daa, nişte aventurieri, nişte sionişti, tot aşa de periculoşi ca şi nemții!"

— Sionişti? Dar ce vor ăştia măi, Paul?

— Eh, prostii! Vor o țară a lor, vor să adune toți evreii din lume

şi să-i ducă în Palestina la cules de portocale. Chipurile să nu se mai întâmple ceea ce s-a întâmplat cu un nebun ca Hitler sau ca Horia Sima, sau ca Antonescu. Se duc pe undeva, pe lângă Iaşi şi fac pregătire militară, învaţă să tragă cu pistolul! Ei, nişte aventurieri! Poliţia e pe urmele lor…

Informaţia îl şocă pe Costin. Nu-şi putuse imagina că poporul lui Izraiel poate avea un alt interes, o altă căutare în afara socialismului, societatea cea mai dreaptă, izbăvitoarea evreilor persecutaţi de toate popoarele. Ce ar fi ajuns ei fără eliberare? Săpun! Cum de pot nega acum mâna salvatoare ce li s-a întins? Frecventarea acestui cerc îi plăcuse totuşi, îl apropiase mai mult de Paul, de Ruth. Şi Gheorghe Petrilă se avusese bine cu evreii, exceptând anul acela blestemat a lui '907, când îşi umpluse cracii pantalonilor cu nasturi… Încolo, cumpăra de la ei pe datorie, le vindea vin, cereale, păsări. Parcă ei nu sunt tot oameni ca noi? De ce să-i urăşti? Pentru ce să-i ocoloeşti? Religia? Prostii! Vom vedea noi cum e şi cu religia asta! Cât adevăr este întrânsa! Odată o auzise pe coana Tinca exprimându-şi îngreţoşată o părere nu prea măgulitoare despre evrei. Un român se culcase cu o jâdăucuţă! Ce rău văzuse ea în asta? Vorbea aşa ca şi cum individul ar fi călcat un mare jurământ sau l-ar fi spânzurat pe popa Sârbu de catapiteasma bisericii, sau şi-ar fi făcut nevoile în altarul mânăstirii, Doamne fereşte! Dobitocul! S-a spurcat! Aşa spunea mereu: „Ptiu, ptiu!"

Dansase şi el cu Ruth. Îi atinsese cu genunchii timid şi din greşeală la început, bineînţeles, pulpele picioarelor. Erau moi ca nişte pernuţe de pus capul, ceea ce îl făcu să mai greşească intenţionat de câteva ori. Moliciunea lor îi dădea o stare de vis cu ochii deschişi. Căuta să-şi imagineze cum arătau mai sus, îl ardea mereu gândul acesta obscen, apărut din senin, până ce Paul îl îmbrâci uşor cu partenera sa şi se trezi involuntar lipit de Ruth. Atunci o văzu toată, o simţi o clipă prelungită, pentru că fata nu se grăbi să se desprindă şi astfel i se aprinse instantaneu dorinţa să mai danseze măcar o dată cu dânsa. De ce să fie spurcată? Adică de ce să se spurce cu ea? Prejudecăţi, desigur, care au dus pe oamenii aceştia la abator, ca pe nişte animale fără conştiinţă, ca pe nişte leproşi periculoşi! Misticism fanatic, dezechilibru mintal, naţionalism absurd, sionism românesc! Nu ar putea împărtăşi niciodată un asemenea punct de vedere deformat! Dar nici nu ar îndrăzni să se căsătorească cu o evreică.

Prietenia e una şi neamul e alta. Nu, încă nu ar fi putut, încă nu ajunsese chiar aşa de internaţionalist. Cu proletarii era alceva. Ei puteau să se unească în lupta cea mare şi ziua unirii nu i se părea prea îndepărtată, cel puţin aşa i se spunea. Ruşii erau la Berlin, muncitorii francezi, italieni se agitau. Cine ştie, poate se merge spre revoluţia mondială! Cu femeile însă… Dacă ar fi o nemţoaică, o rusoaică, mă rog, orice naţie, se admite. O evreică de nevastă, vine însă nu ştiu cum peste mână. Ţi se strânge un pic inima, ai aşa o reţinere ca în faţa unei prăpăstii în care îţi impune cineva să te arunci. Educaţia se pare că este a doua natură, chiar dacă pe undeva nu-i decât o propagandă mincinoasă.

În drum spre T. P. intră la cinematograful Capitol. Obosise de atâtea întrebări ce-i asaltau creierul, de atâtea probleme personale. Avea chef să se destindă puţin cu problemele gata rumegate de alţii şi în plus frumos ambalate în soluţii ideale. Lumina în sală se stinse exact în momentul când îşi găsise un scaun în lojă. Un cap prea înalt din faţa sa îi acopera tot centrul ecranului. Se văzu nevoit să caute un culuar, când pe stânga, când pe dreapta, pentru că individul nu-şi găsea nici el locul, lăsându-se ba pe un spătar, ba pe altul, acoperindu-i mereu câmpul de vizibilitate. Sâcâiala tipului suportată în tăcere, cu răbdare, culmină cu o bătaie pe umăr venită din spate şi însoţită de o voce duşmănoasă, arogantă:

— Da,tu nu ai de gând să te linişteşti? Stai dracului într-un loc, ce parcă ai avea mâncărici undevaaa… !

Întoarse capul surprins pentru a vedea cine-l nedreptăţeşte atât de brutal şi pe un ton greu de suportat. La lumina difuză a fascicolului ce trimitea jurnalul de actualităţi pe ecran, peste capetele lor, zări o fată, poate de vârsta lui, poate mai mică, gata să muşte. Politeţea îl obligă să fie calm, să încerce o explicaţie, să arate că el nu are nici o vină dacă individul din faţa lui… . Încercare inutilă. Fata aceea necunoscută luă o mână literalmente de noroi şi îl plesni drept în creier sau în inimă; stupefiat cum rămăsese nici măcar nu mai putea aprecia exact locul unde îl lovise. Cert era că se declanşase în el o explozie care îi întunecă mintea, anulându-i pe loc sistemul de control, după care urmă, ce oroare! contralovitura, o palmă sonoră peste obrazul acelei fete, din gura căreia a fost posibil să ţâşnească o astfel de blasfemie, o limbă de şarpe înveninată, o lovitură cnocaut în stare să-l lase în nesimţire.

Un domn de alături, un domn de bună seamă, îl cuprinse prietenos de braț şi-l trase încet după el în foaier, apoi îl coborî jos, la parter, în sala întunecată, pentru a i se pierde urma, pentru a-l amesteca printre spectatori şi a curma, astfel, un incident inevitabil, un scandal teribil, furtuna ce se stârnise în urma lor, strigătele de ajutor după poliție, însoțite la fiecare două vorbe de acel îngrozitor epitet cu care îl doborâse pe Costin de pe piedestalul lui de calm şi prietenie între naționalitățile conlocuitoare. Copleşit de înfruntarea neaşteptată, plină de defăimare, de jignire, de insultă chiar, neputându-şi încă reveni din şocul suportat, se lăsă inconştient ocrotit de domnul acela care i se alăturase şi îi aprobase tacit gestul reflex de apărare, ascultând atent şoşotelile lui cu alți spectatori, pe care îi lămurea despre ce este vorba, aprobarea lor unanimă asupra poziției ce vor trebui să o adopte în eventualitatea sosirii poliției. Costin,dimpotrivă, ar fi dorit o confruntare deschisă, publică. I se adresase o gravă acuzare, lui, care tocmai venise de la Paul, cu Ruth în gând, lui, membru al partidului comunist, incapabil să poată face vreo deosebire între oameni, între naționalități, prieten dintotdeauna cu evreii, duşman deschis al celor cu cămăşi verzi, tocmai lui să i se arunce în obraz cu garda de fier! O fi suferit fetişcana, cine ştie câtă ură a putut strânge în anii aceia de guvernare fascistă şi acum o doare. N-are decât să țipe dacă o doare ceva, dacă are voie să o facă acum în gura mare, să-şi verse veninul pe toate străzile, dar să i-o spună cui a fost, nu lui! Pe ecranul cinematografului mergea un camion încărcat cu muncitori. Maşina se opreşte în mijlocul unui sat, muncitorii coboară voioşi, câțiva țărani îi întâmpină veseli, îi conduc într-o curte, le arată un plug, o boroană ştirbă. Muncitorii îşi suflecă mâinicele, instalează o forjă, o nicovală, suflă în cărbuni, fierul se înroşeşte, ciocanele tăbărăsc asupra lui, sar scântei în toate direcțiile, țăranii privesc uimiți la îndemânarea forjarilor, uneltele ies gata reparate din mâinile lor, unele după altele. Călduroase strângeri de mână, zâmbetele zboară de pe obrajii fierarilor mânjiți de funigine şi poposesc pe dinții albi ai țăranilor săraci, bucuroşi de sprijinul clasei muncitoare. Alianța se leagă mai strâns, se întăreşte, prietenul la nevoie se cunoaşte - conchide crainicul jurnalului de actualități. Lumina se aprinde în sală, Costin se ridică şi iese în stradă, renunțând la film. Simte o nevoie acută de destăinuire, de jeluire. Sufletul greu ca de plumb, îi este rănit şi răscolit. Trebuie să şi-l

uşureze, să dea cep revărsării de fiere strânsă în el, şi cui ar putea să se plângă mai cu folos decât tovarăşilor săi de idei? Îi găseşte la sediu pe Poruschi şi Pisică şi le umple capul cu povestea lui dramatică. Spuneţi şi voi dacă e drept? Adică după ei, după evreii aceştia ai noştri, pe care părinţii români i-au ocrotit cum au putut împotriva nemţilor, toţi oamenii din ţara asta au fost nişte legionari. Fără nici un discernământ, ei au dreptul să te ia de gât şi să-ţi trântească în obraz refrenul acesta idiot: „Măi legionarule,măăi, ce te crezi pe timpul lui Antonescu, măăi!“ Dacă li s-au deschis toate porţile cheie la partid, în presă, la sindicate, în siguranţa statului, la poliţie, aici, la noi,în rând cu noi, Şapira, Sonia,îşi permit acum să zgârâie şi să muşte în stânga şi în dreapta pe oamenii nevinovaţi! Mai bine şi-ar vedea de sioniştii lor, gata să o întindă în Palestina…

Pisică şi Poruschi tac amândoi căzuţi pe gânduri. Costin se simte mai uşurat şi chiar cuprins de regrete tardive. Nu trebuia să o lovească pe fata aceea! Era totuşi o Ruth! Se făcuseră multe nedreptăţi altora! A fost la el, probabil, un exces de puritate. Da,da, un exces de puritate sufletească mânjită cu calomnie, un imbold venit din sanctuarul imaculat al spiritului de dreptate. Dar trebuia să recunoască cu mâna pe conştiinţă că a fost un impuls necontrolat, complet lipsit de cavalerism. Lui Paul nu ar putea să-i povestească episodul acesta jenant. Mai ales acum, după ce îl vizitase acasă şi dansase cu Ruth, sau Ruth cu el, şi-i stimulase nepermis de mult imaginaţia, imaginaţia sa claustrată de spectrul sărăciei, făcându-l pentru o jumătate de oră să-şi uite de coada aceea de şopârlă, inserată pe fundul pantalonilor săi din paleoliticul terţiar! Da,da, acesta era adevărul! Fusese eroul unui episod penibil.

CAPITOLUL IX

Noaptea fusese rece, dată parcă anume să nu se şteargă din memoria celor care i-au aburit fereastra întunecată cu lumina speranţei şi i-au încălzit arterele de ghiaţă cu îndârjirea fierbinte a marilor visători. Wiliss-ul, obosit ca un cal de poştă şi matisat cu promoroacă pe radiator, se odihnea cald în curtea T. P. -ului, după

cursa nebună prin labirintul străzilor adormite. Şoferul se urcase sus, în sala de şedinţe şi se îmbrăţişase cu somnul şi cu şuba trasă peste faţă, răstignit în braţele unui scaun de cinematograf priponit pe o stinghie cu încă alte şapte. Santinela din spatele porţii de cetate mai ieşi o dată în stradă, calmă, mai mult ca să se afle în treabă, aruncând o privire leneşă în susul Lăpuşneanului pustiu la ora aceea, când zorile se crapă de dogoarea îndepărtată a vestitorului de zi. Tânărul nemulţumit se retrase în gang, împingându-şi printr-o înălţare bruscă a umărului stâng, cureaua de cânepă a ZB-ului mai spre gât. I se promisese o misiune importantă, de mare răspundere, plină de riscuri şi când colo… Mai bine se ducea cu o echipă la lipit fluturaşi.

Poruschi, cu ochii înroşiţi de nesomn, rezemat de un birou masiv, imita o stâncă imperturbabilă la intemperiile nemiloase ale anotimpurilor, o stâncă prăvălită şi plictisită de aşteptarea zădarnică a unei promisiuni ce i-o făcuse cândva o picătură de apă. De sub mantoul său nou-nouţ, primit în dar de la Crucea Roşie americană, i se zăreau reverele tărcate ale unui costum de aceeaşi provienenţă. Pentru un necunoscut,Poruschi putea fi luat drept un burghez sadea cu prăvălie de peşte pe malul Tamisei. Privindu-l cu oarecare invidie, Costin trebui să recunoască în sinea sa, că nu-i stătea rău deloc bondocului. Pe undeva aducea chiar a lord englez, aşa cum văzuse unul într-un film. Problema, în ciuda oboselii, începu să-l agaseze ca o muscă obraznică. Dacă hainele au darul să acopere conţinutul, până şi pe cel spiritual, să te înşele, cu alte cuvinte, atunci cum va trebui să se îmbrace proletariatul? Muncitorul Poruschi acorda însă mai puţină atenţie efectelor psihologice produse de costumul său în carouri. Fire practică, prelua de la capitalişti tot ce-i ţinea de cald şi nu pricepea nicicum sentimentele troglodiţilor decişi să purifice lumea prin dărmarea a tot ce se clădise până la ei. Dimpotrivă, el revindeca totul, ca pe un bun personal şi nu-şi punea problema niciodată că ar putea renunţa măcar în vis la vitrina aceea cu afumături, ce-l seca la lingurică, îndată ce proletariatul va prelua puterea. Şi primul pas mai decisiv spre vitrina cu cârnaţi capitalişti i se păru lui că-l făcuse chiar în noaptea aceea. Aparent, căzuse într-un dulcea somn alinător, de-an picioarele, dar numai aparent, pentru că mintea lui trează mai alerga pe străzile scufundate în smoala nopţii îngheţate ca un iceberg, târând după dânsul, în pufăit de locmotivă, echipa soarelui ce avea să răsară în dimineaţa aceea de noiembrie târziu, roşu şi luminos ca un

gând bun, pe toate gardurile, pe toţi stâlpii şi ferestrele cu obrazul la stradă. Trăsese, ce-i drept, peste ochii lui de cafea, cortina congestionată a pleoapelor, dar nu se putea lăsa târât mai departe, spre străfundul somnului greu ce-l scufunda în neştiinţă, până ce însăşi mama noastră Natura, nu avea să încununeze crestele acoperişurilor şi siluieta de femeie a orizontului, plecată spre pământ, cu semnul electoral al Blocului Partidelor Democrate. Toropit de oboseală, Costin medita încă, ros de îndoieli, la şansele zilei ce înălbea treptat ferestrele dinspre Lăpuşneanu, aurindu-le cu pulberea caldă a unui soare anume parcă suit pe cupola cerească de B. P. D. , întru veşnică strălucire şi izbândă, şi fereală de mâna cea nevăzută ce-l prigonise toată noaptea. Poruschi, aidoma unui muribund ce nu-şi poate elibera sufletul de rămăşiţele trupeşti până la sosirea celui mult aşteptat, îşi ridică pleoapele cu degetele, zâmbi cu toată faţa lui luminată şi rotundă ca o lună, după care se prăbuşi în fund, adormind buştean lângă biroul masiv de stejar, ce-i ţinea loc credincios şi de pernă şi de pat. Coborâră lin peste apele albastre şi pleoapele lui Costin, dar el vedea şi mai limpede zidul lung din cărămidă roşie al Liceului militar. Pentru el, zidul acesta avea o istorie aparte, legată de destinul său. Încercase cu şase ani în urmă să-l treacă, dar se dovedise prea înalt pentru cunoştinţele unui pui de ţăran. A fost o întâmplare norocoasă sau dimpotrivă? Îmbrăcat în haine cachii, cu vipuşcă roşie, în ce tabără te-ai afla acum Costine?

Wilis-ul muşca nervos caldarâmul de cremene al străzilor din jurul Universităţii, coborî atent pe lângă poarta Comitetului judeţean de partid, cu ferestrele luminate, semn că înăuntru se veghea, opri câteva minute pentru ca Pisică să raporteze ofiţerului de serviciu situaţia de la zidul liceului şi urmărirea reîncepu. Ajunşi lângă Fundaţie, coborâră iarăşi pentru a controla fluturaşii nu de mult plantaţi pe stâlpii de lumină şi nu mică le fu mirarea când pe fiecare „soare“ descoperiră rânjind batjocuritor „ochiul“ lui Maniu. Ce credeţi puişorilor, parcă vroia a spune acesta, noi vedem „soarele“ şi pe întuneric!

— Parascovenia cui i-o făcut! Unde-s ,mă, că le ciuruiesc fundul cu „Şpaghina“ - se agita Poruschi.

— Hai, tovarăşi, să dregem ce-au stricat! - îndemna Pisică, molcom, cu calmul lui moldovenesc.

Bricegele băieţilor intrară în funcţiune, răzând cu îndemânare

fiecare manifest compromis de reacţiune. În locul lor se lipea din nou „soarele". Din stâlp în stâlp, nici nu-şi deteră seama când au ajuns în dreptul zidului despre care li se vorbise. Într-adevăr, pe o distanţă de câteva zeci de metri, o pată lungă şi neagră de păcură se mai prelingea încă spre pământ ca nişte ţarţamuri de covertură.

— Ce-aţi făcut măi, aici - Se răsti Poruschi la doi tineri adunaţi în jurul unei căldări.

— Tot ce se mai putea la ora aceasta înaintată! Soarele nostru făcuse ochi şi noi i-am închis…

— Frumoasă trebuşoară şi acum ce mai păziţi aici?

— Să se usuce păcura sau dacă nu, măcar să înghețe.

— Pentru ce?

— Pentru că pe negru, varul se vede şi mai bine! Uite-l că şi vine!

Din lungul îndepărtat al zidului, dinspre vale se auzea o zdrăngăneală de căldare şi schimburi de cuvinte precipitate. Peste un sfert de oră, tinerii reparaseră totul. „TRĂIASCĂ BPD“ se distingea acum prin întunericul nopţii, peste pata de smoală şi păcură, parcă chiar mai bine decât fusese înainte pe cărămida roşie.

— Stoiene, şi tu Furcoi, rămâneţi pe aici până dimineaţă - ordonă Poruschi, apoi către Pisică, care se zgribulise lângă şofer, iar noi să tragem o raită prin Păcurari, poate le dăm de urmă. Costin mai controlă o dată piedica automatului şi se urcă pe banca din spatele maşinii. Lunga stradă a Păcurarilor dărâmată de proiectilele ruseşti, era pustie. Doar jos, la gară, becurile străluceau în bezna nopţii străpunsă când şi când de vaietul subţire al locomotivelor româneşti şi glasul gros, ca al unei sirene de vapor, al celor ruseşti.

— Şi dacă nu ieşim… ? - spuse Pisică, aşa, o vorbă izvorâtă fără voie din aripa îndoielii ce-i bântuia în tăcere pe toţi, punându-le sufletele la grele încercări.

Maşina ocoli mica piaţă a Păcurarilor şi întoarse spre Fundaţie, gonind nebuneşte. Viteza le dădea parcă mai multă siguranţă, mai multă încredere în steaua lor. Străzile pustii, străbătute când şi când doar de echipele T. P. -ului, nu erau şi cele mai bune sfătuitoare. Mâine, acolo în faţa urnelor, după uşa drapată în roşu, oamenii îşi vor spune cuvântul hotărâtor. Acum, Iaşul dormea liniştit. Uşile centrelor de votare, bine ferecate, peste care fâlfâiau drapele tricolore, aşteptau marea confruntare de a doua zi. „Guvernul de la putere nu pierde

niciodată alegerile!“ Aceste cuvinte izvorâte dintr-o lungă experiență, rostite de Gheorghe Petrilă în parlamentările lui cu cristeştenii, reveneau acum, din ce în ce mai des, în memoria lui Costin. Dar cine poate şti?

— Ca să câştige ţărăniştii - sparse Poruschi tăcerea prelungită, ar însemna ca toată sărăcimea satelor proaspăt împroprietărită de guvernul dr. Petru Groza, să voteze pentru restituirea pământurilor, de atâtea secole jinduite, marilor moşieri…

— Ca să câştige liberalii, preluă Pisică ideea, apoi toată sărăcimea Nicolinei şi Frumoasei, văduvele şi invalizii de război, ar trebui să-şi piardă mințile…

Pe strada Cuza Vodă pavoazarea era intactă. Echipele fantomatice ale reacțiunii nu reuşiseră să întreprindă nimic. Lucraseră bine băieții! În Piața Tătăraşi, câțiva polițişti îşi făceau rondul netulburați prin fața sediului de votare. Din vitrinele prăvăliilor alăturate zâmbea încrezător doctorul Groza, un zâmbet optimist, de bun augur, ce te îmbia parcă la un pahar de vin în cinstea vieții ce va să vină.

Un huruit de motor începu să lovească fără milă, amplificat de pereții clădirilor înalte, în ferestrele T. P. -ului, făcând să vibreze sticla şi chiar mobilierul din birou. Zgomotul acesta prelungit, însoțit şi de notele grave ale unui claxon răguşit de „Ford", produseră mai întâi o foială leneşă printre adormiții încăperii de la etajul doi, foială care se continuă cu lungi scărpinături-reflex, ce le ameliora suferința produsă de pozițiile incomode alese vrând nevrând, pentru scurta odihnă îngăduită în acei zori de zi memorabilă. Apoi brusc, ca la un semnal de alarmă, tinerii săriră în picioare, încercând să-şi alunge toropeala prin mişcări de înviorare, executate la început cu ochii închişi, până ce obiectele din jurul lor prinseră adevăratele lor contururi şi visele acelea obsedante îi eliberară din tenebrele nopții biruite. Jos îi aştepta o ladă de camion plină cu tineri agitatori, gata pentru începerea campaniei. Pe străzi, mişcarea pietonilor se înteţise. Mulțimea se îndrepta spre urne să aleagă între roşu şi albastru. Promisiunile erau atrăgătoare şi de o parte şi de alta. Blocul Partidelor Democrate oferea un viitor, la alegeri întotdeauna se promite un viitor de aur, în culori roz, opoziția oferea un viitor ca în trecut, sigur şi cunoscut. Muncitorii de la unele întreprinderi mergeau spre acest „Sesam deschide-te!", încolonați ca la o manifestație. Se

simțeau astfel mai în siguranță, umăr lângă umăr, suflet lângă suflet. Cântece noi umpleau văzduhul Iaşului trezit la cotitura dintre două istorii. Ideile noi circulau orar acum, fără opreliști şi totuşi într-o aprigă confruntare cu marea mută a claselor dezarmate de conjunctură.

Camionul era un „Ford“ vechi care tuşea tabacic. Încărcătura sa vie şi sentimentală tropăia mărunt să-şi încălzească tălpile, sus în lada cu scândurile rare şi pătate de unsoare, tropăia şi-şi freca mâinile înghețate de suflarea rece a dimineții. Cauciucurile se scufundau prin desfundăturile străzilor şi buchetul tinerilor era aruncat în sus, spre Dumnezeu, înainte peste cabină, înapoi în vidul de aer lăsat în urmă de silueta camionului ce spinteca fără milă atmosfera încărcată de vise şi răfuieli, speranțe şi inceritudini.

„Încă o dată băieți, pentru încălzire!“ - se aude o voce subțire, de trompetă arhangheleasc㠖 Capetele li se apropie, ca pentru sfătuire, glasurile li se unesc şi ideea sună cu puterea unei sirene de la o maşină de salvare, străbătând ca un jet de rachetă spațiul şi timpul mirat de neînțelegerile oamenilor:

„Stalin şi poporul rus
Libertate ne-a adus!

Curg umbre înfrigurate de răceala toamnei târzii spre centrele de votare. Ce bilă poartă în buzunarele lor secrete şi jerpelite, din pătură de stofă cazonă sau lână englezească? Roşie sau albastră? Cui îşi vor încredința destinele? Şoferul ambalează puternic motorul, agitatorii încălziți îşi duc strigătele din stradă în stradă: „Trăiască Blocul Partdelor Democrate! Uraa,uraa,uraa! Trăiască soarele! Uraa,uraa,uraa!“ Din ramele albe vopsite cu var, portretul doctorului Petru Groza zâmbeşte încrezător. Curaj băieți! Nu se poate să nu învingem! Ştiu eu ce ştiu!

După amiază, mai pe seară, camionul frânează lent în fața Ateneului din Tătăraşi. Poruschi o ia curajos înainte, spre centrul de votare. Costin e cuprins de emoție şi teamă. Dacă îl întreabă cineva ce caută el pe acolo? Nu avea încă vârsta cerută de lege pentru a vota. Merge împiedecat şi îşi priveşte tovarăşii săi mai mari cu invidie. Tulburat de propria-i conştiință păşeşte pisiceşte, adăpostindu-se în spatele grupului, ca după nişte tufari, braconier simțindu-se! De la Gheorghe Petrilă auzise povestindu-se multe isprăvi electorale, cu semne de cretă însemnate pe spatele

proscrişilor, cu ghioage şi ghiogari, apărători ai unui semn oarecare, cu bancnote rupte în jumătate şi întregite după exprimarea convingerilor plătite, cu capete sparte şi butoaie de vin expuse în public şi accesibile oricărui partizan al cezarului preamărinimos. Ori aici, nimic din toate acestea, ce fac prostimea să se creadă suverană şi care îşi imaginează viitorul ca pe un cozonac ce poate fi mâncat imediat după ce rezultatele scrutinului se dau publicității.

În momentul când păşeşte pragul laboratorului misterios, unde se fierbe piatra sacră, simte că mureşte definitiv. Dacă îl întreabă cineva din comisie ce învârte pe acolo? Cât va trage în balanță votul lui ilegal, în definitiv? Poruschi păşeşte plin de sine prin cârciuma transformată în centru de votare, într-un forum solonian, păşeşte ca la sine acasă. Şo şoteşte discret cu preşedintele comisiei, care dă mereu din cap, ca un cal ce se apără de muşte, şi zâmbeşte complice când spre Poruschi, când spre grupul de lângă uşă, ce se face că plouă şi cască gura pe pereți. Unii îşi aprind profesional câte un muc de țigară, descoperit atunci prin fundul buzunarelor, unde mâinile negăsindu-şi un rost anume în asemenea situații, scormoneau aiurea. Costin îşi întoarse portmoneul pe dos pentru a treia oară, tot zgâindu-se în legitimația de licean învelită în hârtie albastră pentru a semăna cu un buletin de identitate. Îl bagă în buzunarul de la piept al paltonului confecționat din altul mai vechi, a lui Gheorghe Petrilă, şi iar îl scoate, purtându-l dintr-o mână în alta. Ce o să răspundă dacă cineva de la masa aceea lungă, drapată cu pânză roşie, se va îndoi de capacitatea sa electorală? Se înalță instinctiv pe vârful ghetelor, ca să pară mai înalt şi îşi umflă plămânii pentru a completa bustul cu vârsta care-i lipsea până la dreptul de a vota. Artificii inutile. Poruschi le face semn să se apropie de masa scăldată în asfințit de soare, unde pasc liniştite căprioare. Păşeşte ca un braconier, cu aerul cel mai nevinovat din lume, alături de ceilalți. Preşedintele, personal ,plin de acelaşi zâbet încurajator, şi greu de sensuri uşor lizibile, le înmânează câte un buletin de vot. Băieții poartă cu ei figuri solemne, ca nişte măşti dintr-o tragedie. Pasul li-i potolit, ochii meditativi, inima în schimb, gură de Vezuviu, dar cine o vede? Se împrăştie prin cabine, tot aşa lent, dar odată uşa închisă după dânşii, trag flintele din ascunzătoare, cremenea sufletelor scapără roşu şi semnele duşmane cad unul câte unul, prăvălindu-se în lacul fără fund. Peste leşurile lor în agonie arde soarele mâniei.

Din nou în lada camionului. Poruschi strigă şoferului: „Pe Sărărie, Petrică! Îl cunosc bine şi pe preşedintele de acolo… Mai votăm o dată soarele!“ Apoi către băieţii din jurul său: „Ce, puişorilor? V-a fost frică? Costine! Aveai acolo o mutră de cioclu contaminat de boala mortului! Ia, unu, doi, trei!“ Şi băieţii reluară: „URSS, bastion al păcii e!"

Ce va fi mâine? Cum va arăta cerul? Roşu? Albastru? Să fim rezonabili, Costine! Mâine vom înghiţi doar nişte cifre şi ciorba de la cantină, şi ghionturile patronului, şi naturi moarte cu afumături şi iepuri puşi la frăgezit în vitrina de pe Lăpuşneanu. Nerăbdarea te face sceptic,Costine! Nerăbdarea sau foamea? Noaptea cade din nou peste oraşul de pe cele şapte coline. Umbra ei densă pune un hotar de aşteptare năvalnică între azi şi mâine. Băieţii cad epuizaţi pe saltelele din brad ale dulapurilor-cuşete, cad în nesfârşita lor mare de gânduri, ce le biciuie cu valurile ei agitate fiinţa aprinsă ca o torţă. Îşi doresc din tot cugetul victoria şi apoi să doarmă, să doarmă lung, pe săturate. Oare viaţa este numai o luptă fără răgaz? Nu are şi ea, acolo, o oază de linişte şi uitare de sine pe vreo limbă de nisip auriu, spălată de spuma oceanelor? Undeva, într-o ţară ca Cetatea Soarelui? Fără împrejmuiri de sârmă ghimpată şi porţi zăvorâte, desveşmântată de semnele măririlor şi nemăririlor, unde oamenii, blânzi ca nişte mieluşei, să aibă inima muiată în sirop de coacăze, sufletul în apă sfinţită adusă de la izvorul înţelepciunii iar mâinile libere să aleagă după pofta glandelor salivare tot ce le cade sub degetele băgate printre bunătăţile vitrinelor mai bogat încărcate decât cămările regeşti!

Cineva sforăie ca un eşapament de motocicletă. Pe deasupra viselor frumoase dansează o melodie metalică: „Bang-bang,bang-bang,bang-baang… ! Hai să dăm mână cu mână, Cei cu inima română,Să-nvârtim hora frăţiei,Pe pământul României!"

Din turnul cetăţii, orologiul istoriei aruncă peste Iaşul adormit acordurile Horei Unirii. După o scurtă foială, Costin se întoarse pe partea dreaptă. Când doarme cu ceafa pe maldărul de ziare,visează numai fantasmagorii şi se trezeşte speriat, cu furnicături prin pielea de pe picoare. I se pare că aude bătăile ceasului domnesc şi murmură ros de îndoieli, aşa cum adormise: „Lasă, vom vedea noi mâine cât de mare ni-i unirea!"

A doua zi, vremea începu să se posomorască, să se amestece cu

burniță şi vânt tăios de răsărit. Străzile şi ferestrele caselor, umede până la piele, se întunecară, de parcă soarele, acum invizibil, s-ar fi pregătit să alunece pe partea cealaltă a enigmaticului măr pribeag prin univers. În camerele sediului T. P. zbura pasărea furtunii, țipând dezorientată peste-a apelor volbură. Tinerii tăcuți se preumblau, aiurea, printre scaunele birourilor, ca într-o gară părăsită, în aşteptarea unui tren important şi improbabil. Avuseseră o misiune şi nu o mai aveau. Îşi făcuseră un vânt puternic pentru a ajunge departe şi acum lâncezeau în inerție, căzuți pe gânduri. Nici chiar şoldurile aerodinamice ale doamnei Șapira, ce se strecura suavă printre ei, cu o hârtie dactilografiată în mânuța ei grăsuță şi albă, nu le mai stârnea interes, de parcă ar fi trecut un hermafrodit.

__ Care ai, mă, o țigară, că la mine s-a închis debitul… ! - încearcă Poruschi, într-o doară, mila publică.

— Poate vrei şi-un foc la inimioară! - ironizează Chiosac, în la major.

— Tutunul este un aliment indispensabil? - încearcă să afle Tarcan, pe un ton de sociolog cu bloc-notes-ul în mână.

— Tutunul, nu, dar pofta da! - răspunse promt, ca pentru el, blondul şi grăsunul Poruschi.

— Pofta este o stare fiziologică justificată?- reluă Tarcan, pe acelaşi ton voit didactic.

— Ei, na! Foamea este o stare fiziologică îndreptățită? - se enervă Poruschi. Nu! Şi totuşi o simțim din greu. Altfel nu am fi aici, în această clădire dinamitată cu vise de aur…

— Tovarăşi! Cum vedeți voi o lume fără foame?

— A vorbit şi Zota, poetul! - constată sec, Pisică cel mare. Măă, visătorule! O lume fără foame ar lipsi omul de orice interes, ar însemna moartea planetei. Nu-ți dai seama că viermele acesta cu domiciliul stabil în stomacul nostru ne satură de lene şi ne pune în mişcare? E, ca să zic aşa, un fel de motor al progresului social.

— Atunci, trăiască foamea! - îşi făcu loc în discuție şi Costin.

— Bateți câmpii! - replică Zota. Lumea este aşa cum este iar noi încercăm să o facem mai dreaptă şi mai bună…

— Uite aşa am să calc prin vitrine! Uite aşa! - se lansă poruschi în sloganul lui preferat.

— Dați-i, măi, ăstuia o țigară - ceru Chiosac, că de poftă riscă să intre la zdup!

I-o dădu Pisică cel mic, fratele celui mare.

— Mulțam frumos, pisicuțule! Mâine te iau părtaș la pradă.

Încercau băieții să glumească, să pară indiferenți la trecerea lentă a timpului. Undeva în inimile lor însă stătea înfipt cuiul nesiguranței, cuiul despre care nimeni nu aducea vorba, deși toți îi suportau apăsarea lui ascuțită. Spre seară, tovarășul Ciulei, secretarul, îi convocă în sala de ședințe. Se adunară grabnic, nerăbdători, presimțind motivul.

— O singură cifră vreau să vă comunic, tovarăși: 91 la sută pentru Soare!

Și atunci, fiecare dintre tineri se lăsară greu pe scaunele lor, încercând să savureze cât mai încet dulceața nemărginită a unui sfârșit de drum lung și prăpăstios. Prin fața minții lor defilau eroii începutului de la Lupeni și Grivița, Galați și Doftana, Ilie Pintilie și moș Ion Niculi, înfruntându-se crâncen cu cămășile verzi și uniformele albastre ale jandarmilor; treceau în lungi cohorte neamurile lui Izrael, mai întâi ca oameni, apoi ca oase și carne pârjolită în cuptoare apărate de mitraliere și sârmă ghimpată, apoi ca gheme de păr, calupuri de săpun, grămăgioare de inele, dinții aurii și cercei zmulși de pe cadavre de mâini feroce; treceau Rădescu și Sănătescu, generalii lăsați la conducerea țării de către Antonescu, pentru a scuipa cu plumbi, ca la '9o7, în flămânzii din Piața Palatului regal, sub privirile îngăduitoare ale Majestății Sale Mihai I, regele românilor târâți până la Don, pentru Hitler și înapoi până în munții Tatra, pentru Stalin; treceau goii și oropsiții purtând drept scut împotriva gloanțelor portretele lui Marx, Engels, Stalin; treceau oamenii unei istorii sângeroase și nedrepte cu fii ei, neputincioșii și nevolnicii bătuți de toate vânturile și de toate hoardele înnobilate cu titluri și cu tunuri. Să fi trecut, Costine, toate aceste plângeri și dureri nemăsurate, dincolo, în amintire? Să fie oare adevărat că s-a închis poarta după ele? Și îndată se trezi împingând cu umărul o poartă grea din plăci de fier, până ce marginea ei se lipi de un zid mânjit cu noroi și sânge, pe care se zăreau nume și date pentru viitorime, pentru cei ce vor veni din urmă să-i răzbune. Printre ele, lozinci îndrăznețe despre dreptul la viață și la pâine pe acest pământ, lozinci și amprente de sânge lăsate de inchiziția stăpânitorilor. Trase un zăvor greu și poarta se înțepeni pentru vecie. Hristoși să fiți, nu veți scăpa nici în mormânt! Cine a spus că timpul nu poate fi pedepsit? E

dincolo de poartă, tovarăşi! Ascultaţi-l cum geme şi zgârâie conştiinţe de oameni care au fost şi oameni care încă nu au venit. Luă o cretă şi scrise pe tabla neagră a porţii: DE AICI ÎNCEPE VIAŢA CURATĂ - 19 noiembrie,1946. Iertaţi-l pe Costin, adolescentul visător, care credea sincer în frumoasa utopie… !

Îl readuse în sală vocea calmă dar zguduită de emoţie a tovarăşului Ciulei, sosit cu veşti de la Comitetul judeţean al P. C. R. :

— Le-au rămas şi lor 32 de mandate în Adunarea Deputaţilor, 36 din cele 4l4 cât are Adunarea. Victoria Blocului Partidelor Democrate, tovarăşi, pune capăt pentru totdeauna regimului de teroare burghezo-moşierească. În faţa noastră se deschide…

CAPITOLUL X

Valurile furiei populare se stingeau ca o lumânare, după ce se luptaseră cu puterile vrăjmaşe lor. Guverna un preşedinte democrat, veşnic zâmbitor, spiritual, mare diplomat şi om de lume. La învăţământul de partid, clasicii marxism-leninismului, traduşi din limba rusă în exclusivitate, luminau prin intermediul propagandiştilor, pe muncitorii şi membrii partidului, că mai întâi se cucereşte puterea politică şi numai după aceea cea economică. Numai după aceea… Poruschi îşi amânase, în consecinţă, călcatul prin vitrine până la cucerirea celei de a doua puteri şi când minunea aceasta avea să se întâmple, vitrina de pe Lăpuşneanu nu a mai prezentat nici o tentaţie, fiind complet goală iar armeanul dinăuntru se metamorfozase deja din patron în responsabil al unei prăvălii de stat. Costin nu mai avu cum să urmărească această evoluţie şi nici să asiste la potolirea mâniei tovarăşului său de idei, pentru că viaţa îl aruncase într-o comună cu casele împrăştiate pe câţiva versanţi domoli, acoperiţi cu pruni şi salcâmi. Doar curtea boierească stăpânea un platou întins, umbrit de livezi altoite şi arbori seculari. Centrul satului, cu oarecare pretenţii de târg, îşi înşira casele coşcovite de-a lungul unei şosele pietruite, ce se pierdea apoi prin lanurile de porumb întinse până în apa Siretului, lângă Răcăciuni. Deasupra unei uşi duble, cu obloanele mâncate de vreme,o firmă pictată naiv, ca să nu spunem altfel, aduce în decorul acela vetust, cu miros de troscot, o noţiune inedită, pe lângă firmele poştei, primăriei

şi percepţiei financiare, firme vechi de când lumea. Ferma de stat, unde fusese plasat din Iaşi, după susţinerea bacalaureatului, ocupase o cârciumă rămasă fără stăpân, fugit odată cu nemţii, de frica ruşilor. În camera mare de la intrare, sub duşumeaua căreia sălăşluia obişnuitul beci, cu gârliciul acoperit de două obloane, se instalase biroul. Câteva mese jegoase, provenite desigur tot de la cârciumar, ţineau în spatele lor debil teancuri de bibliorafte şi dosare roase pe la colţuri. La una din aceste mese se instalase şeful contabil, cu jurnalul lui Order, sistem ce inova chiar atunci materia învăţată în liceu şi detrona pentru totdeauna „cartea mare“. Alături de el, poposea foarte rar, de obicei mai pe seară, inginerul agronom. Celibatar convins, cam de vreo 40 de ani, cu părul creţ, înalt de statură, cu faţa arsă de soare şi vânt, îşi petrecea toată ziua în tovărăşia câmpului mut şi insensibil la frământările omeneşti. Scăpat de secetă şi de stăpânirea boierească, el vegeta la fel, ca şi acum o sută de ani, o mie de ani, iar agronomul, cunoscătorul tainelor lui, îl măsura cu paşi rari ,de la un hotar la altul, la fel de mut ca şi pământul transformat acum în mijloc de producţie socialist.

Lângă o fereastră îşi petrecea mai multe ore pe zi, administratorul fermei, tovarăşul Roşca, investit cu putere deplină peste întreaga proprietate, ca bun gospodar ce se dovedise probabil în gospodăria sa personală, fiind de loc dintr-un sat vecin. Făcea mari eforturi să se prezinte la nivelul funcţiei, purta cu dânsul întotdeauna un zâmbet, care niciodată nu divulga ce ascunde şi citea cu mare atenţie hârtiile aşezate pe masă de către Costin, spre semnare. După ce rezolva problemele de birou, se urca într-o căruţă uşoară, dădea bici cailor roibi şi dispărea pentru tot restul zilei. Costin rămânea apoi singur cu procesele-verbale de însămânţări, de recoltare, le trecea prin diferite conturi până ce ameţea de foame şi de concentrare psihică.

De coasta peretelui A. F. S. M. se sprijinea realmente,Poşta. Dirigintele, cam trecut prin viaţă, îşi împărţea ziua între casa de bani, ghişeu şi nevastă. Femeia plesnea de tinereţe, sănătate şi încă ceva nedefinit, fiind în stare să reamintească şi unui ascet ramolit, fără să scoată un singur cuvânt, că viaţa e dulce a dracului câteodată… Apoi treptat, sub rochia ei de culoarea pământului deszăpezit, formele acelea ispititoare, purtate printre cârdul de raţe şi gâşte, ce umplea curtea din spatele clădirii cu gunoi şi ţipete, începură să se

rotunjească semnificativ, până când zămisliră într-o bună zi un strigăt cu ochi. Cu succesiunea asigurată, dirigintele poştei începu să poarte cu el figura omului ce şi-a împlinit menirea față de specie, multiplicându-se şi adeseaori putea fi întâlnit cu odrasla în brațe pe trotuarul din fața poştei, desmierdând-o cum se pricepea şi el mai frumos: „Tuu, putoare mică, tuu!"

Sosise la Leca în iulie, când lanurile de grâu vălureau încărcate de boabe, unduind ca o apă călătoare pe coline şi ogoare nesfârşite, aducând cu el o dorință aprigă de muncă şi afirmare, cum numai la 18 ani o poți simți, o dorință nealterată încă de întrebările fără rost şi fără răspuns ce vin odată cu înaintarea în vârstă. Aflat la început de carieră, punea pentru prima oară în practică cunoştințele teoretice însuşite sumar în liceu. Judeca de două ori o operațiune până ce o punea pe hârtie şi când încheie, pe toamnă, o balanță de verificare, la sfârşitul unui travaliu de două zile şi două nopți, avu senzația stranie a zborului în gol de pe marginea cuibului. Nu avea de gând să se târâie în coada generației sale, chiar dacă unii, şi nu pricepea de ce, nu-l apreciaseră la adevărata lui capacitate de muncă şi de dăruire sinceră pentru o cauză nobilă. La recrutarea voluntarilor pentru şantierul național Agnita-Botorca, Costin se trezi respins. Tovarăşul Stănescu, primul secretar al U. T. C. -ului din Iaşi, trăsese peste numele său cu creionul o linie sfârşită într-un semn de întrebare. Atât aflase atunci, fără să bănuiască absurditatea că în spatele acelui semn se afla deja rânjetul luptei de clasă. Începuse să acționeze un alt principiu de selecție a oamenilor - după originea socială. Costin avea să-l descopere mai târziu, dar să-l înțeleagă, nu a reuşit niciodată.

Urmase un curs scurt de pregătire şi iată-l acum în biroul acesta, ca vai de el, cu miros încă de cârciumă sătească, întocmind şi înregistrând note contabile, câte zece ore pe zi şi chiar mai mult. Sentimentul de independență deplină îi compensa însă debarcarea sa politică. El dorea o societate dreaptă şi nu o funcție mare pentru sine. Dulcea libertate de care se bucura acum, aici, la o fermă de stat, îl maturiza şi îl înaripa. Să ai banii tăi, să nu-i cerşeşti la nimeni, să-ți comanzi singur, ce poate fi mai… !

5400! Tot drumul parcurs de la Iaşi la Bacău, cu trenul, împreună cu colegul său de clasă Luca Constantin, repartizat la Gloduri, o comună la 16 kilometri de Leca lui, nu făcuseră decât să repete această cifră mirifică: 5. 400! Se priveau amuzați, fără să creadă încă

în conținutul hârtiilor ce le purtau în buzunar, clătinau din cap ca niște păpuși mecanice, băgau o dată barba în piept, apoi o aruncau înainte sfidător și își strigau pentru a câta oară!? - 5400! Era suma primului lor salariu pe o lună. Pâinea cea mult așteptată, după o lungă perioadă de tras targa pe uscat.

Nu îl luaseră pe șantier, nu corespunsese! Nu face nimic! Și aici era un fel de șantier, un șantier socialist, un falanster, o părticică din averea poporului. Cineva trebuia să-i țină evidența. În singurătatea lui, Costin își exprima gândurile cu o voce tare, apăsând cu creionul chimic pe jurnalul Order, până ce îi sărea vârful. Printre sprâcene zări parcă o umbră strecurându-se în birou prin dreptunghiul luminos al ușilor, auzi chiar și scârțâitul balamalelor dar nu ridică ochii de pe coloana de cifre, pentru că tocmai o aduna. La rândul ei, umbra rămase imaterială, inodoră, insonoră, așteptând. Costin termină de scris totalul coloanei și ridică privirile mirat de atâta liniște. Ființa încremenită în mijlocul încăperii era o fată. O mai văzuse de câteva prin prin geamurile murdare ale ferestrelor, purtându-și leneșă pașii peste privirile lui flămânde. Aflase întâmplător că este fiica învățătorului și că nu calcă pe urmele studioase ale lui taică-său, ci ale lui Cupidon. Într-o seară, casierul fermei, se trezi cu ea în camera lui de burlac. Uitase fereastra deschisă…

— Bună ziua, domnule contabil!

— Oo, căruia fapt datorez plăcerea de a vă avea oaspete, domnișoară? Citise el într-o carte formula aceasta interogativă de o politețe exagerată și o reținuse, deși până acum nu avusese prilejul să o mai uziteze.

— Într-adevăr, vă încântă vizita mea?

— Încântă? Bine dar e ceva chiar mai mult decât am sperat…

— Sperat? Uite că mai aflu noutăți dacă ies prin târg… !

— Oo, scuzați-mă, ne-am luat cu vorba și nici nu v-am oferit un scaun. Vă rog, domnișoară! Se repezi după un taburet din lemn de brad, îl aduse târâș lângă godinul stins dar încă fierbinte. Îi atinse ușor umerii bine dezvoltați pentru vârsta ei, și mimă niște gesturi, de parcă ar fi așezat-o chiar cu mâinile sale, deși, în realitate, fata își lăsase singură trupul să se odihnească moale pe scaunul primitiv. Pulpanele paltonului dintr-o stofuliță pestriță, îi căzură în lături de pe înălțimea picioarelor așezate calm unul peste celălalt (provocarea de rigoare a femeilor).

Lovit cumva peste simțurile sale puse la pândă, de acel aer feminin în stare să te înece şi pe uscat, Costin se retrase prudent în spatele mesei pline cu hârțoage şi se lăsă pe un scaun în aşteptare şi contemplare. Obrajii îmbujorați ai fetei se umplură subit de un vino-ncoace abia mascat. Sânii, imposibil de ascuns, urcau şi coborau ritmic, odată cu respirația ei puțin agitată. Eu sunt începutul şi sfârşitul - îi spune fără cuvinte tânăra vizitatoare. Sunt culmea şi prăpastia în care te pierzi pe tine, musculiță de lumină, sunt zâmbetul şi lacrima la un loc contopite şi iată ce ofer eu ochilor tăi lipiți de trupul meu ca un combinezon: sfânta treime ce-şi aruncă linia brațelor peste rotunjimea pântecului, frângând-o apoi într-un triunghi enigmatic cu vârful piramidei la rădăcina coapselor în taina femeii din mine.

Îşi scutură capul ca pe o tărtăcuță din acelea galbene, sub formă de pară, în care sâmburii sună în căutarea echilibrului. Imaginația sa o luase iarăşi razna peste răzoarele dorinței rămasă încă neexplicată şi avu nevoie de un efort pentru a o cuminți în bârlogul său întunecat, de unde evadează adesea, ca un armăsar sătul de padocul său prea strâmt.

— Treceam pe aici şi m-am gândit că poate aflu ceva… - îşi justifică ea cam stângaci scopul vizitei, dar nu îşi duse ideea până la capăt, ci şi-o opri pe buzele ei senzuale, umezite de o ştersătură discretă cu limba, pentru a le întări strălucirea şi culoarea, conştientă de atracția ce o putea exercita cu o asemenea gură arcuită, ca un curcubeu după ploaie.

— Mă bucur, domnişoară, pentru că ați intrat aici, la Danil Sihastru, odată cu primăvara, pentru a ne cunoaşte şi personal, nu numai din auzite sau de pe stradă.

Nu răspunse imediat complimentului. Mai căuta încă o introducere şi nu prea o găsea.

— E călduț în cârciuma asta… Pardon! Am vrut să zic în biroul fermei. N-am mai intrat aici de când a devenit altceva… Acum m-a împins curiozitatea, găsi ea, însfârşit, o scuză mai plauzibilă.

— Nimic mai omenesc, domnişoară.

— Exact aşa zicea şi tata înainte de a pleca la preot şi mi-am închipuit că poate dumneata ştii ceva mai precis…

— Ce să ştiu, domnişoară?

— Oo, dacă e secret, nu vreau să insist…

Costin rămase puțin descumpănit. Într-adevăr, imaginația sa fertilă o luase înainte atunci când gândise că fata a venit la dânsul din plictiseală sau din viciu. Fiica învățătorului, cu naivitatea fermecătoare a adolescenței, se ridică de pe scaun şi începu să cerceteze mesele de lucru.

— Aici şade administratorul?

— Nu, acolo stă agronomul, un tip taciturn.

— Da, îl ştiu. A fost azi pe aici?

— Nu, de ce?

— Aha! Deci toată lumea se adună la primărie…

Era acum evident că fata aceasta intrase în birou împinsă de un interes deocamdată necunoscut.

— Dacă îmi spui pentru ce ai venit, poate te ajut… -insistă Costin, ieşind de după masă şi apropiindu-se de dânsa, pentru a scurta distanța sufletească ce-i despărțea şi împiedeca de la confesiuni.

Fata făcu un pas înapoi dar se opri. Ochii ei albaştri încremeniră mari şi tulburați. Nasul puțin aruncat în vânt adulmeca cu nările lărgite neprevăzutul.

— Îmi ascunzi ceva, domnişoară, spuse Costin cu o voce menită să calmeze, cu o voce familiară şi învingându-şi reținerea, îi luă o mână într-a lui. Ea nu se împotrivi.

— Nu, nu ascund nimic sau cel puțin aşa îmi închipui. Îl caut pe tata. Mama i-a strigat din urmă să nu se amestece dar el a trântit uşa şi aplecat…

— În ce să nu se amestece, domnişoară?

Din stradă se auzeau voci. Fata fugi până la fereastră, iţâindu-se prin gaura unui ziar îngălbenit de vreme şi care ținea loc de perdea.

— Vai de mine! Vine administratorul cu încă doi străini. Nu-i cunosc, nu sunt de pe la noi. Unde să mă ascund? Nu vreau să mă găsească aici!

Costin găsi îngrijorarea fetei întemeiată. O fată singură, aici, cu el, ar fi putut stârni suspiciuni erotice, zâmbete îngăduitoare sau ironice, sau inspira deducții stâjenitoare pentru el. De aceea se repezi spre uşa cămăruței sale, unde-şi petrecea timpul de odihnă, o deschise vijelios şi când încercă să-i propună fetei ascunzătoarea, ea deja țâşni pe lângă dânsul, pierzându-se în întunericul ce domnea acolo veşnic, încăperea nefiind luminată decât printr-o ferăstruică de

casă veche, armată cu drugi de fier şi acoperită cu o perdea zoioasă din stambă. În momentul când închise uşa somtuosului său dormitor de pusnic cavaler, administratorul Roşca o deschise pe cea a biroului.

— Aici e sediul nostru, tovarăşi - se adresă el străinilor, cu o voce deosebit de politicoasă sau exagerat de servilă, de unde Costin trase concluzia că distinşii oaspeţi îmbracă o autoritate cel puţin la nivel de judeţeană. Îmbrăcămintea le era orăşenească, mişcările pline de siguranţă, figurile însă aspre şi umbrite de şepci negre, călduroase, cu nişte cozoroace căptuşite, ce le ascundeau cătătura iscoditoare a ochilor.

— Dânsul e tovarăşul contabil, membru de partid, trimis de la Iaşi aici, la noi, aşa că… - continuă administratorul să o facă pe amfitrionul.

— Aşaa - spuse unul dintre străini, probabil cel mai mare în grad, după respectul ce i-l acordau ceilalţi doi. Mai este cineva pe aici, ne poate auzi cineva?

— Nu e nimeni, - interveni cu siguranţă în glas tovarăşul Roşca, în afară de cazul - adăugă el, dacă tovarăşul contabil nu are musafiri acolo, în spatele uşii… Pe faţă îi apăru un fel de zâmbet de mulţumire şi de complicitate. Reuşise poate să destindă cu o glumă nevinovată atmosfera aceea de beton cu care intrase încă de afară şi din momentul când se întâlnise cu secretarul judeţenei de partid.

În tâmpla dreaptă a lui Costin lovea încet trimisul spaimei. Mâinile i se încleştară de marginea mesei, respiraţia îi deveni o clipă de prisos dar expresia puţin mirată de pe faţă nu suferi nici o schimbare evidentă.

— În spatele uşii? - întrebă interesat străinul, preluând dibaci tonul administratorului. Atunci să ne uităm, tovarăşi, să ne uităm… !

— Petrilă, Costin Petrilă! S-a furat ceva? Ce căutaţi? - bară el intenţia celor de faţă.

— S-a furat, tovarăşe Petrilă, s-a furat, ăsta e termenul potrivit. Cum de ţi-a venit în minte chiar acum?

— Face parte din arsenalul meu profesional şi lexicologic. Eu asta păzesc aici, să nu se fure nimic. Înregistrez totul în „cartea mare“ şi controlez să nu se fure.

— Ei atunci, dacă te pricepi, hai să facem un inventar! Îmbracă-te cu ceva mai gros şi vei merge cu noi până la primărie. O spuse pe un ton serios dar şi de glumă în acelaşi timp. Te aşteptăm!

Străinul mai întârzie o clipă privirile pe Costin, pentru a se asigura de acceptul acestuia, apoi se întoarse spre administratorul Roşca:

— Cum stai cu sămânța de porumb? E de soi bun?

Costin căută în jur, ca şi cum ar fi pierdut ceva, apoi simulă o aducere aminte, lovindu-se uşor cu palma peste frunte şi se repezi în dormitorul său minuscul, mobilat cu un pat şi două scaune fără spătar, scaune de cârciumă, împinse uşa încât să rămână puțin întredeschisă, pentru a nu stârni nici un fel de bănuială. Se duse întins până la locul unde ar fi trebuit să-şi găsească paltonul, acelaşi palton vechi făcut dintr-un altul purtat în tinerețe de Gheorghe Petrilă, pe la întrunirile sale politice, dar când întinse mâna spre peretele unde era ştiut un cui, descoperi pletele mătăsoase ale fetei lipită de zid, speriată. Se apropie de dânsa până ce îi simți răsuflarea caldă şi genunchii rotunzi şi înghețați, şoptindu-i la ureche: „Am intrat în bucluc! Trebuie să plec la primărie. Stai aici nemişcată până ce mă întorc!“ Fata îi răspunse printr-o subînțeleasă strângere de mână şi clipa acceptabil necesară pentru găsirea unui palton, trecu. Fără voia sa intrase într-o aventură, pe cât de palpitantă, pe atât de absurdă. Dincolo îl aştepta neprevăzutul şi el dăscălea o gâsculiță venită parcă anume să-i ştirbească sobrietatea sa apretată cu o aură de prestanță înăscută. Dintr-un pas fu lângă uşă, ieşi cu un aer grăbit, trântind-o cu zgomot pentru a sugera ideea că nu deranjează pe nimeni. Şi cu acelaşi aer de gospodar grijuliu pentru averea sa lăsată dincolo, răsuci cheia în broască de două ori şi o strecură mult prea vizibil şi demonstrativ în buzunarul pantalonilor.

— Eşti gata, tovarăşe Petrilă?

Nu răspunse străinului, ci se strecură pe lângă dânsul, trecu pragul şi abia în stradă se opri şi se întoarse ca să-i aştepte şi să-i tragă cumva după dânsul, cât mai repede, afară.

Primăria era o casă banală de țară, cu antret pe mijloc, cu două camere în părți, una a preşedintelui şi una a secretarului. Privită pe dinafară, părea pustie. Odată intrat înăuntru însă, Costin avea să descopere acolo o mulțime tăcută şi mult înghesuită pe metru pătrat, o mulțime de oameni străini şi localnici, pierduți într-un nor gros de fum, duhnind a blană de oaie şi suman plouat, a mahorcă ucigătoare şi a obiele încinse. Vreo şedință, gândi el, şi nu are cine le scrie procesul -verbal, că tot aşa era şi la fermă, el scria tot ce se lucra

acolo, de parcă ar fi fost singurul ştiitor de carte. Să scrie tovarăşul contabil procesul-verbal, că se pricepe mai bine, decreta moş Herciu, tractoristul şi secretarul organizaţiei de bază, şi el trecea tot ce spunea unul, ce spunea altul, încheind întotdeauna prin formula: „drept care am încheiat prezentul proces-verbal, spre cele legale". Care legale? După ce se obişnui puţin cu fumul şi cu lumina slabă din cameră, afară începu să burniţeze şi cerul se întunecase subit, începu să studieze rând pe rând, oamenii din biroul secretarului primăriei. Într-un colţ, pe o bancă din lemn, îl descoperi pe moş Herciu. Atunci, gândi el, e şedinţă sigur. Dar străinii? Cine sunt? Cei cu care venise Costin, intraseră în biroul preşedintelui. Pe dânsul îl poftise aici. Dar ce fel de şedinţă o mai fi şi asta fără masă pentru prezidiu, fără pânză roşie, fără scaune pentru toată lumea! Se duse până în dreptul secretarului şi întrebă:

— Care-i ordinea de zi, tovarăşe Herciu?

— Credeam că ştii dumita! Vii doar de afară…

— Adică cum, că vin de afară?

— Adică dacă ai intrat aici, nu mai poţi pleca fără ordin. Înţelegi?

— Nu! De ce?

— Întreabă-mă să te întreb, ştii vorba!

Câţiva străini ciuliră urechile spre ei şi se făceau că se plimbă a plictiseală prin dreptul lor, încolo şi încoace, cu ţigara în gură, duşi pe gânduri. Moş Herciu schimbă pe dată discuţia.

— Ştii că mai pe vară, aşa, ne vin două tractoare noi, de la Braşov, tractoare făcute de ai noştri. „Buldog-ul“ meu aghe mai gâfâie săracul', că de când trage o obosit şi el, ca şi boierii…

— De unde ştii? Acum nu mai lucrezi la ei.

Moş Herciu rămase o vreme mut. Cute adânci îi brăzdau obrajii dogoriţi de soare şi scorojiţi de ani grei. Nu, nu mai lucra la conu Leca. Conducea acelaşi tractor, ca şi mai înainte. La revărsatul zorilor aprindea lampa de benzină şi îi încălzea capul rotund ca un obuz, pentru a-l putea porni. Motorul strănuta de câteva ori rar şi înfundat, apoi începea să duduie ca o sobă încinsă iarna. Apăsa rar pe acceleraţie şi „Buldog-ul“ o lua din loc, ca un cal nărăvaş, săltându-l în sus pe scaunul lui montat pe o foaie de arc. Pleca în câmpul căruia îi cunoştea toate viroagele, să întoarcă blana pământului pe partea cealaltă, după ce mustise o iarnă în zeama omătului. Muncea la fel,

aşa cum făcuse o viaţă, dar nu mai lucra la conu Leca. Mâinile nu i se subţiaseră. Rămăseseră la fel, tăbăcite de motorină, cu unghiile înegrite de uleiuri, cu palmele îngroşate de bătături. Erau aceleaşi mâni din totdeauna cu care strunea volanul, dar ele nu mai aparţineau boierului Leca. Comuniştii îl expropiaseră, lăsându-i doar 50 de hectare. Atunci moş Herciu hotărî să o rupă cu el. Leca îl rugase: „Rămâi, moş Herciu, la mine. Neam de neamul tău a lucrat pe moşia mea şi nu a dus-o rău. Uite, îţi dau ceva mai mult faţă de cât ai să primeşti la fermă, pentru că te ştiu om de nădejde, harnic, priceput,bun mecanic!“ „Coane, n-am ce cârti, m-ai plătit bine, cât o fost preţul. Acu' dară, aproape de bătrâneţe, mi-o vinit şi mie pofta să gust din pâinea statului, dacă pământ tot nu mi-o dat! Să văd ce gust are! Tot aşa?"

— Nu mai sunt sluga boierului, tovarăşe Petrilă, dar vreau să zâc că vremea lor o apus. Am sâmţât lucru aista, îndată ci am zărit coloanele di tancuri rusăşti, apărând di după cotitura şuşălii.

— Crezi, cumva, moş Herciu, că aceste blindate cu steaua roşie pictată pe ţeava tunurilor au adus în ţară revoluţia?

— Hi,hi,hi, bată-te să te bată, copchil mai eşti! Apăi eu am să-ţi spun o poveste. Da, nu învârţi o ţâhară? Îi ghine că strâmbi din nas şi poţi să-ţi păzeşti plămânii, daa, tu n-ai avut atâtea ca mine, să trebuiască a be tutun. Eu am chicat pi lume cum o fost mai prost, între două războaie. Când taică-tău se lupta, probabil, la Mărăşeşti, eu învăţam meseria de morar la conu Leca, cel bătrân, nu aista tânăr. Cei mai mari ca mine au primit pământ, că s-au bătut pentru ţară. Acu', după '44, cine o căpătat iar pământ? Tot cei care au făcut războiul! Adicătilea mai tineri decât mine… Eu, între timp, îmbătrânisem… Drept-îi? După cum se vede, românaşul o rupt ceva din moşâia boiereascî numai la sfârşit de războaie. Mulţi dintre noi au rămas în grădina Domnului, cea încăpătoare, dar care n-o avut bilet de intrare acolo, sus, o căpătat un titlu de împroprietărire aicea, jos. Din partea asta di videre, războiu' o adus ţăranului, pe lângă multe nenorociri, şi ceva câştig iar boierilor, întotdeauna pierdere. Nu şi-au dat niciodată moşiile de bună voie, ferita sfântu, aş face un păcat dacă aş grăi aşa ceva, dar se chiamă că nici nu au putut să ni se împotrivească. Au stat în dosul gardului, au întins chiar şi puşca spre noi, dar nu au apăsat pi trăgaci… Tu, Costine, ai avut puşcă?

— Avut! Cine nu a avut? Cine nu a vrut! Şi cine nu a vrut?

— De care?

— Una italiană şi un ZB scurtat.

— Puţine! Eu am avut o mitralieră nemţească. Alţii dosiseră şi branduri! Daa, când o fost să se împartă moşia lui Leca, tot omu' o vinit cu mâna goală pe tarla, ca la horă. Şi totuşi, conu Leca nu o apăsat pe trăgaci! De ce crezi cî nu o apăsat?

— Ei!

— Conu Leca este un om deştept, purtat prin ţări străine. Zbura până la Paris cu avionul său personal! Ci crezi câ-i puţin lucru? El nu putea face greşeli. Ochii săi vedeau dincolo de gloata aceea dezbrăcată şi dezarmată, ce-i măsura pământul cu pasul. El ştia, cu vârf şi îndesat, ce ţinem noi ascuns prin glugile de strujăni… De asta n-o apăsat pi trăgaci. Mai vrei să întrebi ceva despre tancurile sovietice?

— Nu, de ce? E clar ca lumina zilei. Conu Leca nu avea pur şi simplu pe cine chema în ajutor. Rămăsese singur, singurel în faţa ţăranilor însetaţi de pământ. La cine să apeleze? La armata sovietică? Haida,de! Era cu poporul. La armata română? Era formată din ţăranii abia întorşi de pe front… !

— Hi,hi,hi! Ştii cî mi-ai plăcut? Ar fi chemat ei şi pe Sinan Paşa, dacă ar fi putut să-i ajute, şi pe Horty, şi pe Musolini, şi pe Hitler, dar la vremea aceea repauzaseră cu toţii. Domnul Rozvelt era departe iar tătucu Stalin le zâmbea pe sub mustăţi din turnul Kremlinului.

— Ai dreptate, tovarăşe Herciu. Niciodată n-au rămas ei în faţa istoriei chiar aşa de singuri şi de dezarmaţi!

Bătrânul tractorist privi mulţumit la oamenii ce-i înconjurau şi discutau doi câte doi, câte trei, verzi şi uscate, ca la un priveghi sau ca la o cumătrie înainte de a începe bairamul. O să ajungă departe băietanul ista - gândea el, în timp ce-şi deschise din nou tabacherea argintie, doldora de tutun. Are flacără! Îi umblă ghinişor mintea! Nu-i rău că l-a adus aici secretarul judeţenei, să vadă şi să ţină minte ziua asta…

Uşa scârţâi prelung şi în pragul ei apărură şeful de post cu un subaltern. Aruncară peste adunare o privire profesională, una din acelea care vede tot dintr-o singură ochire şi se retraseră tot aşa de muţi şi de preocupaţi cum apăruseră. Omenii îşi curmară trăncăneala, întorcându-şi capetele înspre forţa publică şi după ce uşa îşi sughiţă invers gama stridentă a cântecului din balamale, murmurul acela de

stup în timpul nopții, reîncepu.

— Chiar nu ştii ce se coace aici, moş Herciu? - întrebă Costin în şoaptă.

— Presupune că e vorba de o sarcină specială, de o răfuială veche de o sută de ani, sau de l000 de ani! Strigă din morminte cei ll000 mii! E glasul surd al pământului însetat de dreptate. Au plâns atunci atâtea vădane, atâția copchii orfani! Lacrimile lor au udat florile nemângâiate ale durerii care au umplut bătătura bordeielor până în dreptul răbdării şi a suflării zăvorâte. Acu' , noi, comuniştii, am tras zăvorul şi amarul ista se revarsă pe ulițe şi el când se umflă şi pe munți îi afundă…

Uşa solfegie din nou miorlăitura aceea călcătoare pe nervi şi în prag apăru, de data aceasta, omul cu şapcă, care-l luase pe Costin de la fermă. Cu paltonul descheiat, cu mâinile în buzunare, imita poate inconştient, dar imita perfect pe generalismul Stalin, gândind bătăliile cruciale în fața hărții de la marele cartier general, aşa cum apărea el într-o fotografie răspândită atunci în România, în tiraj de masă. Toți oamenii din birou încetară orice mişcare, aşteptând parcă un semnal.

— S-ar cuveni, tovarăşi, spuse secretarul, să vă țin un discurs înflăcărat. Consider însă că vorbele sunt de prisos. Voi nu aveți nevoie de îndemnuri. Mergem, pur şi simplu, să luăm ce este al nostru din totdeauna. Ştiți foarte bine ce a spus Marx în legătură cu această problemă. Noi nu înfăptuim astăzi numai un act de dreptate socială dar dăm o lovitură imperialismului anglo-american, agenturilor sale din România. Să mergem la treabă!

Cei aproape treizeci de oameni îşi împinseră căciulile şi şepcile pe urechi, se încheiară la scurte, la cojoace, îşi traseră zgomotos nasurile, înghițindu-le conținutul sau scuipându-l pe jos şi întinzându-l apoi cu talpa bocancilor pe duşumeaua înegrită de motorină, apoi porniră în stol pe drumul desfundat al satului. Din cer cădea o burniță rece şi uricioasă ce li se aşeza pe umeri şi pe gulere. Mergeau în tăcere, cu paşii grei de noroiul gros ce li se agăța de tălpi, dublându-le dimensiunile încălțărilor şi tot aşa de grea simțeau cum apasă pe umerii lor acțiunea despre care ziarele vor relata mâine ca despre un fapt împlinit. Costin, în pantofii lui de orăşean, călca în urma lui moş Herciu, pe urmele lăsate de cismele de cauciuc. La ieşirea din primărie, bătrânul îi aruncase din mers două vorbe

lămuritoare. Atunci simți subit cum statura sa subțirică ia dimensiuni mitologice şi din brazda aceea zugrăvită de Octav Băncilă, țăranul împuşcat îşi recapătă suflarea, ceața morții îi alunecă de pe ochi în țărână, genunchii i se desprind din arătură, cămaşa albă de in îi flutură iarăşi în bătaia vântului de revoltă şi din gaura făcută de glonte în dreptul inimii se scurge un steag roşu. Fiul lui Gheorghe Petrilă, fiul unui revoltat, preia flamura sângerie, o înalță deasupra capetelor, apoi o întinde pe o masă lungă, străjuită de scaune cu spătare înalte, domneşti. La dreapta lui se instalează moş Herciu, sluga, la stânga, secretarul județenei şi judecata începe: „Inculpat! Recunoşti că ai pus tunurile să tragă în vise izvorâte din stomacuri flămânde? Recunoşti că tu şi neamul tău hain şi sătul ați ridicat roata, lăsând-o să cadă peste fluierele de la picioarele ce doineau jalea acestui popor român, blestemat să stea în calea vânturilor rele de răsărit şi apus, de miază-noapte şi de miază-zi? De eşti rudă cu el şi cu limba lui, şi cu Dumnezeul lui, de ce i-ai închis gura cu pământ şi l-ai bătut, şi l-ai ucis?"

Curg peste ei picături reci, hleiul cleios al drumului clefăie şi îşi aruncă stropii negri pe pantaloni, şi îi aruncă pe lângă ciorapi în bocanci. Oamenii mestecă gânduri şi uită să-şi mai descleşteze mâinile de pe obiectele aflate prin buzunare. Costin evadează din sala tribunalului, în roba neagră a dreptății şi se trezeşte mutându-şi paşii automat pe cărarea bătucită în fața sa de către moş Herciu. „Oo, da, omenire şi tu destin, ajutați-mă să nu mă umflu în pene. De fapt, merg pe un drum bătătorit de alții, udat de alții cu sânge şi lacrimi. Eu am avut norocul să fiu ultimul din coloană şi nu fac altcea decât să merg până la tranşeie, să calc printre cadavrele celor căzuți la Cotul Donului şi în munții Tatra, să mă aplec şi să bag în buzunar comoara mult visată, apoi să mă întorc la cămăruța mea din vechea cârciumioară, ca un moştenitor de drept. Ai,ia,ia,ia! Am spus cămăruța mea? Am şi uitat de tine, frumoaso cu trupul cald şi împlinit în forme mistuitoare. Te-am închis acolo ca într-o colivie acoperită cu prosopul, ca să doarmă păsărica. Va trebui să mai aştepți, poate vei răbda puțin şi de foame, şi de frig, dacă nu ți-o veni în minte să faci focul, dar ai să întâmpini în prag un soldat întors dintr-o bătălie cu sângele scurs mai de mult, cu morții putreziți de mult, ei şi rudele lor iobăgite şi slugărite. Da, un soldat care a nimerit pe un câmp de luptă unde nu se mai găsea decât un singur paznic al

pământului atât de râvnit, tot atât de râvnit ca şi pământul făgăduinţei promis iudeilor de către Moise. Soldatul l-a împins într-o parte din faţa lăzii cu comori, a ridicat capacul sigilat de nedreptatea veacurilor şi din ea a scos un vis, l-a rupt în bucăţi şi a împărţit la fiecare câte o petală, câte o petală roşie ce însângerează verdele păinii prin luna mai. Vezi fată frumoasă şi proastă, cât de simplu a fost?

Poarta curţii boiereşti arăta ca orice poartă obişnuită, nimic din fastul ce s-ar fi cuvenit. Nici măcar nu era înaltă sau din metal. Jaluzele ei groase şi grele de culoare galbenă-închisă, le atingeau piepturile. Dincolo, în curte, pe aleea flancată de un gard viu, mârâia un câine uriaş, cum nu mai văzuse Costin, până atunci. Avea o blană neagră, lucioasă, cu părul scurt şi picioarele lungi, ca de viţel la vremea înţărcării, ochii mari, aşezaţi sub frunte, ca la om, şi o gură fioroasă ce lăsa să i se zărească în dosul buzelor vinete şi scurte, cărnoase şi mustăcioase, colţii mari şi albi în stare să ţintuiască locului, până la venirea salvatorului, pe oricine s-ar fi încumetat să intre.

— Să strigăm la vreo slugă - spuse secretarul vizibil iritat de acest neprevăzut obstacol canin, deşi era mai bine să ajungem la ei neanunţaţi.

— Nu-i nevoie de nici o slugă, grăi pe neaşteptate moş Herciu. Noi ne cunoaştem de multă vreme. Nu-i aşa, Molda? Deschise portiţa şi se duse întins la cătea. O mângâie pe cap dar animalul continuă să mârâie supărat spre ceata din drum.

— Ai pantaloni de schimb, moş Herciu? - râse unul.

— Ai cumva nevoie? - i-o întoarse tractoristul. Intră în curte ca să-ţi dau o pereche! Oamenii râseră. Începeau bine. Chiar aveau nevoie de un pic de zâmbet pe feţele lor încruntate. Unul câte unul se strecurară pe lângă ursoaica liniştită acum, învăţată ea cu oameni mulţi, totuşi vigilentă, sensibilă la îmbrăcămintea sărăcăcioasă.

Curtea boierească îşi dezvelea parţial, printre ramurile copacilor uriaşi, dar care abia îi ajungeau la steşine, pereţii împodobiţi cu brizbizurile rococo ale ferestrelor, scările largi, odihnitoare ce coborau în parcul golit de frunze, ca o linişte de cioplitură antică. Apoi apăru dantelăria în solzi de peşte a turnuleţelor de pe acoperiş, liniile sinuoase ale fanteziei înaripate ale unui tinichigiu din secolul trecut, uşile grele, înalte cât doi oameni, anunţau intrarea într-o cetate

tabu, unde nu aveau acces decât cei chemaţi. Mulţi dintre oamenii de faţă nu păşiseră niciodată peste pragul acestei lumi oarecum aristocrate, stăpână peste milioane de suflete obidite şi grosolane de neştiinţă şi sărăcie. Doar moş Hreciu trecuse prin holurile clădirii, ca toate slugile privilegiate să vadă strălucirea bogăţiei. I se arătase de către o cameristă uşa buduarului sacru al cucoanei, uşa salonului, saloanelor, salonaşelor, fără a putea însă arunca o singură privire înăuntru lor, unde, desigur, se aflau oameni, lucruri, care nu puteau fi profanate de ochii holbaţi de uimire a unui ghiorlan mânjit cu vaselină din cap până în picioare. Mătasea şi brocartul, catifeaua şi blănurile, mahonul şi aurifurile se înfioară şi nu suferă pe ele priviri idioate şi profane. Acum, această lume neînsemnată, anonimă, sarea pământului, hărăzită încă de la naştere să stea cu căciula în mână şi cu genunchii în ţărână la trecerea lor, aleşii, unşii lui Dumnbezeu, granzii, acum ciocănea în poarta despărţitoare, ciocănea puternic, cu obrăznicie şi curaj, provocator, insistent, nerăbdător.

Din hol apăru o slujnicuţă, o subretă adusă poate chiar de la Paris, subţirică, înfrigurată, cu pielea de pe mâini şi faţă albă şi finuţă, ca şi şorţul ce-i strângea mijlocelul fragil.

— Cine sunt domnii şi ce doresc?

— Hai, măi tovarăşi, că fetişcana asta ne confundă cu cei dinăuntru! Auziţi? Cine sunt domnii! Ei, tocmai asta-i puicuţo, că nu suntem domni deocamdată, ci tocmai invers. Mâine, când ei vor fi departe, s-a putea să ne intre şi nouă, ăstora, în cap, ideea de domnie a proletariatului. Adică să ni se pară că am făcut un schimb de locuri. Noi am trecut în fotoliile lor şi ei pe băncuţele noastre cu trei picioare. Dar visul va fi de scurtă durată. Zece, douăzeci de ani, acolo, pentru că mai departe clasele se vor cam amesteca, o să se uniformizeze, uşa asta care ne desparte acum, istoria o va scoate din ţâţâni şi cei dinăuntru vor fi egali cu cei dinafară! Boierul este acasă?

— Nu, domnule. Numai doamna…

— Du-ne la dânsa, fătuco!

— Dar nu puteţi intra aşa! Doamna este… doamna încă nu s-a… doamna nu vă poate primi!

— Bine vă mai apăraţi stăpânii! Plutonier! Ia-o înainte! Ceilalţi la posturile stabilite din jurul clădirii!

Secretarul judeţenei îşi dezvăluia acum o voce de comandant. Costin, cu un registru mare sub braţ, rămase în hol. În dormitorul

doamnei Leca pătrunse doar primul secretar, şeful de post şi încă trei activişti ai partidului. Moş Herciu se opri, de asemenea, lângă uşă. Clipele treceau greu. Înăuntru se auzea nedeslşuit vocea ascuțită a femeii.

— Ce îi spun, tovarăşe Herciu? - îl întrebă Costin.

— Eh, nu ştii vorba? Ia-ți lădița şi momița şi adio Dâmbovița!

— Nu, că se potriveşte. Este şi ea un fel de regină pe valea aceasta.

Prin uşa grea de stejar masiv începu să răzbată note grave ale unui destin implacabil, vorbe fără şir şi fără speranță: „Să plec din casa mea, unde am muncit o viață? Să las unor străini nerecunoscători şi leneşi lucrurile mele… ! Hî,hî,hî! Doamne!"

— Ce spune, ce spune?

— Ce-i vine şi ei la gură. . Se desparte doar de o moşie, de o curte, de o viață cu care nu se va mai întâlni niciodată. Dar inima noastră, tinere, nu are voie să lăcrimeze. Noi am fost aleşi de soartă să împlinim dreptatea cătată de secole.

Uşa se deschise brusc şi doamna Leca ieşi ca o furtună pentru a-şi aduna lucrurile mai scumpe de prin celelalte camere. Nu-l observă pe tractorist decât la întoarcere. Se opri descumpănită în fața lui. Printre atâtea fețe străine zărise şi una cunoscută. Dar scânteia de surpriză se stinse repede, într-o frază ce răsunase cândva pe scările Senatului din Roma:

— Şi tu, moş Herciu… ?

— Şi eu, cucoană! Asta-i viața… ! Nu trebuie să puneți la inimă…

Doamna Leca era o femeie frumoasă şi poziția ei socială, cel puțin de până în clipa aceea, o învăluia într-o inexprimabilă putere de seducție. Poate tocmai cântecul acesta de sirenă îl vrăjise pe țăranul din „Răscoala“ lui Rebreanu şi-l transformase subit, dintr-un om cu frica lui Dumnezeu, pătruns de morala înțeleaptă a satului românesc, într-un sadic cu ochii ieşiți din orbite în fața trupului gol al moşieriței, ce nu se putea arăta unui mojic, unui muritor de rând, decât printr-un miracol, ca o zeitate imaterială. Şi a căutat, bietul de el, inefabilul şi divinitatea în parfumul pielii ei diafane. A răscolit-o până în străfundul măruntaielor, într-o stare vecină cu nebunia, căutând, căutând ceea ce nimeni nu a găsit niciodată, până ce a rămas în brațele sale sălbatice cu umbra topită a unei cărni albe în curs de

răcire. Acum însă lucrurile se derulau cu totul altfel. Flăcările nu se înălțau din pereții conacului, ci mocneau cuminți sub lacătul rațiunii şi pricazului. Oamenii aceştia puneau doar în aplicare un decret. Proletariatul deposeda şi prelua pentru poporul muncitor doar mijloacele de producție, clasa deținătoare fiind trimisă la reeducare. În această clădire şi el, Costin, avea să locuiască chiar în dormitorul doamnei Leca, lăsat de comisie, în mare, intact. Acolo, în culcuşul acela de lux, perdele grele de catifea vişinie coborau din înaltul tavanului până pe covorul persan îm care picioarele se cufundau realmente într-un lan de motive florale de pe alte meleaguri. Într-un colț trona o sobă de teracotă de culoare mov iar lângă ea se lăfăia un divan, în care, odată tolănit pe el, omul nu-şi mai simțea oasele. Două fotolii masive, tapițate cu aceeaşi catifea vişinie, ocupau colțurile, iar lâgă intrare, pe o dungă de perete lăsat fără covor, veghea zi şi noapte stăpâna casei, stafia ei lăsată acolo, neatinsă, într-o ramă de bronz, cu ochii mari, zâmbitori, dar plecați ingenuu peste voalul de mătase transparentă, ce-i acoperea şi nu-i acoperea formele carnale goale.

Serile lungi, la lumina unei lămpi de petrol, întins pe divan, Costin rupea pânza de păianjen de pe trupul doamnei Leca şi atunci sânii ei mari şi rotunzi căpătau relief. De sub brațele albe, liniile şoldurilor coborau apropiindu-se şi pierzându-se în reflexul mătăsii, ca într-un abur, pentru a se îndepărta apoi brusc, într-un ocol larg, ca un viraj spre grădina Raiului, sfârşind într-o lentă coborâre pe coapsele lungi şi pline de o sugestivă senzualitate…

Între timp, doamna Leca mai făcu multe drumuri pe lângă Costin, supravegheată atent; valizele erau gata, aproape că nu se mai puteau încheia, dar boierul întârzia să apară, or fără el, misiunea nu putea fi încheiată. Aşteptarea se prelungi dureros de mult, până seara, când din întunericul livezii dezgolite de frunze, Şendrea Leca se ivi voluntar, îndreptându-se împăcat cu gândul spre oamenii care-l aşteptau şi aveau să-l ducă departe de aceste locuri pentru totdeauna.

— Ce se întâmplă aici, domnilor? - întrebă el cu un glas prefăcut a mirare. Mă jefuiți? Ce-i cu lucrurile mele în aceste camioane? Cine sunteți?

— Plutonier! - ordonă secretarul. Dumnealui este stăpânul acestui conac?

— Dumnealui, să trăiți!

— Nu suntem tâlhari la drumul mare, domnule Şendrea. Aplicăm doar un decret pe care o să vi-l citim în casă, la lumină. Poftiți! Doamna vă aşteaptă de mult!

Unde o fi stat până la ora aceea târzie, cine i-o fi suflat despre expropiere, ce minuni o fi sperat el să se întâmple, dacă se va arăta mai târziu, nimeni nu a aflat, dar comportamentul său a lăsat să se înțeleagă că printre cei de la primărie avea simpatizanți. Mai târziu, la vreo lună de la inventarierea conacului, Costin descoperi în pod o ascunzătoare goală. Se vorbea că în ziua expropierii, Şendrea Leca dosise acolo o ladă cu tacâmuri scumpe şi alte obiecte de preț. Cine a sustras-o şi unde a fost apoi dusă, cui i-a fost predată, a rămas o enigmă.

Când doamna Leca îşi zări soțul, izbucni într-un plâns nestăpânit, cu zguduiri spasmodice ale întregului trup. Se aruncă la pieptul lui, într-o stare de desnădejde apocaliptică şi se lipi de dânsul, scâncind slab, ca un cățel prigonit de propria-i mamă, sau abandonat pe fundul unei gârle.

— Liniştește-te, draga mea, liniştește-te! Lasă, nu mai e nimic de făcut, decât să ne supunem acestor oameni!

— Să ne alunge din propria noastră casă? Nu, n-am să supraviețuiesc, nu, n-am să su-pra-viețuiesc! Nuu, să ştii!

— Hai, fii cuminte! Să mergem!

— Unde ne duc, unde ne duc?

— Nu-ți fă griji, draga mea!

— Poftiți! - le ceru aspru primul secretar. Este destul de târziu. Din cauza dumneavoastră, va trebui să călătorim noaptea!

Prizonierii, că ce puteau fi altceva, îşi mai rotiră o dată privirile prin cameră şi ieşiră cu paşi grei. Nu mergeau ci mutau doar picioarele înainte, ca nişte automate. Nu se puteau încă obişnui cu ideea deposedării. Plecau pentru totdeauna dar desprinderea lor de curtea moştenită de la bătrânul Leca, li se părea încă incredibilă. O revenire la starea inițială era singura idee ce-i susținea şi-i purta ca pe două obiecte spre cabina Fordului ce avea să-i scoată din curte. Pentru ei, mâine nu exista decât sub forma unei pete negre prin care nu se zăreşte absolut nimic. Pentru ceilalți care rămâneau acum stăpâni, momentul căpătase dimensiuni epocale. Perechea boierească devenise, nu ştiu cum, subit, mică şi neînsemnată, doi muritori de rând, că ce mai reprezenta ea fără avere? Un zero lângă alte milioane

de zerouri, o râmă, roabă pântecului vulgar şi nesătul, nişte bieţi anonimi roşi de tarele filozofice ale speciei… Pe piedestalul din galeria valorilor urca-va, domnii mei, campionii muncii cu braţele şi cu mintea!

— Nu-i aşa moş Herciu?

— Ce să fie?

— Că pe soclul valorilor în societatea nouă, a cărei temelie o cimentăm noi, acum, vor urca numai fruntaşii în muncă cu braţele şi cu mintea?

— Ce pot să-ţi spun, tovarăşe Petrilă? Poate-i prea devreme să tragem concluzii. Eu, unul, voi fi precis, peste câteva zile, la volanul tractorului meu şi nu cred să-mi toarne neaparat cineva o statuie pentru trebuşoara asta. Dar că voi fi socotit de mare trebuinţă şi tratat ca om liber şi nu ca slugă, asta se va întâmpla numaidecât şi-mi va ţine mai cald decât un bust din bronz, lângă poşta comunală, pe unde se plimbă fata învăţătorului şi cârdul de gâşte al dirigintelui poştei…

— Hei, contabilul e aici? - strigă cineva din holul clădirii.

— Aici, aici! - răspunse moş Herciu.

— Hai să începem, că ne prinde dimineaţa!

Filele registrului,uşoare la început, ca orişice hârtie goală, începură să capete greutate. Sutele de obiecte caligrafiate citeţ de Costin, căpătau o semnificaţie nouă. Ele deveneau lada cu zestre obştească, transfuzionându-şi puterea în venele noului născut din lacrimi amare şi zâmbete pline de speranţă. Tovarăşii lui continuau să strige pe rând, ca la o licitaţie: un dulap cu şerpi încrustaţi! O lampă electrică cu trei braţe! O masă înaltă cu sertare multe… !

— Tovarăşi! Muncim de câteva ore, inventariem şi iar inventariem. Mă doare mâna de atâta scris. Face-ţi-mi şi mie un hatâr. Nu treceţi în registru tabloul acesta din hol! Da-ţi-mi-l mie!

— Care, Costine?

— Caii ăştia, moş Herciu…

— Ăăă, cartonul aista zugrăvit? Da ce-ai găsit în el ,tinere? Călăreţii de pe lipiţeni aduc cu nişte arhangheli în luptă cu balaurul, cum am văzut eu pe nişte icoane la mama, Dumnezeu să o ierte! Numai că le lipseşte sulița şi Ucigă-l Toaca împuns de ei, în coaste.

— Ha,ha,ha! - râseră cei din comisie. Ia-l, tovarăşe contabil, că nu păgubeşte nimeni şi nici nu se îmbogăţeşte nimeni.

— Nu-l vreau ca să mă îmbogăţesc. Altceva mă atrage la această

pictură pe carton: ideea ce se desprinde din ea. Nu am visat niciodată să ajung bogat, ci doar sătul, iar dacă bătrâna noastră planetă fi-va să ne îmbelşuge vreodată, apoi să o facă cu toţi muritorii.

— Fiecăruia după …

— Da, tovarăşi! Fiecăruia după nevoi. Vrei casă? Poftim o casă cetăţene! Vrei o maşină? Poftim maşină, numai ai grijă cum conduci! Vrei bucate pe săturate? Vrei haine de mire şi pantofi de lac. Poftim, pofticiosule! Magaziile sunt pline. Societatea-i putredă de bogată!

— Vrei o muiere frumoasă… ? - se scăpă unul din membrii comisiei.

— Tovarăşu! - îşi dădu altul cu părerea. Cât despre nevoia asta, zic eu, o să rămână ca şi până acum. Doar burghezo-moşierimea, cu asta ne-a pongrit partidul nostru, de se speriau bieţii oameni doar când îi auzeau numele, că o să facem din femeie un bun de consum popular!

— Săraca! Şi crezi mătăluţă că i-ar fi displăcut! Eu nu prea pricep ce fel de revoluţie facem noi, dacă preluăm morala de la burghezi? Înţeleg să le luăm averea, să-i lipsim de puterea de a ne mai exploata, dar să le împrumutăm şi ideile?

— Dacă-s bune, de ce nu? Uite la tovarăşul contabil. Îi place arta. Ce vedeţi rău în asta? Că doar şi boierimea s-a dat în vânt după frumos. El îşi doreşte hârtia asta colorată şi înrămată, care pentru mine nu are nici o valoare, numai pentru a se hrăni cu ideea zborului unor călăreţi peste garduri.

— Da, interveni Costin, pentru că la început a fost ideea de a sări un obstacol pus în mijlocul drumului. Istoria se împiedeca pur şi simplu de el. Saltul trebuia să urmeze inevitabil. Şi iată-ne făcând inventarul lui Şendrea! Ne asemănăm prea mult cu personajele acestui tablou, pentru a nu mă vedea în cămaşa roşie a unuia dintre jokei… Pentru asta îl vreau. Îmi va aminti întotdeauna de 30 martie, l949.

— E simţitor băietul şi vede dipartee! Ee, altă generaţie! Ca mâine se leapădă de noi şi … Ştii cum sunt intelectualii iştea! Ţâfnoşi, diştepţi şi cam rupţi de mase, îşi expuse punctul de vedere unul Zeamăneagră, îngrijitor de animale la fermă.

— Marx, Enghels, Lenin, Stalin au fost, dacă nu greşesc, tovarăşe Zeamăneagră, dascălii proletariatului şi în acelaşi timp intelectuali străluciţi - ripostă Costin pe un ton blând, înţelegător.

O pendulă lansa în eter bătăi muzicale de gong adormit. Timpul mai consumase o zi, ca pe un biftec de vacă în sânge şi-şi puse pe talgerul de lacrimi încă una, mică,la început, de câteva secunde, întunecată la faţă şi banală, fără nici o şansă de a mai fi trecută în vreun calendar cu cerneală roşie. Comisia de inventariere căscă prelung şi zgmotos, obosită ca după o facere. Nou născutul gângurea dolofan şi se spăla pe mâini în apa tulbure a anilor de după război. Părinţii micuţului decedaseră prin deposedare iar el se schimbă la faţă, punându-se sub stăpânirea noilor seniori ce ridicau osanale ombilicului lăsat intact, pentru că unul din capetele sale ducea spre poarta de aur a puterii economice, a doua roată la căruţa democraţiei.

Străinii veniţi de la Bacău intrară în fostul alcov al doamnei Leca să se odihnească. Costin, moş Herciu şi alţi lecani o luară pe uliţele pustii şi negre ale satului. Doar din casa preotului Atanasie licărea o luminiţă slabă, de veghe, şi aceea înjumătăţită de pânza groasă a storurilor.

— Îi priveghi la popă! - zise cu un înţeles ascuns Zeamăneagră.

— Se vede că i-o fi tras cineva clopotele aseară, că uite şi acu' stau ca un prost şi mă întreb unde o fi mas boierul până la ceasul acela târziu! Cred că nu la unu' ca mine! - îi completă ideea moş Herciu.

— Ei, popa-i oboşnuit cu dangătul clopotelor. Interesant îi cine o fi făcut-o pe Bunavestire! - se întrebă şi Costin, cu glasul tare.

— Deh, crezi că ieri, printre cei de la primărie, nu era nici un credincios travestit în haine de ţăran sărac?

La o răspântie de drum, Costin se despărţi de tovarăşii săi şi se îndreptă spre administraţia fermei. Abia atunci începu să-l cuprindă un fel de slăbiciune pe la genunchi şi un val de palpitaţii puternice îi zguduiră inima. Dincolo de uşa dosnicei sale chilii lăsase o fată preocupată suspect de ceva nedesluşit. Urmase vestea aceea trăsnet despre alungarea preafericiţilor din Rai, pentru că se înfruptaseră din mărul dulce al desfătării, şi uitase de musafira sa clandestină. Acum însă urma să răsucească o cheie şi dincolo de uşă, Eva în persoană, lăsată numai în paza şarpelui, îl va ispiti la impudicitate. Va rămâne demn sau va aluneca în braţele necunoscutei taine ce învăluie vieţuitoarele şi le împreună? Prilejul nu se poate pierde şi nici nu se dă de pomană Virtuţii! Atunci ce mai rămâne în om,Costine? Un amalgam de dorinţe? E păcat să ai dorinţe? Ce-i acela păcat? Cine l-a

definit şi de ce? Nu uita gânganie efemeră că te întorci de la un act de dreptate! Cum, ce rămâne în om? Crezul, domnule drac! Ia-ți coada de pe creierul meu! Că-mi pătează preşul acela alb pe care am zburat din Cristeşti. Dacă îmi era să trăiesc pentru burtă, rămâneam acolo, pe o pernă de puf… Eşti totuşi un prost incurabil. Vei ajunge un masturbant… !

— Nu te speria, sunt eu…

— Am aşteptat, am aşteptat, până ce am adormit aici, întinsă pe pat. Ştiam că nu te vei întoarce repede… Nici nu am încercat să găsesc un chibrit. Lumina ar fi dat de bănuit, deşi nu prea are pe unde să iasă din temnița asta, cu un singur crenel, poreclit fereastră! Aş fi putut să pun în ea perna,dar…

— Ai procedat bine, domnişoară. Nimeni nu trebuie să ştie că ai înoptat aici. În zori, şi până atunci nu mai este mult, vei ieşi neobservată de nimeni şi…

Vorbeau în şoaptă, conspirativ. Neobişnuitul acestei situații îl silea. Costin bâjbâi după cuiul ştiut în perete şi îşi agăță paltonul, apoi se îndreptă spre pat unde se auzea respirația liniştită a fetei. O găsi pe întuneric, acoperită cu pătura. În cameră era rece. Se aşeză pe marginea saltelei de paie. Cu mâna stângă căută să ghicească conturul celei cuibărite în culcuşul lui de vedenii. E de mirare cum de într-un organism, adesea inconştienți că-l purtăm cu noi, pot năvăli la un momentdat atâtea senzații sufocante ce îți adumbresc judecata. Îşi aruncă pantofii şi se alătură de musafira neaşteptată, sprijinindu-şi capul în podul palmei făcută căuş. Întunericul scurtează întotdeauna timpul de tatonare. Chiar dacă privirile ți se inundă de pofte şi obrajii de dogoarea ruşinii, întunericul ascunde tot. Respirația trupului tăcut din pat începu să se precipite. Nici un fel de vorbe nu ar fi putut stăvili pornirile instinctuale.

— Ai mâna rece. Ți-a fost frig?

— Nu, doar frică…

— De cine, domnişoară?

— De întâlnirea aceasta…

— E pentru prima oară?

Nu răspunse. Se întoarse doar pe o parte, cu fața spre el. Părul ei mătăsos îi atinse nasul, gâdilindu-l. Era un semn de neîmpotrivire? Inspira adânc în timp ce-şi scufunda obrajii în buclele capului până ce-şi turti nasul în tăria occipitalului. Secreția glandelor sebacee

răspândea aici un miros caracteristic.

— Se zice că-ţi spune Adina!

— Credeam că ştii…

— Cine ne apropie oare mâinile şi ni le uneşte,Adina?

— Hîm! Cine va aduce mâine dimineaţă soarele pe orizont?

— Te superi dacă îmi pierd ospitalitatea şi protecţia pe care o datorează orişicine unui musafir?

— Brutalitatea naşte violenţa! Am unghii ascuţite…

— Şi vrei să le foloseşti?

— Numai la nevoie… Crezi că o să fie?

— Dar mâinile tale sunt deja przoniere…

— Mai am şi dinţi şi ţipete…

— Ţi le voi astupa cu sărutări…

— Nu-mi displac…

— Lasă-mă sub pătură! Am înghețat…

— Şi eu.

— Ce ai să spui acasă? Ai tăi te vor descoase speriaţi. Poate te caută şi în clipa aceasta.

— În zori, mă vor găsi în patul meu. Îmi iau măsuri de prevedere întotdeauna. Las fereastra descuiată. Dar tata mă îngrijorează. S-o fi întors?

— De unde să se întoarcă? Era întuneric în tot satul. L-am străbătut de la un capăt la altul. O luminiţă slabă se zărea numai la preot, că am şi glumit cu moş Herciu…

— Cu moş Herciu?

— Da, unul zicea că e priveghi…

— La preot spui? Doamne, m-am trezit buimacă. Nici nu ştiu cât e ceasul, nici nu te-am întrebat ce ai făcut acolo…

— Unde acolo?

— La Şendrea. Nu-mi poţi ascunde că nu ai fost la el cu gloata aceea…

— De unde ştii?

— Acum nu mai are nici o importanţă, spuse fata pentru dânsa. Apoi către Costin: ştiam de dimineaţă că Şendrea îşi va pierde moşia, dar noi nu vroiam să se amestece şi tata…

— În ce să se amestece?

— Eh, e o poveste lungă. Tata susţinea că bătrânul Şendrea a construit şcoala din sat, în care el învaţă acum pe copii ţăranilor şi se

simțea dator să facă urmaşului acestuia un ultim serviciu.

— Deci boierul a stat la popă, împreună cu tatăl tău?

— Nu ştiu, poate, dar Şendrea a fost avertizat…

Destăinuirea aceasta căzu peste Costin ca un duş rece. Cineva nevăzut îl apucă de guler, lăsându-l atârnat deasupra unei prăpăstii ce se căscase subit între el şi fată. Beția erotică de care fusese cuprins până în clipa aceea i se împrăştie ca o ceață suflată de vânt. Era din nou lucid. Instinctiv se desprinse de trupul ei, cald şi înfiorat de aşteptare. Aşadar ținea în brațe pe fiica unui vândut moşierilor. Nu mai ştiu ce face. Îi înlănțui trupul, mâinile îi alergau pe spate în jos şi înapoi până la gât într-o frământare dureroasă a cărnii. Să se răzbune, da să se răzbune pe puicuța aceasta a învățătorului, să-i răzbune pe toți ai lui cu care aşteptase afară, în frig, până noaptea târziu, apariția lui Şendrea.

— Au! Ce faci? Mă doare pielea, ai înebunit? Fii mai delicat… ! De ce mă loveşti?

Nu-i răspunse nimic. Repeta doar în gând, mecanic; delicat, hă, delicat, aşa, să mă port delicat cu de-al de voi, slugile duşmanilor noştri? Fă-mă, Doamne, crud!, fă-mă crud şi neînduplecat! I-ar fi plăcut să o audă plângând, rugându-se de el să o lase în pace, dar Alina îndura mai departe, respirând greu şi strângându-se ghem. Poate îl credea un sadic… Gata! - îşi ordonă Costin! Gata, deşi ard ca un şomuioc uns cu păcură la retragerea cu torțe… şi în inimă îi rămase nepotolit un semn de întrebare fără răspuns.

— Iartă-mă! Ne înfuriem câteodată, ne îndeamnă cineva din noi să… dar eu ştiu să nu merg până la capăt. Pentru mine eşti un fruct oprit… puțin acru. Nu-ți pot promite nimic. Rădăcinele sunt amare. Şi acum, ridică-te! Te conduc până în apropierea ferestrei de care îmi vorbeai.

— Ți-a slăbit elanul atât de repede? După ce mă…

— Nu, domnişoară, dimpotrivă, sunt mai tare ca oricând, altfel, acum, ai țipa…

— De unde ştii că am de gând să țip?

— Îmbracă-te! Fie păcatul meu că pleci nevătămată…

— De unde ştii că sunt nevătămată?

— Domnişoară Adina, ne prind zorii aici!

Costin întinse mâna spre un scaun unde ştia că se găseşte cutia cu chibrituri. Făcu un pai să scapere. Flăcăruia le lovi dureros ochii.

Aprinse o lampă cu petrol agățată în perete.

— Ce faci, astupă ferăstruica! Mi s-a desfăcut rochița până sus! Sălbaticule!

— Pune-ți pardesiul! Aşa e mai bine. Spectacolul nu-mi mai înfrânge voința, care abia stă priponită cu un fir de păr. Sunt şi eu un om pus pe fapte mari şi bune. Hai să ieşim fără zgomot! Să nu facem mult zgomot pentru nimic! Cine a spus asta?

— Tu,ursule, după ce mi-ai rupt oasele…

Închise uşa cu grijă şi se strecurară în stradă. Aerul rece îl restabili complet. Se simțea satisfăcut. Rezistase ispitei şi rămăsese demn. Adina, infestată cu morbul trecutului, călca lângă dânsul, atingându-l uşor cu cotul, dar el călca pe lângă dânsa, departe de ea, tot mai departe…

CAPITOLUL XI

Exces de zel inutil, bravadă juvenilă de suflet curat şi naiv, viață lăsată să se irosească pe altarul unei purități nerecompensate de către societate. Dar aceste constatări erau tardive şi timpul pierdut pe altarul dăruirii pentru o cauză nobilă se dovedea iremediabil pierdut. Costin avea să fie aruncat de o soartă nerecunoscătoare pe meleaguri braşovene. Totul i se dovedea potrivnic. Derutat, scufundat într-o durere ce-i măcina zi şi noapte ființa sa interioară, încerca acum să-şi limpezească trăirile în preajma naturii-mamă. Înălțimile pure şi răcoroase ale Tâmpei coborau în valuri peste străzile oraşului, ozonându-le la acel ceas de seară, înfiorat de sclipirile îndepărtate ale roiurilor de licurici cosmici, ce pigmentau infinitul cu lacrimi de foc. Ce reprezenta el şi necazurile lui sub această linişte inperturbabilă, străbătută numai de legile ştiute şi neştiute ale nemărginirii, era o întrebare ce şi-o punea adesea. Şi-o punea şi acum, ca orice muritor revoltat pe implacabilul său destin, crud şi nemilos, ca un vechil pus pe căpătuială. De fapt, întrebarea juca un rol de supapă de evacuare a întrebărilor fără răspuns. Îl liniştea întotdeauna. Privea o clipă discul lunii, fără să vrea îl asemuia cu pământul pe care stătea şi pe care abia îl atingea cu tălpile, fiindcă restul corpului aparținea universului, ideea că o nevinovată glumă a gravitației ar putea să-l catapulteze în neant îl înfricoşa şi îl micşora la scara realității şi atunci, din durerea

lui nu mai rămânea decât un gust amar cu urme de dulceață compensatoare. Supapa funcționase perfect. Omul din el putea păși mai departe, spre altă zi de așteptare, despovărat de o parte din obida ce-i copleșea umerii. Costin descoperise mijlocul acesta de a-și descărca sufletul rănit atât de nedrept și de neașteptat. Se automângâia, astfel, și nu înceta o clipă să creadă că totul nu este decât o glumă de prost gust, o mare eroare, ca atâtea altele și că lumina adevărului va pluti negreșit ca untdelemnul sfânt deasupra apei murdare cu care îl stropiseră niște stângiști cu vederile de o șchioapă. Ieșise sub cupola imaginară aruncată deasupra orașului, ca o eșarfă din borangic împodobită cu cruciulițe de aur, pentru a scăpa de obsesia camerei de alături, despărțită de a lui doar printr-o ușă încuiată formal și un garderob neputincios să atenuieze protestele acelea de complezență, mai incitante chiar decât o accepțiune zgomotoasă. Fata proprietăresei își primea acolo cunoștințele dar în seara aceea, bărbatul năucit de coapsele ei de balerină era o rudă total lipsită de convenționalism și precepte mohicale. Rezistența sonoră, fizică, amestecată cu plânsetele arcurilor de la somieră, urmate apoi de „nuu-urile“ înăbușite probabil de gura masculului în pragul nebuniei, toate acestea amplificate în imaginația sa fecundă au fost îndeajuns pentru a-l goni din casă lângă zidurile cetății pe unde se plimbă adesea nimfele. Peste ruinele consolidate ale turnului de pază, glasul unei goarne chema ostașii la cină. Semnalele îi erau cunoscute. Le auzise ani de zile și îi trezeau întotdeauna sentimente duioase, amestecate cu regrete, peste care se suprapuneau revolta sinceră, evident, o revoltă în genunchi, cuminte, înțelegătoare și așteptarea, așteptarea judecății celei drepte, de acolo, de sus, judecată ce și-o închipuia nu ca un mesaj trimis de Mesia prin doi curieri înaripați, ci ca un pumn, un pumn solid întâlnit pe afișele de l Mai, un pumn în stare să sfarme nu numai uneltirile imperialismului mondial dar și prostia omenească.

Șirurile de bănci ascunse pe aleea din spatele vechiului zid al cetății, slab luminată de indiscreția unor becuri puse printre copacii stufoși pentru a veghea la morala publică, găzduiau aici perechi reunite de hazardul unei seri ce-și revărsa pustiul în sufletele singuraticilor. Una, două, șapte, însfârșit o bancă liberă. De partea cealaltă a orașului scufundat între munți, în dreptul altui turn de apărare, devenit acum o ruină cu rol educativ, luna însoțită de

luceferi privea blajină peste zidurile Sfatului şi ale Bisericii Negre, privea şi zâmbea îngăduitoare. La ora aceea, Zozo, artista, se afla probabil în baie, satisfăcută dar cu conştiinţa contrariată. Costin prinsese o dată o discuţie între doi muncitori aduşi să instaleze o conductă de apă şi care, printr-o întâmplare scandaloasă, o văzuseră pe balerină goală, prin gaura unei ţevi din perete. Nudismul spectacolului le produse o tahicardie, încât erau gata să se prăbuşească de pe scara unde stăteau căţăraţi. Rămăsese de atunci cu imaginea ei în minte, imagine povestită de alţii. Când o zărea păşind ca un fulg pe terasa comună a casei, auzea sirenele ce-l ademeniseră cândva pe Odiseu. Întâlnirile acestea erau însă rare şi se rezumau din partea-i la un politicos, exagerat de politicos „sărut mâna“ şi la o privire discretă şi fugară pe torsul ei splendid de veneră, purtat printre oameni inconştient de dâra lascivă ce o lăsa pe suprafaţa învolburată a simţurilor celor ce o priveau. Acum, probabil, balerina culegea cu prosopul picăturile de diamant de pe pielea înrozită de biciuirea duşului, imputându-şi tardiv impietatea şi slăbiciunea.

Pe aleea din stânga o umbră feminină se apropia leneşă. Opreşte-o, Doamne, aici, oricine ar fi! Fă-o obraznică, îndrăzneaţă, cu tupeu, să pot schimba şi eu o vorbă cu fiica ta alungată din grădina veşniciei, ca să mănânce pe pământ sufletele bărbaţilor, că nici nu se putea o pedeapsă mai mare pentru noi, Doamne, carele ne-ai legat gândurile de o aripă a Paradisului, dar cu pene de drac! Şi ruga îi fu ascultată de tăcerea coroanei de stejar boltită peste banca lui şi umbra străină îşi încetini paşii ce trădau nehotărâre. Costin ghici momentul psihologic dificil şi interveni fără putinţă de a mai fi salvat.

— Doriţi un loc pe bancă, domnişoară?

— Nu, domnule, în seara aceasta prefer să admir natura, natura pură, plimbându-mă.

— Oh, ce coincidenţă! Înseamnă că deja avem un punct de vedere comun. Şi mie îmi place să privesc cerul înstelat. De multă vreme nu am văzut două stele atât de fermecătoare, ca ochii dumneavoastră!

— Bietele femei! Trebuie să suporte fel de fel de improvizaţii… !

— Mă judecaţi greşit, domnişoară. Nu improvizez, chiar dacă glasul meu sună neconvingător. Mă inspir doar din ceea ce văd… Am admirat frumosul de când mă ştiu, ba chiar m-am bătut pentru el,

ca să învingă. Dar se pare că frumosul este un vis ce trebuie lăsat să treacă printre degete. Nu-l fereca în palmă! Îşi va pierde farmecul, va deveni banal. Dumneata, domnişoară, te rog să mă ierți, dar nici nu îți închipui câte drame provoacă pe lume banalitatea lipsită de parfumul frumosului ce şi l-a irosit pe drum în cele patru vânturi ale necunoscutului, parfum devenit între timp, ca o jucărie spartă de un copil pentru a vedea cine anume o pune în mişcare. Frumosul, domnişoară, îl prețuim atâta vreme cât rămâne inedit şi inaccesibil.

— Şi vrei să spui, domnule… necunoscut, că eu sunt pentru dumneata inedită şi inaccesibilă?

— Inedită, da, inaccesibilă… rămâne să vorbească viitorul.

— Original punct de vedere, deşi cam plin de lacune!

— Da, original. Aşa sunt eu. Nu pot repeta ca actorii, toată viața, replicile scrise de alții.

— Mi-ai comparat ochii cu două stele, deşi mă îndoiesc că i-ai putut vedea prea bine pe întuneric, crezi cumva că eşti singurul autor care a pus pe hârtie această „originală“ metaforă?

— Nu, adesea înlocuim conținutul sentimentelor cu fraze papagaliceşti intrate în subconştientul omului pe furiş. Înseşi limba nu este altceva decât un automatism preluat de la alții. Tocmai de aceea, nu e vina mea dacă vocabularul meu este atât de sărac. Dar în seara aceasta de vară caldă, călătoream pe căi obscure. Deodată ai apărut dumneata, ca un luceafăr…

— Să lăsăm poezia, domnule! Sunt mai pământeană decât îți închipui. Mănânc, beau, pare indecent să ți-o spun, dar spăl şi rufe intime, mă preocup dacă arăt bine, fac tot ce pot să arăt şi mai bine, țip dacă mi-a sărit un ochi la ciorap, ah, sunt atât de scumpi şi țin atât de puțin… Coboară-mă, aşadar de printre stele şi zi-mi pe nume! Mă cheamă…

— Opreşte-te! Ce faci, domnişoară? Strici totul! Frumusețea nu are nume! Îți place şi atâta tot! Ce nevoie ai să o botezi cu un nume? Cu un cuvânt adesea nepotrivit? Era cât pe ce să spargi tot farmecul întâlnirii noastre!

— Dar abstract mai eşti, domnule!

— Acum fac tot ce pot pentru a trece prin viață pe nesimțite, tot aşa cum trece şi ea peste mine.

— Începi să mă indispui, stimate necunoscut ce doreşti să rămâi incognito. Nu-mi place să mi se povestească finalul dramei în care eu

însumi joc rolul principal. Nu vrei să părăsim scena aceasta umbroasă, devenită, deodată, nu ştiu cum, sufocantă? Să ne mişcăm puțin mai jos, pe bulevard, printre oameni. Îți plac oamenii, domnule?

— Numai în măsura care mă pot strecura neobservat printre ei. I-am iubit foarte mult, am suferit pentru ei şi mi-au dat drept recompensă o altă suferință mai grea, mai nedreaptă şi nemeritată!

— Scuză-mă, nu înțeleg cum poți ignora omul, dumneata un admirator al frumosului. Omul, domnule, se confundă uneori cu o operă de artă vie, altfel simpla lui contemplare nu te-ar emoționa. De câte ori nu-ți hrăneşti gândurile cu el? Sau nu-ți dăruieşte momente de înaltă tensiune emoțională, ca în fața unui nud, să zicem de Tițian! O luăm pe strada Republicii sau pe 7 Noiembrie?

— Pe unde vă convine mai bine. Sunteți ghida mea în această seară senină.

— Îți place, scuză-mi familiarismul, vitrina din față cu marochinărie?

— E falsă, domnişoară! Pvc-ul a înlocuit pielea. Înlocuitorii au inundat lumea. Până când şi vorbele conțin o mare doză de fals. Eu însumi am auzit atâtea surogate în coajă de cafea naturală!

— Vai ce frumos miroase a mici!

— Într-adevăr, dar înainte de a-i gusta, interesează-te ce farmacie este de serviciu…

— Crezi, domnule, că prudența este utilă întotdeauna?

— Mai ales atunci când te afli în prezența unei fete atât de frumoase!

— Oo, da, ştiu, care nu trebuie ferecată în palmă pentru a nu-şi pierde parfumul inedit, ci pusă sub un clopot de sticlă şi lăsată să moară de foame, pentru a rămâne veşnic frumoasă!

— Domnişoară, îți admir sincer replicile pentru a-mi permite să-ți creez un fel de obligații. Nu intru în acest local cu dumneata!

— Eşti cuminte sau bolnav de stomac?

— Dacă mă sileşti la confidențe îți voi mărturisi deschis: nu sunt bolnav dar nu beau, nu fumez, duminica nu mă duc la meci, nu-mi cheltuiesc banii cu femeile, n-am de gând să-mi cumpăr automobil.

— Îți lipseşte oiştea de la Carul Mare, domnule? După dumneata, ce cauți pe aici, pe pământ?

— Am ştiut până acum câtva timp…

— Şi deodată ţi-ai pierdut busola,nu?

— Nu, nu am pierdut-o! Mi-a fost demagnetizată…

— De ce nu ai anunţat autorităţile?

— Ele ţin cu detractorii… !

— Vrei să-mi povesteşti cum s-a întâmplat? Uite, intrăm aici, la Păstăvaru, şi-mi spui tot.

— Nu, domnişoară! Omul îşi păstrează farmecul atâta vreme cât pluteşte în jurul lui misterul. Cum i-ai aflat profesiunea, arborele genealogic, când şi de ce anume a fost operat, chinurile sufleteşti, atunci rămâne dezgolit ca un copac în pragul iernii. Nimic nu te mai îndeamnă să stai la umbra lui…

— Am impresia, domnule, că mesteci apa de cinci ori până ce îi dai drumu pe esofag!

— Nu numai atât, dar o şi pun la microscop picătură cu picătură…

— Cauţi în ea frumosul?

— Nuu, urâtul, ca să mă feresc de el.

— Spuneai că frumosul ne scapă printre degete, că dacă îl atingi, dacă îl posezi, dispare ca o arătare. Atunci la ce bun să-l mai cauţi, dacă tot este atât de vremelnic? De ce nu te mulţumeşti cu ce-ţi oferă clipa?

— E prea scurtă, domnişoară!

— Perfect! Atunci urmează-mă, că trece!

— Unde ?

— Să ne jertfim în localul acesta de noapte. Auzi? Strauss! Nu recunoşti frumosul?

— M-ai deziluzionat, domnişoară! La dumneata, graţia se scaldă în aceeaşi cadă cu femeia!

— Nu te pronunţa facil! Încă nu mai văzut făcând baie cu nimeni…

În restaurant plutea o atmosferă intimă. Orchestra cânta în surdină un potpuriu, frumoasa necunoscută se făcu lejeră şi începu să comande ca o cunoscătoare de înaltă clasă:

— Mai întâi ne aduci câte un aperitiv, poate ai icre de Manciuria, unt şi caşcaval. Apoi câte o friptură, o sticlă de Târnave, alune şi la urmă câte o cafea!

Costin înlemni. Necunoscuta îl privi cu coada ochilor, îi citi pe faţă disperarea nedisimulată şi subit îi crescu buna dispoziţie. Faţa ei

rotundă, nasul mic, ochii şireţi se luminară de un zâmbet îmbietor. „Dacă nu-mi ajung banii - îşi spuse în gând Costin- mă fac dus până la WC şi o las aici în gaj!“ Apoi mai liniştit către dânsa:

— Te pricepi să compui un meniu savuros!

— Femeile sunt meştere la din ăstea… Au simţul practic. Îmbină frumosul cu gustosul. Dumneata mângâi clipa din ochi şi îi laşi frumuseţea să-ţi scape. Eu, dimpotrivă, o înhaţ de gât şi o consum cât e caldă. Vrei puţină sare la icre?

— Acum înţeleg de ce întârzie femeile în faţa oglinzilor!

— Să se facă frumoase.

— Nu! Îşi studiază îndelung clipa de sub ochi, de sub nas, de pe pielea gâtului. O găsesc mai boţită, mai ridată. O stropesc cu apă rece, o pişcă, o masează dar urmele clipei de azi nu vor să mai dispară. Atunci le umplu cu cremă, cu pudră, cu vopsele. Clipa de ieri revine dar e falsă…

— Nu fii sinistru! Strici gustul fripturii, nu vezi?

— Nu, nu văd ce trece şi se îndepărtează în neant, ca o galaxie pentru mine inexistentă, dar văd foarte bine ce rămâne.

— Ce rămâne? - şi fata încremeni teatral cu cuţitul ridicat în sus, ca şi cum ar fi suferit un atac de paralizie.

— Fragmente din ce în ce mai mici din fragmente mai mari, capabile în parte să se reproducă şi să creeze falsa impresie a perpetuării. În realitate, în fiecare dimineaţă, ne trezim alţii, după fiecare noapte de dragoste sau de muncă, sau de somn adânc, odihnitor, murim câte puţin…

— Termină-ţi, domnule, friptura! Vrei să mori flămând? - şi frumoasa cu ochii voit făcuţi mari, se aruncă sălbatec cu cuţitul asupra fripturii rumene şi unsuroase. Cei cu filozofia asta muribundă la dumneata? Vrei să mă determini la concesii erotice? Nu cred! Ai pierde frumosul necunoscutului! Atunci ce să fie? Încerci să-ţi amăgeşti o durere la picior, tăindu-ţi un deget? Aşa-i?

— Nu, nu-i la picior…

— Vai, domnule, o decepţie! Cum era? Brunetă, blondă, cu inima în două luntre?

— Fără inimă şi nu e vorba de o femeie.

— Nuu!? Serveşte alune! Dar despre ce e vorba, domnule?

— De ce să vă stric buna dispoziţie?

— Aşa e! Hai să dansăm!

— Nu ştiu ritmuri moderne…

— Oh, dar conservator mai eşti, domnule! Soarbe-ţi cafeaua, până când îmi rod eu puţin tocurile!

Costin rămase la masă singur, gânditor. Nu se aşteptase să întâlnească pe aleea nimfelor o fiinţă atât de… O privi puţin uimit. Dansa într-un grup, interpretând destul de original intenţia melodiei. Poate era momentul să o şteargă… Nu se mai temea că nu o să-i ajungă banii. Frica îl cuprindea acum din alte motive. Încercă să se ridice, ea tocmai dansa cu spatele, dar nu putu. Orchestra încetă şi frumoasa necunoscută se întoarse la masă îmbujorată dar tăcută. Îl privi lung. Apoi ca şi cum şi-ar fi amintit de ceva, se ridică brusc şi dispăru undeva, printre mesele din salon. O şterge!- gândi Costin. A petrecut şi o şterge! Mă lasă aici mască. Dar nu, după câteva minute se întoarse calmă, enigmatică.

— A fost o seară plăcută, domnule…

— Dacă spui dumneata, domnişoară…

— Da, mi-a făcut o deosebită plăcere să cunosc un partener atât de original. Ai nişte idei! Dar, însfârşit, e târziu, să mergem!

— Ospătar! - strigă Costin, cu inima cât un purice. Plata ,te rog!

— Nu te deranja, domnule, consumaţia e plătită… îi şopti necunoscuta, pe un ton şi cu o mimică de parcă ar fi anunţat căderea Berlinului.

— Cum adică ee…

— Ţine-mi, te rog, pardesiul!

— Domnişoară, dar eu nuu…

— Ţi-am răsturnat cumva imaginea femeii?

— Daa, adică nuu, o clipă! Nu pleca aşa! Pot să te însoţesc?

— Nu, domnule - mai spuse ea - în timp ce ajunsese deja în stradă. Frumosul este inaccesibil! Unde am auzit eu aforismul acesta?

— La mine, totuşi, mai poate suferi unele modificări, unele îmbunătăţiri…

— Nu! Maximele sunt desăvârşite întotdeauna. Frumosul nu poate ţine o veşnicie. O seară, atât! De ce vrei să devenim banali? Să nu mai avem ce ne spune! Nuu? Taxi!

Maşina se desprinse din parcare, trase la bordură şi apariţia aceasta fugară, de o seară, dispăru în spatele şoferului. Getaxul porni imediat, îndreptându-se spre Piaţa Palatului de Justiţie, unde statuia

uriaşă a generalisimului Stalin saluta invariabil pe toţi trecătorii, fie ei albi sau roşii. Acum nu mai contau. Şi aşa murise…

Costin îşi privi ceasul de la mână speriat. Cu fata aceasta atât de spirituală şi de independentă, îşi uitase de îndatoririle sale cotidiene. Până la intrarea în schimb mai rămăsese o jumătate de oră. Subit îl cuprinse o furie neputincioasă. Cine dracu profeta că socialismul va accentua starea de dependenţă a femeii şi că va fi deajuns să-i faci un semn cu degetul pentru a se transforma supusă într-o mieluşea fără blană? Habar nu au bărbaţii ce au pierdut, dăruindu-i egalitatea deplină! Acum au putere economică şi dumnealor, femeile! Nici nu poţi să le mai inviţi la un local pentru a le îndatora! Te trag ele de mână înăuntru, te iau aşa, de paravan, că nu se cade să intre singure. Pervertite la plăceri dar grijulii cu reputaţia lor. Se îndoapă cu ce le trece prin fantezia burţii, se prefac cotropite de arta dansului, când în realitate expun în mişcare tot ce le-a dat natura pentru a dărâma în tine, bărbat, şi ultima rezistenţă de demnitate, ce te mai ţine pe un plan prioritar, după care te informează din vârful ascuţit al limbii de culoare roz, domnule, masa e plătită! Adică mercie pentru companie, ai fost un bufon ciudat. M-ai amuzat sincer cu improvizaţiile tale de ins ce nu-şi găseşte cărămida de suport. Taaxi! Ia-mă repede, că acesta vrea să mai mănâce o dată pe gratis!

Se urcă şi el în autobuzul ce ducea spre marginea oraşului şi peste zece minute, turnul roşu al uzinei îşi făcu apariţia. Deasupra lui, o stea uriaşă luminată în roşu, răspândea în noapte ideea victoriei pe aceste meleaguri, a clasei muncitoare. De altfel, turnul devenise simbolul uzinii, un fel de siglă a fabricii şi ocupa un loc central în grafica destinată propagandei şi publicităţii. Se schimbă repede în hainele sale de lucru şi intră în hala cu miros de ulei ars. Schimbul îl aştepta pregătit de plecare. Era un sas tânăr, priceput în meserie, ca toţi saşii, înţelegător la glumele românilor, care nu-l scoteau din „Măi, neamţule!“ Lângă maşina de rectificat se înălţa o stivă de piese ce-şi aşteptau prelucrarea.

— V-am lăsat şi dumneavoastră destule! - îi spuse Hans.

— Mulţumesc! Până la ziuă am cu ce mă distra. Noapte bună!

Prinse inelul în dispozitiv, îl fixă între chernere şi discul abraziv începu să muşte din piesă scântei. Apoi nu se mai gândi la ce face. Mâinile i se mişcau automat. Scoteau inelul, îl măsurau pe aparat, puneau altul în maşină, apropiau piatra prelucrătoare, dădeau avans,

un cronometru interior îi spunea aproape cu precizie cînd a intrat bucşa în cotă şi în vremea aceasta gândurile îi alergau slobode, ca nişte armăsari pe un imaş nemărginit. Zumzetul uniform şi molcom al motoarelor electrice nu-l mai auzea de mult, aproape din clipa când intrase în atelier. Pe masa de lângă el, una câte una, piesele se stivuiau în piramide strălucitoare, ca de argint. Şi cu cât numărul lor creştea, un sentiment de mândrie, ameţitor, îi umplea fiinţa. Un asemenea sentiment mai avusese atunci când ziarul Apărarea Patriei îi publicase pe o pagină întreagă povestirea „Telefonistul". Nu-şi închipuise însă niciodată că inima i s-ar fi putut încălzi în faţa unei prozaice grămezi de metal lustruit. Parcursese, deci, o cale lungă în gândirea sa. Rămânea să-şi precizeze doar sensul ei. O străbătuse înainte sau înapoi, de la un anumit punct de vedere. Lumina albă a tuburilor de neon aşezate simetric deasupra maşinilor lăsa impresia unor reflectoare ce poleiesc decorul unei scene de teatru. Limbile ceasornicului electric atârnau acum dincolo de miezul nopţii. Oamenii cu feţele lividate de albul neonului şi galbenul nesomnului urmăreau atenţi jocul mecanismelor scăldate în chilimbarul uleiului prin care scânteiau desprinderile fierbinţi ale metalului. La maşina din dreapta lui Costin, lucra un om scund dar cu capul mare şi o burtă ce scăpa binişor peste gâtuirea centurii. Arbora în permanenţă o figură plină de sine. Fusese până nu demult activist de partid şi coborârea lui până aici, într-un atelier, la munca de jos, nu o putea încă admite decât ca o soluţie vremelnică, nicidecum drept o sancţiune. În definitiv, participase la colectivizarea agriculturii şi drept mulţumire, tovarăşii găsiră de cuviinţă… ! Trăim vremea erorilor! Costin îi cunoştea povestea de la un reglor, un moldovean foarte priceput în secretele maşinilor, şi nu-i vorbise niciodată acestui obtuz specimen ajuns temporar împărat peste nişte ţărani speriaţi de vidul ce se afla dincolo de ogorul lor, unde îşi aveau sensul vieţii şi al trudei. Nu-i vorbise, deşi lucrau în aceeaşi brigadă şi în aparenţă împărtăşeau o soartă comună. Amândoi se considerau nedreptăţiţi, neînţeleşi, năpăstuiţi de neîncrederea ce şerpuia printre oameni, ca un vânt rău şi totuşi nu-i vorbea. Costin nu vedea în el, decât prototipul lui Pârlici, preşedintele sfatului din Cristeşti. Îşi amintea bine rândurile coanei Tinca, bătrâna lui mamă terorizată şi aruncată atât de nedrept în afara obştei unde văzuse lumina zilei şi unde copilărise şi îl găsise pe Gheorghe Petrilă, şi se înhămase alături de el la jugul

vieții, şi unde îi cunoştea pe toți, pe ei şi pe copii lor, şi necazurile lor. După ce îl sculase în miez de noapte pe Gheorghe Petrilă şi îl purtaseră pe dealuri în batjocură, el om bătrân, veteran de război, ce-şi frânsese oasele împingând la obuziere pe dealurile Caşinului, pentru ca țara asta, România, să existe iar după augustul acela, cu cerul de flăcări, umblase din poartă în poartă să înscrie oamenii la partidul socialist şi să-i convingă să voteze cu „soarele", ce recompensă primise? Coana Tinca nu putea răbda aşa ceva. În sângele ei zvâcnea revolta şi nesupunerea ascendenților care au făcut istoria acestui pământ, aşa cum o cunoaştem. La vreo săptămână de la întâmplarea aceea, se întâlni cu Pârlici în mijlocul satului. Mergea țanțoş, ca un cocoş pintenat, stăpân în curtea lui cu găini supuse. Puterea locală stăpână şi intangibilă pornise tocmai în căutare de duşmani, de noi duşmani ai țărănimii sărace. Tovarăşul instructor chiar îi atrăsese atenția: „Pârlici! În satul acesta de răzeşi sunt prea puțini chiaburi, prea puțini! Nu se poate! Doar te-am învățat. Pe măsură ce înaintăm spre socialism, lupta de clasă se ascute! Duşmanu devine şi mai periculos în ultima lui zbatere pe patul de moarte, ce şi-l vede deja aşternut!“ Ei, şi cum el tocmai medita la lozinca aceasta elaborată de unul din cei patru clasici ai marxism-leninismului, marele Stalin, fu să-i iasă înainte coana Tinca…

— Pârlici! Da, nu ți-o fost ție ruşine la obraz să vii la mine în curte, în toiul nopții şi să-ți bați joc de doi oameni bătrâni, cadicătelea voi sunteți securitatea, şi să-mi furați zdrobitoarea de pe butoi, şi să luați răvac cu căldarea, şi să aruncați tescovina pe jos? D-apoi ghine, porc di câine ce eşti, nu te temi măcar de Dumnezeu? Dacă am ajuns aşa de nu mai avem la cine ne plânge şi nu mai are cine să ne apere de nişte hoți ca tine, arde-v-ar focul să vă ardă, trebuie să-ți faci de cap? Vrei acu' să-mi iei munca, munca mea de o viață? Da, pământul tău, unde-ți este Pârlici? L-ai vândut şi l-ai băut, băute-ar cine ştiu eu să te bee, cu tot cu suflet, dacă mai ai!

— Aşaa, vas'că, dumita aşa vorgheşti cu mine! - tot repeta preşedintele, care nu se aşteptase la aşa un atac deschis. Buun! Buuun! Buuun! Las' c-am sî ti fac eu sî joci pi sârmî! Ai un băiet militar, nuu? Ei, n-o sî mai fie… Şî voi o sî daț' nişti coti, di o sî trebuiascî sî mai cumpăraț', ca sî vî ajungî! Buun“ Ghineee!

Limbile ceasornicului alunecau spre zori. Stivele de piese strălucitoare ca oglinda, se înmulțiseră. Gologan, omul care aplicase

într-o manieră personală planul cooperatist a lui Lenin, în satul românesc, ignorându-i principiul esențial, de asociere pe baza liberului consimțământ, se lăsase greu pe un scaun din fier cu trei picioare, lângă maşină, trăgând adânc în piept dintr-o țigară proastă, ieftină şi puturoasă. Apăsarea nopții căzuse crud peste fața lui buhăită şi în curs de slăbire. Costin îl observa dintr-o parte, tăcut. Ei, e greu tovărăşelu, nuu? Nu-i ca la Herman, când duceai muncă de lămurire cu chibritu! Aşa-i? De aceea te-a trimis partidul la țară, ca tu să-ți faci de cap, nu? Să-ți râzi de oameni, să-i terorizezi! Trage acum la şaibă, bădie, şi încă e prea uşor pentru burta ta ce dăduse de huzur! Isprava asta a domniei tale n-am să o uit niciodată şi am să o spun şi copiilor copiilor mei, ca să ştie cum a fost începutul şi unul ca tine, zis Gologan, care te-ai apucat să-ți prigoneşti neamul şi să-l batjocureşti, că ce altceva a putut să însemne isprava aceea nebunească?

Sătucul acela era un cuib de oameni nevoiaşi, tras mai sub poalele munților, cu puțin pământ, cu ceva păşune pentru animale. Ce să pună ei la comun şi ce agrotehnică avansată să aplice acolo, pe stratul acela de treizeci de centimetri de țărână suspendată pe o saltea de stâncă? Oamenii nu puteau pricepe unde este avantajul despre care le vorbea Gologan şi unde o să-şi desfăşoare ei tehnica avansată? O vreme l-au ascultat tăcuți şi pe dânsul şi pe ceilalți tovarăşi ai săi, că veneau câte l5-20, să aducă a delegație, să fie mai convingători şi la nevoie să se poată apăra de elementele duşmănoase, gata să sară la bătaie. Şi cum se apropiau ei de curtea unui sătean nehotărât să semneze cererea de intrare în colectivă, deşi se mai discutase cu dânsul, omul, rămas tot pe poziția de individual, când îi văzu îndreptându-se spre casa lui, se ascunse iute în cuptorul de copt pâine din curte. Gologan îl zărise şi îi veni pe loc în minte ideea aceea diabolică. Se făcu a nu şti nimic, intrară cu toții în ogradă, strigară, hei bade Perjaru, nu răspunse nimeni, evident, nu erau acasă nici femeia, nici copii, dispăruseră cu toții, vizita de lămurire era compromisă. Delegația se pregătea de plecare. Un moment! - strigă atunci Gologan, nu vă grăbiți, nu se ştie de unde sare iepurile şi se apucă cu dichis să înfiripe un focuşor la gura cuptorului… Când flăcările şi fumul i-au cuprins bolta, bietul țăran a țâşnit afară, ca un leu ce se aruncă în arenă prin cercul de foc, cu ochii roşii, cu părul pârlit, aproape sufocat. Din bătătura plină de

cenuşă şi de găteje unde căzuse, doar atât mai putu să strige, ca un porc înjungheat: „ Afară din curtea mea! Afară!“ Povestea s-a auzit la raion, la regiune şi acum Gologan picura de somn lângă maşina de rectificat fără centre. Devenise un muritor de rând, absolut fără nici o importanţă. Nu se mai ocupa de îmbunătăţirea vieţii altora. Abia se mai descurca cu treburile lui personale. Ducea o viaţă de simplu executant. Schimbul I, schimbul II, schimbul III… şi iarăşi de la capăt!

Soarele inunda ferestrele halei încă de pe la ora trei şi jumătate, fugărind umbrele nopţii de pe ochii lor obosiţi şi pironiţi pe gradaţia discului de avans al maşinilor. Automatismul mişcărilor se completa sincronizat cu cel al aparatelor, puţin câte puţin, omul devenea o anexă a tabloului de comandă ce nu-l lăsa să evadeze din sfera cronometrică a mişcărilor obligatorii, până ce se contopea în întregime cu murmurul trepidant al motoarelor electrice, prins în acea întrecere cu sine, pentru a nu desminţi o singură clipă chemarea lozincii de deasupra lor: SCHIMBUL III- LA NIVELUL SCHIMBULUI I!

Sătul de gândurile sale agasante, Costin spiona tăcut preocupările tovarăşilor săi de brigadă. Aştepta cu răbdare să prindă un fir, o idee din conştiinţa lor de muncitori într-o întreprindere socialistă, un semn de ataşament sincer faţă de munca lor pentru construirea socialismului, un semn de eroism pentru cauza lor, pentru clasa lor care era la putere şi edifica o viaţă nouă. Aştepta, deoarece îşi făurise în imaginaţie un chip de muncitor prezent zilnic în presă, ca prototipul omului decis să răstoarne pământul, să spargă normele şi tiparele unei mentalităţi rămase de pe timpul când se lucra la patron sau la moşier. Prezentase şi el destul de neconvingător asemenea portrete, dar rămăsese în intima sa capacitate de autocontrol, nemulţumit. Simţea că în viaţă, omul nu prea seamănă cu portretul din pagina întâi al fruntaşilor în producţie, retuşat şi politizat, ca să poată vedea lumina tiparului. Tovarăşii lui de brigadă nu discutau niciodată despre problemele construirii noii societăţi, despre pericolul iminent al imperialismului în ultima sa fază de putrefacţie, şi cu atât mai periculos, nu, ei veneau lângă maşină cu un sfert de oră mai devreme, se interesau la schimbul anterior dacă au ce lucra, pentru că după câte piese finisau, atâţia bani luau, primeau cu satisfacţie vestea vreo unei majorări de salarii, dar se arătau

nemulțumiți după fiecare tăiere a timpilor de lucru, operată de cei de la normare, o nemulțumire exprimată mai mult prin afişarea unei expresii blazate a figurii, de neînțelegere a sensului măsurii, pentru că ei se străduiseră să câştige un steag roşu, pe lângă un salariu mai bun, să ajute întreprinderea la realizarea şi depăşirea planului şi drept recompensă, în luna următoare, ca să câştige aceeaşi sumă, trebuiau să rectifice într-o zi 100 de inele în loc de 80! Până la urmă, aplicarea lozincii: „Azi mai mult decât ieri - mâine mai mult decât azi!“ - se întorcea împotriva lor. Ei nu cunoşteau teoria productivității muncii, ca singurul izvor de sporire a venitului național, şi respectiv a salariilor, aşa cum cei de la normarea muncii nu înțelegeau că productivitatea trebuie să crească pe baza unor îmbunătățiri tehnice şi nu pe seama intensificării muncii. În rest, domnea tăcerea simplă, simplă ca viața lor ce se prelingea printre maşinile acelea apărute acolo de câțiva ani. De pe urma lor mâncau o bucată de pâine şi nu-şi doreau decât să fie din ce în ce mai albă. Cel puțin aşa arătau muncitorii la suprafață. Oamenii aceştia intrați pe poarta fabricii stăteau aplecați deasupra maşinilor, aşa cum părinții lor o făcuseră deasupra plugului. Drama rămăsese în satele de unde ei se desrădăcinaseră fără nici un regret. Aici, idealul lor imediat se consuma în linişte. Dar idealul tău, Costine, unde îşi frânsese aripile? Cine şi de ce îl săgetase, când abia îşi luase zborul? Cum au putut ei să calce peste un suflet cinstit, în numele vigilenței şi al unei lozinci din import. Parcă vedea sala clubului în ziua aceea nefastă.

— Tovarăşe locotenent! - îi spuse un ostaş din compania sa, vă cheamă tovarăşul căpitan Tamaş, în biroul său.

Ciocăni la uşă cuprins de o presimțire rea. Intră, salută regulamentar şi rămase în aşteptare. Locotenentul major Condrea mângâia un dosar, în spatele mesei, lângă locțiitorul batalionului şi îi aruncă o privire tăioasă. Căpitanul Tamaş nu-şi ridica ochii din scândura mesei, ci spuse doar: „Stai jos, Petrilă! - cu o voce blândă, ardelenească dar străbătută de un ton grav, voit calm, apoi întorcându-se spre şeful cadrelor: Nu, d-apoi spune, Condrea!"

— Locotenet Petrilă, începu acesta dur. De la sfatul popular al comunei Cristeşti ne-a sosit o hârtie. Deschise dosarul şi din el ridică o filă cu rubrici tipărite, sub care se aşternea un scris neglijent, de şcolar ajuns la ultima literă din alfabet, cu învățătura. O păturі cu mâna, ca pe un lucru de preț şi continuă oficial. Din ea, ne-am dat

seama că dumneata ai căutat să ne înşeli pe noi şi partidul!

Hârtia lui Pârlici ajunsese acolo unde Costin era locotenent, locțiitor politic. Scena aceasta petrecută cu doi ani în urmă, îi revenea mereu în minte, ca o mirare dureroasă şi niciodată înțeleasă.

Afară începu să ploaie torențial. Bubuituri sinistre rupeau atmosfera în două. Milioanele de volți ale fulgerelor săgetau pământul cuprins de spaimă. Linia de forță căzu pe ne veste, motoarele maşinii se opriră, comenzile hidraulice înghețară şi discul abraziv arse iremediabil calea de rulare a piesei. Nu i se putea imputa. Un rebut din cauza răzbunării naturii. Îl suporta societatea! Apoi subit îi veni în minte necunoscuta de sub Tâmpa. Viața este totuşi plină de surprize. Mâine ce-i mai rezerva?

CAPITOLUL XII

Stânca lui Solomon, legendara stâncă din drumul spre îmbrădita poiană a Braşovului, dăruia trecătorilor înstați unda răcoroasă a unui ochi de apă izvorâtă din adâcuri reci, undă ce se strecura mai apoi printre pietrele rotunjite de tendința rotirii universale, ca un firicel de cleştar, pentru a se unui cu alte curgeri din lacrima munților ce se revărsau de milenii peste alunecuşuri de rocă înverzită cu catifeaua muşchilor. Grupuri de saşi urcau tăcuți pe sub umbra fagilor, urcau ca în fiecare duminică să soarbă albastrul povârnişurilor de conifere şi să aducă cu ei, înapoi, în oraş, în casele acelea acoperite cu țiglă, lumea depărtărilor văzute de sus. Costin se amestecă printre ei, furând câte un cuvânt din nemțeasca lor pocită, cotiturile şoselei acoperite cu prund rămâneau în urmă, printre arborii înalți răzbeau greu luminişurile cerului şi el urca cu gândurile legate exclusiv de chipul necunoscutei din seara aceea knokaut. Gestul ei atât de neaşteptat, unghiul plin de naturalețe a modului ei de a privi lumea, viața, îl subjugase subit. A o căuta, devenise acum nu o simplă dorință, ci o obsesie. Peste sufletul lui de-a dreptul îndoliat căzuse o ploaie de vară călduță. Ar fi fost o întâlnire fără nici o perspectivă dar o adevărată revelație. Vaporoasa noastră dubliură se mulțumeşte adesea şi cu umbra lucrurilor. Le sorbi din priviri interioare şi parcă te saturi. Nu şi-ar fi încărcat conştiința, nu mai avea dreptul să viseze la o femeie şi îndeosebi să ofilească alte vise ale unei ființe

nevinovate şi această interdicţie autoimpusă îi săpase pe frunte două cute adânci, pecetluindu-i pentru multă vreme pe chip amărăciunea unei eşuări pe stânca înfrânților fără lupte. De ce să o mai caute? Ce ar fi putut să-i spună? Că este un ratat? Ce să-i ofere? Unei femei trebuie să-i dai ceva şi atunci când nu ai nimic! Îi poți dărui chiar sărăcia dar nu ai dreptul să-i împovărezi viața cu balastul tău contagios, cu tinicheaua ta legată de coadă! Mai bine abține-te! Las-o să treacă înainte, fă-i loc, nu te va face fericit nefericind-o! Încercă să-şi reamintească chipul ei blând, cu sprâncenele arcuite şi rare, rare ca o livadă cu meri sădiți în rânduri simetrice, ochii aceia de culoarea căprioarei, şăgalnici, sclipitori, dar în adâncul lor îngrijorați, frământați sau flămânziți parcă de ceva necunoscut lui. Talia ondulată elegant, ispititor, picioarele lungi pierdute în susul misterului feminin, bine proporționate şi farmecul acela discret, ce se degajă ca un parfum, învăluindu-i simțurile şi amenținându-i-le. Nu, nu avea dreptul să umbrească o floare cu trupul lui condamnat la disgrație, îşi striga mereu. Adevărat, suferința în doi se înjumătățeşte, era însă un punct de vedere unilateral, egoist. Nimeni nu putea fi obligat să ducă în cârcă crucea altuia. Leproşii stau în leprăzărie, undeva în Dobrogea şi îşi aşteaptă singuri sfârşitul. Hei, poate cândva, adevărul lui va fi recunoscut, scos din lada cu indezirabilități, unde fusese aruncat fără judecată şi rostuit altarului sacru de unde fusese smuls! Atunci… da! I-ar putea ține calea acestei fermecătoare apariții carnale şi necarnale…

Din spate, un autobuz decapotat, poreclit de localnici barca, urca gemând din greu, luptându-se cu ultimele pante ce-l mai despărțea de poiană. Se trase deoparte, în rând cu brazii de pe margine, aşteptându-l să treacă. Ocupanții băncilor de lemn, lipiți unul de altul, ca un buchet de tulpini capitate, gustau leneş din priveliştea măreață a vegetației, din păcate profanată de exploziile insuportabile ale motorului şi gazele de eşapament. Şi din trupurile acelea anonime şi pierdute în visare, se desprinse pe neaşteptate şi nesperate figura cunoscută a necunoscutei! Scăpărările ochilor li se întâlniră doar o clipă. Se regăsiseră! Cine a spus că femeia trebuie căutată, s-a înşelat. Mai întâi ea îți apare în cale cu totul întâmplător şi abia după aceea începi să o cauți ca un nebun. Sări în şoseaua pietruită şi acoperită acum cu un nor de praf, barca dispăruse pe o serpentină şi el se trezi alergând în urma ei. Primele vile pierdute printre brazi se

iviră din dreapta şi în curând platoul înierbat al poenii, cu cabanele ei împrăştiate de-a lungul drumului până sub teleferic, îi încetini paşii şi îi ostoi şuieratul uscat al respirației. În fața sa, la cincizeci de metri, staționa barca. Ocupanții ei se împrăştiaseră în grupuri mici spre locurile de popas, împovărați cu rucsacuri, decişi să lase acolo zgura stresului de o săptămână. Pe o bancă din nuiele, îmbrăcată băieţeşte, îl aştepta ea… Se apropie tulburat, fâstâcit, mut. Necunoscuta îl îmbie să se aşeze, doar printr-o uşoară mişcare a capului, apoi voi să spună ceva, dar Costin o opri:

— O clipă, domnişoară, să mă reculeg, să mă desmeticesc, se întâmplă cu mine ceva neobişnuit, lasă-mă puțin să mă sfătuiesc cu stejarul acesta de trei sute de ani, care a văzut multe…

— Fie, domnule, îți îngădui dacă ții să vorbeşti mai întâi cu copacii! Eu am să încerc, între timp, să imit un cocoş cu firul acesta de iarbă…

— Da, vroiam să te rog să mă pişti de față pentru a mă convinge că nu visez, dar nu mai este nevoie. Te-am recunoscut imediat după stilul acid al replicii. Aşadar, ne-am regăsit!

— Ai avut cândva impresia că ne-am pierdut? Te-ai înşelat!

— Aş putea interpreta această declarație ca o încurajare?

— Hîm! E o cerere?

— Nu! O dorință stranie venită de undeva din adâncurile necunoscute ale sufletului omenesc, dacă mi-i permis să mă exprim astfel…

— Pari destul de modest cu dorințele tale. Eu sunt mai pretențioasă, mai decisă. Când vreau ceva, cer sau pur şi simplu iau!

— Da, ştiu, m-am convins acolo, la Păstăvaru, în seara aceea când ne-am cunoscut într-un chip atât de ciudat.

— Ne-am cunoscut? Glumeşti, domnule! Nici nu ştii cum mă cheamă!

— Pentru că frumosul nu are nume, am susținut eu atunci.

— Are, îți răspund eu acum. Răsărit, apus, tablou, floare, bărbat, femeie… Vrei să-mi spui femeie?

— Nuu…

— Atunci strigă-mă Victoria!

— Victoria cui?

— Victoria generalului Nădejde.

— Vrei să spui că eşti fiica unui general?

— Fost… fost general până nu demult.

„Vai, peste cine ai dat nenorocitule şi nefericitule! Pe cine a trebuit să întâlneşti! Sau lumea este prea mică sau numărul generalilor este prea mare! Ah, acum ce mai contează! Tot eşti la pământ, Costine? Mai jos nu te poate trânti. Ce ţi-au putut lua, bunul cel mai de preţ, ţi l-au luat. Lasă-ţi ,deci, inima să zburde, întinde-te ca Ofelia din filmul acela englezesc, pe crestele valurilor şi încredinţează-le lor cârma. Închide ochii şi curgi, curgi fără nici o veghe. Tot acolo vei ajunge, tot acolo unde fluviile se varsă în marea cea mare a împăcării depline cu sine şi cu ceilalţi, care te-au stigmatizat şi ţi-au rănit grav pasărea albă a înălţimilor!“

— Visezi de faţă cu o femeie, domnule?

— Costin mă cheamă, domnişoară…

— Nu sunt domnişoară! Sunt Victoria şi te rog să nu mai foloseşti în dialogul cu mine pronumele de reverenţă!

— Dacă îmi permiţi… N-am vrut să depăşesc prematur hotarul invizibil, dar atât de sensibil, plin de surprize, al unei posibile idile.

— De aceea fugeai după autobuz ca un ogar, scuză-mă, ademenit de vânat?

— Nu-i adevărat! Eu urmăream o surpriză neaşteptată…

— Atunci ţine-te după dânsa!

Drumul forestier marcat cu roşu pe alb urca de-a lungul unui pârâu din ce în ce mai furios, în stânga şi în dreapta lor pădurea de foioase amestecată cu pâlcuri de conifere urca brusc, unindu-se cu cerul pătat, ici şi colo, de vestmintele albe ale norilor cumulus. O vreme merseră în tăcere. Se simţeau copleşiţi de frumuseţea naturii. Mâinile li se atinseră o dată, din neatenţia unui dintre ei, sau poate dintr-o chemare unilaterală a braţelor, o chemare personală, în definitiv de ce nu am admite la unele organe şi subansamble trupeşti o comportare independentă? La orizont, stânca Postăvarului le oferea o privelişte magnifică, captivându-le întreaga atenţie, transportându-i puţin câte puţin într-o lume care nu există sau ni se pare că există, sau există într-adevăr şi nu poate fi atinsă decât cu imaginaţia. Abia lângă cabană şi-au dat seama că fiecare urcase singur, cu gândurile lui, dar strâns legate de celălalt.

— Am ajuns, Costine. N-am ştiut că poţi spune lucruri atât de frumoase, tăcând!

… Tu nu ai auzit că cele mai înţelepte cuvinte sunt tocmai acelea

care încă nu au fost rostite?

— Am auzit, chiar acolo, jos, la poalele muntelui, că cel mai înțelept lucru ar fi să beau acum o bere pentru care am urcat până aici.

— Eşti o pragmatică incorigibilă!

— Dacă mi-i sete, ce vrei?

De la masa lor cu fața de tablă, vârful Postăvarului îi chema irezistibil. Acolo, aproape de Dumnezeu, numai ei singuri, şi-ar fi putut deschide sufletul şi umplea paharul unul la altul cu trecutul lor neştiut şi atât de nedrept pedepsit.

— Am citit undeva, într-o carte, începu Victoria să lege firul discuției, întrerupt de serviciile chelnerului, că omul are sfânta obligație de a se bucura de lumina caldă a soarelui, atunci când acesta i-o dăruie.

— Observ că literatura are şi partea ei bună. Învață pe oameni să prețuiască puținul ce li se oferă doar o clipă.

— Ca berea aceasta, de exemplu, parcă nici nu ar fi fost - spuse ea privind paharul gol în zare.

— O bere mai poți comanda. Ți se va aduce la fel de spumoasă. O clipă identică cu cea trecută, mă îndoiesc!

— Costine, când tăceai, îmi spuneai lucruri mai drăguțe. Iartă-mă că mă repet!

— Victoria! Ți-aş face o propunere, poate ai să o găseşti ciudată, acum la început, când ştim totul despre noi şi nimic. Să ne prindem de mână şi să păşim împreună pe insula visurilor, o insulă închipuită. Acolo nimeni nu are voie să amintească despre trecutul sau viitorul său. Umbrele acestea care se țin scai de om, să le uităm în barca ce ne va conduce pe tărâmul tuturor lucrurilor posibile…

— Chiar a tuturor!

— Dacă se numeşte insula visurilor!

— Accept! Dă-mi mâna! Stai, un moment! Vis, vis, dar berea trebuie plătită…

— Mergi înainte! Nu mai suntem la restaurantul Postăvarul, acela de jos, din oraş. Iepurile cade în cursă o singură dată.

— Fie voia ta, dar să ştii că nu mă cumperi cu o bere Azuga.

— Mă judeci puțin deformat. Nu aş vrea să păşim pe insulă ca doi oameni gata să-şi fure unul altuia comoara ce o poartă cu ei.

Urcuşul devenise la un momentdat aproape riscant. Exista

posibilitataea prăbuşiri în abis. Se înainta ca pe acoperişul unei case. Ultimii treizeci de metri îi parcurseră pe o muchie ascuțită de care se țineau cu mâinile. Însfârşit, cei câțiva paşi de platformă de pe căciula Postăvarului, fură atinşi. Îşi rotiră privirile odată cu corpul peste împrejurimele îndepărtate. Senzația de cuceritori al celui mai înalt pisc, de dragul căruia alpiniştii îşi pierd adesea viața, o savurau şi ei în tăcere. Priveliştea nu putea fi zugrăviră în cuvinte. Ar fi egalat cu un gest de impietate, cu un cântec fără melodie, cu un tablou de care nu s-a atins încă penelul. În asemenea momente, când omul devine o tufă oarecare aruncată de natură printre templele sublimului, cel mai înțelept lucru e să tacă. Trăiau un moment de pură reculegere. Restul lumii, zilele lor de până atunci, îşi pierduseră orice semnificație, orice importanță. Evadaseră definitiv dintr-o lume impacientată, pornită pe căutat duşmani cu orice preț printre semeni, din care ei fuseseră excluşi, aruncați pe marginea şanțului şi arătați cu degetul, încondeiați în dosare voluminoase, pentru tot restul vieții.

Spre apus, cetatea Râşnovului privea ruinată la semeția încă tânără a Pietrei Craiului, păzită de castelanul Branului, Scheii Braşovului semănau cu o hartă la scară redusă, Țara Bârsei arunca în cosmos semnale radio prin catargul antenei de la Bod, strecurându-şi drumurile prin Carpați, spre Întorsura Buzăului, iar spre miază-zi, acolo jos, sub ei, printre verdele nesfârşit al codrului, peste liniştea eternă, trecea o panglică de bitum.

Costin şi Victoria se mai țineau încă de mână, aşa cum rămăseseră de la urcuş, dar când au trebuit să se îndepărteze unul de altul, să pună capăt acestui început de intimitate, deocamdată prea timpuriu, încercarea a rămas iluzorie. Nu s-au mai putut deslipi din pelicula aceea invizibilă, aşa cum pățesc musculițele când vor să-şi mai recapete picioruşele de pe banda de hârtie impregnată cu cleiul cursă. Carnal, brațele li s-au slobozit într-un târziu, dar ei au rămas totuşi puternic legați printr-un fir nevăzut şi rezistent ca o sârmă de telegraf ce se întindea de la o inimă la alta.

— Iubirea, şopti Costin, este un liant fără de care omenirea s-ar sfărâma în țăndări! Anuleaz-o printr-o minune şi vei asista la un cataclism!

— Întotdeauna spui „vai ce sete mi-a fost!“, după ce ai băut apă?

— Întotdeauna persiflezi reflecțiile unui biet muritor inspirat de tine?

— Numai atunci când mă idealizează.

— Ştii ce cred eu, Victoria? Că primul drog pe lume a fost femeia. I-a urmat religia şi interpretarea viselor. Mai târziu, oamenii s-au amețit cu suc de boabe fermecate. Iubirea, fluxul acesta misterios pe care-l simt acum cum se degajă de undeva dinspre tine şi-mi pătrunde aici, în inimă, deşi nu-i decât o bucată de muşchi disgrațioasă, ce poate fi altceva decât un drog natural, leacul iluzoriu al tuturor necazurilor. Iartă-mă că disec nişte sentimente, pentru unii sfinte dar mă intrigă puterea lor narcotică şi inexplicabilă.

— Spune-mi, Costine, ai câteodată şi momente de odihnă? Adică să nu te gândeşti la nimic. Suntem doar pe insula visurilor! Lasă-le să zboare în voie! Iubirea şi iar iubirea! Poate şi ea este un vis! Nimic mai simplu. Aici, pe insulă, e la dânsa acasă.

— Înțelege-mă, Victoria! Vreau să ştiu! De ce mă gândesc numai la tine, după ce ai dispărut în taxiul acela odată cu liniştea mea. Vreau să ştiu cu un ceas mai devreme. Tu nu vezi? Până când înțelege omul bine sensul vieții, secretul ei, până înțelege ce-i cu el pe aici, moare! Generațiile ce vin din urmă vor cunoaşte şi ele, la rândul lor, această căutare obsesivă, această experiență pământeană, abia atunci când nu le va mai folosi la nimic! Se pare că lumea se află permanent în fața unei enigme, a unui gol de incertitudine şi necunoaştere!

— Şi ți-ai pus în gând să-mi umpli capul cu el, acum, aici? Lasă-mi-l că şi aşa e plin de… Am necazuri mari, Costine! Ştii, eu sunt…

— Victoria! - şi îi acoperi gura cu podul palmei. Calci convenția. În insula visurilor nu există trecut, ci numai prezent. Nu vreau să aflu ce supărări ai avut şi nu vreau să ştii ce necazuri mari am eu. Trebuie să avem acum puterea să ne desprindem de lume, să tăiem odgoanele ce ne leagă de ea, să rămânem singuri, numai noi doi, să-mi privesc chipul în oglinda ochilor tăi, să-mi încânt privirea cu tine, să mă scufund într-un vid de necunoaştere.

— Din nefericire, dragul meu, noi nu putem rămâne prea mult în acest prim cer de pe vârful Postăvarului, mai mult decât ține un vis… Trebuie să coborâm în oraş, printre oameni, printre lozincile lor proletare. Bietul meu tată, care a strâns pe cisme noroaiele Donului şi şi-a presurat zilele şi sănătatea prin munții Tatrei iar acum nu i se recunoaşte nici un merit!

— Victoria! Peste sufletul tău curg lalele negre, fără putința de a

le opri. Ele se revarsă peste visele noastre de azi şi le pătează, şi le izbeşte cu capul de stânca Postăvarului. Taci!

— Nu pot! Se adună toate în mine şi ţipă…

— Ţi-aş putea spune la fel şi te-aş întreba, lumina gândurilor mele, cine ne toarnă în sânge sămânţa amăgirii de sine, cine dă omului puterea să asiste nepăsător la topirea propriei sale lumânări, până la ultima pâlpâire?

— Laşitatea!

— Sau frica!

— Sau neputinţa!

— Împăcarea cu soarta sau toate la un loc.

— De ce nu ne revoltăm?

— Eşti un Don Chijote fără cal, draga mea. Pomul se revoltă?

— Nu ştie…

— Poate ştie şi pomul dar el este una cu pământul, creşte din el, şi nu se desprinde niciodată de mama lui. Şi îi vine mai uşor… Se usucă în picioare! Omul se desprinde de pământ, umblă pe el, păşeşte în colo şi în coace prin insula visurilor, ca noi, acum, şi-i vine greu să intre în neştiinţă. Mai vrea să vadă o fată ca tine, să o mângâie pe păr… Ca o petală de suflet este atingerea ta! Trupul ţi se dezintegrează, rotunjimea sânilor îmi umple ochii cu himere, încetezi să mai exişti ca fiinţă omenească, rămâi o obsesie care doare, un zefir ce-mi bântuie inima…

— Cauţi un răspuns şi crezi că se află pe piciorul meu,acolo, mai sus de genunchi?

— Da, dar el va rămâne un semn de întrebare veşnic, o ecuaţie la care omul nu va găsi răspunsul decât acolo, dedesubt, unde nimeni nu mai cuvântă.

— Atunci cum îl va afla?

— Tocmai această întrebare e răspunsul…

— Adică nu există… !

— Există, există o minune a lumii, Victoria, aici, mai sus de piciorul tău. Ea ne polarizează gândurile, simţurile, ne îmbată cu vinul de viaţă lungă. O fi o amăgire, cum spuneam, dar ne aruncă peste milenii, unul din altul, mereu, din minune în minune. Spune-mi cum se întâmplă şi mă prefac în stană de piatră. Treacă atunci peste mine mantia timpului şi a pământului negru! Uşor fi-voi de întrebări.

— Fuge soarele spre apus, Costine, sau noi spre răsărit, nu-mi

dau seama, simt însă că trebuie să coborâm. Altfel vom ajunge prea sus… şi prea departe! Nici nu ne cunoaştem… !

— Să coborâm, dacă vrei, aici suntem prea aproape de Dumnezeu şi de fructele lui ispititoare. Au mai păţit-o şi alţii… ! Dă-mi mâna! E periculos. Dacă ne rostogolim, măcar să fim împreună!

Mergea în faţa ei, îi fixa talpa pantofului în vreo scobitură a peretelui de piatră, o cuprindea toată cu privirile şi totuşi nu o vedea, apoi se ţinea cu braţele deschise pentru a o prinde şi a o ajuta să treacă încă un povârniş dificil. Drumul înapoi, spre cabană, devenise o înlănţuire dulce, ireală, cu atingeri tulburătoare şi cu dorinţa sufocantă de a se prelungi la infinit. Negreşit, simţurile nu mă înşeală, îşi spunea Costin, este o experienţă personală, da, de o mie de ori da, femeia a fost şi va rămâne un drog irezistibil, o mângâiere fără egal, o lume a uitării de sine, corola dramaticei noastre existenţe. Până ieri sufletul îmi era rănit de moarte. Se prăbuşise în mine un ideal. Peste el zăcea moluzul greu al neîncrederii staliniste în om, ruşinea şi durerea. Nu am să mă pot înălţa din ţărână, îmi ziceam. Nu pot cerşi adevărul din inima mea nimănui, inima nu are fereastră, fruntea este opacă, graiului nu i se dă crezare, lozinca primează. Nimeni nu va şti pentru ce ai fost urcat pe cruce şi bătut în cuile umilinţei. Poate Hristos avea dreptate când spunea că o trage pentru oameni… ! Da, pentru oamenii care te-au trădat şi te-au împins la o parte de pe baricadele revoluţiei, din primele rânduri unde ţi-ai forjat copilăria, şi gândirea, şi crezul , şi te-au aruncat printre duşmani, printre duşmanii tăi şi ai lor! În zilele când îşi aştepta la Bucureşti trecerea în rezervă din forţele armate, se întâlni din întâmplare cu primul lui secretar, Trofin Virgil, care lucra acum la Comitetul Central. Ar fi putut să-i ceară sprijin, să-i povestească ce nedreptate i se făcuse lui şi părinţilor lui. Dar nu, nu i-a amintit nimic. A preferat martirajul. Dreptatea nu se cerşeşte, nu se scoate la iveală jeluindu-te. Ea trebuie să vină singură, ca o primăvară înflorată din pânza lui Botticeli, mândră, demnă, vaporoasă, eliberatoare, plutind peste capete mărunte şi desgolite de omenesc, lovindu-le cu tifla şi iertându-le. Dar acum, aşa era linia! Cadrele o aplicau cu sfinţenie şi conştiinciozitate, cu simţul ascuţit al clasei care făcea revoluţia într-o lume ostilă ideilor comuniste, ostilă şi speriată de ele. De aceea se închisese în el, în lumea lui din coşul pieptului, plecase ochii în

pământ, atârnase pietroaie de aripile personalității sale neastâmpărate şi se hrănea cu speranțe deşarte, aşteptând o hârtie, o recunoaştere a absurdului. Un om care-şi riscase viața pentru România Mare, primise pământ pentru bravura sa, îl îndoise cu sudoarea scursă pe coada sapei, pentru ca viața să meargă înainte, pentru ca ea să aibă un sens, devenise acum culac! Străin şi duşman în leagănul lui, în țara lui de la Ştefan şi de la Cuza! Şi tu, Costine, un … Dinții i se încleştau şi rămânea mut, cu mintea goală, într-o ceață groasă şi întunecoasă din care răzbăteau plânsete ciudate şi desnădăjduite, țipătul păsărilor de noapte ce cobesc a moarte. Cât timp rătăcise prin mlaştina aceasta a disperării, apatic, singur, cu gândurile lui negre, roase de întrebări dureroase? Patru ani, cinci ani? Şi acum, aşa deodată, această Victorie care-l trage de minte în sus, pe un Postăvar luminat de un soare cald, alinător! Cețurile rămân în urmă, jos, printre văi, albe, lăptoase, îndepărtate şi pierdute, refulate din sufletul lui renăscut printr-o minune! Ce poate să însemne câmpia aceasta plină de narcise? Cu ochiuri de ape din care îi zâmbesc nuferi galbeni?

— Victoria! Cu ce baghetă magică mi-ai readus pe față zâmbetul pierdut de atâția ani?

— Ce tot spui acolo?

— Ah,tu nu poți înțelege, nu ai cum să înțelegi! Am hotărât să nu ne dezvăluim dramele ce ne devoră, dar eu atât pot să-ți spun: mă târam ca un vierme disprețuit, zi şi noapte îmi răsuna în conştiință o sentință nedreaptă, biata mea conştiință înşelase, cică, conştiința altora, devenisem un impostor, un intrus, un „ strecurat „ în dispozitivul revoluției, îți dai seama, draga mea, salvatoare…

— Eu, salvatoare? Ce-ți veni? Ha,ha,ha!

— Nu râde! Este aşa cum îți spun. Trăiam, mâncam, munceam ca un vagonet de mină ce transportă cărbune printr-o galerie întunecoasă, fără şansa de a mai vedea lumina zilei şi deodată, într-o seară, sub Târnpa, ai apărut tu…

— Ca un luceafăr, nu? Parcă aşa improvizai!

— M-am ferit de ridicol întotdeauna dar buzele mele nu vor profana cu cuvinte banale starea de eufuziune în care simt acum că plutesc. Peste pustiul acela dezolant din sufletul meu a năvălit o lumină, o speranță, o planetă greu de definit. În gândurile mele nu mai exişti decât tu. Iată, coborâm spre oraş, ne ținem de mână, mi se

pare, aş dori ca drumul să nu aibă sfârşit, întreaga-mi fiinţă e plină de tine, clipelor nu le mai simt alergarea, gândurile mi se amestecă, probabil şi vorbele…

— Costine, e foarte frumos ce-mi spui tu, ar trebui să fiu măgulită, nu ştiu exact cât de mare este pălălaia ce te învăluie, ca pe un condamnat la arderea pe rug, dar aş dori sinceră să nu urci pe el şi mai ales să nu aţâţi focul ce te va mistui. Nu m-ai lăsat să vorbesc, de dragul insulei misterioase am tăcut, dar când vom coborî jos, printre oameni, vei avea o mare deziluzie.

— Victoria, dacă ne-am învoit să visăm mână în mână, de ce te grăbeşti să debarci în realitatea neprimitoare? Nu simţi cât de bine şi de frumos e aici, pe insulă?

— Frumosul ţine doar o clipă…

— E frumos din partea ta să mă citezi dar şi tu mi-ai ţinut o scurtă lecţie de timpologie: clipa nu trebuie lăsată să-ţi scape printre degete, trebuie consumată cu folos…

— Maximele mai pot suferi îmbunătăţiri dar te avertizez. Panta pe care alunecăm se sfârşeşte cu o prăpastie. Nu aş vrea să ne legăm sufleteşte prea mult. Despărţirile sunt tragice. Nu mi-au plăcut niciodată!

Costin nu-i răspunse. Putea fi oare atât de grav dacă te tragi dintr-un general? Desigur, aceasta îi era durerea. Ajunseră lângă lacul poenii. Câteva bărci străbăteau valurile sclipitoare, împodobite cu ţăndări de oglindă rupte din cer. Poate avea dreptate fata, poate era imprudent să arunce pe talgerul de aur al iubirii şi ultima firmitură de suflet, să nu-şi lase nici o rezervă! Dar dacă arzi, arzi tot, fără jumătăţi de măsură. Omul trebuie să fie întreg, natural să nu se ridice flămând de la masă, încercă el să-şi consolideze convingerile clătinate puţin de Victoria. Când te-ai bătut cu reacţiunea pe străzile Iaşului, nu aveai nici o rezervă, când ţi-ai renegat părinţii, ardea în tine făclia dreptăţii sociale, ardea ca pe Acropole, nu pâlpâia ca un opaiţ alimentat cu seu de oaie, într-o bojdeucă oarecare. Şi când te-au lovit cu bucata aceea de bordură în cap ai supravieţuit. Dar când ţi-au sus că ai mințit partidul, acolo în cazarmă, nu ai mai avut pe ce să-ţi sprijini durerea. Erai gol şi nepregătit. Dăruiseşi totul Ideii. Ai primit palma mut de uimire şi nu ţi-ai revenit până mai deunăzi. Ai rămas încă cu mulţumirea dăruirii tale totale. Vine acum o femeie şi îţi sparge cochilia unde dormitai ca o larvă, îţi ridică pleoapele căzute

peste orişice speranţă, te umple cu sentimente omeneşti de origine divină, afli că pe lume mai există şi alte şi alte lucruri, în afară de durere, care merită să fie trăite, îţi împrăştie gândurile negre ce-ţi învăluiau mintea, îţi toarnă în suflet uitare, sfânta uitare şi acum, ea, Eva, te îndeamnă să nu bei paharul tot, să rabzi de sete, să-ţi moi numai buzele, ca la sfânta împărtăşanie, să-ţi faci rezerve de sentimente!

— Nu, Victoria, nu! Stăteam, cum să-ţi explic, priveşte stânca aceea de sus! E nemişcată de milenii. Ai apărut tu, ai desprins-o şi ea a pornit-o la vale. Cine o mai poate opri?

— Te poţi lovi grav, Costine! Omul nu-i făcut să se rostogolească mereu, ci să se înalţe.

— Asta şi fac. Mă înalţ prin tine. Nu ştiu dacă îmi vei întinde mâna până la capăt dar eu îţi mulţumesc pentru că exist, pentru că mă asculţi. Îi luă mâna, i-o duse la gură, şi i-o sărută ca pe o icoană. Căldura pielii îl scufunda şi mai mult în dulceaţa vieţii. Materia din jur se dilua, se spiritualiza încetul cu încetul, rămânea fără nici o consistenţă, pe învelişul abia perceptibil al planetei, izolaţi de restul universului mai exista doar el şi ea, o fuziune sentimentală de biocurenţi, un vis frumos, ireal. Poate acesta este şi motivul pentru care îndrăgostiţii închid ochii atunci când se îmbrăţişează, când se sărută. Văd mai bine cum se pierd în neant. Acum, orice mi-ai spune, continuă Costin, nu mai are nici o importanţă, îţi datorez o renaştere din propria-mi cenuşă.

— Iată-mă şi mamă!

— Şi sper să nu fii una vitregă în stare să-şi părăsească creatura…

— Aici, pe insulă, unde totul este posibil, dacă e nevoie, dacă sufletul tău mi-o cere, am să o fac şi pe doica. Dincolo însă, pe tărâmul unde avem domiciliul înscris în buletin, nu ştiu dacă o să mă mai accepţi nici ca tovarăş de drum!

— Ai într-adevăr o problemă atât de gravă, Victoria? Mai gravă decât a mea? Atunci am fi două gravităţi…

— Trei… !

— Trei ? Cine este a treia?

— Pe insula visurilor, Costine, nu avem trecut, nu avem viitor, ne trăim doar prezentul, un prezent abstract, ireal, efemer. Am devenit un fel de îngeri fără urme pământeşti.

— Mă plagiezi ca să eviți un răspuns. Pe insula visurilor, la doi paşi de Dumnezeu, nu se pun întrebări, nou născuții nu au probleme personale, zboară din pom în pom, culeg fructe roşii, coapte şi dulci, le muşcă cu poftă…

— Nu prea te-ai lăsat muşcată până acum …

— Nu pot ține de foame.

Victoria avea dreptate. Insula visurilor era descoperirea lui. Pe stâncile ei ce atingeau norii, nu aveau ce căuta pământenii şi tot ce ține de răutatea lor izvorâtă din foame, din mizerie şi vise ucise. Avea motive să grăbească descoperirea unui nou dosar, acum când fiecare avea dosarul lui şi bătăile inimii sale erau numărate după referințele albe sau negre, şnuruite acolo cu grijă? Ce fată deşteaptă era vecina lui! Făcea ceva peste tot sistemul acesta de inventariere al sufletelor curate şi necurate. Singurul lucru sfânt pentru dânsa în viață era să trăiască după pofta gusturilor! Ce fel de femeie o fi Victoria? S-a prins oare în jocul acesta al amăgirii de sine inventat de mine, pentru a fugi de nişte explicații jenante?

Semnele serii umbreau văile mai ascunse, ochii soarelui furau clorofila din vârful brazilor cu cetini de smarald. Se apropia timpul întorsului acasă, timpul trezirii şi evadării de pe insula imaginară. Picioarele lor călcau iarba grasă a poenii, iarba rămânea tot iarbă, florile albastre pete de culoare, ziua deşi îi părăsea, continua să rămână prezentă în mintea lor, pentru că orice trecere lasă în noi ceva şi ia din noi ceva.

— Sunt flămând ca un lup, Victoria! Am însă o răbdare încercată. La ospățul cel mare din Olimpul zeilor, muritorul intră numai chemat… Altfel şi o simplă bătaie la uşă îi poate fi fatală. Nu aş vrea să-mi nărui un vis atât de luminos printr-un gest necugetat.

— Dacă nu ai fi fost atât de cuminte, nici nu mergeam cu tine pe insulă.

— Mergem alături, oamenii ne văd împreună, cine şi-ar închipui că în penumbra potecilor neumblate, buzele noastre nu s-au apropiat măcar pentru a face cunoştință sau măcar pentru a-şi asculta respirația!

— Ne vedeau copacii, ne vedeau păsările pădurii! Auzi cum ne urmăresc cu trilurile lor?

— De fapt, e mai bine aşa! Aşteptarea are farmecul ei. După ce faptul se consumă, începi să vorbeşti la timpul trecut. Nimic mai trist

decât acest trecut ireversibil!

— După teoria ta, înseamnă că trebuie să amânăm totul pe mâine, altfel ne lipsim de bucuria aşteptării!

— Ce-i viaţa, Victoria, decât o aşteptare plină de speranţe?

— Tu aştepţi, eu aştept dar ea ne aşteaptă pe noi?

— Nu, nu ne aşteaptă. Deja părăsim poiana, ne îndepărtăm de insula tuturor viselor posibile. Peste o oră vom fi în Schei, la capătul liniei de autobuze. Unde stai?

— La internat, la un cămin de fete. Urmez cursurile unei şcoli de asistente medicale.

— Părinţii?

— Tata! Bietul tata! O dată pe lună mă duc la vorbitor să-l văd…

— Dar a luptat în apus! Aşa mi-ai zis!

— Nu i se iartă răsăritul … Bat şi eu pe la toate porţile pentru a-l scoate de acolo, dar cine mă ia în seamă? Şi dacă ar fi numai atât… numai atât!

— Cum, nu e totul?

— Din păcate, nu!

— Dar ce mai poate fi?

— O dată cu tata, l-au scos din armată şi pe el…

— Care el?

— Soţul meu, căpitanul Tărcan.

— Căpitanul Tărcan, soţul tău… ? Cum, eşti măritată?

— Am fost. Săptămâna viitoare are loc ultimul termen. Cât am fost fiica generalului Nădejde, eram o pasăre rară. Când nu am mai fost, când am devenit progenitura unui duşman periculos şi el, soţul unei burgheze, cu biografia neagră, cu cariera compromisă, sentimentele ce i le inspirasem s-au volatilizat. Într-o zi şi-a luat ranița şi m-a părăsit. Nu am rămas supărată pe dânsul. Scapă fiecare cum poate, ca pe front. I se promisese o reabilitare, eventual reprimirea în partid, dacă se leapădă de mine. Şi s-a spălat pe mâini… Nu mai ştiu nimic de el. A plecat în Moldova. De acolo şi venise la Bucureşti. Fusese activist al tineretului.

— Nu se poate! Tărcan? Tovarăşul meu, Tărcan!?

— Doar nu-l cunoşti! - întrebă ea surprinsă.

— Dacă îl cunosc? Ce tot spui! Am dormit amândoi în acelaşi dulap, am visat împreună o lume a dreptăţii, îşi făcuse doar ucenicia în Nicolina. Tărcan! Cum ai putut face una ca asta? Toţi pentru unul

şi unul pentru toţi, la bine şi la rău! Aşa ne juram în nopţile noastre de veghe…

— Numai la bine, Costine, numai la bine! El aşa a înţeles.

În pădure se lăsase întunericul, în faţă, în spatele lor, pe drumul de întoarcere, grupuri gălăgioase îşi depănau impresiile unei zile vesele, relaxante, numai ei mergeau acum în tăcere. Dezvăluirile Victoriei îl tulburase profund. Limba sa până atunci în plină vervă, nu mai era în stare să articuleze un singur cuvânt. Lumina lui, Victoria lui, fusese a altuia! Era evident o prejudecată burgheză, omul nou trebuie să se scuture de asemenea sentimente de mic proprietar şi totuşi o durere grea îi apăsa pieptul. Se îndrăgostise de dânsa fulgerător, nu i-ar fi pretins fecioria, orice fată are dreptul la o aventură fiziologică, dar o căsătorie a însemnat sute de zile şi nopţi în pat cu Tărcan! El trebuia acum să culeagă ce a aruncat altul? Judeca egoist, toţi suntem egoişti până în măduva oaselor, când e vorba de femei. Vrem luna de pe cer scăldată în apă neîncepută, castă, neînvăţată! Îşi trase un ghiont în coaste, reproşându-şi slăbiciunea. Fata aceasta îi luminase sufletul, o găsise pe insula visurilor, ea însăşi un vis adorabil, a trăit în preajma ei clipe înălţătoare, sublime şi acum ce se întâmplă cu el? De ce îşi fereşte mâna ca să nu i-o mai atingă?

— Ţi-am spus, Costine - rupse ea tăcerea -la capătul povârnişului pe care alunecam cu sania fermecată a unui vis de vară, vei primi o lovitură. După câte văd, ţi-am tras- o peste limbă. Altfel nu-mi explic muţenia în care te-ai pierdut…

Tot nu-i răspunse. Îi prinse doar mâna, strângându-i-o puternic, scurt, ca o încurajare. Căldura aceea misterioasă începu iarăşi să se îndrepte spre dânsul, ca nişte electroni dintr-un cablu electric. Inima i se golea de obidă şi încetul cu încetul se destinse blândă, potrivindu-şi bătăile după cea din dreapta ei, al cărui puls îl simţea cum bate, când la trap, când la galop, într-o venă de la încheietura mâinii lăsate în voia celui care o ţinea.

— Te lepezi şi tu de mine, ca de Satana? - reluă Victoria. Începuse-şi să-mi placi… ! Visai frumos! Aproape că m-ai adormit cu poveştile tale, aproape că uitasem cine sunt şi unde sunt. Păcat! Visele ţin atât de puţin! Atât de puţin!

— Victoria, te rog să mă ierţi! Sunt doar puţin şocat, puţin invidios, puţin egoist sau gelos, lovit pe neaşteptate în cutia cu

pretenţii absurde… Noi, bărbaţii, avem undeva ascunse, încă de la strămoşii noştri cu ograda împrejmuită, nişte aspiraţii spre puritatea femeii. Prejudecăţi, desigur, prejudecăţi dar cu rădăcină, ca şi creştinismul.

— Poate ar fi mai bine să nu ne mai vedem o vreme, Costine, să ne dăm un răgaz pentru limpezirea gândurilor, sentimentelor, dacă există. Uite, ne urcăm în autobuz. Peste câteva staţii eu am să cobor, tu ai să mergi înainte. Dacă o să mai doreşti, dacă o să mai simţi nevoia de a mă mai vedea, ai să mă cauţi şi poate ai să mă găseşti. Da? Consideră că tot ce s-a întâmplat până acum, tot ce ne-am spus, a fost doar un vis, un vis frumos de pe o insulă care nu există!

— Nu, te rog, nu! - încercă să protesteze Costin

— Ba da! Mai ai de luptat cu tine, cu strămoşii, eu cu mine… Amândoi cu toţi şi cu toate. Nu prea e loc pentru dragoste. Au mâncat-o vârcolacii, ca pe lună! O vezi? Au ros-o într-o parte! Şi cât de plină şi de frumoasă era acum câteva seri! Pur şi simplu m-a scos pe fereastră afară şi m-a pus să alunec pe o rază, ca pe o balustradă. Când am ajuns la capăt, m-am trezit sub zidul cetăţii. Cineva mă privi în ochi şi improvizase ceva despre un luceafăr, tot un fel de lună dar mult mai îndepărtată… Apoi am închis ochii şi i-am deschis abia acum… ! Cât de slabi suntem la tentaţiile lunii, cât de slabi!

Să o contrazică? Să-i spună că oricum îl doare şi dacă rămâne cu el şi dacă dispare! Evadase dintr-un univers sufocant, dintr-o bolniţă dezolantă, alergase apoi pe o alee însorită, nepăzită de nimeni, se crezuse scăpat, vindecat, vindecat de droguri, cu droguri vii! Descoperise o lume mirifică, fără preocupări înalte, umanitare, o lume a furnicilor, a grijilor personale, a satisfacţiilor intime, unde nimeni nu te întreabă dacă te sacrifici pentru altul, o lume a vieţii pentru sine, pentru sufletul tău, un anonimat călduţ de manutanţă, unde să poţi sta liniştit la umbra unor sâni de femeie, Victoria îi avea deosebit de atrăgători, şi ce ţi-ar mai trebui altceva? La capătul aleei rozelor însă, exact în momentul când uitase din ce ţară fugise, o săgeată otrăvită îi străpunse coşul pieptului. Zâna cea bună, în timp ce-l săruta ocrotitor, îi trânti un pumn în stomac. Nevasta lui Tărcan! Să fi fost a altuia, parcă mai mergea. Nu-l cunoştea, nu-l văzuse niciodată, dar aşa, la o ipotetică întâlnirea cu Tărcan, ce ar fi putut să-i spună? Că a greşit, că nu eşti om dacă îţi abandonezi atât de laş tovarăşa de viaţă? Ai cules-o pe Victoria? - s-ar mira el. Se vede

treaba că vrei să zbori din partid sau eşti deja pe linia moartă? Tot din cauza ei? Fii atent, tinere lipsit de experienţă! Lumea prin care călătorim nu mai seamănă cu cea visată de noi prin dulapurile T. P. -ului de pe Lăpuşneanu! Acolo ştiam exact unde se află duşmanul. Acum nu se mai ştie nimic precis. E haos! Inamicul se poate ascunde în fiecare dintre noi! Dă-l la dracu! Nu e vorba numai de Tărcan! Un egoist ordinar! Nu înseamnă că eşti comunist dacă ţii să rămâi în partid oricum, şi pe o grămadă de cadavre, numai ca să te afli deasupra. Trebuie să mai fii şi om! Şi el nu a fost. Nu-i sunt dator cu nici o explicaţie! Altceva mă doare mai mult. Şi dacă aş şti măcar ce! Îmi vine să dau cu mine de pământ!

— Probabil arăt rău, nu-i aşa Victoria? Arăt rău?

— Pe întuneric nu te pot vedea, dar te simt. Ai nevoie de îngrijire medicală.

— Ca viitoare asistentă, ai putea încerca ceva…

— Nu, nu, îţi trebuie un doctor mai sigur, cu experienţă, doctorul Timp! Vindecă tot… Uite şi autobuzul! Sus!

În vehicul urcă lume multă, se produse îngrămădeală. Presiunea celor de pe scară îi siliră să stea lipiţi unul de altul. O ţinea de mijloc, gusta în tăcere din moliciunea pieptului, abia simţită prin vata groasă a sutienului, îi căuta ochii. Despărţirea părea simplă, posibilă. Încă nu intuia ce ar fi putut urma. Golul acela imens şi dureros îl simţi abia când ajunse acasă. Acum o avea încă lângă dânsul, caldă, darnică, cu coapsele strivite sub apăsarea lui, motivată de forţa majoră, acceptată probabil decent, public, sub acelaşi imperiu al necesităţii. Atingerea îi inhibă orice activitate cerebrală. Mecanismul neobosit al gândurilor stopă ca un ceas neîntors. Platforma autobuzului ce străbătea o stradă pietruită primitiv îi arunca în sus, îi strângea şi mai mult sau îi despărţea o clipă pentru a-i uni din nou şi mai plăcut.

În piaţa Sfatului, călătorii invadară uşile înguste, revărsându-se în stradă. Victoria îl privi o dată scurt, îl sărută fulgerător pe colţul gurii, se desprinse cu un ultim efort de voinţă şi în vreme ce urma şirul oamenilor ce curgea spre coborâre, îi strigă fără a mai putea întoarce capul: „Rămâi sus, te rog!"

O căută prin ferestrele incomode ale ZIL-lului, aşezate mult sub înălţimea capetelor, silindu-l să se aplece; Piaţa Sfatului era plină de lume ca niciodată, o lume agitată, după îmbrăcăminte şi fizionomie,

în cea mai mare parte, unguri, îşi spuneau ceva important, gesticulau dezordonat, şoferul acceleră zgomotos, încercând să-şi facă loc printre grupurile compacte, claxona nervos dar cei din stradă păreau a nu-l băga în seamă. I se păru o clipă că a zărit-o pe Victoria strecurându-se cu greu printre nişte oameni întărâtaţi de ceva, de cineva anume, nu-şi putea da seama ce se întâmplă, autobuzul scăpă însfârşit pe strada Republicii, la vale, şi Costin se trezi singur.

În camera sa pătrundea de dincolo, de la balerină, „Vocea Europei Libere". Până atunci nu îndrăznise să pună radioul atât de tare! Ce se întâmplase? Cine îi dăduse curajul? Răsuci şi el butonul „Pionerului“ său. Se transmitea tocmai radio-jurnalul de noapte. Crainicul de la Bucureşti, cu o voce gravă, spune ceva despre acţiunea fermă a trupelor sovietice pe străzile Budapestei, hotărâte să sprijine clasa muncitoare maghiară împotriva contrarevoluţiei, sprijinită de cercurile imperialiste revanşarde.

CAPITOLUL XIII

Soarta întâlnise două nevoi, două dureri, o navă eşuată pe un banc de corali însângeraţi şi o vedetă rapidă scufundată de artileria crucişătorului din spate, care o proteja. Coincidenţa ar fi stârnit într-un suflet mic, călcat în lung şi în lat de opincile soartei, o boare de satisfacţie diabolică. Bun cu bun şi rău cu rău se adună! Era exact ce-mi lipsea onorată adunare generală, care mi-ai ridicat dreptul la viaţă, că ce îi trebuie unui sac spart decât un petec din altă ruptură!

Sufletul visătorului purta într-adevăr urmele noroiului de pe drumurile cele mai bâjbâite, dar rămăsese pe dinăuntru curat, răbdător, înţelegător. El intuia că partidul nu poate proclama, ca Mântuitorul, iubirea între oameni, dacă ei se urăsc, dacă nu îşi pot încă împărţi frăţeşte osul de ros, ciolanul vital, un ciolan aproape fosilizat, pe care nu mai rămăsese nici măcar urmele zgârciurilor. El înţelegea reţinerea circumspectă faţă de nişte mlădiţe ce făcuseră ochi într-un scaiete, că doar se ştie, în general, ce naşte din pisică, şoareci prinde, sau că surcica nu sare departe de lemnar, deşi unii mai sar! Oho, genialul Marx, desigur, a fost fiu de fabricant, s-a putut cultiva, marele Lenin se trăgea dintr-o familie de intelectuali, generalisimul Stalin făcuse seminarul, dar ei se dovediseră de un

milion de ori mai devotați cauzei clasei muncitoare, decât un amărât de proletar social-democrat, sărac lipit pământului, gata oricând să spargă o grevă, numai pentru a-şi potoli viermele din pântecele lipit de coloana vertebrală, îndoită sub povara exploatării. El însă, ce era? Un prozelit sentimental dezavuat. Da, sentimental! La moartea tătucului plânsese ca un copil. Comada companiei i se încredințase lui, locțiitorului politic. Ostaşii aşteptau ordinul şi lui i se pusese un nod în gât. Ochii plini de lacrimi nu mai zăreau careul batalionului. Simțea cum lumea se prăbuşeşte sub greutatea loviturii, a pierderii inestimabile suferite de lagărul socialismului. Un munte se rostogolise în neant, trăgând după el în cădere milioane de inimi. Cuvintele îi sunară caraghios, ca un țipăt de gâscan lovit în greabăn de vreo piatră: „În memoria generalisimului Stalin, cel mai mare conducător al clasei muncitoare, companiee foooc!!"

Omului acestuia îi datora acum nenorocirea ce se abătuse peste dânsul, omului acesta sfârtecat în bucăți de urmaşi, blamat şi dat jos de pe piedestalele de marmură, unde urcase în timpul vieții, acuzat de încurajarea cultului personalității. Dar ideile lui mai furnicau încă prin mintea oamenilor de la conducerea țării, fermentau acolo şi făceau pui, aşa cum inscripția uriaşă de pe frontispiciul Tâmpei, crescută din copaci săditi anume să ducă înainte, sute de ani, numele de STALIN, nu mai putea fi ras de acolo, pentru că o culme goală, lipsită de vegetație, e mai dăunătoare decât una acoperită, fie şi cu o pădure de import. Principalul era ca pomii să facă umbră şi eventual să vorbească despre trecut. Creştinii au înălțat catedrale uriaşe. Ele nu convin ateilor dar nimeni nu le mai dărâmă. Rămân mărturii ale obscurantismului, monumente istorice.

Costin îl iubise sincer pe Stalin, îi învățase operele pe derost, chiar şi studiile lui filologice de avangardă, privitoare la limba viitoare a omenirii, probabil limba rusă. Toate acestea erau învățătura lui de bază, religia lui intimă, pentru că nici un copil nu neagă abecedarul pe care a deprins literele alfabetului. Le foloseşte până la sfârşitul vieții. Sigur, acum veniseră mulți viteji şi îl acuzau de omucidere în masă pe tătucu, care liniştise un balaur uriaş prin retezare de capete. Şi el, Costin, era un mort din porunca ideologică a generalisimului, care cuprinsese jumătate de Europă, dar era un mort convins de justețea sentinței ce i se citise înainte de a i se lega ştergarul negru la ochi. Aşa trebuia să fie! Cine să ia sema la

îmbrăcămintea imaculată a unui pion din marea armată roşie, cioplit din nefericire dintr-un os de mistreţ rapace? El, pionul, nu era un mare dascăl, nu astupase cu trupul său un crenel de cazemată pentru a înlesni cu sacrificiul suprem înaintarea companiei. Atunci cum să-l creadă tovarăşii? Cum să-i încerce sinceritatea, la ce probă de foc să-l supună? Cu ce fel de aparat să-i citească inima sa simţitoare la durerile omeneşti? Înţelegea linia partidului, justeţea ei în acea perioadă de tranziţie, accepta senin propria sa sacrificare, dacă interesele partidului o cereau, dar nu era de acord în ruptul capului cu categorisirea lui Gheorghe Petrilă. Bătrânul oscila ca toţi ţăranii cu câteva hectare de pământ, fără să înţeleagă rostul colectivizării, necesitatea cedării proprietăţii concrete, individuale, pentru care asudase o viaţă, în schimbul unei proprietăţi comune, abstracte, în schimbul unei condiţii de salariat. Dar de la o credinţă intimă, nemanifestată public şi până la actul duşmănos, era o cale nestrăbătută, nedorită şi fără nici o bază materială. Lucrul acesta îl combătea Costin, lipsa unei averi care să facă din Gheorghe Petrilă un chiabur. În memoriile sale către comitetul central nega tocmai lipsa de discernământ a organului local în aplicarea liniei, eroarea comisă de un om rău intenţionat şi iresponsabil. Aşteptase îndreptarea ei, adevărul era prea evident, ca să nu fie văzut şi totuşi timpul trecea, lăsându-l să fiarbă în zeamă de cucută. Zidul acesta al tăcerii, al înjosirii sentimentelor lui cele mai curate, trebuia spart. Frământându-şi mintea cu discursuri interioare, auzite numai de dânsul, simţi deodată cum pătrunde în el o lamă de cuţit aruncată din spatele unui pom. O voce îi ţipa batjocoritor în creier: „Eşti un Tărcan egoist, eşti un dezertor infam! El şi-a părăsit nevasta, tu ţi-ai abandonat părinţii de unsprezece ani de zile, ca să poţi scrie în autobiografie că nu întreţii relaţii cu ei! Mlădiţa s-a rupt de trunchi pentru a urca mai sus dar s-a prăbuşit mai jos decât el! Ha, ha, ha! Du-te la ei şi-ţi cere iertare! Fugi, nu mai întârzia o clipă! Repară ce ai stricat, adună dovezi şi trimite-le sus! Poate e momentul, băiete. Ruşii vorbesc tot mai des despre un „dezgheţ", despre un vânt proaspăt de primăvară. Adierea lui se va abate poate şi peste ţara noastră. Binele şi adevărul au venit întotdeauna mai târziu la masa calicului, dar au venit până la urmă. S-au scurs zeci de ani, secole, dar au apărut la orizont. S-a întâmplat ca tocmai atunci să priveşti şi tu, Costine, spre răsărit şi nu ţi-ai mai putut desprinde ochii de pe

soarele dreptății. În marea bătălie ai fost confundat cu inamicul, din păcate! Ți-au luat stelele de pe umăr dar ți-au rămas cele din suflet. Stelele, stelele… Ochii ca stelele arzând în noaptea de pojar. Mă sfredelesc încă, Victoria, şi mă doare numele tău, mă doare amintirea ta înfiltrată în toate fibrele trupului meu bolnav şi pustiu de tine. Ce să fac, ce să mă fac? Aş fugi să te caut, să-ți îmbrățişez picioarele, să te sorb ca pe o licoare fermecată, plămădită cu nectar cules dimineața din florile răsăritului, să te prind de mână şi să nu ți-o mai las niciodată. Dar ce să mă fac, iubito, cu dosarul tău de cadre? Ce să scriu în dosarul meu despre tine, eu care încă mă hrănesc cu iluzii? Cine va îngădui la masa noastră de nuntă o mireasă pătată pe pielea ei albă cu păcatul de neşters al originii sociale?

Dincolo de şifonerul hotar, doamna Noghy forfeca liniştea casei pe frecvențe înalte, exprimându-şi zgomotos dezaprobarea pentru pasiunile efemere ale fiicei sale. „Ce vrei, mamă, de ce mă cicăleşti atât? Nu mai sunt un copil! Am treizeci de ani! - îi reproşa actrița.

Treizeci de ani! Cum trece timpul! Împlinise şi el douăzeci şi şapte! Şi ce realizase în tot acest timp? Ce lăsase în urmă? Numai durere, lui şi altora. Viețuia acum într-un fel de paralizie generală cu febră mocnită. Era un fel de mort printre vii, un izolat lepros, un singuratic agățat de o speranță, un dezrădăcinat complexat de o existență confuză în care se zbătea ca o muscă încurcată printre coardele înşelătoare ale pânzei de păianjen.

Gheorghe Petrilă, coana Tinca… Abia îşi mai amintea cum arătau odată. Cândva întâlnise pe stradă pe colonelul Darie, de data aceasta civil. „Ei, don' Costin, ai înălbit pe la tâmple, don' Costin… Trec anii, îmbătrânim! Singur, singur?“ Singur, don' colonel… Singur cu necazurile mele… ! „Am auzit că te-au scos din armată şi pe tine!“ M-au scos, don' colonel! „Apoi, de acum poți să treci şi pe la Cristeşti. Nu au ce să-ți mai facă! Mă duc câte o dată pe la moş Gheorghe, mai beau câte un pahar de vin noham. Ee, îi supărat tare… Iaca, zic ei, am avut şi noi un băiet, dar nu vrea să mai ştie de părinții lui! Atâta zic şi tac amândoi cu ochii pierduți spre poartă… Nu-i bine, don' Costin, nu-i bine să le faci aşa o supărare!"

De ce se înstrăinase oare atât de mult de ai săi? Visase o societate din lapte şi miere, o fericire generală dar îşi cumpărase palton pe puncte, mai mânca pâinea aceea de toate zilele pe bază de cartelă şi toate acestea după doisprezece ani de la sfârşitul războiului, în

grânarul Europei, care îndestula cândva şi pe greci şi pe turci. Unde era fericirea generală? Dar a lui, personală? A lui, cel căzut sub ploaia de pietre lângă Corso, unde Bejan, medicinistul, striga de pe capota camionului: „Înainte, tovarăăşi! Înaintee!“ Şi iată-l acum pe marginea drumului, obosit, singur, nefericit. Coloana proletară îl lăsase acolo şi mărşăluise mai departe, spre fericire. El nu mai avea dreptul să aspire la nimic! Îl trecuseră în rezervă din rândul forţelor armate! Pentru cât timp? Îi schimbaseră şi specialitatea în livret. Nu mai era ofiţer politic. Era ofiţer de comandă… Dacă ţara ar fi mai avut vreodată nevoie de serviciile lui!

Un sacrificat era! Şi un sentimental ce pusese totul la inimă. Dacă i se interzisese apartenenţa la detaşamentul militanţilor, de ce nu se dădea la fund? De ce nu renunţa o vreme? Se putea trăi şi în afara partidului, ba încă foarte bine! Ar lua-o pe Victoria, o femeie de elită, acum în criză de ifose. Poate s-ar împăca cu condiţia lui minoră de simplu semititrat… Ei, aşi! Cum o să se împace? Fiica unui general de pe timpuri! O mezalianţă! Vezi-ţi lungul nasului! Ţie şi neamului tău li s-au predestinat numai durerea şi umilinţa. Pentru ceilalţi, boieri, fabricanţi, erai un coate-goale, cel mult un parvenit necioplit, fiul unui opincar! Pentru clasa muncitoare, dimpotrivă, eşti un element nesigur, gata să o trădezi în orice moment, oscilant, un putregai de origine reacţionară, ţărănească, îi adevărat, dar asemănătoare cu cea micii burghezii. Capul jos, în ţărâna din care abia te-ai desprins!

Nu, aşa nu mai putea trăi! Gândurile îl chinuiau zi şi noapte. Trebuia să întreprindă ceva, să destrame urzeala aceea ipocrită ce-i înlănţuise fiinţa şi îi barase toate potecile spre afirmare, spre realizarea ca om. Trebuia să o facă pentru el, pentru ai lui, care nu depăşiseră niciodată condiţia de ţărani, pentru Victoria… mai ales pentru ea. De ce să nu viseze? Trecuse o săptămână din seara când coborâse de pe „insula visurilor“ şi nu îndrăznise încă să o caute. Se temea de clipa destăinuirilor dure. Numai dragostea ar fi oprit-o lângă dânsul, dacă exista… Altfel Victoria rămânea un vis şi el nu se mai putea hrăni doar cu vise! Va pleca mai întâi la Cristeşti. Întâlnirea aceasta cu bătrânii putea constitui o dovadă împotriva lui, o piesă la dosarul unde el declara că nu întreţine relaţii cu Gheorghe Petrilă, dar acum nu mai împărtăşea punctul acesta de vedere. Greşise! Dacă s-ar fi dus mai des la Cristeşti, aşa cum au făcut alţii,

dacă ar fi discutat cu comuniştii din sat, cu părinţii lui, lucrurile nu ar fi ajuns până aici. Preşedintele Sfatului nu ar fi îndrăznit să dubleze averea lui Gheorghe Petrilă, pe hârtia aceea mincinoasă, întărită cu ştampila autorităţii locale şi trimisă fără scrupule la unitatea militară. Era un fals grosolan. Trebuia infirmat!

. . . . . .

Autobuzul îl lăsă în marginea Pungăşeştilor, lângă moara unde domnul Macovei mânca şi acum o bucată de pâine. Moara devenise proprietatea gospodăriei agricole de stat, după naţionalizare, şi el îşi schimbase imediat stăpânul. Nu o dusese rău sub ordinele lui conu Jak Marcopol. Nu o ducea nici acum. Moara este o comoară pentru morar. Nu va cumpăra niciodată un singur kilogram de făină. Costin îl zări în mijlocul curţii, meşterind ceva la o secerătoare Mc. Kormic, rămasă de la boier. Părul îi înălbise dar statura lui uriaşă, muşchii aceia homerici, ce-i răzbăteau de sub maieul murdar de ulei, rămăseseră la fel.

— Bună ziua, domnule Macovei!

— Oh, Costin! Tu eşti, nu?

— În carne şi oase! Ce-i cu ruinele acestea? Unde a dispărut clădirea administraţiei?

— Acolo, sub movila aceea de pământ, pe care acum creşte lanul de porumb…

Îl cuprinse subit o nostalgie. Îşi petrecuse în copilărie zile întregi în casa administraţiei, la mătuşa Maricica. Trăiseră acolo oameni, petrecuseră până în ultima clipă a veacului ce apusese odată cu bubuitul tunurilor ruseşti la Iaşi, în '44. Nimic nu mai rămăsese din viaţa de altădată, decât pământul, pământul negru prin care se mai zărea, ici şi colo, câte un ciob de cărămidă roşie.

— Doamna Macovei, ce mai face?

— Dumnezeu să o ierte, răspunse morarul, făcându-şi semnul crucii.

Din căsuţa unde locuia acum, apăru o fată zveltă, într-o rochie albă.

— Ai musafiri, tată?

— Ea e Alina, spuse Macovei, cu oarecare mândrie. Ţi-o mai aminteşti?

— Alina? Nu se poate! Am ţinut-o în braţe, era atâtica! Acum e o adevărată domnişoară!

— Este în anul doi la ISE…

— Doamne, ce faci cu anii noştri?

— Mergi la Cristeşti, te-ai gândit să-i mai vezi?

— M-am! Unchiul Andrieş, tanti Maricica, ce-au ajuns, unde au ajuns? Teribil se mai temeau de ruşi!

— Toți ne temem. De ce să ne ascundem?

— Eu nu m-am temut.

— Erai un copil, ce puteau să-ți facă?

— Într-adevăr, m-au aşteptat să cresc… Nu mi-ați spus nimic de unchiul Andrieş!

— Administrator a fost, administrator a rămas. A schimbat doar ferma şi stăpânul. Trăiesc amândoi într-un fost conac boieresc la Țibăneşti.

— Şi în Cristeşti… ce-i în Cristeşti?

— Mergi şi vezi singur!

— Este cel mai bun sfat, don' Macovei. Să ne mai vedem cu bine!

Moraru îi întinse mâna, mare cât o strachină dar nu-l strânse prea tare, cum îi era obiceiul. Nu avea de ce să se mai fălească cu puterea lui fizică. Azi era nevoie de altfel de putere. Apoi, de când îi murise nevasta, devenise taciturn. Costin îl lăsă şi se duse spre fată. Ea îl aştepta curioasă. Nu semăna cu maică-sa. Avea trăsături frumoase, o talie fragedă şi o curățenie de fecioară în lumina ochilor întrebători.

— Cine eşti?

— O veche, o foarte veche cunoştință, Alina. Când erai mică, mică, te purtam în brațe prin curtea aceea de peste drum, devenită acum o pădure de porumb. Te speriai de gâşte, de gâscanii ce sâsâiau spre tine şi plângeai. Atunci te salvam eu, ridicându-te sus, sus şi tu râdeai cu ochii spre soare ca într-o poveste de Creangă.

— Ce romantic! Am fost aşa de mică?

— Şi mai mică, aproape deloc, cândva nicicum… Câți ani ai?

— Nouăsprezece.

— Rămâi aici, Alina! Sunt atât de frumoşi!

— Nu se poate! Vreau să termin facultatea, am un prieten, ne-am făcut planuri de viitor…

— Atunci, succes! Să bucuri pe domnul Macovei! A muncit toată viața. Tu eşti averea lui… Rămâi cu bine! Poate ne mai întâlnim.

Alina îi dădu mâna ei mică, albă şi moale, dintr-o pornire sinceră

şi recunoscătoare, ca o prietenă adevărată, de mult, cu toate că nu şi-l amintea. O lăsă într-a lui şi-l conduse în tăcere până la gardul de sârmă ghimpată ce încercuia curtea morii şi remiza de maşini.

— Când te vei întoarce la cursă, poate mai poposeşti pe la noi… Mă simt aşa de singură aici! Cu el mă văd abia peste două luni!

— Am să încerc,Alina, am să încerc. La revedere!

Drumul spre Cristeşti, alb de praf, trecea peste un pod aruncat peste râul Racova, apoi urca în pantă pe lângă un lan uriaş de soia. Nemții aduseseră în țară fasolea aceasta uleioasă, o cereau în cantități mari, industriale şi acum prinsese rădăcini, o cultivau şi fermierii statului. Soarele bătea dogoritor şi el urca, urca. . Ajunsese la locul numit „La stejari", acolo unde mulți scăpaseră de colții haitelor de lupi, cățărându-se în arborii seculari, dar cineva îi tăiase, nemairămânând acolo decât trei cioate infestate de bureți mici şi uscați. Pe dealuri, până sus, în zarea cealaltă a Cristeştiului, nu se zărea nici un om. Roiuri de muşte mici îi zburau deasupra capului, ținându-se de dânsul, ca un la major scos dintr-un diapazon nevăzut. Anii copilăriei i se derulau ca un film prin mintea asaltată de amintiri. Serbările lor de vară cu vădit caracter democratic, întâlnirile cu Rica pe hudița aceea ferită, sărutările lor nevinovate, apoi politica, politica care le îngheață sentimentele şi îi desparte pentru totdeauna. Copilăria, sfânta copilărie! Parcă nici nu a fost! La el, cel puțin, a fost foarte scurtă. La şaisprezece ani era deja membru al partidului, cu griji, cu probleme, cu sarcini… Politica îi mâncase copilăria şi tot ea îi mâncase acum tinerețea… Cui îşi dăruise viața? Şi de ce? Cum va fi revederea cu părinții? Cum îl vor primi? Ca pe fiul rătăcitor? Nu, el nu era un rătăcit, ci un explorator, un căutător fără noroc. Se întorcea să-şi verse în curtea părintească cutia Pandorei primită în dar de la Zeus, fără relele răspândite în lume, încă de la crearea primei femei şi primilor stăpâni? El aduce o cutie în care mai rămăsese doar Speranța.

Ajunsese sus, în vârful dealului. De acolo, Cristeştii îi apăreau în față aşa cum îi păstrase în memorie în toți aceşti ani de bejenie pe drumurile revoluției. Tabla ruginită de pe casa bătrânească se spăla pe față cu crengile nucilor sădiți cândva de dânsul şi ajunşi acum nişte uriaşi, dincolo, pe dealul Mătei, casa domnului Cohan rămăsese neterminată, cu tocurile ferestrelor pline de ochii negri ai golului dinăuntru, ceva mai jos ardea țigla roşie a copilărie cu Paul, lunca

verde a jurămintelor față de cauza comunismului, făcute la vremea când se leagă prietenii de cruce; spre nord, sub povârnişul lutului galben, casele acoperite de vegetația densă, a primului lor învățător iar peste drum de ele, şindrila cenuşie şi ciuperca de paie a şurii prăvălite într-o rână, unde copilărise Ghiță Lucache.

La vale, spre casa părintească, încetini paşii, îşi dorea un drum mai lung dar acesta se scurtase inevitabil până ce mâna lui atinse clanța porții. Aleea de lilieci era la locul ei, numai gardurile se prăvăliseră pe ici, pe colo, a paragine şi a bătrânețe. Sub mărul cel mălăieț din colțul casei, un câine florean începu să bată la om. Din antret apăru coana Tinca. Părul îi era sur, fața mirată, sub ochi îi apăruseră pungile timpului scurs, pentru că el nu trece, ci ni se adună în obraji. Din spatele casei apăru şi statura înaltă a lui Gheorghe Petrilă, cu o sapă în mână, purtând un pantalon dintr-o stofă groasă, cu nuanțe nedefinite de cenuşiu, peticiți pe la genunchi, zdrențuiți pe la manşete. Se aştepta să fie vreun client la un pahar de vin, când colo… Tăceau amândoi, nevenindu-le a crede ochilor.

— Sărut mâna, mamă! Bine te-am găsit, tată!

— Bine ai venit, băiete! - îi răspunse Gheorghe Petrilă, cu un glas spart. O dat Dumnezeu sî mai vii şî pi acasî?

— O dat, de nu vi-i cu supărare!

— Iaca vorbă, urcă sus în cerdac! - după care coana Tinca se repezi spre soba cu plită de bucătărie, cocoțată pe patru picioare de lemn în fața chilerului, suflă în tăciunii stinşi, aruncă peste ei un gât de gaz, dintr-un şâp cu buza plesnită, scăpără un chibrit şi îl aruncă înăuntru. Flacăra produsă bubui în afară un nor de şperlă. Ea îşi feri ochii într-o parte şi şi-i şterse cu un colț al pestelcii. Visul ei de astănoapte… Coana Tinca credea în vise pentru că întotdeauna i se adeverise㠂. Când ruşii sparseră frontul la Iaşi, ea văzuse în somn o pată mare, luminoasă, pe cerul răsăritului, cu o inscripție roşie pe ea, şi pe care nu o putuse descifra, deoarece nu era scrisă cu litere latine. Apoi, înainte de a muri Stalin, văzuse clar un soare mare, portocaliu, înălțat cam la o postată de dealul Sghera şi apoi căzând brusc, cu mare zgomot, înapoi, după orizont, ceea ce nu se mai auzise şi văzuse niciodată. În noaptea trecută, se făcea că era la fântână şi scotea apă să ude chiperii, când din oglinda cerului ascunsă pe fundul fântânii, apăru chipul băietului… Cică să nu crezi în vise!

— Îndată fac mămăliguța, ți-o fi foame de pe drum! Apoi către

Gheorghe Petrilă: da du-te, bre, şi-ţi schimbă pantalonii iştea! Ce umbli ca Sutachili! (personaj reprezentând prostul satului).

Bătrânul intră în casă cu paşi mari dar înceţi, tăcut la observaţia femeii şi ieşi mai târziu schimbat. Purta o cămaşă albă, îşi dăduse cu pieptenul prin părul rar şi înălbit. Coana Tinca îl măsură din priviri mulţumită, în timp ce melestuia mămăliguţa galbenă şi aburindă.

— Ce stai şi te uiţi la mine? Du-te în beci!

Şi în timp ce Gheorghe Petrilă se executa cuminte, Costin coborî din cerdac şi se lipi de gardul grădiniţii din faţa casei. Simţi o căldură în piept cum îi apasă plămânii şi îi urcă în sus vibrând. Visul lui din copilărie era acolo. Zumzăia a hărnicie şi a belşug. Galbenul polenului adus cine ştie de unde, de pe ce câmp înflorit, strălucea pe picioruşele albinelor ce aterizau una după alta pe punţile din faţa ordinişelor. Numără lăzile: douăzeci şi patru. Le recunoscu şi pe cele construite în nut şi feder chiar de el, pe vremea când visa să ajungă un Constantin Hristea, autorul cărţii „Stupăritul". De ce nu a rămas aici să facă l00 de bucăţi, aşa cum visa împreună cu Gheorghe Petrilă, aici lângă gărduţ, pe vremuri, colo pe banca neschimbată de sub nucul ce cuprindea cu braţele lui aproape jumătate din stupină! De ce a plecat în lume? De ce s-a pierdut în valurile ei tulburi şi furtunoase, când aici era atâta linişte? A făcut-o mai bună, mai fericită? Ce a primit în schimb de la ea? Sau viaţa se confundă cu un vis, în timp ce fiecare dintre noi poartă cu el o durere? Se întoarse în cerdac. Coana Tinca întindea masa, Gheorghe Petrilă umplea paharele. Nohamul chilimbariu le aburea pereţii, mâţa mieuna după portiţă, neîndrăznind să se apropie, câinile luase o poziţie de popândău, trântindu-şi coada de pământ nerăbdător în aşteptarea porţiei de oase. În cerdac era umbră dar zăpuşeală, zăpuşeală şi un fel de aşteptare. Nu se văzuseră de doisprezece ani! Gheorghe Petrilă îşi frecă cu dosul palmei peria bărbii nerase de o săptămână, apoi apucă paharul şi închină, deşi nu-i stătea în obicei:

— Apăi, sî fim sănătoşi cu tăţii!

Duseră paharele la gură, sorbiră fără grabă, le lăsară la loc şi îşi băgară lingurile grele de alpaca în farfuriile cu borş de pui.

— Am auzit că v-aţi îmbogăţit, spuse Costin între două înghiţituri.

— Adicătili, cum? - se miră coana Tinca

— Cică aţi avea 10 hectare arabil, unul de vie, 100 de stupi, 50

de oi şi câte altele!

— Cine o mai scornit şi prăpastia asta? Noi nu suntem bucuroşi de cât avem! Aghe dovidim cu cotele! - se intrigă Gheorghe Petrilă

— Sfatul popular! Am văzut cu ochii mei hârtia venită la unitatea militară unde lucram.

— D-apăi, numai din minciuni şi din furat trăiesc unii, cât le-o merge! Îl ştii pe Hordilă. Cânta cu legionarii: „Ştefan Vodă al Moldovei!“ ş-acu' umblă cu bentiţa roşie în chept ş-o face pi comunistu'. S-o vârât în întovărăşire, l-au pus acolo şăf mare, au scăpat cu tăţii di cote şi îşi umplu podurile caselor cu bucate de o sî le-ajungă trii ani! Ci sî mai vorghim! Un hoţ, ci sî mai vorghim! O sâmţât din ci parti bati vântul şî din verdi s-o făcut roşu!

— Tu, tată, de ce nu te-ai făcut?

— Nu era nevoie. Eu am fost de la unificare cu voi, cu comuniştii. Aşa o hotărât domnu' Ştefan Voitec. Am votat pentru „soare"…

— Şi?

— Maică-ta s-o amestecat în tărâţă şî ne-o mâncat porcii…

— Doar nu era să las pe unul ca Pârlici să-şi bată joc de noi, sări coana Tinca.

— Ai şi mata dreptate, mamă, numai că…

— Îl ştii pe finu Chiricuţă, nu? Unul care tot tuşeşte de o viaţă, de crezi că acu' moare, când colo el îngroapă pe alţii! Să fi trecu de atunci vreun an. Îl aud că strigă la poartă: „Chihî, chihî! Bădi Ghiţă, dă-ti oleacî până la gard!“ Vin' în coace, Chiricuţă, câinile îi legat, zice taică-tău. „Ei nu mai intru, că mă duc la o şedinţă", zice el. Se apropie taică-tău de poartă şi îl întreabă ce vrea! D-apăi, chihî, chihî, bădi Ghiţă, am venit să-mi dai carnetul cela de partid… Aşa a hotărât tovarăşul instructor. Eu nu am nici o vină, doar îmi eşti nunaş, da dacă aşa mi-o zis! Dumitale ce-ţi mai trebuie? Dacă nu te trecea Pârlici la chiaburi era altceva… chihî, chihî!"

— Şi l-ai dat, tată? Aşa, fără nici o discuţie în adunarea generală? - se miră Costin.

— Ce era sî fac? Cine mai respectă acu' legea?

— Mare greşeală, mare greşeală! Mata, un gospodar de nădejde, trup şi suflet pentru sat! Ce să mai discutăm? Faptu-i consumat! Să vedem cum putem îndrepta ceva…

— Ce să mai îndrepţi? Te-au dat afară din armată, ai rămas şi

fără sărvici… !

— Cum fără serviciu?

— De, am mai auzât şî noi câti ceva dispri tine, di la alţii… Ca sî faci nişti şaibe, nu aveai nevoie di bacalaureat! Dacă a lui Răchită, măi, cu patru clase primare, şî tot au ajuns mai ghine ca tine! Frăsânica îi activistă pe la Vaslui, Neculai, frati-său, îi căpitan! A lui Vrăjitoru, cu şăpti clase, maistru pi la Roman! Nu mai vorghesc di colegii tăi! Rica, asistentă la universitate, băieţii lui Gemene, învăţători, a lui Dănăilă, contabili, Paul ofiţer în securitate, Valentina lui Picioroagă, profesoară, Ghiţă Lucachi, ofiţăr, Dorel a lui Chirică, judecător!

Vezi tu, măi băiete, ce a dat ţării satu ista, a nostru, şî încî nu i-am numărat pi tăţi! Iară tu, ci ai ajuns? Un pârlit di muncitor! Mai ghine te lăsam sî creşti ţăran! Socialism ai căutat, socialism ai găsit! Pentru asta te-am dat noi la şcoală ca sî înveţi carte?

Să-i spună lui Gheorghe Petrilă sau coanei Tinca, că chiar el a părăsit biroul unde lucra după trecerea în rezervă din armată, biroul cu oamenii lui limitaţi în gândire, falşi şi fricoşi, şi egoişti, şi adulterini, pentru a cunoaşte o altă viaţă, mai dură, mai incomodă dar mai curată, viaţa muncitorilor, viaţa clasei celei mai avansate, celei mai revoluţionare din societate, pentru a crea piese de tractor şi nu hârtii, ar fi nimerit să le spună? L-ar putea înţelege? Românul nu gândeşte ca neamţul sau ca englezul! Citise de curând un roman franţuzesc. Fiul unei familii de doctori prestigioşi, cercetători la o firmă de medicamente, cu merite recunoscute, urma o şcoală de bucătari, pentru că o asemenea meserie se caută în toată lumea şi se retribuie cu două mii de dolari pe lună. Şi nimeni nu-şi făcea complexe. Or la noi, la români, dacă nu ai agăţat călimara de brăcinari, dacă nu ai ajuns funcţionar, fie şi la registratură, eşti un om compromis, un ratat, un neîmplinit, un oarecare, fără nici o însemnătate, un ciocănar vulgar mânjit cu ulei! Nu, mai bine să îşi ţină pentru el ideile acestea prea avansate.

— Eu m-am făcut, ofiţer, tată, ofiţer politic de gradul unu. Îl ştiu pe Marx, pe Engels, pe Lenin, pe Stalin din scoarţă în scoarţă! Ce vină am eu că mama l-a afurisit pe Pârlici?

Gheorghe Petrilă nu mai zise nimic. El ştia că fusese băgat în categoria chiaburilor doar pentru cele cinci hectare ale lui şi Costin trebuia să ispăşească… Să renunţe la ogorul strămoşesc? Alianţa cu

clasa muncitoare fusese aşadar cinstită atâta vreme cât a urmări desfiinţarea marii proprietăţi. Când a început însă marea bătălie a colectivizării, pentru mulţi ţărani, chiar de bună credinţă, din alianţă nu a mai rămas decât o lozincă goală, greu de mistuit. Socialismul înseamnă proprietate socială, ca la începutul începuturilor, singura în măsură să rezolve o mie de contradicţii proprii proprietăţii private, dar pentru a o accepta se cere ţăranului să vadă dincolo de sine şi de simţămintele sale înrădăcinate de veacuri. Era el pregătit să jertfească pământul moştenit de la părinţi interesului general? Să înjunghie pe altarul colectivităţii juncanul cel gras şi să împartă bucăţile fripte în mod egal la toate gurile flămânde? Cum să-i explice lui Gheorghe Petrilă lucrul acesta? Aici era un sat de răzeşi. Nici un sătean nu se ridicase mai sus de condiţia lui de lucrător cu sapa, dar pământul, jurubiţa lui de pământ ce se întindea pe dealuri, însemna totul. Cu ce cuvinte îl putea îndupleca Costin pe Gheorghe Petrilă să-şi dăruiască pământul pe care era stăpân, pentru a deveni apoi un fel de slugă la colectivă?

— Bre! - interveni coana Tinca, de când te ştiu eu, tot pui ţara la cale şi cu ce te-ai ales din toată vorbăraia asta? Numai cu necazuri! Tu îţi închipui că te ia cineva în seamă? Tu numai trăieşti cu ideea că faci politică, dar asta o fac în realitate alţii, acolo, la Bucureşti, la Moscova, poate şi mai departe, dar nu în râpa asta uitată şi de Dumnezeu şi de dracu! Mai bine luaţi şi mâncaţi, beţi un păhărel şi să vorbim de-ale noastre, că de colhoz tot nu scăpăm cât or fi ruşii aici, la noi!

— Ei, mamă, şi mata! Da ce, colectivizarea o fac ruşii? O facem noi, românii, că altfel nu se mai poate trăi, nu se mai poate merge aşa înainte cu pământul hăcuit în feliuţe. El trebuie lucrat cu maşinile, trebuie silit să dea mai mult la hotar. Războiul s-a terminat, lumea se va înmulţi din nou… După mata, câte hectare de arabil are Cristeştiul?

— Ştiu şi eu, vreo cinci-şase sute.

— Şi câte familii?

— Cam vreo sută douăzeci!

— Deci, în medie, cât pământ revine de gospodărie? Câte patru hectare şi ceva, nu? Ei, câţi copii sunt în sat?

— Păi, dacă stau şi mă gândesc, vreo trei-patru sute.

— Toată generaţia aceasta, peste zece-cincisprezece ani, îşi va

cere partea ei, nu? Cât de mare va fi o parte? De un hectar, de două, şi chiar de trei, dacă se căsătoresc între ei. Ce vor scoate de pe aceste lotuşoare, abia o să le ajungă pentru liota lor de copii, dacă vom continua să recoltăm 500 kilograme de grâu la hectar. Şi restul populaţiei care lucrează în industrie, cu ce o să se hrănească? Vom importa pâine, noi ţară exportatoare de când ne ştim? Şi ce o să dăm în schimb?

De data aceasta răspunsul nu mai putea fi servit pe farfurie, ca un desert după felul doi. Coana Tinca tăcu, Gheorghe Petrilă îşi făcea de lucru cu un cap de pui, sugându-i creierul printr-o găurică făcută cu un dinte de furculiţă. Costin, prins de discuţie, abia atunci observă că i se dăduse rânza şi târtiţa cu o bumbărează galbenă şi mare cât o nucă, aşa cum i se dădea întotdeauna în anii copilăriei petrecute acasă.

— Daa, până acu', cum o trăit lumea, că doar pământul aista-i, nici n-a crescut, nici nu s-o mai închircit!

— A trăit şi ea cum o putut, mamă, că de aceea nu mai încăpeţi în sat unii de alţii. Cei care nu au avut după ce bea o cană de apă, visează acum să ia totul de la cei care au avut şi să-i lase în sapă de lemn.

— Apoi îi drept?

— Am spus că visează! Socialismul va da însă deopotrivă şi unuia şi altuia, după muncă. Aici e tot secretul. Se modifică sistemul de împărţire a bucatelor. Nu după cât pământ ai sau ai avut, ci după câte zile ai muncit în gospodărie. Mai drept nici că se poate!

Din nou, o vreme, nu se auziră decât sorbiturile celor trei şi mieunatul nu prea tare al pisicii, care-şi ştergea coada de picioarele fiecăruia, doar, doar se va îndura cineva şi de sufletul ei. Lângă cuşca lui umplută cu paie şi purici, Grivei scheuna în surdină, disciplinat, cerşind un os. Scheuna politicos, condiţie esenţială învăţată pe blana lui, orice exces de lătrat putându-i fi fatală, coana Tinca nesuportând zgomotele enervante. Şi într-adevăr, mai mult pentru a acoperi un gol în conversaţie şi în argumentaţie, stăpâna se întoarse şi aruncă câinelui două oase fragede, spre disperarea pisicii, care se milogea în van.

— Măi Costache, măi Costache! - cuvântă Gheorghe Petrilă, ca o concluzie, cum vrei tu să ne sărăceşti? Păi ţăranul fără pământ, ce mai poate fi decât un salariat pe moşia statului.

— Da de unde, tată! Doar el nu-şi pierde pământul, rămâne tot al lui, numai că îl pune la un loc cu a altora, ca să-l poată lucra mecanizat, ca să scoată mai mult din el, ca să aibă o putere economică mai mare. Oamenii devin astfel egali, nu vor avea de ce să se mai urască între ei.

— Pi dracu', egali! N-au sî fie niciodată, pentru cî uni-s mai proşti, alţii mai diştepţi, unii mai leneşi, alţii mai harnici. Doar n-o să-i scoată socialismul din măsa, pe acelaşi calapot!

— N-o să-i scoată, asta-i treaba moaşei, dar o să încerce să-i cultive pe toţi la fel, după ce ies… Şi să lăsăm viaţa să meargă înainte. Nu stă în puterea noastră să-i modificăm cursul, nici la stânga nici la dreapta. Suntem prea mici şi prea neînsemnaţi. Nu avem decât două căi: să susţinem linia partidului şi să fim primii care intrăm în colectivă…

— Dacă te primeşte! - filozofă Gheorghe Petrilă.

— Pentru asta mă lupt, aşa, cum spuneam, sau să te opui, să te proţopeşti în picioarele din faţă, ca un catâr încăpăţânat, să ţi se facă o mie de şicane, pentru că te pişi contra vântului, şi de fapt să nu realizezi nimic, pentru că unirea pământurilor tot se va face, mai devreme sau mai târziu.

— Să faci ca frate-meu, Costică, şi să păţeşti ca el…

Masa se desfăşura cu momente de aprige discuţii, alternate cu goluri de linişte, când nu se auzea decât clinchetul tacâmurilor şi limbajul flămând al vieţuitoarelor înconjurătoare, pauze în care trebuiau să se gândească profund la gustul bucatelor gătite, la mirosul lor apetisant, pentru că altfel, tradiţia orală o spunea, ele nu folosesc procesului acela interior numai de organism ştiute, dacă sunt înghiţite pe derost.

— Dar ce s-a întâmplat cu Costică, mamă?

— Vai de zilele lui, săracu! Două săptămâni a bolit în pat. L-au prins într-o seară pe Zghera şi l-au bătut măr…

— De ce, mamă?

— Nu voia să se treacă…

— Dar restul satului vroia?

— De, a cam vrut. La început s-au înscris cei din întovărăşire, vreo douăzeci şi cinci, care ţi-am spus, îşi umpluseră podurile cu de toate, pe urmă, la ceilalţi li s-au făcut fel de fel de promisiuni şi mai ales una cu copiii…

— Ce fel de promisiuni?

— Umblau din casă în casă, mângâiau copii pe creştet şi îi întrebau: Anicuţă, tu ce vrei să te faci? Doctoriţă, nene! Da, tu, Vasilică? Inginer, nene! Tu, Ştefănică? Eu, judecător! Omul cu femeia lui se uitau la dânşii cum stau numai în cămăşuţe de cânepă, cu durligele goale, cu degetele în nas şi parcă, parcă le venea să îndrăznească a visa. Mai ştii ce poate socialismul! Că ei au muncit o viaţă şi tot nu au de nici unele! Ei, bun, copii! - le spuneau ăia, tot ce vreţi, aceea o să vă faceţi. Statul vă asigură şcoală gratuită, internat, uniforme, numai dacă mămica şi tătucu semnează cererea asta de intrare în colectivă. Şi oamenii o semnau. Ce nu fac părinţii pentru viitorul copiilor!

— Şi acum mai sunt mulţi care au rămas pe dinafară?

— Doar noi, chipurile chiaburii, vreo cinci-şase gospodării, pentru că nu ne primeşte. Acu' măcar am scăpat de cote, de când cu revoluţia asta a ungurilor. Ei au murit, săracii, iar noi am câştigat! Ne-au desfiinţat sistemul de cote obligatorii. Dar am rămas cu impozite mari. Cei care au intrat în colectivă li s-o iertat orice datorie faţă de stat.

— Şi cu Costică, cum a fost?

— Cum să fie? După ce s-a ridicat din pat, a dărâmat tot! Şi casa bătrânească, şi grajdul, şi bucătăria, şi gardurile, o mai vândut din material, l-a mai dat în păstrare pe la alţii şi o plecat în lume. "Oi găsi eu o baltă în care să mă arunc cu capul înainte!“ Aşa o zis, dar în colectivă nu intru. Acu', cică lucrează pe un şantier de construcţii prin Bucureşti. S-a dus acolo, pe capul lui soră-mea! Doarme la dânsa, mănâncă! În urma lui a rămas pustiul, parcă nici nu a fost acolo viaţă, unde s-au jucat cinci copii, unde a murit tata, unde mama, Dumnezeu să o ierte, stătea pe o băncuţă sub un păr şi tot întreba: „ Auzi? Da hoţii ştea cât mai stau? N-au chicat încă? Ptiu, bătu-i-ar cel de sus! Da ci au di gând?“ Şi Costică de colo: „Taci, mamă, să nu te audă cineva!“ Acu', zace în dosul bisericii! N-o mai intersează nimica!…

— Ce aţi făcut cu via?

— Ne-o luat-o. Intra în perimetru colectivei. Au vrut să ne dea o bucată de pământ undeva, la o margine, dar am refuzat. Ce ne mai trebuie? Nu folosim nimic de pe urma pământului. Nu scoatem cât ni se cere să dăm! De-acu' îmbătrânim, tu n-ai nevoie de pământ, ce să

facem cu el? Ne mulțumim cu puțin. Da, de când au băgat plugurile în vie n-am mai fost pe acolo. Îmi face rău…

Clasa numită intenționat pătură, deşi ea se întindea pe 90% din suflarea României, ceda pas cu pas. Îndărătnicii îmbătrâneau, oboseau sub apăsarea cotelor şi impozitelor mari, renunțau la singura lor avere pământească şi sufletească, ucigându-şi pornirile native spre independență economică, făcând un fel de schimb, de negustorie inventată ad-hoc. Nu-şi dădeau pământul chiar gratuit. Încheiau nişte contracte nescrise, pe încredere, cu socialismul. Mă trec în colectiv la urma urmei câți ani mai am de trăit, dar tu îmi laşi copilul acolo, în serviciu, nu mi-l dai afară, îl avansezi, că are origine sănătoasă, îi asiguri o bucată de pâine mai bună decât a mea sau îl înveți o meserie, pe banii tăi, că eu, de unde!

Calea aleasă de partid pentru socializarea agriculturii era grea şi spinoasă. Activiştii lui, aruncați prin toate hârtoapele, ca nişte apostoli în mijlocul păgânilor, pentru a-i converti la creştinism, regretau amarnic că statul proletariatului român nu procedase ca vecinul nostru de la răsărit, care după victoria revoluției din octombrie, a naționalizat întregul pământ, dându-l apoi mujicului în folosință, fără probleme. Nu ar fi trebuit să se mai închine la nimeni. Încetul cu încetul se câştiga însă teren. Metodele folosite variau de la o inițiativă la alta, de la un activist la altul. Directivele cereau încheierea colectivizării pe baza liberului consimțământ dar dacă țăranul rămânea încăpățânat şi surd, pe de o parte, iar activistul trebuia să-şi îndeplinească sarcina de partid, pe de altă parte, şiretlicurile, ca în orişice bătălie, au apărut în mod necesar. Lozinca „ care pe care“ era la mare preț. Revoluția tăia în carne vie, extirpând intersele individuale, ca pe un apendic purulent, trăgând bucățica de pământ de sub picioarele nehotărâților, ca pe un preş, adăugând-o apoi, fărâmitură cu fărâmitură, marii proprietăți obşteşti. Din durere se năştea socialismul, pe durere stătuse până atunci capitalismul. În orice revoluție, cineva trebuia să rămână nedreptățit, numai că de data aceasta țelul, deşi îndepărtat, poate la distanță de o generație, două, era plin de umanism în concepția lui teoretică. Locul gol lăsat în sufletul țăranului, prin renunțarea la pământul său era umplut cu vorbe frumoase despre un viitor de aur. Numai să dea Dumnezeu ploaie la timp!

Costin îşi amintea ce-i spusese odată, prin 1946 unchiul său,

Costică: „ Ție îți convine să ne vorbeşti de colhoz, tu n-ai să lucrezi în el, tu ai învățat carte, dar noi, pălmaşii, noi cum o s-o ducem?“ Şi unchiul Costică nu a rezistat şocului, a dat bir cu fugiții, s-a travestit în muncitor betonist. A fugit dintr-o pătură tracasată într-o clasă conducătoare. Numai că firea lui revoltată în permanență, datorită, se vede, unei malformație de vorbire, care i-a închis toate porțile spre accepțiunea femeilor născătoare de echilibru, nu s-a împăcat cu viața de şantier şi după vreo doi ani s-a întors în bătătura lui pustie. Oamenii l-au primit, l-au băgat în drepturi. Era de-a lor!

La sfârşitul mesei, Gheorghe Petrilă clipi şiret, dând a înțelege că nu se lasă el cu una cu două. Comuniştii i-au luat o vie, dar el va planta alta, în grădina de lângă casă, pentru că omul sfințeşte locul.

— Vezi tu, măi Costache grădina aiasta din deal de ogradă? Pisti trii ani ai sî mânânci dintrânsa struguri americani! Cu triizăci di arii di nobilî, o scoatim noi la capât! Nu ni mai trebuieşti nici un fel di pământ! Am vorbit cu popa Cehan şî în primăvarî îmi dă butaşii. Aşa am socotit noi câ-i ghini. Am donat trii hectare statului, cu celi douâ ci ne-o mai rămas, dacâ-o fi, când o fi, 'om intra şî noi în colectivă, daa, pânî atunci…

Inițiativa privată nu dormea şi nu avea să doarmă nici mai târziu, când din marile şi micile proprietăți nu mai rămăsese nici măcar amintirile. A doua zi, Costin începu să-şi pună în aplicare planul pentru care venise la Cristeşti. Făcu mai întâi o vizită vecinului şi prietenului său Victor Burcă, un om blând, cumpătat, înțelegător şi gospodar, atribute ce-l pusese în fruntea organizației de partid locale. Întâlnirea se consumă în prima parte cu răscolirea amintirilor. Când fusese mic, Costin era purtat în brațe de Victor, de sora lui, Lina, pe care copilul o îndrăgea, mai ales pentru sânii ei mari şi darnici, ce nu-şi găseau astâmpăr sub satinul negru al rochiei. Apoi patima pentru vânat! He, he, câte câmpuri albe bătuseră ei împreună? Câți iepuri doborâseră! Apoi mai încoace, după '44, Costin le vorbea despre socialism. Victor auzise despre ascensiunea lui politică şi se bucurase, tot aşa cum se mirase sincer, auzind de trecerea lui în rezervă, dar nu putuse mişca un pai. Pe atunci nu era el secretar şi chiar dacă ar fi fost, falsul din hârtia aceea trimisă la unitatea militară îl cunoştea doar preşedintele. Apoi se crease aşa o atmosferă de suspiciune, încât orice cuvânt ți se putea întoarce împotrivă-ți. Cine lua apărarea unui propus pentru desființare, împărtăşea adesea soarta

condamnatului. Victor ascultase cu răbdare rugămintea lui Costin. Nu-i cerea decât respectarea unui adevăr controlabil şi punerea lui pe hârtie. Da, tovarăşi, Gheorghe Petrilă nu are decât cinci hectare de pământ, nu s-a manifestat duşmănos regimului, colectivizării. Fiul său a făcut propagandă comunistă de mic copil…

Solidaritatea de baştină îi sporea încrederea în viaţă, în destinul său atât de controversat. Satul devenise acum arena principală a luptei de clasă, ea coborâse din palate şi conacuri pe ulițele prăpădite ale cătunelor, răscolte de vântul prefacerilor. Proletariatul îşi silea aliatul să iasă din bârlogul de veacuri al micului proprietar, instalându-l aproape cu forța pe tarlaua mare, întinsă şi aurie. Cuvântul pornit de la sfatul popular spre serviciile de cadre avea o greutate mai mare decât o diplomă universitară. Ca să obții bastonul de mareşal, era de-ajuns ca cineva să te propună şi cineva să te susțină. Era vremea când noua orânduire îşi aduna ostaşii de nădejde pe criteriul luptei de clasă, într-o vreme când şi limba avea caracter de clasă, şi muzica, şi culorile, şi ştiința, şi mama care te-a zămislit!

La sfat era acum preşedinte, un muncitor adus de undeva. Aliatul Pârlici se dovedise incompatibil cu linia. Selecționat după principiul „cel mai sărac este şi cel mai sigur", atunci când originea de om nevoiaş juca un rol de piatră fundamentală în alegerea cadrelor, el se dovedise complet nepregătit pentru funcția de arhitect al lumii noi, pe care o compromisese într-aşa un hal, încât prostia sa avea să intre în istorie. Partidul îşi schimba orientarea de la an la an, învățând din greşeli. Acum, în fruntea obştii, nu mai corespundea un om sărac. Într-o vreme când lumea începea de la capăt, diriguitorii aveau nevoie de prestigiu şi competență, de cinste şi dăruire de sine, mai mult pentru cauza altora decât pentru a lor. Trecu pe la miliție, îşi puse viza de flotant pe buletin, privi şi la funcționarii sfatului, arătau plini de importanță, inabordabili, plini de putere locală, nu-i cunoştea, nu le ceru nimic, nici un fel de desmințire. Poate chiar unul dintre ei completase hârtia aceea mincinoasă! Avea acum în buzunar referințele unor comunişti, dacă lumea şi adevărul se bazează numai pe adeverințe. Când va ajunge la Braşov, le va depune la Comitetul regional. Parcă începeau să se mai limpezească apele tulburi. Ana Pauker ceruse cât mai multe lagăre pentru țărani, regretând că România nu are o Siberie. Gheorghiu Dej, care ştia ce înseamnă un lagăr nu acceptase să-şi umilească neamul şi țara. Partidul se scutura

încetul cu încetul de praful radicalist al tovarăşilor avangardişti. Nu se putea merge înainte doar cu un sfert de ţară, care să păzească cu arma pe celelalte trei sferturi!

Costin visase o lume ca lumea, dar ea se plămădea acum numai cu sacrificii! Întors acasă cu speranţele în buzunar, o zări pe coana Tinca învârtindu-se pe lângă plita încinsă, presurând, amestecând, degustând. De când o ştia stătuse lângă oale îndeplinind un ritual numai de ea ştiut, ca şi cum ar fi oficiat o slujbă pe altarul fundamental al existenţei noastre precare, printre aburi fierbinţi şi mirosuri instigatoare la dor de viaţă. Cu mâinile ei magice împărţea apoi bucăţile mai bune celorlalţi, oprindu-şi sie rămăşiţele, slăbăturile, oasele, firmiturile, răsturnând printr-o tăcere cuminte zicala „cine împarte, parte-şi face!", hrănindu-se doar cu plăcerea că serviciile ei au fost neîntrecute, pentru că în farfuriile noastre ni se turna dragoste şi clipe ce aveau să rămână neuitate.

Venise ziua plecării, ziua întoarcerii la Braşov. Gheorghe Petrilă măsura cerdacul la deal şi la vale, aplecat puţin înainte, cu mâinile la spate. Coana Tinca alerga de la masa din lemn, cu cuie de lemn, până la soba dogoritoare, aducând castroanele clocotinde. Peste două ore din Pungăşeşti, pleca cursa… Ultimele clipe se consumau în tăcere, îşi spuseseră tot ce aveau să-şi spună în cele câteva zile petrecute împreună. El urma să continuie lupta pentru recunoaşterea condiţiei lor de ţărani mijlocaşi, ei rămâneau aici să aştepte ziua de mâine, aşa cum făceau de o viaţă, să aştepte toamna, să facă gropile în care va musti la iarnă zăpada, să aştepte primăvara pentru a implanta în carnea pământului, cu faţa la soare, alte mlădiţe de speranţă, ce vor strânge în oglinda boabelor de aur ce vor zămisli, toată lumina universului şi sensurile trecerii pe aici.

Cândva, cu ani în urmă, îşi dorise satul victorios şi fericit. După atâţia ani de absenţă îl regăsise parcă, nu ştiu cum, învins, cu capul plecat, obosit după o luptă grea şi istovitoare. Gheorghe Petrilă, coana Tinca nu disperau însă, aşa prigoniţi pe nedrept cum erau. Ajunşi în toamna vieţii, ei o luau de la capăt cu aceeaşi însufleţire, ca şi cum s-ar fi dus să scoată din fundul fântânii o căldare de apă neîncepută, plină de albastrul cerului. Poate şi ceilalţi visau la fel să o ia de la capăt dar în altfel. Ori cum, de aici înainte va veni mai des ca să-i vadă. O meritau cu prisosinţă. Erau nişte oameni curajoşi, ca dintotdeauna.

CAPITOLUL XIV

Din nou în faţa maşinii de rectificat, doar cu prezenţa fizică. Câteodată îl cuprindeau nişte sentimente ciudate, realizând o dizolvare a materiei, aruncându-l în ireal, pierzându-şi orientarea pământeană, cu care natura a înzestrat până şi viermii şi gândul îl ducea, a câta oară, la părinţii idealismului ce-or fi fost devoraţi de timp în vreun turn de piatră, printre manuscrise vechi şi sacre. Trecându-li-se carnea şi rămânându-le doar slovele, s-or fi întrebat acei oameni, dacă o anumită formă a materiei, ei bunăoară, aleşii domnului să populeze pământul, n-au să mai fie într-o zi, gândirea zămislită întrânşii a existat? Şi dacă numai această manifestare a fiinţei lor rămâne în urmă-le scrisă pe un papirus, înseamnă că a existat numai ea, ideea? Anemiaţi de posturi îndelungate, se clătina în ei temelia lucrului solid, se clătina pământul din care ieşeau şi intrau şi care se învârtea ca un titirez prin universul fără fund şi fără margini, timpul hoinar le pierdea memoria, le înghiţea fără milă neuronii, abia îşi mai aminteau de bunici, la vârsta când şi ei erau bunici, scleroza se întindea ca o pecingine pe scoarţa lor cenuşie, ţesea mereu păianjenul Timp pânza uitării, până ce amintirile, ca nişte femei frumoase văzute din spate prin lentila unui binoclu întors invers, dispăreau cu totul. Rămânându-le doar setea şi foamea, uitând complet trecutul, întunecându-li-se şi viitorul, acest timp compunându-se doar din vise depănate cândva, în urmă, de ce nu ar fi ajuns acele umbre să spună despre viaţă că este un suspin de o clipă, în care am scotocit pe Terra, ca o cârtiţă fără ochi, căutând mereu vrăjitul început, amăgindu-ne că ştim mai totul despre noi, că zborul nostru este neîntrerupt, că după noi, prin noi, vin alţii să-l continuie dar lanţul se întrerupe brusc cu fiecare muritor… De ce nu ar fi spus atunci străbunii că totul este un simplu vis?!

Omul, veşnicul scormonitor în piatra lumii, s-a făcut că nu pricepe subtilitatea filozofiei idealiste, rodul desnădejdii în faţa condiţiei de muritor, evidenţa consumării vieţii în chip inconştient, care-l face să se întrebe nedumerit, înainte de a închide ochii, dacă a existat cu adevărat, când şi de ce, dacă tot trebuie să nu mai fie! Nu

cumva i s-a părut? Alții înghit stupefiante, cad în blasfemie, se cred spirituali şi argumentează materialitatea lumii, prioritatea factorului material, printr-o glumă vulgară, ceva cu un picior trântit undeva, în fundul idealist al adversarului obligat, convins însfârşit, să recunoască o dată pentru totdeauna, că există. Dar nu despre aceasta era vorba! Şi dacă există, cât? Materialistul nu doreşte să continuie ideea mai departe. Lui îi ajunge că există, că respiră, că speră, ah această înşelătoare speranță, că iubeşte şi satisface mulțumitor doleanțele stomacului, un alt argument că există, altfel nu i-ar fi foame! Profesorul de fizică X a fost văzut ieri în catedrală! Tocmai el care predă atât explicit teoria relativității! Marele chirurg, celebrul, recunoscutul, făcătorul de minuni, căzuse în genunchi, ca un nimic în fața catapitesmei aurite, el care cotrobăieşte toată ziua prin burțile oamenilor! Ce nu a priceput încă de mai caută răspunsuri sub coperta de argint a evangheliei pe care o sărută cu evlavie? Spargerea frontului la Iaşi! Parcă a fost ieri! Dar bine, omule, expresia „parcă“ nu mai semnifică o certitudine! „Parcă“ se pune întotdeauna lângă „mi se pare"! Dacă materia este într-o continuă mişcare şi transformare (când învățase această lege i se părea că ştie totul despre lume, că universul nu mai deține nici un secret), înseamnă că după acumulare, după saltul calitativ, totul va arăta altfel şi din adevărul absolut de până atunci nu va mai rămâne nimic… ! Ca din mitul Stalin, bunăoară! Deci, Costine, abia când începi să te îndoieşti de un adevăr considerat până la un momentdat de neclintit, te poți felicita că ai ajuns în pragul înțelepciunii!

Şi tot punându-şi la nesfârşit întrebări, se trezea cu nişte răspunsuri bizare, mai confuze, uneori, decât întunecimea necunoaşterii din cămaşa căreia nu se putea smulge. Ce însemnau aceste viețuitoare care se târau pe bulevarde, prin aer, prin apă? Ce gânduri le-o fi umblând prin capete? Dacă pe culmile Carpaților a vălurit Marea Sarmatică, atunci Potopul să fi existat? Dar înaintea lui ce o fi mişunat prin ierburile fără de sfârşit ale pământului? Dragostea e o ruşine sau o poftă? Dacă-i poftă, atunci e un viciu, ca şi alcoolismul, ca şi neputința de a te abține în fața drogurilor! Nu cumva adevărul este ascuns în permanență de o înşelătoare aparență?

Nimeni nu-i putea da acestui spirit neastâmpărat o pârghie cu care să răstoarne globul opac al neştiinței. Fac masele cu adevărat istoria sau ele nu sunt alteva decât o turmă îmbătată de cuvinte,

proiectilul pus în puşca la care nu ele apasă pe trăgaci? Întrebări, întrebări, întrebări… Când te voi putea revedea Victoria, să-mi liniştești sufletul zbuciumat şi încărcat cu exploziv, ca un cer uraganic, când îți voi putea dărui tot ce-şi pofteşte o femeie, fără ca tu să mă întrebi neliniştită pentru ce mi-am încarcerat buchetul de zambile, în loc să ți-l pun în brațe sau ce s-a întâmplat cu fereastra inimii mele peste care zace tras un oblon ruginit, străjuit de o umbră ciudată… ?

Trecuse deja o bună bucată de vreme de la întâlnirea cu Cristeştii. Acolo clocoteau vremuri noi, toamna aruncase peste Braşov o pătură de frunze îngălbenite, în care seva roşea de nebuniile verii apuse, trăgându-şi grăbită peste poale voalul alb al iernii. Balerina îi înveselea nopțile, fiecare îşi găsea albia lui, ca un râu aruncat din cer pe o câmpie necunoscută, doar el se zbătea într-o aşteptare satanică, martirică şi o desnădejde ucigătoare. Drumul lui nu mai cunoştea abateri de la atelierul unde îşi inclava zilele şi nopțile, picătură cu picătură, în supape de motoare, însuflețindu-le, şi camera pustie de lângă uşa hotar cu actrița, împurpurată acum ca o gladiolă ce-şi oferă frumusețea conştientă că mâine va fi cam târziu. Undeva, aici, în oraş, nu departe, îl aştepta poate şi pe el o Nădejde, o Victorie cu nădejdea gata să şi-o piardă, dar dacă vreodată fi-va să ridice o cupă de şampanie „Zarea", cea cu care va împărtăşi nemăsurata bucurie a reprimirii în partid, nu va putea fi altcineva decât ea… !

Hans îl bătu pe umăr zâmbitor. Când trecuse timpul? Îşi şterse în grabă maşina, o predă neamțului în bună stare şi când vru să se îndrepte spre spălător, îi ieşi înainte secretarul organizației de bază, tovarăşul Maftei, acostându-l neutru. Primise chiar atunci un telefon de la comitet şi după amiază la ora cinci trebuia să fie prezent la comitetul orăşenesc. Atunci omul din fața lui luă pentru o clipă înfățişarea unui serafim, căută adânc în ochii lui, dar aceştia rămâneau închişi ca o carte, luminatoarele halei se umplură parcă subit de o pulbere sclipitoare, să fi fost poate primii fulgi… „Ai înțeles, tovarăşe Petrilă? La ora cinci fix, să nu întârzii, acolo nu e voie să întârzii!"

Daa, iată că demersurile lui nu intraseră într-un sac spart, avea să capete un răspuns. „Vezi, să te ții tare acolo!“ - îi mai spuse secretarul, apoi restul mişcărilor ce le mai avea de îndeplinit trecură

pe automat, ca o cârmă de avion ce lasă piloților răgazul odihnei. Noianul de întrebări ce-l asediaseră până atunci se topi de la sine şi din furnicarul lor, ce-l hărţuise ca pe un ocnaş, mai rămăsese doar una timidă şi fricoasă, pierdută în grădina îndoielilor…

Se tulbură din nou oglinda, oglinda lacului adormit de briza timpului duşman şi sufletul neliniştit se înfioră iarăşi. Din universuri neştiute străbat sunete de harpă. Hleiul lumii plin de bube prinde iarăşi să lucească… Şi dacă sufletu-i o minge, ca un disc de lună plină, lin pluteşte acum prin aer, ca o grație feminină. Saltă-n sus, coboară vesel pân' la firul verde-al ierbii, poposeşte pe o floare cu polenuri irizante… E din nou copil minune prins de vrăji ameţitoare! Neaşteptata veste era dulce ca o adiere a brizei calde din Florar, ce mângâie cu sărutul ei ascunse năzuințe, înfiorându-le, reanimându-le. Ca o lumină ivită în zori, de dincolo de marginea pământului, părea secretarul în salopeta lui albastră ce se îndepărta acum spre sala de şedințe. Înşelătoarea aromă a speranței vărsa în el o Sahară de căldură. Apoi timpul se întinse ca un burduf de armonică rusească, scoțând triluri din bemoli şi când plămânul lui de piele îşi dete ultima suflare, Costin aştepta cuminte într-o anticameră austeră.

Deasupra biroului, chipul secretarului general scruta viitorul de unul singur, neînsoțit de tătucu, parcă mai plin de încredere, mai nestingherit, mai stăpân pe zâmbetul său oficial. Destinele acestui popor intrase pe mâini ambițioase.

Al tău însă Costine, urmează să se hotărască acum, dincolo de uşa aceea capitonată. Vei putea, oare, peste cîteva zile să ții capul sus, să te duci la şcoala Victoriei, să o cauți la secretariat, ea să vină curioasă la cancelarie… Cine să o caute pe dânsa, dacă de atâtea luni de zile nimeni nu a dat un semn de viață! Să-i întinzi brațele şi să spui simplu: Ne aşteaptă Postăvaru, acum te invit eu, acum plătesc eu… ! A răsărit, iubito, soarele şi pe strada noastră! Sunt nişte vorbe spuse de tătucu, când țara sovietică era la ananghie, dar tătucu a murit şi soarele acela la care visează fiecare, s-a mutat pe strada noastră… !

Uşa capitonată se deschise larg şi Gheorghe Gheorghiu Dej îi zâmbea în culori de pe alt perete, de deasupra unei mese lungi, grele, cu suprafața lucioasă ca oglinda, plină de scrumiere turnate prin uzinele oraşului, cu sirene goale ce ies din valuri. Fețe grave de oameni trecuți de 50 de ani, fețe aspre, întrebătoare, în aşteptarea

omului care bombardase centrul cu memorii îndrăznețe şi care îşi luase permisiunea să treacă peste munca sacră a tovarăşilor de la cadre, strângându-şi singur referințe din comună… Atât de tânăr?

— Ia loc, tovarăşe Petrilă! Petrilă, nu? - îl invită primul secretar al comitetului orăşenesc. Avea o voce autoritară, o privire iscoditoare. Ai făcut mai multe memorii la Comitetul Central al Partidului. În ce organizație de bază s-a hotărât excluderea?

— În batalionul 404 transmisiuni.

— Motivul?

— Mi s-a schimbat originea socială la puțin timp după absolvirea şcolii militare. Un instructor susținea că în comună sunt prea puțini chiaburi şi au mai făcut un lot…

— Şi care este situația părinților acum?

— Aceeaşi, cu toate că este o greşeală, o mare nedreptate!

— Cât pământ au?

— Au avut 5 hectare, dar 3 le-au predat statului încă de vreo 2 ani în urmă.

— Ce politică a făcut tatăl tău?

— Țărănistă… dar prin l938, când acest partid se afişa ca exponent al intereselor țărănimii. După cum ştiți, aşteptările ei au fost înşelate şi tata s-a lămurit…

Membrii biroului tac, ascultă cu fețele inexpresive, obosite. Cine ştie de când stăteau în şedință? Primul secretar răsfoieşte dosarul plin cu hârtii. Tot ce scrie acolo e despre viața lui, nu?

— După dumneata, categorisirea este justă? Şi dacă nu, de ce?

— Pentru că nu au posedat şi nu posedă mijloace de producție de exploatare, caracteristice chiaburimii. Am făcut şi eu o şcoală de partid şi ştiu care sunt acestea. Dacă acum se mai folosesc de muncă salariată în sezoanele de vârf ale muncilor agricole, o fac din cauza vârstei. Nu mai sunt tineri! Şi dacă nu li se permite intrarea în gospodărie, nu e vina lor şi consider lucrul acesta o altă greşeală.

— Care este părerea ta despre hotărârea de excludere din partid?

— A fost o hotărâre arbitrară şi dictată de locțiitorul politic al regimentului. Membrii organizației de bază nici nu au avut ce spune. Li s-a citit un referat şi au ridicat mâna ca la comandă! Când am intrat în partid nu se cunoştea cuvântul chiabur, țărănimea abia fusese împroprietărită, şedințele de celulă se țineau în secret, ca în ilegalitate. În secret se ținea şi calitatea de membru al partidului. A fi

comunist era pe vremea aceea un risc şi nu un beneficiu. Atunci nu mi-a cântărit nimeni loialitatea după numărul de hectare pe care le deţineau părinţii. Cine a intrat acum în sufletul meu şi a constatat cu atâta precizie alterarea convingerilor mele politice despre viaţă, din cauza originii ţărăneşti înstărite?

— Dumneata vrei să răstorni nişte principii de selecţie a cadrelor?

— Nu stă în puterea mea, dar pot să-mi exprim părerea atunci când e vorba de viaţa mea, de convingerile mele. Am fost ajutat de partid să mă formez ca om, sunt fiul lui, cine-mi poate schimba paternitatea? Şi de ce sunt aruncat afară din casa lui?

Feţele împietrite de dincolo de masă încep să se destindă, să capete interes pentru tânărul acesta bătăios. Primul secretar se întoarse spre tovarăşii săi din stânga, apoi către cei din dreapta, îi priveşte scurt dar nu-i întreabă nimic.

— De ce te-ai făcut muncitor dacă lucrai într-un birou?

— Mi se făcuse lehamite de hârtii, din ele nu puteam afla nimic despre viaţă, despre oameni, şi tare vreau să ştiu câte ceva despre ei. Vă rog să nu-mi spuneţi că am făcut-o doar pentru a-mi uşura drumul spre porţile partidului!

— Nu, dimpotrivă, zic că ai făcut bine. Un comunist trebuie să cunoască viaţa sub multiplele ei înfăţişări.

Primul secretar spuse „un comunist"! Era vorba de el? Îi scăpase expresia fără să vrea? Sau o făcuse intenţionat? Biroul îi transmitea o hotărâre de sus şi acum vroia să se informeze cui o spune, sau urma să delibereze după impresia ce i-o făceau răspunsurile lui?

— Biroul îţi aduce la cunoştinţă, tovarăşe Petrilă, că a studiat dosarul tău şi va delibera. Aşteaptă puţin alături!

Costin ieşi în anticameră, cu pumnii strânşi instinctiv. Pe scaunul unde stătuse el, zări acum un ins cu figura mohorâtă, obosită, care bătea în neştire cu degetele în genunchi. Costin se aşeză alături, pe alt scaun. La biroul din faţă lucra acum o femeie, probabil o secretară ce răscolea într-un dosar şi ochii săi întâlni din nou tabloul lui Dej, cu acelaşi zâmbet plin de siguranţă aruncat poporului. Aveţi încredere în mine, tovarăşi! Nu sunt singur. Trăim vremuri grele. Libertatea ne-a costat mult şi încă o să ne mai coste dar trebuie să avem încredere în noi şi în ţelul nostru. Ne-am apucat de o treabă al dracului de grea, peste capul multora care au de partea lor osânza

strânsă de veacuri, şi tradiţia, şi învăţătura, şi obişnuinţa, a doua natură, şi religia, şi sprijin internaţional. Noi? Doar o idee plecată de un secol prin Europa, ca o stafie, ca o stafie, ca o stafie flămândă de dreptate. Credeţi în ea, credeţi în mine! Ştiu unde vă duc. O să fie bine, o să vedeţi, o să fie bine…

Costin se trezi smuncindu-şi reverul hainei, cu o idee nouă în cap. Dacă biroul nu-i infirmă sancţiunea de excludere, va pleca la Bucureşti, la omul acesta zâmbitor. Nu se poate să nu găsească undeva încrederea în om! Apoi îşi propuse să-şi liniştească bătăile inimii, să aştepte calm. Destinul nu ni-l facem noi, singuri, întotdeauna. Cătă spre secretară. Acum completa un formular. Rochia o avea strânsă pe gât. Era probabil nevasta vre-o unui activist de pe aici, pentru că nu oricine poate ajunge… Cunoscuse şi el o tânără activistă la T. P. , în '46, Angela, bătea la maşina de scris, privea galeş şi era blondă. Îţi întindea o mână fără sfială. Eh, femeia-i tot femeie! Nu se poate să o priveşti ca pe un obiect oarecare, chiar dacă îi spui tovarăşă. Gândul îţi trece prin ea, te duce prin locuri ferite de lume… Cu cine s-o fi măritat? Cui i-o fi dăruit liniştea atâtor căutări?

Omul de lângă dânsul continua să bată dărăbana, nu pe genunchi, ci pe marginea scaunului. Secretara părea agasată de ciocăniturile acelea interminabile, se opri din scris, îl privi gata să-i reproşeze dar se abţinu. Deasupra uşii capitonate ţârâi o sonerie. Sări de la locul ei şi îşi băgă doar capul dincolo: „Cine e tovarăşul Petrilă? Să intre!"

— Stai jos, tovarăşe, Petrilă - îl invită primul.

Ceilalţi membrii ai biroului îl priveau cu condescendenţă, ceea ce putea însemna şi da şi nu. În aceste clipe lungi, hotărâtoare, cînd destinul lui urma să primească paşaport negru sau roşu pentru trecera prin viaţă, activitatea sa biologică încetă parcă cu totul. A fi sau a nu fi! În fond, a cui este revoluţia? - încercă el să se consoleze. Numai a unor aleşi? Soldaţii anonimi, de rând, n-au nici un merit? Ce ştiu aceşti oameni, investiţi cu puteri de viaţă şi de moarte, despre zbaterile lui, despre căutările lui nesfârşite, ce pot spune nişte hârtii despre sufletul lui de zburător, cu aripi de pescăruş?

--Biroul Comitetului orăşenesc a analizat contestaţia făcută la hotărârea organizaţiei de bază din unitatea militară unde ai lucrat, piesele aflate la dosar şi nu este de acord… (aici primul făcu o pauză) şi nu este de acord cu iniţiativa ta de aţi strânge singur referinţe…

— Nu am dreptul să scot la iveală adevărul?

— Nu ai cuvântul acum! Dar biroul consideră că unii tovarăşi au greşit în aprecierea situaţiei reale şi în unanimitate infirmă hotărârea organizaţiei de bază din care ai făcut parte, urmând să fii repus în toate drepturile, cu vechimea respectivă din l946. Să nu-ţi pierzi, tovarăşe Petrilă, niciodată încrederea în adevăr! Mâine la ora l2 să fii la camera numărul 3. Fac eu, acolo, înmânarea carnetelor… Ei şi acum ai cuvântul!

— Aş vrea să vă spun că am fost o victimă, un matelot aruncat peste bord. De ce a trebuit? Cui i-a folosit?

— Nimic nu-i perfect, Petrilă! Istoria cunoaşte destule victime… Pentru ca revoluţia să triumfe, partidul a trebuit să-şi ia măsuri de siguranţă. Meşterul Manole şi-a sacrificat soţia, dar a înălţat o mânăstire neîntrecută în frumuseţe.

— Vă mulţumesc pentru că m-aţi adus din nou în rândul oamenilor şi m-aţi crezut pe cuvânt!

Se ridică, simţind că întrevederea a luat sfârşit. Primul secretar îi întinse mâna. Costin salută printr-o plecare scurtă a capului şi pe ceilalţi membrii ai biroului şi ieşi. Omul acela lăsat în anticameră tot mai bătea dărăbana pe marginea scaunului, în aceeaşi poziţie şi absenţă totală faţă de lucrurile şi fiinţele înconjurătoare.

Afară era noapte. Aerul îngheţat îi lovea obrajii şi el încă se mai întreba dacă totul este adevărat. Nu, nu se putea încă obişnui cu ideea că a învins, că i s-a făcut, însfârşit, dreptate, că va putea pătrunde acolo unde porţile îi erau închise. Ar fi vrut să strige trecătorilor de pe stradă ce bucurie îl îneacă, cât este de fericit, chiar în seara aceasta va scrie lui Gheorghe Petrilă vestea cea mare, cuiva trebuia să i-o împărtăşească, fie şi în scris. Trecând pe lângă! „Aro", marele restaurant al oraşului, se gândi o clipă să intre, victoria trebuie udată… Oh, Victoria, de ea îşi aminti abia acum, sigur că da, acum putea să o caute, în urma sa nu mai zdrăngănea tinicheaua aceea sâcâitoare, ce atrăgea asupra-i râsetele batjocuritoare, şi-l înebunea, şi-l punea pe fugă prin tufişurile cele mai ferite, ca să nu-l mai vadă nimeni lingându-şi în taină rănile. Privi mai întâi prin fereastra garnisită cu draperii din pluş roşu şi chiar în apropierea ei, zări balerina cu logodnicul … Îi spunea ceva, buzele i se mişcau rotund, rămânând întredeschise în aşteptarea răspunsului, decolteul rochiei îi punea în evidenţă valoarea bustului ei alb (studiat negreşit multă

vreme în oglindă), incitând pe cei care o priveau să continuie neapărat în imaginație linia bombată a sânilor până în vârful gurguilor ascunşi sub stofa verde. Fața aceasta a vieții i se refuzase lui Costin. Plecă mai departe, renunțând să mai intre. Ținuta lui nu era de „ ARO „. Avea să meargă prin noaptea luminată de flacăra ce-i cuprinsese inima, cu Victoria în gând, acum avea ce să-i spună, putea să-i propună orice, daa, orice, nu mai era un ciumat condamnat să rectifice supape de tractor, purta în buzunar scrisorile de acreditare, cheia spre poarta de aur, dincolo de care începe viața adevărată, cinstită, măreață, grea, desigur grea, dar plină de satisfacții. O va lua cu el să-i fie tovarăşă, mângâiere şi plinătate, să treacă împreună prin carnea nevăzută a timpului, a anilor, să treacă de mână, e mult mai uşor… Uite, mamă, ea este Victoria, cea de a doua victorie a mea! Una o țin în buzunarul de la piept, pe ea o țin de mână… Binecuvântează-ne!

Ajunse în cămăruța lui târziu, oboseala mersului pe jos de-a lungul oraşului, pe strada Lungă, până în Bartolomeu, îi făcuse bine, îi împrăştiase gândurile aprinse pe umbrele trecătorilor, cu fulgii mari ce-i răcoreau fruntea, căutându-şi sprijin în cădere pe vârful nasului. Acum trebuia să doarmă, mâine începea o nouă zi de muncă şi de satisfacție, la ora 12 trebuia să fie la partid… Stinse gazul metan, soba de teracotă începu să-şi reverse căldura prin cameră, se băgă în pat şi închise ochii. Încercare zădarnică. Sub pleoape îi năvăli trecutul sbuciumat… Să doarmă, să doarmă! Va fi şi mâine timp de bucurie, va fi şi mâine şi întotdeauna… Apoi deodată se auzi o portiță trântită, un râs înăbuşit, paşi mărunți, uşori, paşi mai mari, nerăbdători, scrâşnetul cheii în broască şi iarăşi liniște. Se opriseră, probabil, prin hol. Ce folos dacă stătea cu pleoapele strânse peste globii treji ai ochilor! Nici urechile nu aveau somn şi rămâneau ciulite, ca la o pândă de căprioare. De dincolo pătrunde un dialog de porumbei, şoapte ce chema la potolire: „Sst! Ne aude mama!“ Dar patul aşezat lângă uşă este un palavragiu, scrâşnește din toate componentele… invidiosul! Adio somn! Felicitări vecino! Să-ți fie de bine! Da ştiu că-ți place viața!

Dimineața oraşul pulsa pe artere lumea după pâine. Noaptea o odihnește dar nu o satură. Întinsul în pat şi întoarcerea pe partea cealaltă, până spre ora nouă, încolo, nu este permisă orişicui! Străzile primiseră un aşternut nou, aşa cum ai arunca un cerşaf alb peste un

câmp nu prea curat. Puful zăpezii le purifica iar pietonii rămâneau cu credința că le şi sterilizează. Mai târziu, culoarea iernii avea să fie desenată cu urmele nesfârşite ale autobuzelor şi tălpilor celor sculați în zori să urce pietroiul pe muntele făgăduințelor, printre râuri de sudoare şi roiuri de speranțe. Pentru Costin însă lumea căpătase deodată o înfățişare optimistă, roză, călduță şi ademenitoare. Mergea înghesuit într-un autobuz supra aglomerat dar cât de largă îi era acum respirația! Timpul însuşi, atât de maşinal cronometrat, de riguros cu precizia astrală, trecuse pe o bandă de rulare cu extensie. O asemenea înălțare spirituală mai trăise când luase bacalaureatul, când i se pusese două stele pe umeri şi când îşi citise pentru prima oară în literă tipărită gândurile sale frumoase. Dar acum, acum parcă era altceva, cu totul altceva. Simțea că nu mai încape în sine, că-i mai trebuie o valiză în care să-şi transporte surplusul de Eu…

La uzină îşi începu lucru sub această stare sufletească. Maşina funcționa cu maximum de randament, supapele nu le mai scotea ovale, căpătau în întregime girul pentru export; acolo mergeau numai piesele perfecte; tractoarele româneşti se înfiltrau pe piața mondială cu succes şi controlorii aveau grijă să nu-l compromită. Tot ce se încadra în cotele ideale se punea deoparte. Îl informase pe secretar unde trebuia să fie la ora l2 şi de ce, acesta îl felicitase, bucurându-se sincer, era şi el din Moldova, de pe lângă Suceava, venise aici în timpul secetei şi rămase slugă la un sas, apoi se califică, se afirmase după multă trudă, cunoştea povestea fostului ofițer politic, îl folosise la editarea gazetei de perete, îl recomandase şi gazetei de uzină, şeful l-ar fi luat în redacție, dacă nu ar fi avut încurcătura cu partidul, de acum, cine ştie, omul este repus în drepturi şi era unul de ai lui, de pe meleagurile secetei şi sărăciei, că vrem noi sau nu, ața gândurilor tot într-acolo ne trage, ca pe păsările ce se întorc de la Văratec să depună oule…

La ceasul al doisprezecelea din ziua aceea mare, Costin aştepta emoționat pe culuarul Comitetului orăşenesc. Erau mai mulți acolo, de la Tractorul, în frunte cu secretarul comitetului de partid, se țineau pe lângă el ca puii pe lângă cloşcă! Actul înmânării carnetului într-un cadru solemn săpa în conştiința celor care ieşeau dinăuntru o stare specială, împodobindu-le chipurile cu o aură de încredere şi sărbătoare. Când se trezi împins în sală de către secretar, intră fără să mai simtă actul fizic al mersului pe parchet, ci doar un fel de zbor, de

zbor ireal. La masa acoperită cu o pânză roşie, primul secretar spunea mereu ceva celor dinaintea sa, despre grija față de carnet, care trebuia păstrat cu sfințenie, ca lumina ochilor din cap, pierderea lui atrăgând sancțiunea supremă, el fiind o părticică din flamura partidului, din prestigiul său şi nu trebuie, ca atare, să ajungă în mâna duşmanului. Apoi simți o strângere de inimă bărbătească şi se trezi răspunzând milităreşte: Servesc Republica Populară Română! Primul secretar îi zâmbi, auzise el multe cuvinte stângace dar acestea erau mai cuprinzătoare. Tânărul dădea dovadă de disciplină.

Omul trăieşte uneori momente grave, decisive pentru viitorul său, din păcate nu le poate percepe în întreaga lor măreție. Îşi va aminti mereu de ele, va povesti şi la alții până la bătrânețe, se va lăuda chiar cu participarea sa nemijlocită, dar în ziua când evenimentele au ars, amețit de spontanietatea lor, nu le va putea consuma esența, decât mai târziu. Aşa s-a întâmplat atunci şi cu Costin. Vedea aevea coloanele ruseşti inundând dealul Zgherei, în acel august, douăzeci şi doi, auzea vocea regelui Mihai, în douăzeci şi trei; îşi amintea cu lux de amănunte exaltarea mulțimii pe străzile Iaşului, când s-a proclamat Republica, acum însă simțurile sale lipseau de acasă. Trebuia să fugă undeva pentru a-şi veni în fire. Câştigase o mare bătălie, nu cu partidul, acesta însuşi aflându-se în luptă cu sine şi cu toți pe drumul căutărilor, pentru că revoluția este ca o piatră mare şi grea pe care o arunci într-o vâltoare. Dacă ai puțin noroc, încercarea îți reuşeşte de la început. Greutatea vine abia după aceea, atunci când vei încerca să o scoți de acolo, de pe fund, să o pui pe roate şi să o împingi mai departe, fără putința de a o mai abandona. Mulți îşi vor zdreli mâinile şi frânge picioarele în acest travaliu făcut după nişte vagi indicații, vechi de o sută de ani sau după nişte instrucțiuni traduse greşit dintr-o limbă străină. O victimă a acestui mecanism lipsit de experiență se considera şi el şi nu avea nimic de imputat partidului, nici măcar lui Pârlici, nenorocitul acela analfabet ajuns împărat peste un biet sat. Nu, bătălia o câştigase cu sine. Rezistase atâția ani unui război psihologic sângeros, epuizant, în stare să ucidă şi cea mai curajoasă voință şi aşteptare.

De la comitet se duse întins acasă, se aruncă în pat şi căzu într-un somn lung.

„Apoi ulise se-nveli sub frunze
Pe ochi îi picură atunci Minerva

Un somn plăcut şi pleoapele-i închise,
Ca el să se întreme cât mai bine
De greul trudei care-l istovise.“

(Odiseea, Cântul V, 670)

. . . . . .

A doua zi dimineaţă se duse la uzină, îşi făcu cotidiana datorie, dar i se păru ziua cea mai lungă din viaţa sa. Trebuia să alerge la şcoala Victoriei, să o găsească, să-şi justifice tăcerea şi să-i împărtăşească noua sa calitate. Când ajunse la poarta şcolii aceleia era de-acum pe seară. O fată îmbrăcată într-un halat alb, o elevă de serviciu îl privi într-un mod ciudat, mai mult decât s-ar fi cuvenit pentru a formula un răspuns.

— Domnişoară, v-am rugat, poate nu m-aţi înţeles bine, o caut pe Victoria Nădejde, din anul doi!

— Cine sunteţi dumneavoastră, de veniţi atât de târziu să o căutaţi!

— Dar nu e târziu, e abia ora cinci, sunt un prieten, o veche cunoştinţă…

— De când nu a-ţi mai văzut-o pe Victoria?

— De ce mă întrebaţi? De vreo şapte-opt luni… Am avut o problemă gravă, nu am putut veni mai repede, degeaba aş fi venit, deşi, poate, ar fi fost mai bine, dar ea mă aştepta, trebuia să mă aştepte… !

— Nu v-a aşteptat, domnule, nu v-a aşteptat… O cunoaşteţi bine? Unde locuiţi?

— Aici, în oraş, de ce mă întrebaţi mereu câte ceva? Trebuie să-mi luaţi un interogatoriu ca să pot vorbi cu Victoria?

— Ascultă, domnule, eu am fost prietenă cu dânsa. Era o fată crunt lovită de soartă. Mi-a povestit totul despre ea. Ştiu că aştepta mereu pe cineva de pe o insulă… În unele zile era mai optimistă, în altele cădea în ea şi nu mai ieşea de acolo. Pentru ce i-aţi înşelat aşteptările? Îndelungatele aşteptări!

— Eu nu pot înşela pe nimeni, domnişoară, dar nu am fost lăsat să vin mai devreme, nu am putut. Nu puteam veni la dânsa cu mâinile goale, nu aveam ce să-i ofer, decât dragostea mea, dar aceasta însemna prea puţin. Astăzi nu toată lumea pune preţ pe dragoste! Dragostea, domnişoară, a juns un obiect de cântărire publică. Înainte de a o împărtăşi cu cineva, trebuie să capete un

paşaport de loialitate…

— Ai iubit-o pe Victoria, domnule?

— O iubesc, altfel nu aş fi aici!

— Doamne! - şi fata se lăsă moale pe un scaun din cămăruţa de gardă, ascunzându-şi faţa în palme. Când şi-o descoperi, ochii şi obrajii îi erau umezi.

Costin nu înţelegea nimic din ce se întâmplă. Venise să o caute pe Victoria şi fata aceasta în halat alb îl descoase ca la tribunal iar acum plânge… ! Doar nu i s-a întâmplat ceva!

— Gata, mi-a trecut, spuse ea, ridicându-se. Şi acum ascultaţi-mă! Victoria Nădejde nu mai este! S-a sinucis acum o lună. Am îngopat-o noi, colegele ei, nu avea pe nimeni, adică avea un tată, dar nu putea veni de acolo de unde se afla! Să nu laşi, domnule, niciodată o femeie să aştepte prea mult! Nu vă cunosc dar nu păreţi un om rău. De ce aţi întârziat?

Costin nu mai auzi ce spune fata aceea în halat alb. Se ridică şi ieşi în stradă, vorbind singur, cu voce tare. Trecătorii întorceau capul după dânsul, apoi îşi vedeau de drumul lor, doar el repeta într-una: „N-ai rezistat, iubito, nu ai rezistat! Iartă-mă, Victoria, de întârzierea mea laşă! Dar imperiul fricii nu poate ţine o veşnicie. Oamenii vor găsi într-o zi, şi aceea nu este prea departe, tăria să se elibereze de neîncrederea în semenii lor!"

CAPITOLUL XV

O izbitură de portiţă, paşi tropăiţi pe scări în sus şi trei ciocănituri puternice în uşă. Cine putea fi atât de intempestiv la o oră de seară? Costin îşi strânse halatul pe mijloc cu un cordon roşu şi se duse fără grabă să deschidă.

— Să trăiţi! Aveţi o telegramă! - şopteşte omul poştei, puţin cântat, puţin timorat de o vină inexplicabilă, ca şi cum s-ar fi scuzat că tocmai el trebuie să aducă o asemenea veste.

— O telegramă? - Costin încercă un gest de refuz. Asemenea mesaje grăbite aduc mai întotdeauna veşti îngrijorătoare. Semnă totuşi cu un calm aparent şi băgă mâna în buzunar după niscai mărunţiş. Factorul intui gestul şi protestă încurcat:

— Lăsaţi… telegrama asta, ştiţi… poate altădată când 'oi aduce

alta mai… Să trăiți! Ce să-i facem? Aşa e viaţa! Are şi bine, are şi rău, că circulă acu' şi un cântec… Să trăiți!

Se întoarse stingherit şi începu să coboare scările cu capul băgat între umeri, ca şi cum l-ar fi ferit de o eventuală lovitură ce urma să vină din urmă.

Fuga factorului lăsă în atmosferă un ecou sumbru de clopot spart. Hârtia lăsată de dânsul îi frigea degetele cu necunoscutul dinăuntru, zdruncinându-i echilibrul fragil restabilit cu atâta durere după tot ce se întâmplase. Căută un fotoliu să-şi spijine momentul de slăbiciune. Distanțele lungi şi grele se parcurg şezând.

A doua zi se urca în tren şi pornea spre cinstirea memoriei celui care-i dăduse suflarea şi numele. Omul care îşi râsese de moarte toată viaţa, ignorându-i grozăvia, printr-o zeflemea de subtilă ironie țărănească, nu mai era! Taina trecerii în amintire coborâse din împărăția ei cosmică şi-i smulsese sufletul. Atâta doar, sufletul! Din rest nu-i luase nimic, nimicul urmând să mai dăinuie o vreme până ce devenea desăvârşit.

Aruncat în sus, în jos, de hurducăturile autobuzului ce-l ducea spre satul acela dintre dealuri, unde el văzuse lumina zilei, prin sticla murdară a ferestrelor i se năzărea parcă aevea cel ce fusese Gheorghe Petrilă, care se întreba mereu ce poate fi acolo de unde nimeni nu s-a întors nicicând. Se întrebase, dar Costin nu credea că ținuse cu tot dinadinsul să cerceteze personal marele necunoscut. Aşadar, un moment întrevăzut de orice copil ajuns la timpul înțelegerii cursului vieții, se consumase. Cândva, cine ştie când, va veni şi sfârşitul mamei, iar el va rămâne singur să continuie ce? Descoperit în fața crucii de lemn înfiptă acolo de colege, golit de sânge şi de gânduri, Victoria Nădejde intrată în pământ nu a putut să-i transmită decât o mare dezolare, imposibil de depăşit printr-o revoltă îndreptățită.

De la Pungăşeşti, unde autobuzul îşi termina cursa, Costin o porni spre Cristeşti apostoleşte. Moara Domnului Macovei, cu pereții ei jupuiți şi afumați, remiza de tractoare, cele două căsuțe acoperite cu țiglă, unde locuise mătuşa Maricica după alungarea cuconului Jak de la curte, locul pustiu al fostei administrații, devenit acum o banală ciocălăieşte brumată de suflarea lui decembrie, exercitau asupra lui un fel de surpare a rostului, iar dincolo, peste deal, la Cristeşti, ce-l aştepta? Trecerea prin viaţă să fie oare însoțită de o degradare continuă?

Casa părintească cu acoperişul ei de tablă ruginită, îi apăru din spatele nucului desfrunzit de îndată ce atinse culmea lui Picioroagă. De aici, de sus, nu se zărea nici o mişcare prin îndoliata curte. Doar un firicel de fum alb căta tremurat de deasupra bucătăriei spre înaltul unui cer înveşmântat într-o pelerină cenuşie de vreme rea. Îşi încetini paşii, cătând să lungească cât mai mult distanţa ce-l despărţea sau dimpotrivă îl apropia de momentul când trebuia să dea cu ochii de Gheorghe Petrilă, dar mai ales de coana Tinca, rămasă singură între nişte pereţi muţi din care se desprindea în fiece clipă chipul celui ce-i fusese tovarăş de drum.

O clipă avu senzaţia că pluteşte în haos, că un fir cu începuturile lui prin existenţă se rupsese. Ideile cele mai înălţătoare, cele mai nobile ale revoluţiei în care-şi investise tot capitalul nu mai valorau nimic în faţa dezastrului biologic ce ne pândeşte paşii fragili şi perisabili. Trecerea prin viaţă mai mult purtat, mai mult împins de idei ce nu-i aparţineau, alergând spre un sfârşit ce i se contura acum cu mai multă claritate. Desigur, mai văzuse morţi dar nu erau ai lui, nu-l lega nimic de nimicul lor. Adesea se studiase întâmplător în apele blestemate ale vreo unei oglinzi nesentimentale, în care-şi surprinsese chipul mirat de propria-i metamorfoză, mereu altul şi altul, mai ridat, mai înzăpezit pe la tâmple, dar neştiuta-i trecere abia acum îl înspăimânta. Trecutu-i lung rămas în urmă devenise din ce în ce mai scurt şi mai şters de-l putea cuprinde într-o singură amintire pictată pe o pânză de păianjen miraculos. Lui cât îi mai rămăsese până la capătul porţii negre unde te întrebi consternat: cum, am şi ajuns? Dar abia am plecat! Nu, nu am obosit! Mai vreau să merg! Te rog, Doamne, mai lasă-mă puţin! Măcar doi-trei ani, acolo… Doar veşnicia ta e nemărginită! Nu s-ar cunoaşte de unde iei, de unde dai!

Pătrunse timorat în curtea cu liliacul desfrunzit, de ideea întâlnirii cu ravagiile morţii sălăşluită acum în trupul lui Gheorghe Petrilă. Coana Tinca îi ieşi în întâmpinare abia după schelălăitul prietenesc al câinelui adăpostit în cuşca de lângă beci. Arăta sfârşită de oboseală, cu obrajii înghețați de spaima plecării din viaţă a celui ce stătuse atâta vreme în preajma ei şi îi umpluse sufletul cu senzaţia împlinirilor ce şi le doreşte omul.

— Ai venit şi tu! Hai mai întâi la bucătărie să te încălzeşti şi pe urmă să te duci să-l vezi… E în camera mare!

Focul licărea slab sub plita pe care fierbeau nişte oale, coana

Tinca pierduse şirul treburilor ce se cer în atari împrejurări; se lăsă moale pe un scaun şi spuse ca pentru dânsa, după o pauză în care cuvintele încă nu puteau cuprinde şi explica drama ce plutea între pereţii casei:

— Nu dorm de o săptămână! Mult s-a mai chinuit! Nici nu mă mai pot ţine pe picioare… Nici morfina nu-i mai ajuta la nimic! Am vegheat lângă el, zi şi noapte cu lumânările la îndemână, dar ascunse; să nu cumva să le vadă şi să priceapă. Apoi alaltăieri l-am lăsat puţin singur, să-i fac un ceai din buruiene, de dânsul culese de prin pădurea Gurghicii. Şi cum pândeam clocotul ibricului, numai ce aud la radio vestea asta care a zguduit lumea. Am tras vasul deoparte şi am alergat lângă patul lui să i-o spun înainte de a ne părăsi. Mă privea cu ochii îndureraţi de chinuri şi, ştiu eu, poate şi de tristeţea despărţirii. Măi, zic eu, trăsnită de cruzimea ştirii, l-au împuşcat pe Kenedy!

— Ghine i-au făcut! Aista se înţelesese cu ruşii şi vroia să facă în America comunism, ca la noi, să le ia pământul şi să-i sărăcească…

Atâta a apucat să mai spună! Apoi ochii i s-au retras în găoacele capului, căpătând deodată o strălucire de lumânare aprinsă. Să fi fost din cauza lacrimilor ce-i năpădise sau din cauza veştii ce i-o adusesem în ultima clipă a vieţii şi care o socotea ca o răzbunare împlinită pentru tot ce suferisem şi pentru nădejdile puse în America şi rămase sterpe? Suflarea i se rări şi cel ce fusese tatăl tău dispăru… Nu mai rămăsese nimic din cel ce scuipase foc printre dealurile Caşinului, peste tranşeile germane la '9l6, nu mai rămăsese nimic din băietanul ce se avântase spre porţile conacului boieresc la '907 şi nu mai rămăsese nimic nici din regretul după pământul cedat colectivei şi în care noi, amândoi, însămânţasem vise de bună stare! Că omul se ia cu dorul ista de înavuţire şi trece cu vederea greul muncilor la care se înhamă.

Mă doare inima că trebuie să o sfârşim aşa, ca nişte câini jigăriţi! Pornisem amândoi de la nimic, până ce ajunsesem la o gospodărie de ţăran mijlocaş, cum se spune acum. Drumul a fost o ploaie de sudoare şi o mare de aşteptări! Şi care ne-o fost răsplata? Nerecunoaşterea străduniilor, hărniciei, a muncii cinstite, şi poreclirea noastră cu cuvântul ista urât de chiaburi, ajuns acu' o ruşine şi o năpastă, un păcat de neiertat.

Mâinile astea ale lui, care acu' i se odihnesc pe piept cu lumânarea agăţată între degete, câte hectare au prăşit oare, câţi

popuşoi au dejghiocat, câți butuci de vie au legat, câte înțepături de albine au îndurat? Şi toate câte or fi fost, pentru ce? Ca să treacă dincolo sărac cum venise pe lume şi cum slugărise pe moşia lui Jak Marcopol?

Coana Tinca îşi punea întrebări esențiale. Costin nu avea un răspuns. În afară de existența morții înțeleasă ca un fenomen de ghilotinare a trecerii, de capăt al unei curse contra cronometru, celelalte întrebări aveau pentru el un răspuns în filozofia materialistă şi teoria societății comuniste. Părinții lui suferiseră şi el suferise, dar în gândirea sa şablonizată deja de canoanele memorizate încă din adolescență şi considerate ca adevăr absolut, sacrificiile țăranului român nu erau altceva decât sacrificiul meşterului Manole, pentru înălțarea frumoase mânăstiri. Ce putea să-i răspundă mamei sale? Orice cuvânt ar fi însemnat politică la căpătâiul catafalcului tatălui său, care toată viața făcuse politică şi murise cu ea pe limbă. Coana Tica parcă-i desluşise tăcerea sa vinovată şi continuă:

— Tu ştii doar cum umblase el prin sat, pe la casele oamenilor, în 1946, cu don' Gemene, directorul şcolii. Oameni buni, țărăniştii şi liberalii îs slugile boierilor, o ştiți bine! Votați soarele, votați-l pe Groza, că el v-o dat pământ! Să mai vină la putere şi țăranii iştea de-al de noi, ce duc piatra cea mare, cum zicea şi moş Ion Roată, în preajma Unirii. Şi au venit! Numai că țăranii iştea ai noştri au fost mai răi ca boierii! S-au dezbinat şi cei care au ajuns în fruntea obştii au început să ne numere îmbucăturile şi să ne măsoare pământul câştigat pe drept după l9l8. Din cel ce apărase țara de nemți şi o făcuse mare, în vechile ei hotare, nu mai rămase decât un spin în ochii celor ce s-au cocoțat la conducere. Că binişor ne-au mai luat tovarăşii! Că să vedeți, boierii aşa şi pe dincolo, jos cu ei, pe urmă să vedeți că chiaburii vă sug sângele, jos cu ei, măi oameni buni în sus, măi oameni buni în jos, să urmăm exemplul Uniunii Sovietice eliberatoare, să ne unim pământurile, să ne colectivizăm, ca să o ducem însutit mai bine şi pe un plan subțire ne-o lăsat fără pământ!

Gheorghe a trecut pe lumea cealaltă nemulțumit şi înşelat. Numai eu ştiu asta. Tu nu ai cum să înțelegi. Tu nu eşti legat de pământ. Tu ai altă creştere, altă gândire. Nu te condamn, chiar dacă ne-ai părăsit la greu, că tot nu puteai să ne ajuți cu nimic! Pentru ce s-a zbătut el, săracul, o viață întreagă, că iaca împlineşte 78 de ani, ca să ajungă de unde a plecat? Că tot slugă se cheamă că a murit! Nu a

mai muncit la boier dar nici la el acasă. A robotit la bătrâneţe pe ogoarele colectivei şi a primit după cât a putut munci un bătrân! Pentru ce mai căzură ca muştele în tranşee, ca să întregească România Mare, pentru ce mai siliră ei pe moşieri ca să-i împroprietărească, dacă statul muncitorilor şi ţăranilor i-a forţat cu parul să dea înapoi tot ce câştigaseră pe bună dreptate şi cu vărsare de sânge? Colectiva, „liberul consimţământ", la ce i-au folosit lui, om bătrân, cu puterile pierdute prin ţărâna postatelor ce le învârtise cu sapa peste 50 de ani? Nu, băiete, judecata mea este că dreptatea lui Gheorghe Petrilă a murit odată cu dânsul, a intrat în pământul cedat de nevoie statului, pentru a scăpa de cote şi de titlul acela murdar şi ruşinos, cu care altădată ne-am fi mândrit, dacă am fi fost îndreptăţiţi să-l purtăm. Pentru că să ştii, măi băiete, cine a ajuns să aibă ceva în jurul bordeiului, a dobândit prin muncă cinstită şi sudoare. Este oare o crimă să-ţi culegi roadele străduniilor tale la bătrâneţe?

— De, ce să mai spun, mamă?

— Auzi, tu care nu ştii ce înseamnă pământul pentru ţăran, că ţi-ai petrecut anii tot prin şcoli şi prin oraşe şi prin fabrici - în l959 cînd am semnat cererea de intrare în colectivă, mai bine zis cînd ne-au dat voie să o semnăm pentru că eram pe lista neagră a lui Ana Pauker, ne-am simţit vreo cîteva zile în pielea lui Jak Marcopol, boierul din Pungăşeşti. Ne-am simţit pentru că Gheorghe Petrilă, fosta lui slugă, ajunsese desproprietărit ca şi fostul lui stăpîn! Să moară mâţele de rîs!

Proprietatea colectivă asupra pământului nu-i decît o amăgire, o desproprietărire mascată. Pământul este al celor care-l muncesc, spune cîntecul proletar, în schimb roadele lui intră în magaziile statului! Vlaga ni se scursese în pământul ce ne luase zilele şi unde a intrat de tot acu' Gheorghe Petrilă! Şi acu' eu ce să mă fac în satul aista, unde nu au rămas decît bătrînii? Să ştii că-i fac cele creştineşti şi am să fug de aici!

— Hei coană Tinca! - se auzi o voce de afară - Am venit cu crucea.

Femeia se ridică greoi de pe scaun, deschise uşa bucătăriei şi-i strigă:

— Reazem-o colo de măr, cumătre, că tare-i mai plăcea să stea la umbra lui… Apoi întorcîndu-se către Costin: Du-te şi-l vezi! Pe

urmă trage o fugă până la primărie şi scoate-i certificatul de moarte, că altfel nu-l bagă în groapă Popa Sârbu.

Clipa de care se temuse şi o amânase atâta, ascultând-o tăcut pe maică-sa, sosise. Uşa antretului era deschisă, la camera cea mare, de asemenea, morţii nu au trebuinţă de căldură, ca orişice animal înjungheat şi ferit de muşiţă. Îşi făcu curaj şi intră. Doar fusese militar! Pe front ce-ar mai fi făcut? Cu această idee tranchilizantă străbătu mai tîrziu şi tot drumul procesiunii şi al înhumării , abţinîndu-se să plîngă ca o femeie. Ostaşii nu au voie să verse lacrimi ! Aşa i-ar fi cerut şi Gheorghe Petrilă să nu se vaite în faţa criminalei! Să aibă oleacă de mîndrie! Cu ce altceva a-i putea-o dovedi în nemernicia ei veşnică?

Rămase calm şi mut în faţa mesei mortuare. Era aşa cum îl văzuse ultima dată cînd venise la Cristeşti după referinţe. Doar sîngele îi dispăruse din obraji, iar lumina ochilor acoperită cu pleoapele trase peste ei de coana Tinca, i se mutase acum în făclia lumînării-colac ce-i arde între mîinile împreunate pe piept. Costin păstră mai multe momente de reculegere. Părintele său scăpase de griji, de problemele vieţii atît de haine şi de complicate. Acestea pisau acum pe cei rămaşi, în timp ce sufletul mortului plutea prin memoria celor ce urmau să-i ducă prapurile şi pomenile.

Ziua se scurse repede. Pregătirile unei înmormântări sânt multe şi anevoioase iar pe seară oamenii veniră la priveghi, după datină. Mai întâi sosi moş Vasile, vecinul, cu feciorii botezaţi şi cununaţi de Gheorghe Petrilă, apoi veteranii de la l918, care-şi amintiră atâtea lucruri, dar care vroiau pe ascuns să vadă şi cum îi stă omului întins pe masă, că la ceasul acela ultim ce le suna prin apropiere, n-au să o mai poată face! Veniră şi femei bătrâne, căci plecarea de pe lumea aceasta reprezenta pentru ele un spectacol ce avea să fie udat şi cu un pahar de vin împărţit de coana Tinca de sufletul celui ce-l mustuise, tescuise şi turnase în butoiaş doar cu două luni mai înainte.

La un ceas mai târziu de noapte, coana Tinca îşi potoli drumurile prin casă după treburi şi se oploşi pe un scaun mai lângă uşă. Ascultă ce ascultă amintirile veteranilor, păţaniile lor din armată şi de pe front, iar când se făcu o pauză mai turnă câte un pahar de vin, că-i plăcea şi lui Gheorghe Petrilă să cinstească cu oamenii veniţi în curtea casei în vremuri mai bune, apoi ceru să-i asculte şi ei o poveste adevărată, ce n-o spusese la nimeni până atunci, fie de

ruşine, fie de frică.

— Era prin octombrie, oameni buni, îşi începu ea destăinuirea cu glasul scăzut şi încărcat de tină. Luna trecuse de buricul cerului şi-şi lăsase secerea luminoasă spre zarea neagră a Pungăşeştilor. Avusesem o zi grea, trăsesem la teasc un butoi de tescovină, răvăcisem pe altul şi cărasem vinul în beci. De câte ori răsturnam în leucă licoarea dulce şi aurie, trăgeam o linie cu creta pe gardina butoiului. Ba, la prima linie, mi-amintesc, slobozisem şi un chiot, amândoi chiuisem, aşa cum îi obiceiul. Fiecare căldare turnată pe vrană ne umplea sufletul cu o dulceaţă secretă, dulceaţa culesului, dulceaţa rodului adăvăsit cu atâta sudoare, visul de o vară pus la păstrare între doagele groase şi aromate de stejar, aromă pe care o simţim şi acum, dacă o să gustaţi din paharele ce le ţineţi în mână. Bucuria strânsului ne făcea să uităm de izolarea ce ne fusese impusă cu deasila, de cotele mari, de oboseală şi de toate… Pentru că aflaţi de la mine, şi o ştiţi bine şi dumneavoastră, că doar sunteţi oameni gospodari, de câte ori ai cămara şi punga pline, altfel ţi se pare viaţa. Mai rozã, mai în siguranţă, chiar dacă trupurile iestea ale noastre îşi urmează drumul lor spre pieire. Şi cum vă spuneam, să fi fost pe la primul cântat al cocoşilor. Vocile lor răguşite răzbăteau până în somnul nostru, de prin toate poeţile satului. Ici, colo, câini buimăciţi de nesomn lătrau la lună, dar glasurile lor fac parte din noaptea ţăranului şi somnul nu ne era tulburat de aceşti paznici credincioşi. Ne-au trezit altceva. Nişte lovituri puternice în portiţa cerdacului şi o voce răstită şi cepeleagă: „Hei, moş Petrilă, ieşi afară!“ Îşi aruncă Gheorghe al meu, fie-i de-acu' ţărâna uşoară, îşi aruncă, zic, pe umeri o haină neagră de suman, deschide uşa asta pe care o vedeţi întărită cu cârlige groase din fier şi întreabă: „Care eşti, măi?"

"Noi suntem, moşule, noi puterea locală. Trage-ţi pantalonii pe tine şi urmează-ne!"

Ieşise aşa cum coborâse din pat, numai în izmene. Prin curtea cuprinsă de întuneric foiau umbre. Le zăream din spatele ferestrei. Inima mi-o luase razna şi gândurile începuseră să se învălmăşească. Ce vor, Gheorghe, ce vor? „Să mă duc cu ei!“ - zice omul meu. Unde să te duci acum, în toiul nopţii? Nu-mi răspunse. M-am repezit spre un scaun pe care pusese el de seara o boandă. Ţine ici! Şi i-am băgat în buzunar şi nişte bani din hârtie, pentru că nu credeam să se mai întoarcă. Citisem „Pământ desţelenit“ şi ştiam ce ne aşteaptă. Cine îi

luat odată, îi bun luat… ! Ce-i de afară îşi pierduseră răbdarea. "Hai moşule, mai răpidi că ni apucă zâua!"

„Să-mi iau şi valiza?“ - îi întreabă blând Gheorghe, împăcat oarecum cu soarta ce-l aşteaptă.

„Nu-ți iei n'ica! Doar nu pleci la băi!“ - şi omul din cerdac râse tâmp şi abia atunci am descoperit glasul lui Pârlici.

Am ieşit după dânsul, în cerdac. Îl luară în primire vreo cinci haidamaci cu bâtele pe umeri, de parcă se întorceau cu sapele de la prăşit. Două umbre se strecurau printre butoaiele cu mustuială din curte.

„Unde vreți să mă duceți? Sunt om bătrân! Ce aveți cu mine? - îi tot întreba Gheorghe. Ai să vezi tu, hai, mişcă!“

Ieşiră pe poartă şi o luară la deal, pe lângă gardul acela din cătină, spre marginea satului. Pârlici mergea înainte împleticindu-se de câte un bolovan. Urcau şi tăceau. În urma lui veneau ceilalți, câți or fi fost.

„Şi zi aşa, moş Petrilă, îți stă în gât colectiva noastră!“ - îl întreabă după o bucată de drum, Pârlici.

„După câte îmi amintesc eu - zice Gheorghe al meu - v-am dat o cerere. De ce nu m-ați primit?“

„N-avem nevoi de chiaburi care sî ni saboteze, sî ni punî foc la grajduri…!“

„Nu sunt chiabur, Pârlici! Doar ştii că pământul l-am primit în l922 de la stat, pentru că am fost pe front.“

„L-ai primit, îi drept, dar cini mânâncî mai ghini în sat, dicât tine, hâ? Cini vindi vin când oamenii îl termină pi a lor, hî?“

„De ce nu vinzi şi tu, Pârlici? De ce nu ți-ai pus vie? De ce ai vândut pământul moştenit de la taică-tău? Că cine o ținea într-un chiolhan cu plăcinte poale-n brâu? Şi acum întinzi laba spre pământul altora?“

„Lasă Gheorghe Petrilă, nu mă judica tu pi mini! Ne-ați judicat distul ani di zâli! Acu' o vinit şî vremea noastră sâ ti judicăm şi noi, iştea, săracii, golanii!“

„Pentru ce să mă judecați, mă? Pentru că am votat cu comuniştii, care tot vouă v-o dat pământ! Şi când v-ați văzut sacii în căruță, l-ați trimis pe Chiricuță la mine, să-mi ieie carnetul de partid! Atunci nu mai eram bun? Atunci eram duşman de clasă, hă? Eu, care am fost slugă pe moşia lui Jak Marcopol? Eu care am făcut țărişoara asta

mare şi pe care voi n-aţi fost în stare să o păstraţi aşa cum v-am lăsat-o, dând din ea, când Ardealul, când Basarabia!“

„Nu l-am trimis eu pi Chiricuţî la tini. Tovarăşul instructor l-o trimes. Aşa-i linia şî noi mergim pi linie, sî ştii! Acu-i vremea noastrî, a săracilor şi nu ne-om împiedeca de un ciot ca tini!“

Se opriră în poarta lui Vrăjitoru, cela de pe deal, că şi ăsta era unul care visase să se îmbogăţească după război. Doar ştiţi că ascunsese un motor de tanc într-o glugă de strujeni.

„Moşule, zice Pârlici, până aici a trebuit sî mergi. Nu ni mai trebuieşti. Du-ti acasî, cî ti aşteaptî coana Tinca cu plăcinti caldi… ! “

Îl lăsară în mijlocul drumului, prostit. Săracul Gheorghe îşi închipuise că venise vremea din „Pământ desţelenit“, de Şolohov, parcă îi zice rusului cela. Primisesem cartea de la sora mea, Lenţa, de la Bucureşti. Citise şi el toate grozăviile acelea şi acum se aştepta în fiecare zi să se aplice şi la noi toate reformele proletariatului ajuns să dicteze, nu să conducă în alianţă cu noi, ţăranii. Gheorghe se obişnuise şi cu gândul deportării, deşi încă nu se ştia unde ar putea găsi românii o Siberie!

Pârlici cu oamenii lui se îndepărtară chiuind ca flăcăii, apoi se opriră la vreo cincizeci de metri. Vor să tragă de la distanţă, gândi Gheorghe. N-au avut curajul să o facă de aproape… Mai aşteptă puţin ţintuit locului de o teamă de animal hăituit. Nu avea să dureze mult. O arsură prin piept, pe undeva, apoi urma agonia. Văzuse destui camarazi murind în jurul său, sfârtecaţi de obuzele germane, la Mărăşeşti. De după gardul lui Vrăjitoru, începu să latre cu înverşunare la om, dulăul cel negru. Poate-l ştiţi. O uşă scârţâi prelung şi gospodarul tună în noapte: „Care eşti, mă, acolo?“

Atunci Gheorghe îşi reveni din sfârşeala aceea de moarte şi încercă o rază de nădejde. Nu credea că Pârlici şi oamenii lui să mai tragă cu martori. Întoarse hotărât spatele către ţeava ucigaşă îndreptată spre dânsul de acolo, din întuneric, n-o vedea dar o simţea şi o porni înapoi spre casă. Scăpase sau fusese doar o amânare? Părăsi dunga albă a drumului, pentru a i se pierde urma şi începu să coboare direct prin viile celor de pe coasta dealului, prin lanuri de porumb şi livezi.

L-am primit mută. Nici nu credeam să se mai întoarcă, continuă coana Tinca, aruncându-şi privirile peste faţa galbenă a mortului

întins pe masă. Până dimineață, după ce-mi povesti tot ce v-am înşirat aici, nu am mai dormit dar am schimbat puține cuvinte. Eram din nou împreună şi era bine. Când s-a luminat de ziuă am ieşit din casă, am deschis portița la poiată şi ceata de puiegani albi, brumării, roşii, rațele cu burțile lor legănate, cocoşul țanțoş şi pintenat se îngrămădiră în mare hărmălaie în fața bucătăriei, cerându-şi gustarea lor obişnuită. Butoaiele cu struguri zdrobiți şi fermentați erau la locul lor, doar spuma de drojdie se umflase şi curgea peste gardină. Speriați din timpul nopții, abia când am vrut să reluăm tescuitul, ne-am dat seama că întregul calvar al nopții trecute nu fusese decât o înscenare ca să ne poată fura zdrobitoarea şi teascul! Batjocură, oameni buni, batjocura unor nimicuri ajunse la vremelnica putere…

Bătrânii care ascultaseră în linişte, oftară lung, fără să mai facă vreo adăugire. Coana Tinca era îndreptățită să vorbească. Omul ei nu mai era şi trebuia să afle şi ceilalți ce şi cum, pe când ei mai aveau de trăit, cât mai aveau şi îşi doreau să o ducă în linişte, că gura lumii-îi slobodă…! Se ridicară cu toții, întrebară de ora înmormântării şi plecară pe la casele lor, pierzându-se muți în întuneric. Reveniră a doua zi pe la 12 pentru a întregi cortegiul. Mortul fu scos pe uşă cu picioarele înainte şi aşezat în fața cerdacului, jos, în curte, de unde începea trecerea celor douăsprezece poduri creştine. Coana Tinca împăcase o fanfară de la Fâstâci, nezgârcindu-se la cheltuieli şi acum acordurile funebre ale alămurilor ridicau noduri în gîtlejurile însoțitorilor spre biserică, cu gândul la propriul lor sfârşit. Venise lume multă, aproape din toate casele satului câte cineva şi toți aceşti oameni împărțiți de comunişti în chiaburi, mijlocaşi şi săraci se întrebau pentru ce se duşmăniseră atâția ani şi care le erau deosebirile, dacă pe toți îi aştepta popa Sârbu, cu crucea în mână, ca să-i conducă la locul acela fără probleme, fără proprietate şi fără luptă de clasă! Cine şi de ce îi învrăjbise şi-i ațâțase unul împotriva celuilalt, pe ei, fii ai aceluiaş destin implacabil?

De-a lungul drumului până la biserică, Costin împărți prosoape şi bănuți, drept vamă la trecera podurilor spre lumea cea veşnică. Coana Tinca mergea în urma celor patru oameni care-l purtau pe Gheorghe Petrilă, sus, pe umeri. Nu plângea. Nu mai avea putere. Adesea durerea ne împietreşte într-o stare vegetală. Abia când groparii începură să arunce cu lopata bulgării de pământ îngrăşat de alte generații, peste capacul sicriului, ea avea să simtă momentul

tragic al despărțirii iremediabile şi avea să strige: „La revedere, Gheorghe!“

Aceste ultime cuvinte adresate mortului însemna o sinteză a întregii gândiri cu care o înzestrase natura. Ai, adică, puțină răbdare, omule, nu te zvârcoli, în curând te voi urma şi eu. Nu există altă cale. Încă din momentul când ai intrat în viață, începi deja să te întorci. Tot drumul tău nu-i decât o întoarcere spre nimic, o reîntoarcere scăldată în iluzii. Coana Tinca avea însă fericitul avantaj de a crede într-o posibilă revedere cu Gheorghe Petrilă, pe când Costin, care nu credea în nimic, murmură un „adio“ auzit doar de sufletul său.

El credea doar în supremația omului şi a binelui. Dincolo de aceste noțiuni urma universul cunoscut şi necunoscut încă. Omul venea pe lume ca un puişor de vrabie golaş, fără pene, cu ochii lipiți, aşa cum îi văzuse pe sub streşina casei celei vechi, acoperită cu şindrilă, a bunicii, fără să cunoască tehnica zborului, gata să cadă din cuib la cea mai mică busculadă a fraților săi mai vânjoşi. Mai târziu el învață cum se bate din aripă şi cum se vânează o omidă pentru potolirea jenei apărută din senin pe fundul guşei. Restul vieții nu-i decât o goană nebună după hrană, pân' ce-l prinde vreo pisică sau moare de bătrânețe. Până la dispariție însă suferința trebuie înlăturată. Acesta era crezul lui, căruia îşi dăruise sufletul şi răbdarea de a-l vedea împământenit. Aceste umbre curioase încă în acțiune - oamenii, aveau nevoie de protecție.

O luă pe coana Tinca de braț, îndepărtând-o de marginea mormântului spre un car cu boi din poarta bisericii, unde cumătrul Chiricuță, ce-l care îi luase carnetul de partid lui Gheorghe Petrilă, cu ani în urmă, începuse să umple pahare dintr-o damigeană şi să împartă la cine trecea pe acolo câte o porție de rachiu pentru sufletul mortului însetat de viață cândva, aflat acum prin apropiere, neîndurându-se încă să părăsească meleagurile natale, deşi i se plătise toate vămile. El mai întârzia printre foştii lui consăteni, care l-au iubit, sau la vreme de noapte l-au năpăstuit.

— Să-i fie țărâna uşoară, coană Tinca, închină Chiricuță, care-i croise şi îi încleiase crucea din lemn de fag, dându-i şi ei un păhăruț să-şi ardă gâtul şi să-şi vindece durerea cea mare prin una mai mică.

Se bea în liniște, cu pioşenie şi reculegere, se înghițea rachiul ca un fel de balsam. Cristeştenii cei mai apropiați lui Gheorghe Petrilă şi care rămăseseră în jurul carului, vorbeau în şoaptă despre răposat,

apoi încetul cu încetul alunecară cuvintele spre starea vremii, destul de călduță la 3 decembrie şi astfel se îndepărtară de scopul aflării lor acolo, la poarta cimitirului, lăsând mortul pe fundul gropii din partea stângă a bisericii, să-şi doarmă somnul de veci. Doi câte doi, o luară spre casele lor. Coana Tinca şi Costin mai aruncară câte o privire către oamenii ce terminaseră de umplut groapa cu bulgări mari, înghețați, şi acum fixau crucea de lemn, apoi se îndepărtară şi ei spre casa rămasă goală de omul ce-i dăduse numele şi înfățişarea ei mândră, ce atrăsese invidia neputincioşilor.

Mai pe seară, toți cei ce ajutaseră la nevoile înmormântării veniră la prăznuire. Pe Ileana lui Bârzoagă, ce stătuse tot timpul la bucătărie, Costin o cunoştea din copilărie. Părinții ei aveau un bordei aruncat pe o coastă de deal, fără nimic în jurul lui, decât o bătătură invadată pe margini de buruieni nefolositoare. Atunci când ideea colectivizării pământului bântuia prin sat, el credea sincer că belşugul câmpului împărțit frățeşte va lecui de sărăcie şi pe Ileana lui Bârzoagă, care făcuse şcoala primară desculță. Apoi, el plecase în lume şi ce se mai întâmpla în satul românesc, problemele lui dificile, le afla doar din ziare şi îmbrăcate într-o haină falsă. O reîntâlnea acum, după l7 ani. Îl urmărea de două zile de lângă cuptorul cel cu plită din bucătărie, unde dădea o mână de ajutor coanei Tinca, dar în preajma mortului şi a durerii, nu se cădea să-i mai umple capul şi cu necazurile ei. Simțea el, Costin, că are ceva pe inimă dar nu găsea locul şi timpul să o asculte.

După plecarea oamenilor şi strângerea mesei, ea mai rămase la spălatul vaselor, la măturat şi dereticat o casă răvăşită de plecarea stăpânului. Coana Tinca punea lucrurile la locul lor prin cele două camere din casa mare iar ei, doi, rămaseră să pună ordine în bucătăria alipită de clădirea inițială. Aplecată peste un lighean cu apă clocotită, trecea farfuriile, lingurile şi furculițele prin ea, apoi le aşeza cu grijă alături pe un prosop. Purta pe dânsa o rochie de culoarea pământului uscat, ce-i bătea încheietura genunchilor. Mâinile goale, ciolănoase, ca şi întregul ei trup deşirat, descoperite până la coatele ascuțite, aduceau mai mult cu o coadă noduroasă de sapă, desprinsă primitiv dintr-o cracă de carpen. Labele picioarelor mari se ascundeau într-o pereche de colțuni împletiți şi împungeau vizibil pe dinăuntru, cu monturile, învelişul din cauciuc al unor galoşi vechi şi deteriorați în parte. Gingăşia şi atracția firească cu care natura a înzestrat femeia,

se pierduseră cu totul în mizeria unei existențe aspre, nedrepte, de îndobitocire.

Visele despre o lume mai bună, avânturile lui din frageda tinerețe, se destrămau ca o ceață bătută de vânt, în fața acestei femei scufundată într-o cumplită sărăcie din aceeaşi bătătură dinainte de război. Ceva nu mergea. Nu ar fi putut spune exact ce anume, dar răul, sărăcia, înapoierea, domneau neschimbate în satul lui de baştină. Dar el? El ce ajunsese? El, revoluționarul înflăcărat, cuprins de idei mărețe, nobile?

— Ce mai faci, don' Costin? - îl întrerupse Ileana din meditație. Cum te mai descurci pe acolo, pe la oraş? - apoi fără să aştepte răspunsul, continuă. Pe aici e greu tare! Una ni se promite primăvara şi alta ni se dă toamna… ! Atât cât să ne ducem amărâtele istea de zile! Ai putea să ne ajuți cu ceva? Să spui cuiva ce se întâmplă pe aici? Să vină şi să facă dreptate?

— Ştiu eu, Ileano! Dacă aş lucra în județul acesta, poate aş mai sufla cuiva câteva vorbe, dar aşa! Cred că ai auzit ce am avut de tras din cauza minciunilor scrise pe hârtie de nişte netrebnici de la primărie!

— Ştiu, don' Costin, ştiu tot. Mi-a spus coana Tinca, săraca, of că mult a mai pătimit şi ea din cauza ăstora! D-apoi răposatul! Om la 74 de ani să stea fugit pe la Vaslui, pe la Bucureşti, la sora coanei Tinca, de frica puşcăriei!

— Cum de frica puşcăriei? - întrebă mirat Costin.

— D-apoi cred că nici nu v-o mai spus coana Tinca! Ce să vă mai amărască degeaba? Îl condamnase pentru neachitarea cotelor, împreună cu popa Sârbu şi cu alți gospodari. Că de unde să dea dacă nu se făcuse nimic pe câmp? Noroc că a venit o amnistie… Altfel murea pe la canal… Şi zici, nu poți face n'ica!

— Ileano, de ce nu te măriți tu? Poate în doi ți-ar fi mai uşor?!

— Ei, don' Costin, cine are nevoie de una ca mine cu curul gol? Iertați cuvântul cel prost… !

— Da cine-i acum mai bogat?

— Cei care fură, don' Costin. Cei care fură… Că magazia-i pe mâna lor, grajdu-i pe mâna lor, via-i pe mâna lor… Cine mai ştie cât intră şi cât iese de acolo? Sau cât pleacă la bază direct de pe câmp? Că cine o fost dieptept s-o aciuat de la început prin locuri călduțe! Da eu, o femeie singură, cu patru frați mai mici de îngrijit, că pe mama o

strâns-o Dumnezeu de timpuriu, cu puțină știință de carte, doar nu era să mă aleagă președinte! Trebuie și aici oarece pricepere…

— Ei, dar colectiva are și agronom.

— Agronom? Unu' ca Bercovici, nu ? Auzi, don' Costin? O fi păcat să râzi numai ce mortul a fost scos din casă, dar nu pot ține, zău așa! Hî, hî, hî… hi, hi, hi… !

Întoarse podul palmei și își șterse coada ochilor cu pleoapele strânse, apoi vârful nasului. Prin rochia din lâniță, ce părea trasă direct pe piele, se mișcau bălăngănindu-se două mogâldețe de țâțe prelungite, iar pântecu-i supt spre înăuntru, dădea și el semne că la o adică și Ileana e o femeie, o femeie ce tocmai a ieșit dintr-o ființă care nu putea inspira decât milă și compătimire sau un dezinteres justificat de abaterea grosolană a formei de la regulile atracției.

— Când o venit la noi în cooperativă, s-o dus și el pe câmp, la Standoală, să supravegheze arăturile, continuă ea. Și crezi că face? Se uită el lung la plugul lui Ghiță Strat și vede că are o roată mai mare și una mai mică, că doar ești de aici, dintre noi, și știi că cea mare îi de către brazdă iar cea mică alunecă pe pământul încă nearat. Ei, domnu agronom Bercovici nu cunoștea încă acest amănunt și-l întreabă pe Strat: Bade Ghiță, cine o fost tâmpitul care o pus la plug o roată mai mare și una mai mică? Oi, Doamne, uite și cel din față îi tot așa! Apoi spune, don' Costin, ce să ne învețe pe noi unu ca aista?

— Chiar așa o spus, Ileano?

— Să crăp, na, dacă mint!

Se apucară amândoi să șteargă tacâmurile, să le așeze într-un sertar, să stivuiască străchinele și farfuriile pe polițele dulapului de bucătărie. Îi era clar lui Costin că viața din colectivă scăpase din mâna cooperatorilor, proprietarii de drept a tot ce se producea acolo și ea intrase sub controlul unor străini ce reprezentau statul socialist. Apoi își aminti de un pasaj din ultimul discurs al secretarului general: „Agricultura trebuie să contribuie și ea la dezvoltarea multilaterală a patriei!"

Avea loc un fenomen descurajant. Vitrina cu cârnați din strada Lăpușneanu, din anii aceia ai începutului de vis, dispăruse într-un magazin de stat. Responsabilul abia reușise să o orneze cu sticle de oțet și borcane cu tocană de legume. Aici, la Cristești nu exista o vitrină armenească plină cu coloniale, ci doar una umplută cu iluzii frumos orânduite de către apostolii noii orânduiri. Și ele se stingeau

una câte una, ca nişte lumânări ajunse la capătul de jos al cerii. Dacă lui Poruschi i-ar fi revenit năstruşnica idee să mai calce prin ea, gestul său ar aduce cu o autocritică, cu o strivire sub tălpile bocancilor a propriilor copii. Vitrina aceea îmbelşugată din strada Lăpuşneanu dispăruse iremediabil odată cu patronul ei şi oamenii începeau să-i ducă dorul. Nu aveau nici acum bani să-i cumpere bunătăţile, dar măcar le-ar fi produs o salivaţie dătătoare de speranţe, o revoltă împotriva inegalităţii. Aşa însă, egali în sărăcie, viaţa nu mai avea nici o chemare. Să arunce cu pietre în vitrina aceasta nouă? La ce bun? Iluziile nu au masă, nu au existenţă pământească, nu simt durerea. Misiunea lor este să treacă omul de Dincolo… Dincolo… şi să dea românului mintea cea de pe urmă… !

După ce sfârşiră cu vasele, Ileana se aşează pe o margine de pat, înfingându-şi deschis privirile drept în faţa lui Costin, luându-şi un aer amical, de vechi cunoştinţe, numai că el mersese mai departe la învăţătură iar ea rămăsese aici, în sat, să scurme pământul colectivei, să primească te miri ce, să crească şi să treacă prin viaţă ca o sălbăticiune de vizuină, cu blana tot timpul îmbâcsită cu ţărâna adâncurilor. Ileana, cu înfăţişarea ei aspră, cu îmbrăcămintea sărăcăcioasă, cu gradul ei de cultură la limita obligatorie a unei existenţe posibile, dacă nu cumva rămasă doar la nivelul ereditar al instinctelor, era produsul falangsterului trâmbiţat ca supremă organizare a fericirii generale! Ca izvor al belşugului, al civilizaţiei, al echităţii sociale, al viselor sale, Doamne, o clipă îi trecu prin minte o scenă de pe Cordăşa, unde Gheorghe Petrilă avea o şurubiţă de ogor. Merseseră acolo să samene fasole. Tatăl său izbea cu sapa în brazdă, făcea un cuib, iar Costin arunca un pumn de boabe pe fundul lui. Şi tot aşa o jumătate de zi, sub arşiţa unui soare nemilos. Munca aceea grea îi întărea şi mai mult convingerea despre avantajele mecanizării posibilă numai într-o formă a ogoarelor puse la un loc. Îi şi explicase ideea lui Gheorghe Petrilă, care asculta liniştit, înfigea şi mai adânc sapa în ţărână, acoperea fasolea printr-o mişcare îndemânatică, apoi iar un cuib, iarăşi muşuroi, iar icnitura aceea ce însoţea lovirea pământului şi tot aşa până la sfârşitul însămânţării, când îşi făcu semnul crucii şi se învrednici a-i răspunde: „D-apoi, măi băiete, o fi bună mecanizarea, îi greoaie învârtirea sapei, dar recolta ce va răsări din hleiul ista va fi a mea, nu a colhozului!"

Îşi aplecă şi el privirile asupra Ilenei, camaradereşte, dar cu

oarecare vinovăție. În sinea sa își dorise colectivizarea și ea ieșise atât de prost! Îndată însă se mângâie cu ideea că eroarea utopiei orbise milioane de oameni. Puse mâna pe umărul ei ciolănos, ea îl prinse de antebraț, strângându-l stingherită, rămânând apoi așa, într-o așteptare nehotărâtă, prelungită, ca și cum și-ar fi încălzit palmele la pălălaia unui foc de vreascuri aprins într-o margine dosită de câmp la vreme de răceală.

— Mi se pare, Ileano, că una am gândit și alt a ieșit. De ce? Unde s-a greșit? Și cine greșește?

Femeia nu-i răspunse. Crezuse și ea în avantajele colectivei. În primii ani chiar muncise cu dragoste, până ce își dădu seama că o păcălesc în fiecare toamnă. Din acel moment începu o rezistență pasivă, mascată iar astăzi revolta clocotea întrânsa. Nu și-o mai putea ostoi.

— Da ce-și închipuie ei, don' Costin, că noi nu suntem oameni? Hî? Spune! Uită-te la mine! Eu nu-s om? N-am și eu două mâini, două chicioare? De ce ne socotesc niște animale necuvântătoare, hî? De ce? Spune-mi, de ce? N-avem și noi o burtă de umplut? N-avem și noi un cur de pus pe el o zdreanță mai ca lumea? Hî? Să arătăm și noi ca oamenii!? Adică de ce, cu munca noastră, cu pământul nostru de la strămoși, să fim mai rău ca slugile?

Îi dădu drumu de mână și se ridică în picioare. Îl întrecea puțin în înălțime. Din rochia ei se degaja un miros de sarmale. Stătuse în preajma lor o jumătate de zi, până ce fierbeseră. Ochii îi sclipeau în lacrimi. Tinerețea ei se risipise pe dealurile colectivei. O înăduşea o ciudă neagră împotriva unui destin blestemat.

— Numai ruşii au adus peste liniştea satului nostru nenorocirea asta! Numai ruşii… Şi poate şi Antonescu care i-o zădărât dincolo de Nistru…

— Și românii, Ileano, și românii… ! Nu-i vezi? S-au învrăjbit între ei, se toarnă unul pe altul la securitate, de parcă au uitat că sunt din același neam.

Femeia îi luă din nou mâna, ca o mamă îndurerată și i-o puse pe piept. Întreaga ei înverşunare se revărsa prin cele câteva cuvinte, ca un lait-motiv din dramatica simfonie, unde destinul bate cu pumnul în uşa ta sărăcăcioasă şi tu nu mai ai unde să fugi, unde să te mai ascunzi! Ce-ți mai rămâne, fiind doar protestul şoptit, să nu te audă cineva, sau strigat, când rămâi singur între patru pereți!

— Hî? Eu nu sunt om? Adică cum? Drept cine ne socotesc ei? Proştii satelor? Spune, don' Costin!

Sub rochiţa-i subţirică i se simţea ţâţa moale, scăpătată spre pântece, în jos, ca o desagă atârnată pe umăr, şi inima care-i bătea ca o tobă, ca şi cum cineva ar fi fost în cutia toracică şi ar fi lovit-o cu pumnul pe dinăuntru.

Şi dacă coana Tinca nu şi-ar fi tropăit paşii pe duşumelele cerdacului, îndreptându-se către bucătărie, spiriduşul curiozităţii poate i-ar fi împins palma peste protuberanţa mamară în jos, spre alte părţi chemătoare dintotdeauna. Moartea lui Gheorghe Petrilă îl sensibilizase subit la ruptul timpului, dăduse alarma în toate ascunzişurile trupului său uitat printre oameni şi preocupat mai mult să le aducă fericirea lor şi nu sie. Dispariţia irevocabilă, ce ne paşte pe toţi, devenise o certitudine, până atunci abia semnalată şi întrezărită prin ceaţă într-un viitor îndepărtat. Timpul acela îl simţea însă acum apropiindu-se cu paşi repezi, ameninţători, îngrozindu-i simţurile, coborându-i-le pe pământul din care erau zămislite şi îmboldindu-i-le să se agaţe cu ghiarele de crengile mărului înflorit, înainte de a se scăpăta în abis. Cu mâna rămasă liberă apucă sânul femeii într-o fugară mângâiere şi gestul acesta impudic săvârşit la numai şase ore de la intrarea în veşnicie a tatălui său, nu i se mai păru un sacrilegiu. Totul dură câteva clipe dar flacăra dorinţei oarbe şi nesăbuite rămase în privirile lor lăuntrice şi după intrarea în bucătărie a coanei Tinca. Taina duhului ce ne animă pe drumul întoarcerii, aprindea în bezna piepturilor celor doi, artificii miraculoase capabile să lumineze şi să le scoată în cale zone de interes imediat. Acum înţelegea, în cunoştinţă de cauză, de ce supravieţuitorii îşi caută de îndată pereche. Ca să nu mai piardă nici o fărâmă din marea amăgire cu care ne desfătăm sufletul călător şi trupul, şi cu care reuşim să mai traversăm conştientul într-o dureroasă aşteptare, amăgiţi din când în când cu ospeţe îndestulătoare şi amneziante.

— Mulţumesc, Ileană, pentru că ai rămas să mă ajuţi până la capăt! Iaca, de sufletul lui Gheorghe, îţi dau bundiţa aceasta a mea, că eu 'oi purta-o de acu' pe a lui, că lui nu-i mai trebuieşte… , şi coana Tinca îi întinse lucrul acela călduros din blăniţă de cârlan.

— Bogdaprosti, bogdaprosti, să fie primit, răspunse Ileana lui Bârzoagă şi se îmbrăcă pe loc bucuroasă de dar. Apoi, de-amu, m-oi

duce şi eu, că-i târziu şi mi-o ajunge. Mai vin eu pe la mata. Nu te las drept singură. Noapte bună!

Costin şi coana Tinca căzură într-o tăcere prelungită, fiecare trăind în sine o amintire oarecare despre Gheorghe Petrilă, amintire sugrumată apoi de crunta realitate ce-i aşeza pe tărâmul tare al golului lăsat de cel dispărut. Fusese un om harnic, priceput, un autodidact, încercat mereu de necazuri mai mici sau mai mari dar încrezători în vremuri mai bune, ce se potriviră din ce în ce mai rele, culminând cu cancerul ce-i suprimă pentru totdeauna şi ultimele speranţe. Murise înşelat de viaţă sau de oameni. Măcar de acum înainte, gândeau cei doi, pacea s-a lăsat de-a pururi peste sufletul său.

— Să ne culcăm şi noi, Costine, spuse coana Tinca cu o voce sfârşită. Nu mai ţin minte de când nu m-am mai odihnit!

Acceptă fără să scoată vreun cuvânt, doar printr-o mişcare încuviinţătoare a capului. A doua zi trebuia să părăsească şi el Cristeştiul. Îl aştepta uzina, maistrul, planul şi ceva încă nedefinit. Simţea că trebuie să se smulgă din monotonia inerţiei. În orice chestionar obligatoriu putea scrie acum, eliberat de complexele ce-i erodase fiinţa ani de zile, răspunsuri deschizătoare de uşi tabu: apartenenţa politică - P. C. R. ; originea socială a părinţilor: - membrii C.A.P.; apartenenţa politică a tatălui: - decedat; apartenenţa politică a mamei: - fără partid. Răsucindu-se în aşternut se mai gândi apoi la Victoria, la înfăţişarea ei speriată, când coborau, atunci, pe muchia îngustă a Păstăvarului, despărţiţi de hăul de sub ei, doar de curajul şi dorinţa înflăcărată de a ajunge pe un teren mai sigur şi a se îmbrăţişa. Îl revăzu şi pe tatăl său trebăluind prin curte, apoi întins pe catafalc şi se descoperi chiar pe sine alergând pe un câmp arid, lipsit de vegetaţie, făcând salturi uriaşe, planând apoi ca o pasăre dusă de vânt în voia lui şi spre un orizont necunoscut al planetei pământ sau a alteia. Victoria îl privea înlemnită din înaltul cerului iar el îi recita parcă versuri: Lacul ochilor albaştri, îţi licăreşte sub sprânene, valurile-ţi mişcă aştri irişilor căţărați pe vele…

Peste noapte, prin somnul greu, auzi scâncetele lui Grivei. Nu lătra. Mai curând plângea. Îl văzuse şi el pe Gheorghe Petrilă plecând înconjurat de oameni şi de jale şi nu se mai întorsese nici la acele ceasuri târzii, când de obicei dădea o raită prin jurul casei să verifice uşile coteţului, poiatei cu păsări şi-l sfătuia cu o mângâiere pe blana

capului: „Ai grijă, Grivei, ai grijă! Casa rămâne pe mâna ta… !"

A doua zi după săvârşirea petrecerii mortului până la poarta săpată în pământ şi de unde el călătoreşte într-o veşnicie necunoscută încă celor rămaşi pe marginea gropii pentru a o astupa la loc şi a o însemna cu sfânta cruce, Costin părăsi Cristeştiul. O lăsase pe coana Tinca complet singură, cu gândurile ei triste între pereții unei case pustii şi cu grijile unei gospodării ce nu-i mai folosea acum decât să-i dea sentimentul că viața ei acolo mai are încă rost, rostul şi iluzia ce ni le dau munca.

CAPITOLUL XVI

Prima noapte după lunga călătorie în Moldova, pentru a-l însoți pe Gheorghe Petrilă la ieşirea din Cristeşti şi din existență. Imaginile procesiunii, coborârii în abis a sicriului, desprinderea unei părți din sufletul său, simțită la modul propriu şi înlocuirea ei cu o durere vie, persistentă, continuau să-l copleşească, deşi el încerca o profilaxie experimentală, care să-l absolve de urmările fireşti ale unei traume greu de vindecat.

Încă din tren, observând goana peisajului, în timp ce trupul său se propulsa înainte fără nici un efort, îşi propuse non-acțiunea, evadarea din timp, aşternerea trupului său fragil pe valul vieții, ca o scândură în derivă, contemplarea boltei cereşti cu imensitatea ei punctată de stele, ce ne readuce prin necuprindere la dimensiunea nimicului absolut. Retezându-şi crestele rațiunii spera la o traversare mai suportabilă a unui traseu deprimant, care trebuia eclipsat prin orice mijloace.

Privi pe fereastră în noapte. Peretele casei săseşti de vizavi, luminat de becul ce străjuia colțul străzii, îl întâmpină familiar, cu forma lui trapezoidală, fără uşi, fără ferestre, zidit anume să ascundă interiorul de indiscreția trecătorilor. Saşii, ungurii, practicau o intimitate severă. Prin ce vremuri vitrege trecuseră de-au fost obligați să-şi ascundă viața domestică sub opacitatea de carapace a zidurilor şi porților înalte? Sau, poate, sentimentul alarmant de minoritate îi îndeamnă spre un trai subteran, cu cât mai ferit cu atât mai nealterat de influiențele etosului dominant? Precauție inutilă! Socialismul subjugase totul. Absența proprietății private, limitarea ei la gardul cu spini ce înconjoară bordeiul Ilenei lui Bârzoagă sau la zidul maghiar ce se opune oricărei ingerințe în tainele curții cu grajd, fântână şi spirit național, ştersese deosebirile private dintre oameni. Singura monedă convertibilă - munca. Câte piese strunjea, atâția bani lua el, Costin, dar la Cristeşti ce se întâmpla? Tânguirile Ilenei îi răsunau din nou în urechi: „Hî? Noi nu suntem oameni? Drept ce ne cred ei? Animale ? Necuvântătoare?"

Sub conul de lumină al becului din stradă apărură două siluiete.

Se opriră, se îmbrățișară, se sărutară scurt şi femeia se desprinse grăbită, alergând apoi spre portița casei. Zozo! - observă Costin. Lăsă perdeaua să cadă. Împinse şifonierul din uşa vecină cu camera fetei şi îşi mută patul lângă ea. De dincolo de ferestrele uşii acoperite cu o perdea mată aveau să plutească spre dânsul biocurenții unei femei şi ideea prezenței la o întindere de mână a unei eve despuiate, care să-i incite imaginația la fiecare scârțâit de canapea. Puterea nemăsurată a eroticului domină orice alt sentiment malefic, maladiv. Suflarea rece a Sinistrei, ce coborâse peste familia sa, trebuia îndepărtată, contracarată prin mijloace care să depăşească grozăvia morții. Stinse lumina şi se băgă sub plapumă. Dimineață intra în schimb. Alături era încă linişte. Zozo se afla, probabil, prin baie, prin bucătărie, de unde se auzea slab un dialog aspru purtat cu mama sa. În ultima vreme reproşurile bătrânei se întețiseră. Afişa o nemulțumire mocnită şi din ce în ce mai irascibilă. Anii treceau şi fata ei zbura din floare în floare purtată de vântul capriciilor, fără a se fixa de cineva! Ce-ar fi să-i avanseze el o propunere? O propunere! El, un peisan, un muncitor cu mâinile pline de ulei! El îmbrățișând o balerină? O silfidă ce evoluiază seară de seară sub lumina reflectoarelor, cucerind săli de spectatori stilați, prin grație şi armonie trupească, dar mai ales prin desfătarea imaginației fecundată de ascunzişurile trunchiului ei acoperit convențional cu mătăsuri limpezi, ca apa de izvor.

Însfârşit, paşi pe parchetul acoperit cu covor, zgomot de obiecte bruscate, foşnete şi aruncarea trupului peste arcurile somierei. Întoarceri furioase, după câteva minute, căderi de picioare aruncate pe sus, ca pe scenă probabil. Pufnituri nazale, aproape vorbite şi căldura emanată de pielea aceea albă, ce pătrunde prin sticla uşii şi se lasă peste străjerii simțurilor sale răsculate. Întinde mâna şi îşi lipeşte palma de scândura uleiată şi rece. Ea, Zozo, nu ştie că doarme lângă dânsa. Se crede despărțită de şifonierul acela amortizor. Starea de veghe continuă. E târziu. Somiera de dincolo nu-i mai transmite nimic. Se destinde şi el. Cască prelung şi încearcă să adoarmă. O părăseşte pe Zozo şi se întâlneşte din nou cu Victoria. Întotdeauna o află undeva sus, plutind peste o vegetație luxuriantă. Coboară lângă dânsul, îl ia de mână şi aleargă astfel prin poieni înflorite. Când se trezeşte, se întreabă dacă aşa arată Raiul!

Ceasul deşteptător îl readuce în cotidian şi-l coboară în ceea ce era de fapt: un muncitor rectificator obligat să-şi câştige existența

lipsită de ambiții şi de perspective, deocamdată. Printr-o mişcare aproape involuntară amuți zgomotul strident al clopoțelului. Lipsa dulapului din uşă îl făcea mai penetrant şi i-ar fi divulgat indiscreția. Deşteptarea balerinei de către un sunet declanşat la un metru de capul ei, i-ar fi stârnit nedumeriri, ar fi dat perdeaua la o parte de pe geamurile din partea de sus a uşii şi ar fi descoperit vecinătatea patului său braconier, vecinătate ce şi-o dorea doar ca un punct de observație secret.

Se echipă în grabă şi părăsi camera tiptil. Zozo trebuia să doarmă până târziu, spre amiază, când pleca la repetiție. Acolo se cerea să fie proaspătă, în forță, bine dispusă, luminoasă şi zburătoare. Zozo desfăşura o muncă fizică prin excelență. Arta de pe scenă, ideile exprimate prin mişcări meşteşugite şi îndelung studiate, îşi aveau sorgintea într-un lac de transpirație. Baia zilnică după ce sosea acasă, nu era un simplu moft, ci o preocupare depurativă pentru înlăturarea de pe corp a toxinelor celulare cu miros execrabil. Dar aceste gânduri, aproape imagini, conțineau şi un oarecare efort întreprins de Costin pentru demitizarea simbolului feminin, atât de acaparator, deşi în aceste momente îl prefera aşa, halucinant şi aşezat în rama misterioasă a unui halo de natură cosmică şi cu calități analgezice.

Oraşul îşi trăia frenezia dimineții, se lupta cu mijloacele de transport şi cu minutele. Spaima pierderii condicii de prezență sau a ceasului de pontaj accentua nevroza. Niciodată țăranul pe când avea ogorul lui, nu pleca la muncă cu grija aceasta sâcâitoare de a nu ți se tăia o oră din pontajul zilei. Frica pusese stăpânire pe oameni: să nu întârzie, să nu trăncănească, să nu greşească, să nu-şi manifeste nemulțumirea, să nu fie confundați din eroare cu altcineva, să nu se afle că au rude în străinătate, să nu fie cumva descoperiți că sub masca entuziasmului partizan stă pitită blazarea, desnădejdea, confuzia, scârba de toate şi o mică speranță ce ți-o dădeau informațiile trunchiate din pagina a patra a ziarelor. A întârzia la locul de muncă era un prilej să ți se pună în spate câte ceva din toate acestea. Lipsiți de mijloace de trai, nimeni nu avea o alternativă la supunerea oarbă, nimeni nu risca un conflict la locul de muncă. Efortul de menținere a unei speranțe entuziasmante față de perspectivele luminoase ale viitorului cincinal sporea sindromul neuroastenic în proporție de masă şi el se manifesta printr-o sporire a agresivității în mijloacele de transport, întotdeauna insuficiente,

agresivitate manifestată printr-un limbaj violent, adesea licenţios, cu o mare încărcătură de imprecaţii împinse până la limita încăierării, iar lupta pentru un picior pe scară se dădea corp la corp.

Costin încerca să facă abstracţie de la aceste dueluri ce se desfăşurau adesea peste capul său şi mai ales acum când purta la reverul paltonului bendiţa neagră de doliu. În secţie fu primit cu compasiune. Câţiva muncitori din apropierea maşinii sale îi transmiseră condoleanţe sincere şi viaţa părea a intra în firescul ei atât de înşelător. Discul abraziv muşca din nou, supus comenzilor sale, fulgi incandescenţi din tija argintie a supapelor. Mişcările mâinilor se automatizaseră, contopindu-se cu manetele de comandă ale utilajului şi el simţi nevoia să tragă o linie groasă sub viaţa sa de până atunci, ajunsă la o răscruce. Oare capul său zdrobit atunci, la Fundaţie, crezul sincer pentru noua orânduire, renunţarea instinctivă la Rica, din cauza reticienţelor ei de clasă, pierderea Victoriei, irecuperabilă, numai pentru că ataşamentul său faţă de ideile partidului erau puse la îndoială, nu merita acum o recompensă, când în buzunarul său de la inimă ardea iarăşi flacăra roşie a cranetului de membru? Viaţa nu-i servise nici o şansă, deşi se orientase de la început, fără să trişeze, fără a fi un impostor, înspre sensul istoriei. Revoluţia îl surprinsese nealterat de sentimentul proprietăţii sau de spiritul de conservare a maturului dezamăgit de utopia ideologiilor sau îngrijorat de soarta familiei, din ce în ce mai numeroasă şi mai neajutorată. Cu toate acestea, o barieră invizibilă îi tăiase cala în permanenţă, marginalizându-l spre periferia societăţii, acolo unde existenţa se câştigă cu muşchii, fără cuvinte, fără participare afectivă, ca o unealtă, ca un res. Starea aceasta de neasimilare în masa revoluţionarilor, de suspiciune, ce plana asupra sa, de neîncredere în aspiraţiile sale, îl nemulţumea profund. Modesta gospodărie a tatălui său, încropită prin muncă îndărătnică, epuizantă, aşa cum furnicile sunt stăpânite în permanenţă de grija iernatului, fără să le insufle cineva ideea de îmbogăţire şi de huzur pe spatele altora, respectul lui Gheorghe Petrilă faţă de rostul omului pe pământ, dacă vrea să trăiască într-o societate concurentă, să fi fost cauza izolării, a îndepărtării sale din rândurile soldaţilor ce luptă în linia întâi, piesa neagră din dosarul său personal, vinovat de transmigraţia opoziţiei ţărăneşti la deposedare? De unde şi de ce atâta refuz?

Totuşi Costine, în faţa conştiinţei tale te desolidarizezi de

suferinţele cristeştenilor şi ale mamei tale, care încă le mai îndură! Hai, fii drept şi cinstit cu tine însuţi! Şi din nou pe retină îi apare Ileana lui Bârzoagă, în postura aceea de cenuşăreasă sau de simbol al unei mizerii de nelecuit: „Da ce-şi închipuie ei, don' Costin, că noi nu suntem oameni? N-am şi eu două mâini, două chicioare? Hî? Spune! N-avem şi noi o burtă de umplut, un cur de pus pe el o zdreanţă mai ca lumea? Ce suntem noi? Proştii satului, proştii ţării!“ Şi parcă pe palma strânsă pe roata de avans a maşinii, îi simţea moliciunea sânului atârnat de un piept ciolănos, ca un ciorchine, pentru că nu avusese niciodată ocazia de a fi sprijinit de un sutien. Dacă ai fost pentru o viaţă mai omenească a omului, ce spui atunci de traiul Ilenei lui Bârzoagă? Cu ce s-a schimbat el în bine?

Se încolţise singur. Îşi punea la încercare îndoctrinarea. Se strecurase între idealul luminos şi efectul său deprimant pentru a-şi verifica soliditatea adevărului ce-l considera incontestabil. Din biblioraftul cu argumente extrase fila cu dezvoltarea economică pe baza industrializării. Resursele? Exploatarea coloniilor, exportul de capital, foarfeca preţurilor! La noi? Împrumuturile, cu dezavantajele lor, munca proprie şi sacrificarea unei generaţii. Ileana lui Bârzoagă trăia drama dezvoltării. Copii ei însă… Care copii? „Că cine are nevoie de una ca mine cu curul gol? Scuzaţi cuvântul cel prost… !“ Ei atunci, copii ţării! Trebuie să existe o solidaritate naţională, nu? Ţăranii îşi vor plăti datoriile la bancă făcute pentru construirea grajdurilor şi magaziilor, pentru cumpărarea vacilor de rasă, pentru plantarea viţei de vie şi a livezilor şi după aceasta vor începe să trăiască din beneficii, ca nişte fermieri. Şi ei, muncitorii, la fel! Trebuie să aibă doar răbdare, puţintică răbdare. Noi nu am exploatat alte popoare, ci dimpotrivă, ele pe noi. Turci, nemţi, ruşi… Îşi învinsese îndoielile.

„Don' Costin! Ce faci don' Costin! Îţi trădezi consătenii?“

Parcă-l strigase cineva! Parcă era glasul Ilenei lui Bârzoagă!

Şi el ce putea face? Nimic nu se clădeşte fără sacrificii. Trebuie să le accepţi dacă sunt un purgatoriu spre fericirea generală. El, personal, n-a coborât cu lopata în mână acolo, pe şantierul unde se pune fundaţia ei? Şi ce, i-au picat galoanele? Nu! Se află doar în rezervă, în marea rezervă. Îi drept, cu o asemenea profesie uleioasă, ce-ţi îmbrăcează pielea cu un miros de leşie, nu se poate apropia de pielea parfumată a vecinei sale de pat, despărţită nu numai de tăblia

unei uşi zăvorâte, dar şi de un zid invizibil ce desparte oamenii din cele mai vechi timpuri în plebe şi patricieni. Vezi, Costine, tocmai zidul acesta încerci tu să-l dărâmi din gândirea oamenilor şi chiar dintr-a ta. Ai acceptat o muncă fizică, murdară, în schimbul uneia de birou, dar te-ai însura cu Ileana lui Bârzoagă?

Îşi aminti de gestul ei, când îi strecurase mâna pe pieptu-i moale şi numai paşii sonori ai coanei Tinca i-a îndepărtat-o, cu simţământul că se află în culpă. Nimeni nu se poate însă mulţumi numai cu senzaţiile ce ţi le procură carnea omenească. Mai e nevoie şi de chemarea spirituală din celălalt, dacă este… Şi asta-i marea misiune a socialismului: să sădească în fiecare fiinţă o chemare universală, de valoare apropiată, care să răzbată prin cârpa aceea de rochie slinoasă a Ilenei lui Bârzoagă şi prin stratul de ulei a salopetei sale şi să se strecoare apoi nestingherită prin voalul strălucitor de pe coapsele albe şi ameţitoare ale lui Zozo, în chipul cel mai firesc şi mai atrăgător cu putinţă. Desigur, această interferenţă va fi posibilă peste câteva generaţii de copii bine şcoliţi. El însuşi va mai prinde această iluminare unanimă şi poate chiar atenuarea bănuielilor atât de supărătoare dintre clase, a desconsideraţiei şi urii izvorâte din diferenţiere.

— Măi, Petrilă! - se auzi strigat ca prin vis. Decuplă maşina şi se întoarse. Era un strungar de pe linia vecină. Te cheamă până la secretariat, îi spuse acela şi plecă.

La secretariat? Ce mai putea fi?

Secretara, o fată bondoacă ascunsă într-un halat ce fusese bleomarin, îl privi mai întâi cu interes, în timp ce-şi punea la loc, involuntar, o şuviţă de păr rebelă, apoi îi comunică pe un ton respectuos că este chemat la redacţia ziarului „Motorul".

Îl primi însuşi redactorul şef , Ion Roşca. Acesta era un bărbat înalt, cu o figură blajină dar iscoditoare, în jur de patruzeci de ani. Începu cu întrebări de sondaj dar amicale, în aparenţă banale, de întâlnire ocazională la un colţ de stradă, după salutul de rigoare. Trecuseră câteva minute şi dialogul încă nu sugera vreo intenţie anume, vreun punct cardinal de interes, deşi chemarea sa la redacţie nu putea avea un scop nedefinit. Şi, însfârşit, o fantă prin tot acest păienjeniş de învăluire:

— Ţi-am citit întâmplător „Transmisionistul“ din ziarul Apărarea patriei. Am un frate militar şi este abonat. Din când în când răsfoiesc

şi eu ziarul acesta. E cumva o coincidenţă de nume?

— Nu. Informaţia este exactă. Eu sunt acela…

— Ai, din loc în loc, unele sclipiri ce nu pot fi trecute cu vederea…

— Dacă le-ai reţinut… !

— De când scrii?

— De când am învăţat să scriu…

Redactorul şef zâmbeşte. Îi plăcuse calamburul. Se foieşte în scaunul cu braţe tapiţate şi pe neaşteptate îi înfige cuţitul în inima nerăbdării, stupefiind-o.

— N-ai vrea să mai scrii?

— Dar scriu…

— Ei, nu romane! Ziare. Avem aprobare pentru o apariţie săptămânală şi ne mai trebuie doi redactori.

Propunerea îl ameţeşte o clipă, îi strecoară în piept ceva nedefinit, un fel de vezică de peşte, un plutitor ce-l ţinea la suprafaţa vieţii şi-i dădea senzaţia că are şi catarg cu velă, cu vela umflată de briza răcoroasă a norocului. Însfârşit, i se recunoaşte certificatul de înmatriculare în portul Speranţa, unde îşi depusese idealurile.

— Îţi mai trebuie timp de gândire?

Costin se întoarse pe pământ din scurta călătorie prin norii unui vis mai vechi şi se precipită:

— Nu, îmi doream mai de mult…

— Atunci, de mâine dimineaţă te prezinţi aici. De restul formalităţilor mă ocup eu.

Sucesul personal îl smulse din preocuparea lui generală pentru o lume călduţă, ca o răsadniţă, unde se cultivă armonia între clase şi alte vise din gândirea utopică. Cel puţin pentru un timp, ce nu se întâmplă a fi prea lung, puse opresiunile puterii locale din Cristeşti, asupra lui Gheorghe Petrilă, pe seama exceselor necontrolabile ale unor primitivi scoşi de sub obrocul sărăciei şi lăsaţi să călărească pe latifundiile devenite peste noapte obşteşti sau mai curând a nimănui, iar propriile sale umilinţe şi căderi se sili a le interpreta ca o vamă plătită vigilenţei partidului, ce se vrea pur, puternic, unit, fără impurităţi ideologice descoperite de intelectuali prin fel de fel de teorii occidentale menite să submineze încrederea în victoria finală. Găsi o explicaţie şi austerităţii generale: sărăcia lăsată de război şi secetă, datoriile de război către Uniunea Sovietică dar şi marea

noastră prietenă de la răsărit, care ne ajută să edificăm o lume nouă, mai bună şi mai dreaptă. Şi iarăşi îi reveni în minte sacrificiul Meşterului Manole, care a înălţat cea mai mândră mânăstire, deşi domnitorul, în final, îl lăsă pe acoperiş ca pe un huhurez cu aripi de şindrilă, din egoism şi nu din dăruire pentru sublimul închinat Domnului. Iar de pe piscul auritului simbol al baladei coborî brusc lângă Ileana lui Bârzoagă şi protestele ei, aproape nearticulate: „Hî, da ce cred ei, că noi suntem proştii satului? Animale? Nu suntem şi noi oameni?“ Îşi înăbuşi şi acest sentiment de compasiune printr-o raţiune rece: Ileana nu cunoştea înţelesul baladei, simbolul ei, mesajul sacrificiului pe altarul frumosului şi nici nu-i trebuia. Pentru dânsa era suficient să-l asimileze ca pe o lege a progresului şi în final să fie făcută fericită prin forţa împrejurărilor şi a gândirii centralizate, inteligente, plină de umanism, îi adevărat, un umanism cu percuţie întârziată, ca un testament ce se deschide după moartea filantropului, intervenită după o lungă şi grea suferinţă. Dar câtă satisfacţie pentru urmaşi!

Şi pentru aceste consideraţii menite să-i uşureze conştiinţa ce sângera într-un colţ, tocmai unde adăpostea sentimentul solidarităţii umane, îl fulgeră şi un glas din transcendent. Era posibil să fi fost a lui Gheorghe Petrilă: „Sătulul nu crede pe cel flămând!“ Ideea aceasta aşezată de milenii în lexicul celor care o experimentau, îl iriă puţin. Ce fel de sătul era el? Un romantic necrezut pe cuvânt şi nici pe faptă. Dimpotrivă, abia din această clipă devenea un apostol. Şi se cunosc foarte bine vieţile sfinţilor misionari plecaţi în Africa să ducă cuvântul Domnului! Vai de trupul lor înveşmântat într-o rasă aspră şi jigărită, adesea desculţi şi flămânzi, făcându-şi din suferinţă o virtute. Ce atâta fericire? Devenea un soldat activ, un propagandist al celei mai adevărate ideologii din lume, celei mai umaniste, aproape o religie ce slăveşte omul şi-i vindecă rănile lăsate de o societate nedreaptă.

Primul articol la ziarul uzinei era ca şi scris. Începea să ardă în el flacăra focului sacru primit de la coana Tinca, o imitatoare perfectă a oricărui om ce-l vedea o singură dată, primit de la Gheorghe Petrilă, ce întreţinea cu mult spirit de convingere discuţiile politice purtate la un pahar de vin, pe o margine de şanţ, în zilele de odihnă, când se punea ţara la cale, cu capul la vale, cum spunea el. Devenise subit nu numai un purtător de paşaport, ce-i dăduse dreptul să o caute pe

Victoria, cu gândul să-şi consume iubirea şi să-i asigure protecţie, dar căpătase acum şi un rang ce ar fi putut să-i înlesnească accesul spre lumea subţire a lui Zozo, acoperită formal în voaluri colorate, ce întreţin iluzia unei îmbrăcăminţi ambiguie şi unde manierele elegante şi săpunurile extra dau pielii, gesturilor şi cuvintelor o ţinută puţin aristocratică.

Opri maşina, trebuia să vină schimbul doi, halatul i se pătase cu solubilul uleios şi coborârea privirilor pe locul unde muncea şi visa îl readuse în ţarcul cenzurii ideologice. Oh, nu! Nu disprețuia activitatea sa proletară. Era utilă şi asigurătoare. Simpla ei înscriere în fişa de cadre asigura succesul spre sfere mai spălate. Tovarăşii inspectori de personal, activişti de nădejde şi apărători devotaţi ai purităţii rândurilor partidului, te primeau cu zâmbetul pe buze, satisfăcuţi că nu trebuie să facă un dosar „cu probleme“ chiar din start. Dar Zozo, pielea ei străvezie şi albă ca un suflet curat, nu se putea împăca cu un amant ce i-ar fi însoţit mângâierile cu asperităţile unei palme proletare sau i-ar fi impietat urechile roze şi fine cu un lexic adunat din depozitul de deşeuri al vulgului neţesălat. Şi era dreptul ei. Arta nu se face cu impurităţi, cu reziduuri sau cu bolovani înnobilaţi doar printr-o îmbrăcăminte înşelătoare. Cei care o crează trebuie să fie aidoma esteticului ei. Altfel s-ar contamina de promiscuitate.

Coana Tinca, la plecare, îi dăduse 5ooo de lei, tot ce-i mai rămăsese după cheltuielile cu înmormântarea. Îşi va cumpăra un costum negru, o cravată roşie la o cămaşă albă de mătase. Văzuse una la „Consignaţia". Comerţul de stat nu infesta populaţia cu asemenea preferinţe mic burgheze. Va arăta ca scos din cutie şi va încerca să o abordeze pe Zozo. Nu-l interesa trecutul ei fulminant. Se spunea că cineva se spânzurase din cauza picioarelor ei, ce întruchipau perfecţiunea senzualităţii, iar într-o duminică o auzise prin uşa de mister ce-i despărţea, destăinuindu-se unei prietene: „În clipele acelea de orgasm, mă prefac într-un instrument răscolitor… Tipul moare cu mine în braţe de plăcere!“ Probabil, exersată în mişcări şi figuri de balet, mută arta gesticulaţiei de pe scenă în pat. Trebuie să fie un adevărat can-can interpretat de o virtuoasă!

Ideea interceptării voluptoasei lui vecine începea să capete proporţii obsedante. Şi când te laşi cuprins de o asemenea stare-capcană, intri cu capul prin zid. Nu te mai salvează nimeni. Toată

seara pândi strada, din spatele perdelei, cu lumina stinsă. Apăru târziu, spre miezul nopții, după spectacol, ca de obicei. De data aceasta era neînsoțită. Se gândi să-i alerge înainte, la portiță. Şi ce să-i spună? Zozo! Sunt ziarist. Ia-mă de bărbat! Mi-am lăsat salopeta în atelierul acela cu miros de ulei ars. Se răzgândi. Părea ridicol. Trebuia să prindă un alt prilej, mai firesc, mai din întâmplare, mai din conjunctură, numai că acesta trebuia să apară şi el să aştepte. Apăru târziu, spre Crăciun. Teatrul făcea un turneu la Sibiu şi o văzu pe Zozo ieşind din curte cu o valiză grea. O ajunse după cincizeci de metri. Rămase surprinsă. Chiriaşul ei? Muncitorul acela băgat cu forța în casa ei de către oamenii primăriei? Lasă că de cărat o valiză-i bun. Nu refuza niciodată serviciile bărbaților.

— Să vă ajut, domnişoară Zozo.

— Oh, mersi, nu mă aşteptam la atâta amabilitate.

— Sunt doar admiratorul dumneavoastră şi vecinul (de pat,era săspună), de cameră.

— Dacă aşa a decis Sfatul popular şi te-a repartizat în spațiul meu de repetiție!

— Îmi cer zcuze! Nu am nici un amestec. A fost o idee a destinului meu. Dar dacă doriți, mă pot restrânge. Camera e mobilată sumar şi ar fi loc chiar pentru exerciții mai ample.

— Glumeşti, domnule Costin. Nu vreau să îmi imaginez ce ar spune mama! Ioi, ioi! Cu prejudecățile ei pentru puritatea etnicului!

— Credeți că s-ar opune?

— Nu numai atât!

— Ar avea motive serioase?

— Desigur, ea doreşte… ba chiar mă zoreşte să fac o partidă serioasă şi definitivă.

— Şi eu aş fi exclus din calcul?

Îl privi peste umăr mirată şi oarecum nemulțumită. I se punea o întrebare lipsită de tact, dacă nu şi de respect. Era gata să-l amendeze. Clasa muncitoare îşi închipuie că poate conduce chiar totul. Dacă a decapitat intelectualitatea subțire, o şi obligă la mariaje de mezalianță? I s-a făcut de piele catifelată? Şi anturaj elevat? Dar se abținu. Acum îi ducea valiza. Era pe locul lui. Căută altă formulă mai blândă. Să nu semene nici a dojană, nici a refuz.

— Nu ştiu ce ar spune mama, dar soții trebuie să fie potriviți, de condiție cel puțin asemănătoare. Altfel apar divergențe. Dacă nu pe

față, sigur în sufletul lor. Apar complexe şi situaţii jenante, atunci când se fac recomandările în societate şi se dezvăluie câte ceva din biografie: ocupație, profesie etc.

— Profesiunea de ziarist v-ar compromite, domnişoară Zozo?

— Nu, nu cred. Mi-ar aduce şi unele avantaje: o cronicuță acolo, din când în când, care să mă scoată din anonimatul corului. Ştii că pe afiş se trece doar maestrul de balet. Noi, restul, suntem turma de mioare. Dar de ce mă întrebi?

— V-aşi recomanda eu pe cineva…

— Pe cine?

Conducerea dialogului fusese magistrală. Nu rămânea decât să-i arate legitimația , ceea ce şi făcu.

— Ioi! Tuu? Aaa… dumneavoastră?

— Mi-a plăcut mai mult când m-ați tutuit.

Zozo nu răspune. Costin o înțelege şi-i acordă timp pentru consumarea surprizei şi fixarea unei poziții mai conciliante. Acum păşea elegant alături de dânsul şi i se părea o femeie deosebită. O lăsă inteționat să meargă în fața sa, pentru a-i privi picioarele câteva clipe. Erau ascunse într-o pereche de cisme luxoase. Dar spațiul acela de sus, unde se terminau, vibra sub palton ca o sferă diabolică, în care nu poți pătrunde niciodată cu privirea şi totuşi din necunoscutul ei, câte chemări ispititoare!

Zozo ştia ce se poate gândi şi imagina în fața torsului ei de libelulă. Îşi cunoştea bine armele de seducție. Ochise de atâtea ori cu ele şi nu dăduse greş. Inocentul acesta ce-i călca urmele, mirosindu-i-le ca un ogar flămând, i-ar putea folosi drept umbrelă de vreme rea, dacă fanții ce-i dau târcoale se rezumă numai la cules de mere. Se va mai chibzui. O rezervă nu strică şi nici nu prisoseşte. Ar putea chiar să-l îmbolnăvească într-o seară, cum numai ea ştia să o facă! Îi va da pentru început un bilet de favoare. Să o vadă pe scenă în toată strălucirea ei de zile mari. Să-l turbeze definitiv.

— Dacă ții, te pot tutui în continuare. E mai comod. Ioi, am

la mine un bilet de favoare pentru primul spectacol ce urmează după întoarcerea noastră de la Sibiu. Poftim!

O urcă în autobuzul ce ducea la teatru şi se întoarse acasă pentru a relua la nesfârşit dialogul purtat. Făcuse o breşă în relațiile cu Zozo, limitate până atunci la simplele bineți şi începu să clădească castele matrimoniale. Cum va fi în continuare? Îi va deschide uşa

aceasta ce-l desparte de dânsa printr-o simplă tăblie de scândură? Ca un instrument! Oare cum dansează can-can? Îşi reveni greu din incursiunile într-o lume fantastică, unde Adam şi Eva, singuri pe sub pomi, lungiţi la soare, se simţeau atraşi inexplicabil în naivitatea lor, se pierdeau în mângâieri electrizante dar rămâneau flămânzi de ei, la fel de inexplicabil, încât nici apa rece a lacului de argint, în care se bălăceau sorbindu-şi frumuseţea goliciunilor, nu le potolea fatidica sete! Cine dintre ei, doi, o fi descoperit leacul potabil încă nu se cunoaşte. E posibil să fi intervenit o întâmplare galantă. Eva sigur cunoştea din instinct o mulţime de cochetării! Şi de ce nu şi can-canul? Unul mai primitiv, mai nestilizat, dar sigur fără fuste aruncate în vânt, ca o umbrelă ce te lasă gol în ploaie! Nefasta atracţie lipsită de raţiune îndeobşte, le-o fi fulgerat prin mintea lor virgină şi nevinovată întrebarea: de ce se deosebeau? Şi ce rost au deosebirile?

Se întoarse cu faţa spre uşa Raiului, în seara aceea gol. Eva era la Sibiu. Trebuia să-şi alunge fantasmele ce-l asediau şi să doarmă. Spre dimineaţă, probabil, când ne fulgeră visele, în marea grădină despre care auzise prima dată la orele de religie făcute cu popa Sârbu, o întâlni şi pe Eva. Semăna leit cu Zozo. O înlănţui delicat şi ea îi răspunse la toate întrebările cu o artă desăvârşită şi o profundă cunoaştere a marilor sensuri existenţiale. Întruchipa o adevărată maşină infernală. Termenul folosit de Zozo şi care reflecta atâtea înţelesuri, devenise desuet. Instrumentul viu, folosit în fel şi chip, pălise în faţa abisului în care-l scufundase Eva pe Adam şi-l secătuise de toate îndrăznelele imaginaţiei.

Se trezi transpirat tot, deşi afară se aşezase un strat de zăpadă bunişor, primul din acel an. Se întrebă cu mintea acum limpede, ce i se întâmplase. Ieşise dintr-o depresiune psihică, când i se înmânase carnetul de partid, intrase într-o zonă de amărăciune şi dezolare, de spaimă ancestrală, când murise Victoria şi Gheorghe Petrilă şi pentru a le contracara, pentru a-şi restabili tonusul şi echilibrul spiritual, se apropiase cu gândul şi fapta de Zozo, ca de o salvare ce l-ar fi putut întregi în rosturile omului pe pământ. De la o stare albă, de împăcare cu sine, după chemarea la redacţie se trezi zguduit de temerile trecerii şi ars de atracţia unui cuib liniştit, în care, din când în când, să uite că există. Apoi ambiguitatea tatonării, imprevizibila dezlegare, comportamentul alunecos al acestei balerine cu aspiraţii de prinţesă, inoculate în mintea ei de rolurile ce le interpreta pe

scenă, îi amplificau suferința, în ultimă instanță dulce ca mierea şi care din păcate, încă nu şi-o putea linge de pe degete.

La redacție îl găsi pe Ilie Camburu în plină creație. Îşi aşternea pe hârtie documentația din ziua precedentă, un articol ce urma a fi de fond. Se străduia să dea un conținut cât mai analitic şi cu atât mai de neiertat pentru anchetatorii ce aveau să-l judece mai târziu. Camburul luase sloganul „Critica e arma noastră, e motorul progresului şi al dezvoltării sociale“ drept adevărat. Singurele lui consecințe fiind binele pentru toți şi nu se gândise niciodată, în ignoranța sa, că această monedă putea avea două fețe diferite, că ar putea fi interpretată şi asemuită cu talerii primiți de Iuda, trădătorul!

Redactorul şef îi înmână o scrisoare de la un corespondent voluntar nedreptățit de administratorul căminelor pentru nefamilişti şi-i sugeră să scoată un foileton, gen foarte gustat de cititori. Costin plecă să se documenteze şi până seara, capodopera era finisată. Subiectul se pretase, printr-o întâmplare nefastă, la o morală desprinsă din fabula lui Grigore Alexandrescu, „Câinele şi cățelul“ şi făcu imprudența să-şi încheie biciuitoarele rânduri cu versul poetului: Că voi egalitate, dar nu pentru căței!“ Roşca îl găsi plin de umor şi-i mai adăugă şi un desen semnificativ, în care dulăul Samson trona cu un os uriaş în bot, în timp ce mica potaie schelălăia contrariată cu capul plecat spre pământ.

Alături de masa lui, lucra Alexandru Chiriţescu, un tip arogant, cu o figură blazată prea devreme şi apucături boeme, absolvent de filologie, rătăcit prin industrie, din lipsă de post în învățământ. Îşi scria articolele impecabil, concise, tăioase, stând pe scaun într-o poziție țeapănă, la 90 de grade, ca şi cum ar fi săvârşit un ritual sacru, cu fața imobilă, ochii mijiți, părul stufos, fruntea lată, uşor ridată, în spatele căreia se ascundea harul divin al cuvântului ce clădeşte. În ziua aceea îşi propusese să atace ignoranța, într-o lume care nu prea auzise de Eminescu sau Grigore Alexandrescu, închipuindu-şi că persiflând academic, educă masa proletară. Articolul său surprindea o stare de plâns. Responsabilul cultural din comitetul sindicatului prezentase preşedintelui spre aprobare, programul viitorului spectacol al formațiilor artistice, ce urma să aibă loc în sala mare a uzinii. Acest om ridicat din mijlocul muncitorilor, pentru a le apăra interesele, asigura şi puritatea ideologică a manifestărilor artistice. Cu intelectualii ăştia trebuia să fie vigilent.

Cercurile imperialiste de peste hotare recrutau cozi de topor. Broz Tito trădase Cominternul. Toate gradurile şi zidurile oraşului erau pline de portretul lui, viu colorat, şi denigrat. De pe toporişca bine înfiptă sub centura vestonului militar, se scurgeau picături de sânge. Asasinase clasa muncitoare jugoslavă. Prin urmare, vigilenţă, vigilenţă, vigilenţă! Preşedintele sindicatului, pătruns de importanţa misiei sale, îşi oprise creionul asupra unui rând din program şi ridicase ochii încruntaţi şi fruntea încremenită spre bietul responsabil:

— Ce-i cu asta aici?

— Eminescu, tovarăşe preşedinte! Eminescu! Poezia lui „Împărat şi proletar“ Dacă nici asta nu se potriveşte, asta care demască nedreptatea socială… !

— O fi, dar cuvântul „împărat“ nu merge!

— Tovarăşe preşedinte! Dar el apără proletariatul!

— Da? Bine! Atunci tăiem cuvântul „împărat“ şi rămâne numai „proletar". Înţeles?

Redactorul şef fu chemat la comitetul regional de partid să lucreze la un material, aşa că articolul acesta cu „probleme"

l-a văzut numai Ilie Camburu,redactorul şef adjunct, care-l

găsi publicabil. Spera chiar să fie apreciat. Totul fu dat la tipografie, unde procesul tehnologic dură trei zile, aşa că bombele împrăştiate cu dărnicie prin pagini aveau să explodeze mai tîrziu. După masă, Costin trecu pe la cantină şi de acolo direct acasă pentru a pândi întoarcerea lui Zozo şi pînă la sosirea ei, să construiască variante de apropiere, de învăluire, pînă la smulgerea acceptului visat zi şi noapte,dar mai cu seamă noaptea. O va invita duminică la Poiana… . Şi când toxinele obsesiei îl spiritualizau, descătuşîndu-l de trup si realitaţile înconjuratoare, el nu mai descoperea nici un obstacol în calea unirii lor, decît uşa dintre cele 2 camere, blocată de un simplu zăvor, ce se putea trage numai din partea cealaltă.

Proiectele ce le aşternem toată viaţa pe albul zilei de mâine, au efecte tonice. Ne inoculează optimismul amăgitor. Ce ne-am face fară acest stupefiant?

Cuprins de febra ce precedă buncălăitul cerbilor, Costin aproape că nu mai accepta moartea căprioarei. Ea apăru într-o după amiază întunecoasă. Îi auzi paşii uşori, îi recunoscu de departe, se aruncă la fereastră şi de emoţie nu avu puterea să-i iasă în întîmpinare. Nici nu

era oportun. Părinții ei, încă nu trebuiau să bănuie nimic. Va încerca să comunice cu dânsa prin gaura cheii, pe unde şoaptele trec nestingherite dintr-o parte în alta. Camera balerinei era despărțită printr-un hol de cea a părinților. Nu puteau fi auziți. Zozo veni tîrziu la culcare. Informase despre spectacol, despre hotel, despre drumul propriu-zis, servise ceva frugal, seara nu se îndopa, îşi făcuse obişnuita baie de degresare, unde îşi supraveghea în oglindă, minute în şir, evoluția formelor,capacitatea lor de seducție şi de asigurare, la urma urmei, a locului pe scenă şi în viață. Era obosită dar mulțumită. Incă mai mergea puțin. Or cum, măsurile de protecție nu mai puteau fi amânate! Costin o auzi lungindu-se pe studio şi scăpând un sunet de uşurare. Era, în sfîrşit, în patul ei. Apoi urmă o suită de foieli. Nu-şi afla locul potrivit. Era momentul! Îşi luă inima în dinți, coborî în spațiul uşii şi apropiindu-şi gura de orificiul cheii, lansă primul S. O. S. :

— Zozo! Bine ai venit!

Salutul lui se strecură ca un şarpe în urechile femeii, răspândindu-i-se în tot corpul. Nu se aşteptase la această imixtiune în intimitatea ei. Înseamnă că el o asculta de multă vreme! Ioi! Şi atunci cînd primea un musafir! L-au incitat protestele somierei brutalizate sau are intenții matrimoniale? Se apropie de uşă, dîndu-se de-a rostogolul pe pat, şi-l interogă:

— Ştiam că între noi era un dulap?

— L-am convins să se mute…

— Să-l pui la locul lui!

— Te tulbură spațiul gol dintre noi?

— Mă stinghereşte supravegherea ta. Nu mă mai simt în largul meu. Parcă aş fi cu un străin în cameră…

— Fă-ți-l apropiat!

— Începi să devii…

— Da, dar între noi se interpune o uşă, o uşă zăvorâtă şi încuietoarea este dinspre partea ta!

— Aşa-i cuminte.

— Zozo! Mîine e duminică! Te invit la Poiană. Aşa nu se poate discuta… Numai dacă tragi zăvorul şi deschizi uşa.

— Nu. Se aude în toată casa.

— Vom vorbi în şoaptă, Zozo.

— Dacă ar fi numai şoaptele!

— Promit, numai …

— Eu, nu! Sunt gălăgioasă.

— Atunci, mergi la Poiană mâine?

— Am să-ți spun dimineață. Noaptea este un sfetnic bun. Dacă da, voi ciocăni de trei ori în uşă. Dacă nu, va fi liniște şi va însemna nu!

— Te aştept, Zozo!

Costin dormi iepureşte. Mereu i se părea că bate cineva, ba în uşă, ba în fereastră. Privea afară şi noaptea îi întuneca răbdarea. Adormea cu greu, concentrându-şi auzul spre patul unde odihnea o enigmă. Cât de fericit ar fi să o dezlege! Ideea îl stăpânea cu patimă, muşcând din sufletul lui fără îndurare. Eşecurile îl extenuaseră. Îşi dorea o împlinire ce a fost dată omului dintotdeauna. De ce tocmai lui i se refuză mereu viza de intrare în rândul oamenilor? Dacă i se va bate în uşă, ziua de mâine va fi tranşantă.

Pe la ora opt şi jumătate, contractat ca un resort introdus într-un cilindru şi compresat, atent la liniştea din camera alăturată, prelungită de Zozo până la exasperare, recepționă primele mişcări. Somiera dezarticulată de vreme şi eforturi de contrasusținere, deconspira şi cea mai mică apăsare, întoarcere, rostogolire. Inflexiunile sunetelor sugerau aproape exact schimbarea poziției corpului. Costin o urmărea ca pe viu, putând aprecia cu exactitate traiectul piciorului strâns printr-un foşnet incitant, figura geometrică realizată, respectiv un triunghi tangent în punctul c, cu curbura fesierilor, o bufnitură amortizată de pernă, ce nu putea fi decât o mână scoasă de sub cap şi relaxată pentru dezamorțire sau un scârțâit de teluri, aproape un geamăt, însoțit de un „îmm! de uşurare, când picioarele se întindeau într-o dulce destindere, posibilă numai cu fața în sus şi pe măsură ce mişcările se întețeau, speranța trezirii creştea în Costin. Îşi va mai aminti de înțelegerea orală purtată prin orificiul templului, unde ar putea fi răsucită o cheie?

Chinul aşteptării se mai prelungi mult. Mama balerinei căuta ceva prin şifoniere, întreba unde sunt obiectele, îndemna la deşteptare, fără reproşuri. Aproape că nu mai spera la un semnal. Zozo riposta nervoasă. Sâcâielile din familie o exasperau. Ei nu mai înțelegeau că nu mai au dreptul, că nu mai este un copil ce trebuie admonestat în fiece clipă. Însfârşit, bătrâna plecă. Un oftat semnificativ şi: cioc,cioc,cioc! Acceptul unei evadări pornise dintr-o

necesitate interioară sau era rezultatul cicălelilor materne, îndemn născut dintr-o opoziție firească la stresul îndrumărilor părinteşti?

Se aplecă spre „vorbitor“ şi îi şopti:

— La ce oră plecăm, Zozo?

— La 11! Tu pleci mai devreme şi mă aştepți în stația din Schei. Nu vreau să fim încă văzuți împreună. În oraş am multe cunoştințe. Bine?

— Bine, Zozo!

Întâlnirea reuşi. Zozo, înfofolită într-o blană scumpă, cu capul ascuns într-o splendidă vulpe argintie, din care i se zărea doar ovalul feței îmbujorată, părea disponibilă la nebuniile unei zile dăruită de zâna cea bună. Costin, încorsetat în costumul cel nou, ca de ginere, ascuns încă sub palton, nu o slăbi din priviri pe tot parcursul urcuşului cu autobuzul, drum străbătut fără să-şi adreseze un singur cuvânt.

Intrară la „Şura dacilor". Salonul impresiona prin trofeele vânătoreşti agățate pe pereți, ornamente în contrast cu finețea perdelelor şi a fețelor de masă, prin mobilierul ce se apropia mai curând de un stil regesc occidental, decât unul „Burebista", sau măcar „Ştefan cel Mare“ Şi tot acest fast, îl ducea pe Costin cu gândul la prețul serviciilor ce aveau să urmeze. Ocupară două locuri lângă ferestrele înalte implantate în peisajul Poienii. Curând toate locurile fură asaltate de braşovenii ce-şi petrec duminicile departe de oraşul infestat cu uzine şi o populație transplantată din toate colțurile țării, dar îndeosebi din Moldova. Zozo se lăsă într-un pulover de schii, ce-i punea splendid în valoare zestrea mamelară. Părul ei blond îi scăpa de sub blănița pufoasă a căciulii, încercuindu-i obrajii ca o aureolă. Negreşit, Zozo era o piesă rară, un bibelou din muzeele austriece, creată să stârnească interesul şi să împodobească gratuit, ca o plantă exotică, o sală luxoasă de restaurant. Poate famecul ei irezistibil sau rafinamentul şlefuit de către maestra de balet, la lumina reflectoarelor, ce impunea un respect galant, făcură să se apropie de masa lor cu două locuri libere, nişte personaje deosebit de manierate, care-şi cerură permisiunea să se aşeze. El să fi avut vreo patruzeci şi cinci de ani, iar femeia, cu siguranță era mamă. Costin se simți descoperit civil lângă frumoasa lui însoțitoare, dar privirile pline de înțelesuri aruncate de Zozo, îl liniştiră. Aveau să joace rolul unui cuplu cu vechime.

Şi întrucât chelnerii întârziau, se declanşă de la sine inevitabilul schimb de informaţii.

— Suntem pentru prima oară la Poiana Braşovului, fostă Stalin, nu? - mărturiseşte străinul. Ne facem vacanţa în ţară pentru că ne este dor de munţii noştri. E frumos la Bruxelles, dar nu are Postăvar. Noi lucrăm acolo de câţiva ani, la ambasada României. Dumneavoastră?

— Eu, ziarist, soţia artistă…

— Oo, jurnalist! Am foarte mult de-a face cu oameni din breasla dumneavoastră.

— Scrieţi, cumva?

— Oo, eu nu, dar cineva trebuie să o facă în locul meu. Ştiţi, România nu prea se bucură dincolo de prea multă popularitate… Socialismul i-a umbrit prestigiu. Noi avem nobila misiune să i-l reclădim.

— Îmi închipui că editaţi publicaţii de ambasadă.

— Nu-i suficient. Laude despre noi trebuie să apară în marile publicaţii.

— Şi le trimiteţi articole, nu?

— Nu şi nici nu ar fi convingătoare. Ar semăna a publicitate. Ele trebuie să poarte semnătura unor condeie consacrate, prestigioase, credibile.

— Ce interes au?

— Îl provocăm… !

— … ???

— Pur şi simplu îi cumpărăm.

Diplomatul îşi rosti ultima frază mai mult şoptit şi după o atentă asigurare a discreţiei. Costin intra pentru prima dată în posesia unor adevăruri din afară. Ştia că lagărul opus este un duşman, nu pricepea însă de ce trebuie să plătim ca adevărurile noastre să pătrundă dincolo de cortina de fier! Aceasta putea însemna că ele sunt false, sunt trase de păr, sunt negociabile şi ambasadorul lor se îndoieşte de calitatea mărfii. O vinde pur şi simplu, pentru că aşa a primit ordin şi bani de la Bucureşti, dar ştie că imaginea despre ţară, construită cu atâta cheltuială, are ceva perisabil, este doar o faţă propagandistică. În acelaşi timp, diplomatul îi sugerase o întrebare incomodă de etică gazetărească. Ce-i adevărat din tot ce se scrie, dacă ziariştii nu apără o ideologie, ci un interes personal?

Dialogul continuă şi pe alte teme. Trimişii noştri la Bruxelles

sufereau realmente de nostalgia dorului de ţară şi în scurta lor întâlnire cu ea, sorbeau cu nesaţ din peisajul montan, din graiul românesc, din sufletul ţării frământat de o viaţă în care se spera mult şi se oferea foarte puţin. Costin simţi această nevoie a lor şi îi îmbelşugă cu informaţii. Pe unele le ştiau şi ei, pe altele nu, dar zgura eşecurilor se sedimenta, încetul cu încetul, peste limpezimea unui proiect de societate ideală, alterându-le încrederea în ceea ce întreprind din sfânta convingere că slujesc umanitatea, chiar fără consimţământul ei. Într-o zi s-ar putea să fie judecaţi ca nişte răufăcători, aşa cum Hristos a fost umilit pe cruce pentru dragostea lui faţă de oameni.

Diplomatul îşi consuma cu mişcări delicate porţia de măruntaie rumenite, exprimându-şi îngrijorarea şi dezamăgirea doar prin mimica feţei, încetineala mişcărilor, refularea neputinţei de a schimba ceva, printr-o vizibilă apăsare a maxilarelor pe frăgezimea bucăţelelor de ficat, ce puteau fi ingerate chiar şi nemestecate. Soţia sa împărtăşea atmosfera viciată din jurul adevărurilor festiviste, printr-o tăcere înţeleaptă şi o grijă acută pentru cei doi copii ai lor lăsaţi în Bucureşti să-şi pregătească examenele particulare şi pentru şcoala românească. Cât efort li se cerea să urmeze în paralel două şcoli: una în franceză, la Bruxelles, şi una în vacanţă, în patrie! Dar li se pregătea, negreşit, un viitor în diplomaţie.

Antrenat cu totul întâmplător în comentarea unor daturi necunoscute de dânsul, surprinzătoare şi cu caracter secret, Costin ratase atmosfera intimă a întâlnirii sale cu Zozo, la care visase. Ba mai mult, împrejurarea îl obligă să o prezinte drept iubita sa soţie şi toate mişcările de învăluire şi cucerire a asentimentului ei la un mariaj cât mai apropiat în timp au trebuit să fie desecate de farmecul ce le conţin şi să treacă pe un canal fals al unor relaţii cu vechi state de exerciţiu. Spargerea sentimentului de necunoscut, ce exista între ei, pe altarul unei suprafeţe abstracte, ce se cerea morală în contactul cu judecata lumii, îi uşură mult misiunea. În momentul când se despărţiră de familia diplomată, ei doi, păşeau prin preajma „Şurii dacilor", spre lacul îngheţat din Poiană, deja ca o familie, dar care călătoreşte în trenul ce-i duce spre luna de miere fără bilete.

— Ne întoarcem în staţie? Mai avem treizeci de minute până la plecarea autobuzului - întrebă Zozo.

— Am visat cu totul altfel escapada noastră. Zarurile nu ne-au

fost îngăduitoare. Aş fi vrut să reluăm o discuţie amânată.

— În ce mă priveşte, am mulţi curtezani. Încă nu m-au cerut în căsnicie dintr-o mie de motive: unii sunt geloşi pe trecutul şi prezentul meu; unii nu pot să o facă, alţii nu au curajul, o parte nu-mi convin mie şi între timp mă apropii de o vârstă când nu mai poţi face salturi pe scenă, ca o copilă de l7 ani. Există la teatru un post la care aspiră mai multe balarine, ce ating vârsta critică. Nu ştiu ce şansă am! Dosarul meu de cadre nu prea mă recomandă! Părinţii: negustori ambulanţi, starea civilă, moralitatea - incerte. Tu ai putea să reprezinţi o piesă încurajatoare în dosarul meu. O profesiune respectabilă, o apartenenţă la grupurile conducătoare, la partid, de care eu sînt foarte departe şi fără nici o perspectivă de apropiere. Însă …

— Hai, continuă! De ce te-ai oprit? Ce-i cu acest „însă"?

— E neplăcut. Pentru mine căsătoria aceasta ar însemna o claustrare. Sînt obişnuită cu un alt mod de viaţă. Tu eşti un singuratic. Te-am studiat de cînd stai la noi. Crezi că altfel, dacă mi-ar fi convenit, nu ţi-aş fi dat tîrcoale? Nu aş fi tras zăvorul uşii într-o noapte cu insomnii? Aş fi împins eu şifonierul, nu tu, şi nu l-aş fi mai pus la loc. Apoi mama, tata, ioi, nici nu încerc să mă gîndesc!

— Nu ar accepta o imixtiune, nu-i aşa?

— Eu m-am emancipat, dar ei rămîn pînă la moarte unguri. Numai aşa am rezistat aici, în Ardeal, de o mie de ani.

— Totuşi, Zozo, mai sînt excepţii.

— Mai sînt dar ele întăresc regula, nu? Parcă aşa se spune!

— Deci prejudecăţi etnice: Dar dragostea? Eu te iubesc… dacă mi-am luat îndrăzneala să ţi-o declar deschis.

— Mulţumesc pentru sinceritate, dar ce să fac cu ea?

— Nu întrevezi nici o apropiere?

— Silită de viitorul meu precar… poate. De ce să te mint. Sânt zănatică dar nu şi perversă.

— Cu timpul poate m-ai iubi! Eu aş risca o încercare.

— Joci pe numere necîştigătoare, Costine, iar eu plutesc printre ele…

— Diseară te voi asculta cum dormi…

— E dreptul tău să-ţi faci iluzii, dacă Dumnezeu şi partidul te-au adus cu forţa lângă dormitorul meu. Între noi există însă o uşă bine

zăvorâtă. O voi deschide când nu va mai exista pentru mine o altă ieşire. Şi cu aceste spuse, iată-ne ajunşi în staţia de coborâre. În curând se va întuneca.

Autobuzul îi aluneca prudent pe serpentine. Nu mai fusese pe aici de când venise cu Victoria. Dacă s-ar fi grăbit, dacă alţii i-ar fi recunoscut cu câteva zile mai devreme dreptul la demnitate şi visare, nu ajungea să-i cerşească dragostea acestei balerine cu fumuri aristocratice şi care s-ar putea întâmpla să-i boţească autobiografia, dacă mariajul va avea loc până la urmă. Cu Victoria repara o laşitate a unui tovarăş de idei. Era o victimă a sistemului. Generalul Nădejde zace în închisoare…

Încercuiţi de trupurile călătorilor, hurducaţi în fel şi chip de autobuz, căzuse fiecare în păienjenişul gândurilor proprii. Zozo nu ştia cum să pună mâna pe postul de maestră de balet, cum să-şi prelungească viaţa în teatru şi în „la dolce vita", fără să plătească nimic şi să rămână o boemă. Atracţia spre libertatea deplină a simţurilor era la dânsa atât de puternică, încât prima ei căsătorie, despre care Costin aflase ceva cu totul întâmplător, eşuase în foarte scurt timp într-un sfârşit dramatic. Morala proletară o încorseta până la sufocare. Ioi, ce să facă? În Ungaria tancurile sovietice trecuseră peste trupuri şi restaurase ordinea rusească. Era un avertisment dat visătorilor la libertate. De ce să se încurce cu bărbatul acesta la care nu ţine? Doar pentru că-i membru al partidului? Şi numai această apartenenţă îi producea repulsie! Înseamnă că are o origine cu miros de oaie! De ce să facă compromisuri cu sine însăşi? La nevoie va vinde flori alături de maică-sa! Cu înfăţişarea ei, sigur va dubla vânzările şi va face praf concureanţa. De altfel, mama mereu se plânge că o dor picioarele…

Intrară în curtea casei pe rând, la zece minute distanţă. Mai întâi Zozo. Rămăsese în colţul străzii şi o privi cum dispare în întunericul pătruns de lumina slabă a unui bec. Avea un mers de tango peste care plutea ispita. Ardea acolo, sub blană, sub căciula de vulpe argintie, albă ca un fulg de zăpadă, ca o inimă curată dar îngheţată. Când ajunse în casă aprinse gazul metan în sobă. Pereţii erau reci. Unul singur părea fierbinte. Cel dinspre camera poftei sale agravate. Prea mare şi prea întinsă era apropierea de pomul oprit, ca să nu-i fiarbă în creier idei neortodoxe. Se despărţiseră într-o confuzie mai mare decât speranţele puse în această întâlnire. Îl scoase pe Balzac din raft

şi se trânti în pat, încercând să continuie lectura la „Celibatarii". Bărbaţi, femei, roşi de ură sau de dragoste, zugrăviţi desăvârşit de acest dumnezeu al unei lumi rămasă, prin talentul său, în cărţile sale. Gândurile i se strecurau printre destinele eroilor şi îl readuceau mereu lângă uşa lui Zozo, care foşnea pe dincolo şi dialoga cu maică-sa, ca de obicei, pe un ton de harţă. Aruncă volumul frumos legat într-o imitaţie de piele roşie şi rămase pe ascultare, ca un radiotelegrafist ce supraveghează semnalele văzduhului. Într-un târziu o auzi urcându-se în pat. În întreaga casă se făcu linişte. Atunci se apropie de orificiul cheii.

— Zozo, te-ai mai gândit?

— Numai asta fac, îi răspunse ea, după ce-şi potrivi buzele de punctul vamal al frontiereri invizibile.

— Aş vrea să răsuceşti încetul cheia şi să te laşi în voia mea…

— Mă tem să nu fiu auzită. Mama bănuie ceva.

— Tuşeşete şi descuie!

— Precauţie inutilă! Uşa se deschide spre mine, iar acum este blocată de studio.

Costin sesiză parcă o nuanţă de regret în glasul ei. Se părea că a intervenit ceva nou în poziţia sa incertă. Nu-i refuza invitaţia, ci manifesta doar o teamă de zgomotul ce-ar putea să-l facă încercarea.

— Zozo, ieşi pe fereastră!

— Eşti nebun! E pregătită pentru iarnă. Nu se poate deschide.

— Dacă s-ar putea, ai veni?

Tăcere prelungită, ca şi cum întrebarea nu ar fi fost aruncată cu disperare prin lăcaşul cheii.

— Ai înţeles ce ţi-am cerut?

— Mai de mult! Chiar înainte de a-ţi trece ţie prin minte!

— Ola,la ! Atunci nu-ţi puteam oferi nimic. Acum, da!

— Începe să mă ispitească propunerea.

— Semne bune, Zozo! Fii înţeleaptă! Viaţa în doi asigură performanţe.

— Costine! O întrebare de esenţă: mă accepţi aşa, fără sentimente, doar cu trupul… ?

— Va fi foarte greu, Zozo! Ca o floare neudată. Eu te vreau pentru că mă absorbi. Deja nu-mi mai aparţin.

— Eu te-aş lua pentru că îmi poţi fi de folos.

— Şi cum va fi?

— Nişte cărnuri vindecate de turbarea dragostei.

— Pe carne, Zozo, mai purtăm ceva răscolitor, ce ne mână în direcţii necunoscute, ca pe nişte corăbii lipsite de busolă.

— Este şi motivul pentru care nu mă străduiesc să-ţi deschid uşa şi să mă strecor în patul tău. Dacă aş veni, altcineva ar fi de vină. Trupul meu, nici într-un caz! El arde în permanenţă, mănâncă, bea şi digeră… Ioi! Iştenem! Ce simplii suntem! Atât de simpli încât mâine voi desfereca uşa aceasta încă din timpul zilei. Va fi închisă de formă, studioul puţin îndepărtat, atât cât să mă pot strecura… Noapte bună! Şi acum lasă-mă! Nu-mi ațâța imaginaţia. Vreau să o folosesc mâine seară integral…

Iar i se aruncase un capăt de speranţă peste incendiul din celulele sale secătuite de dragoste şi urcate pe metereze să inspire miros de căprioară. Mâine! Mereu mâine! Niciodată acum, azi! Peste noapte visă şerpi şi se trezi înspăimântat când unul din ei îşi scutură clopoţeii deasupra capului său culcat în iarbă, lângă zulufii lui Zozo. Privi buimac în jurul său şi descoperi cruda realitate a singurătăţii şi a ceasului deşteptător, ce-l trimitea la uzină. Alarma lui zgomotoasă o întoarse şi pe Zozo, probabil, cu spatele spre uşă. Arcurile studioului lucrau ca un telegraf fără fir, care transmite fidel pulsul camerei de alături. Se îmbrăcă milităreşte, ca de obicei şi alergă în staţie să prindă cursa pusă la dispoziţie de uzină. Era un autobuz carosat în atelierele proprii, cu bănci incomode, din placaj, cu o remorcă agăţată la spate. Urcă în ea şi se aşeză pe ultima bancă, lângă fereastra din dreapta. Voia să vadă strada, oamenii, casele scunde, vechi, cu acoperişurile ţuguiate, ce-şi sprijineau baza pe umerii pereţilor din cărămidă roşie. Drumul acesta până la serviciu devenise pentru el un teren cu zăcăminte ascunse de minerale preţioase. Întotdeauna descoperea, parcurgându-l, idei neaşteptate. Atunci când scrisese foiletonul-fabulă, zărise pe trotuar un Sanbernard privind cu dispreţ un foxterier ce-i adresa, în naivitatea lui, o salvă de lătrături. Acum observă o pisică zbuchind dintr-o curte zidită şi cu poarta uitată deschisă. Pînă se desmetici ce riscă, animalul se trezi între autobuz şi remorcă. Costin se răsuci cuprins de un val de milă, pentru a privi în spate. Imprudenţa felinei îi fusese fatală. Din siluieta ei arcuită şi atrăgătoare, mai rămăsese o blană roşcată în albul zăpezii însângerat ca un apus, de care se apropia un motan, ce o urmărise, probabil, insistent. Fugise femela de dragoste

şi nimerise în moarte!

Aşa ceva nu i se putea întâmpla lui Zozo! Era o absurditate, o idee fatalistă împuşcată din urma roşie de pisică zdrobită sub roţile uriaşe ale remorcii, el însuşi trecând într-un fel peste viaţa ei şi curmându-i-o. Se afla doar deasupra, în vehicul şi o apăsa… Nu era superstiţios şi totuşi mâţa îi tăiase calea într-un chip atât de dramatic. Astăzi trebuia să vină ziarul din tipografie. Aştepta cu emoţie reacţii din partea cititorilor. Foiletonul îi reuşise şi un sentiment cald de mândrie profesională îi încălzea inima.

Chiriţescu ajunsese la birou înaintea sa. Stătea înţepenit în scaun, privind în gol.

— Ce s-a întâmplat, colega, de stai atât de transportat în sfere inaccesibile cu ochiul liber?

— E albastră, Costine! Am supărat pe cineva sus pus! - răspunse el îngrijorat.

— Pe cine? Preşedintele sindicatului? Administratorul căminelor? Şeful secţiei de montaj? Ce vor? Numai dulcegării, numai laude, numai succese?

— Nu e vorba de mărunţişul acesta insignifiant. Mai sus!

— Şi mai sus? De unde ştii?

— Am eu antenele mele…

— Mă aşteptam ca cei de sus să ne aprecieze!

— Şi ar fi făcut-o dacă nu intervenea un element neprevăzut.

— Ce neprevăzut? Linia-i clară. Critica e arma noastră!

— Da însă numai pentru căţei! Tu ai scris-o!

— Şi cine e dulăul?

— Tovarăşul prim secretar Bergheanu.

— Doar nu l-am criticat pe dânsul?!

— Nu, ci pe consăteanul lui, maistrul Gheorghe Oprea, şeful secţiei de montaj. Cum el, cap de afiş, călare pe tractorul românesc şi pe coperţile tuturor revistelor noastre ilustrate, ca un actor de cinema, el să fie criticat? A aflat de articolul scris de Camburu, s-a dus în tipografie aseară, a luat un ziar şi s-a prezentat drept la primul secretar: „Uite, măi Alexandru, ce scriu ăştia despre mine? Că lucrez în salturi! Că ţin oamenii peste program! Ia închide-le gura!“ Şi acuşi vine ancheta!

În birou soseşte şi Ilie Camburu. I se povesteşte panamaua şi i se sugerează perspectiva. Îi priveşte superior. A scris adevărul. Nu a

inventat nimic. Nu are nici un fel de emoții. Rolul presei este să critice şi să vindece. Altfel nu-şi mai justifică apariția.

Uşa se deschide pe jumătate şi intră Alexandru Roşca, redactorul şef. Îi priveşte în tăcere, cu fața întunecată.

— E albastră, băieți! Vor să ne scuture. La ora ll vine o comisie de anchetă. M-au anunțat cei de la comitet. Trebuie să ne ținem tare! Sunt porniți rău de tot!. Să ne păstrăm calmul. Până la judecată să ne mai uităm prin ziar. L-am adus acum de la tipografie.

— Îl ştim, tovarăşe Roşca - intervine Camburu, cu multă siguranță în glas. Doar noi l-am scris şi l-am scris bine. Ziarul trebuie să fie combativ, să mobilizeze, să vindece, chiar dacă ustură. Eu aşa am fost învățat de partid.

Redactorul şef preferă să tacă şi să intre în biroul său. Camburu şi Chirițescu ieşiră afară să fumeze. Costin îşi mai citi o dată opera. Într-adevăr, morala lui Grigore Alexandrescu țintea sus. Putea fi interpretată ca un atac direct la organele superioare, deşi era mascat şi aplicat unui biet administrator de cămine. Organele superioare nu puteau fi egale cu un membru de rând al partidului şi mai absurd, cu cetățeanul de rând. Însuşi principiul centralismului democratic obliga la supunere față de centru. Judecata era însă tardivă. Articolaşul său, frumos ilustrat cu o vignetă hazlie era interpretabil. Putea răspunde şi la imperativul criticii, ca motor al dezvoltării societății socialiste, dar i se putea atribui şi intenția de persiflare a unei egalități precare, departe de a fi reală şi despre care e mai prudent să nu se scrie. Intrase într-o poveste urâtă, cu zâmbetul pe buze. Oricum, articolul cel mai încriminat îl scrisese Camburu. Despre Chirițescu, ce să mai vorbim? Atac evident la incultura clase muncitoare, denigrarea unui lider. Analfabet, dar lider. Cultura intelectualilor nu foloseşte la nimic pentru clasa muncitoare. Prea multele lor cunoştințe nu puteau duce decât la poziții oscilante, la lipsă de fermitate. După opinii mai radicale, ei nici nu au ce căuta în partid. Sunt partea lui slabă, nesigură, locul pe unde s-ar putea încerca o breşă în interesul general al clasei. Ştiu prea multe. Soldatului îi ajunge cunoştința de a trage cu puşca. Nu-i cere nimeni să calculeze traiectoria proiectilului, forța lui de penetrație. Asta au făcut-o dascălii. Şi ce avea să urmeze acum? Timpul trecea şi nu trecea, argumentele se adunau greu, apărarea era vulnerabilă şi spaima de inchiziția comisiei aşteptate îşi făcea loc în sufletul său ca o amărăciune insurmontabilă. Mai gustase

din veninul ei, când îl trecuse în rezervă şi îl exclusese din partid. Uşa se deschise şi în birou intră secretarul comitetului de partid cu probleme de propagandă.

— Nu vă faceţi probleme! Mai sunt şi eu pe aici! - încercă el să-i încurajeze. Ziarul e bine scris. Nu au ce să-i găsească. Doar dacă răstălmăcesc fiecare cuvânt şi atunci e posibil orice.

Redactorul şef s-a făcut şi mai negru la faţă. Tace şi priveşte pe fereastră. Tensiunea creşte pe măsură ce se apropie ora H. Vor şti ei cum să se apere? Vor reuşi să dovedească o comisie trimisă de primul secretar, pentru a reprima şi nu dojeni? În faţa ordinului superior de a tăia în carne vie, nu se mai putea conta pe obiectivitatea celor din comisie. Ei veneau să condamne, să execute, nu să scormonească după urmele adevărului. Adevărată era numai dispoziţia tovarăşului Bergheanu. Lamentările condamnaţilor înseamnă nesupunere şi nu argumente de luat în seamă. Alexandru Roşca mai participase la asemenea analize cu verdictul stabilit dinaintea începerii simulacrului justiţial. Procedura anchetatorilor nu avea altă ţintă decât salvarea formală a aparenţei democraţiei de partid. Aceste cunoştinţe cu caracter secret îi dădeau şi culoarea pământie a feţei. El nu se aştepta la nici un fel de îndurare. Ora ll nu însemna decât o apăsare pe trăgaci. Restul era un joc de-a şoarecele cu pisica.

În comisie erau cinci tovarăşi. Trei de la secţia de propagandă, redactorul şef de la ziarul local „Drum nou“ şi secretarul în problemă din comitetul uzinii, pe post de apărător dar şi de acuzat. Cum exercitase el controlul de partid, dacă s-au strecurat asemenea greşeli? De altfel, nici nu stătea în rând cu tovarăşii de la regiune, ci lateral, singur la masă, iar acuzaţii, pe două rânduri, în mijlocul biroului. Redactorul şef de la „Motorul“ îi cunoştea foarte bine pe mebrii comisiei. Lucrase cu ei, dar misiunea era misiune şi atmosfera avea un voltaj cu care s-ar fi putut lumina un orăşel. Feţele celor din prezidiu erau grave, inpenetrabile, ca ale ostaşilor dintr-un pluton de execuţie, înaintea ordinului de „Foc".

Luă cuvântul unul din pluton. Costin nu ştia cum îl cheamă. Era probabil şeful.

— La sesizarea tovarăşului prim secretar, am studiat cu atenţie ziarul vostru. Concluzia: trebuie oprită imediat difuzarea. Costul ziarului se impută. Este de inimaginat ca un colectiv de redactori comunişti să facă jocul duşmanilor noştri şi să le servească negru pe

alb atâtea exemple negative! Nu obiectăm împotriva criticii. O recomandă şi partidul. Voi însă aţi fost furaţi de condei şi nu aţi respectat nici cel mai fragil echilibru între succese şi insucese. Uzina de tractoare nu-i o cooperativă! Aici s-a fabricat primul tractor românesc, împotriva tuturor profeţiilor sumbre perorate de către agenţii imperialismului anglo-american. Aici s-a format un puternic detaşament al clasei muncitoare, care a ridicat prestigiul ţării şi socialismului, demonstrând superioritatea ideologiei marxist-leniniste. Şi voi, cum aţi tratat această realitate cu care ne mândrim? Împroşcând cu cuvinte denigratoare, demobilizante, în toate paginile ziarului, promovând pesimismul, nihilismul, obiectivismul, realismul, nu fără un suport motivant, dar nu esenţial. Principală acum este activitatea de consolidare. Cunoaşteţi doar rolul presei de mobilizator, de organizator iar voi parcă v-aţi străduit anume să puneţi în pagini nesemnificativul, insignifiantul. Este o greşeală de neiertat şi aş afirma că aici este vorba de o poziţie deviaţionistă, titoistă. Dacă v-ar citi ziarul cei de la Belgrad, cred că ar rămâne mulţumiţi.

Acuzele cădeau ca un trăsnet. Nici unul dintre cei patru redactori nu-şi imaginaseră că scriind despre fenomenul muncii în asalt într-o secţie a uzinii, înfierând spiritul obtuz al unui preşedinte de sindicat şi corupţia unui administrator de cămine, pot fi condamnaţi de deviaţionismul jugoslavilor, despre care, la drept vorbind, nu cunoşteau prea multe lucruri, în afară de sentimentul confuz deslănţuit de presă , că cei de peste Dunăre au alte păreri despre rolul proletariatului, decât conducerea generală a lagărului, aflată la Moscova. Restul cuvintelor şi a discursurilor pe acelaşi ton şi cu aceeaşi asprime retorică, aruncate peste consternarea naivilor de la „Monitorul", fură auzite doar parţial, atenţia fiecăruia fiind de acum sechestrată de frica zilei de mâine. Ce se va întâmpla cu ei? Ce vor putea arunca pe talgerul balanţei înclinată, deocamdată, spre marginea prăpastiei? Şi ce ar fi mai salvator? Să sape tranşeie, din care să-şi apere poziţia şi soarta sau să cadă în genunchi şi să-şi facă autocritica, cu ochii plini de lacrimi?

Secretarul cu propaganda încercă, în apărare, să arate că în realitate lucrurile în uzină, stau aşa cum sunt prezentate în articole, chiar dacă tovarăşii redactori au folosit un limbaj mai ziaristic, desigur, pentru a spori interesul cititorilor .

— Eşti la fel de vinovat, ca şi ei, tovarăşe Lazăr - sări şeful comisiei. A scrie ziaristic şi a fi de folos socialismului, înseamnă a vedea frumuseţea pădurii şi nu uscătura ei. Or în ziarul acesta predomină uscătura! Stai jos ! Vom discuta şi cu tine la comitetul de partid şi nu vei scăpa fără sancţiune! Iar acum, pentru ceilalţi: Noi cheltuim bani, hârtie, tipografie în folosul cauzei noastre nobile şi nu ne trebuie descrieri obiectiviste. Nu avem ce face cu o realitate critică, chiar dacă ea există pe ici, pe colo. Ea trebuie descrisă la modul ideal, ca să constituie un imbold, să fie mobilizatoare şi să întărească încrederea oamenilor în viitorul de aur ce ne aşteaptă. Dar m-am convins că voi nu cunoaşteţi această lecţie elementară a gazetăriei şi v-aţi lansat pe o pistă greşită de dragul artei pentru artă, o altă concepţie burgheză. Noi nu scriem de dragul scrisului. Cuvântul nostru trebuie să fie creator şi nu distructiv. Cum ai putut tovarăşe Roşca să dai drumul la aşa un ziar?

— Ştiţi că, eu, zilele acestea , am lucrat la secţie pentru editarea carnetului agitatorului? Ziarul l-a controlat tovarăşul Camburu, adjunctul meu.

— Nu-i o scuză! Dumneata, vechi activist! În concluzie: se suspendă apariţia ziarului până la formarea altui colectiv redacţional. Dumneata rămâi în continuare provizoriu. Cazul va fi adus în faţa adunării generale a organizaţiei de bază, care va analiza dacă tovarăşii mai pot rămâne în partid. Şi până atunci şi după aceea, la munca de jos! Să vedeţi voi însăşi cum e în secţie, la maşină, când vrei să lucrezi şi nu ai piese şi atunci veţi afla pe adevăratul vinovat, care nu este tovarăşul Oprea, criticat cu multă superficialitate şi lipsă de principialitate de către Ilie Camburu.

Oare de ce redactorului şef adjunct Ilie Camburu nu i s-a mai spus şi „ tovarăşul“?! Costin mai asistase la asemenea procese, unde celui acuzat de o abatere gravă i se ridica dreptul de a mai fi numit „tovarăş". Dacă secretarul citea rechizitorial, ca la judecătorie, unde infractorilor de drept comun nu li se mai acorda nici titlul de cetăţean, ci li se indica doar numele de pe buletinul de identitate, adunarea generală era deja orientată. Urmau la cuvânt acuzatorii pregătiţi din vreme, care-şi exprimau oprobiul şi propuneau excluderea. Consultarea adunării generale rămânea doar o formalitate. Referatul era întocmit de „sus“ şi rolul ei, spre liniştea fiecăruia, nu era de a face o nouă anchetă, ci de a asculta sentinţa, cu

senzaționalul ei verdict, care se aproba automat prin ridicarea unanimă a mâinilor.

Îl lovi o tristețe cumplită. Urma să fie din nou exclus din partid. Acum i se va pune în cârcă şi acuzații mai vechi: originea nesănătoasă, nesinceritatea, încercarea de a aduna singur dovezi ale nevinovăției sale etc. Baba Cloanța îi arunca în față un pieptene, obiectul se prefăcea într-o pădure de netrecut, la marginea căreia scheuna el însuşi şi nu cățelul lui Grigore Alexandrescu. A scrie fabule devenise mai periculos decât a spune-o de-a dreptul. În cazul acesta erai socotit nebun. În cazul fabulei, lucrurile se complicau. Deveneai o unealtă a imperialismului!

Şedința luă sfârşit. După ieşirea comisiei, se aşezară cu toții la o masă şi sub conducerea lui Ilie Camburu, începură să compună un memoriu vast către C.C. al P.C.R…

Se întoarse acasă abătut. Idealurile sale se prăbuşeau unul după altul. Exact în momentul când trebuia să plece la Academia Militară, Pîrlici îi băgă părinții la chiaburi. După ce-şi recăpătă calitatea de membru al partidului şi cu câtă zbatere, Victoria îşi pune capăt zilelor şi-l lasă pe pământul acesta copleşit de sentimentul vinovăției. De ce nu a căutat-o mai devreme? Şi iată acum, carnetul se pare a fi o hârtie provizorie, pe când dragostea-i eternă, omenească, fără caracter de clasă, fără origine socială. Şi totuşi ce ar fi putut să-i ofere Victoriei? O viață de vierme cu pielea îmbâcsită de ulei? Să întoarcă nasul într-o parte când ar fi îmbrățişat-o? Începea să o invidieze. Ea găsise o cale radicală pentru a se elibera din închisoarea pământească, de umilință, de eşec, de nedreptate. Pe lângă toate acestea el fusese o rază de speranță în aşteptările ei şi nu se dusese să o mângâie, decât după ce îşi pierduse orice speranță! Poate a procedat mai bine. Acum ar fi avut o nouă deziluzie! El o va suporta dar Victoriei ar fi dorit să-i ofere o viață demnă, lipsită de complexe, de frică, de nesiguranță, de hărțuieli interminabile. O invidia! Fusese o femeie curajoasă. El era bolnav de slăbiciunea omenească. Încă mai spera să se facă dreptate. Dar până atunci? Ce o să-i spună diseară lui Zozo?

Ajuns acasă, dădu drumul la radio. Se transmiteau ştiri realist - socialiste. Totul era bine! Victorii după victorii! România se îndrepta cu paşi mari spre comunism. Privi pe fereastră. Peste peretele trapezoidal al casei săseşti se lăsa întunericul iar peste sufletul său, o

oboseală otrăvită. Uşa ce-l despărţea de Zozo, ce se afla acum la teatru, uşa ce-i inspirase atâtea exaltări erotice, devenise parcă de fier. Avea chiar şi o ferăstruică cu gratii. Se frecă la ochi şi o mai privi o dată. Da, cineva îi montase gratii. Şi el se găsea în interiorul celulei, în timp ce dincolo se auzeau chicoteli amoroase, care deslănţuie, de obicei, furia sexuală. Se aruncă asupra patului, îl împinse cu brutalitate lângă peretele ce da spre curte. Trase disperat şifonierul în dreptul uşii, blocând-o. Sughiţuri imposibil de stăpânit îi zguduiau tot trupul.

Într-un târziu se auzi scârţâitul portiţei şi paşii sonori ai ispitei. Se întorcea de la spectacol, dintr-o lume idilică şi artificială, plasată undeva în afara realităţii vulgare din stradă, în care se etalează blănuri şi fracuri, mătăsuri şi decolteuri, venea dintr-o lumea împăunată ce devorează cu bale la gură divina despuiere a balerinelor şi se desfată copios şi cerebral la marele ospăţ coreografic şi muzical. Zozo trăia, aproape în fiecare seară, o dedublare a fiinţei ei cu zulufi. Devenea nimfă sau regină, lebădă sau cadână. Când ieşea din rol, cu greu mai accepta identitatea ei civilă, de muritoare obişnuită, ameninţată cu trecerea în altă muncă, din cauza vârstei infame, în continuă rotunjire, la care se adăuga, zi de zi, un pic de desuietitudine, un strat de grăsime şi o doză de spaimă. Căuta să o înece într-o îndestulare a simţurilor, dar când se trezea din delir sau îşi schimba costumaţia de scenă, groaza incertitudinii o cuprindea din nou. Parcă nu-i surâdea postura umilă de florăreasă, ei, o floare a decorurilor iluminate feeric şi a marilor pasiuni, cărora abia le făcea faţă. Îşi găsi părinţii dormind, ca de obicei. Nu o putea aştepta în fiecare seară, până după miezul nopţii, pentru că adesea, după spectacol, era invitată la barul ARO. Mânca o friptură, binevenită şi după atâta alergătură pe scenă, întreţinea un flirt pasager,băga dracii în cineva, printr-o vagă promisiune făcută cu picioarele ei divine, scăpate printre ale partenerului în timpul unui dans şi abia după aceea se retrăgea spre casă, motivând o indisponibilitate apărută incognito. Alteori juca rolul revoltatei, dacă partenerul îndrăznea o invitaţie lipsită de tact: „Nu pretinzi prea multe pentru o friptură şi un pahar cu apă minerală?“ Şi pleca furioasă.

După zgomotele strecurate totuşi prin spaţiul uşii, cu toată amortizarea făcută de şifonier, Zozo nu mai întârzie prin bucătărie, ci intră direct în camera ei. Se dezbrăcă, se îmbrăcă într-o pijama

pentru iarnă şi se trânti pe studio, aşa cum o făcea de obicei. Costin stătea ca pe ace, într-o aşteptare chinuitoare. Cum se va comporta dacă Zozo va răsuci cheia şi va deschide uşa? Şi în loc de mâinile sale febrile şi flămânde de frământarea cărnii, va descoperi opacitatea dulapului? Cum, un refuz atât de brutal, ei, pentru care s-a spânzurat un bărbat şi după care se ţin încă o sută! Sau, poate, va aştepta vreun semn din partea lui, sau vreo rugăminte desnădejduită, vreun zgărpănat în lemnul uşilor ei, aşa cum pisicile se cer înăuntru! Şi dacă din toate acestea nimic nu se va întâmpla, liniştea de cimitir va domni înspre partea sa de casă, va însemna că totul se înţelege de la sine, fără explicaţii jenante, că el rămâne pentru femeia aceasta de lux ziaristul care a fost, cu prestigiul lui, cu prestanţa neîntinată şi care a chibzuit mai mult la avantajele şi dezavantajele unui mariaj întemeiat pe o simplă meschinărie impusă de o politică de cadre exclusivistă. Oo, mai exista şi varianta nedemnă a trecerii sub tăcere, ascunderii nenorocirii sale şi a petrecerii unei nopţi de pomină cu frumoasa Zozo, ca la Moulin Rouge, transformată într-un instrument erotic, după care o mărturisire tardivă:“ Dacă nu mai sunt membru de partid, te mai măriţi cu mine?"

În spatele şifonierului începe să se audă mişcări suspecte, bâjbâieli pe la mânerul uşii, un zgâriat de zăvor, o fâşâială de broască neunsă de multă vreme, o deslipire de scândură. Urmă o pauză strategică impusă de spaima precauţiilor, o tragere cu urechea înspre dormitorul părinţilor, probabil, dacă nu s-au trezit cumva, iar dacă au făcut-o, liniştea din jurul lor să-i ducă cu gândul la dialogurile nocturne ale mobilei ce se usucă o dată cu dânşii.

Acum va trage uşa, numai atât cât să se strecoare. Costin rămâne îngheţat într-un timp fantastic, înăbuşit de fantoma lui Zozo aplecată peste dânsul, sorbindu-i răsuflarea, sângele, inima, topindu-l într-o masă lichidă ce se scurge sub pat, picătură cu picătură, compunându-se apoi la loc, ca un om de zăpadă, căruia îi sufla în urechi: „Sunt eu, blestemul coborât din cer să-ţi smulg liniştea, să-ţi ucid himerele şi să te pierd în mine pe veci; să te hrănesc cu trupul meu, ce ţi se dăruie ca o ofrandă şi ca o trufanda, în fel şi chip contursionându-mă, încât nici nu mai ştii ce îmbrăţişezi: un tors, un picior de Afrodită, un cap de zână dat pe spate şi scos la iveală pe sub pântecu-mi divin, unde se plămădeşte viaţa fără de moarte şi tinereţea fără bătrâneţe.

Oh, şi el care nu a putut îngădui o amnezie şi să-şi amintească

abia mâine de anatema aruncată peste viața lui de comisia aceea blestemată trimisă de Maxim Bergheanu şi să-i mărturisească ispititoarei Zozo abia mâine dimineață în zori, nenorocirea ce-l aştepta! L-ar fi zgâriat pe față şi-ar fi strâns furioasă pijamaua peste sâni, peste coapse, lăsându-l în pat sub o ploaie de înjurături auzite în culise, dar el ar fi rămas dezintoxicat de gândul acesta nociv şi ar fi respirat o atmosferă limpede, oxigenată, ca după o ploaie de vară, fără fata morgana. Centrul de emisie ascuns în capul frumoasei lui vecine şi-ar fi încetat poate ispititoarele semnale, misterioasele imixtiuni în imaginația sa tulburată şi incapabilă de a desluşi, cât de cât, cine-l bruiază. Fusese ofițer de transmisiuni, ştia să prindă un post pirat, să-i descifreze codurile secrete, să-i localizeze poziția în caroul de unde emite, de aceea şi asemuia chemările irezistibile de dincolo de dulap cu un aparat de mare putere, ce l-ar fi dorit distrus, aşa cum procedase eroul din „Pădurea spânzuraților“ cu reflectorul acela rusesc, ce răscolea fără milă întunericul protector.

Foşnete suspecte, semănând cu o strecurare a unui corp moale pe lângă o masă lemnoasă, îşi semnalară prezența în spatele şifonierului, apoi glasul nemulțumit al lui Zozo şuierat în şoaptă: „Costine! Ai adormit? Ajută-mă să intru! Trage obstacolul!“

Se îndreptă spre spațiul de graniță instinctual, unde pândise atâtea nopți. Făcu loc zeiței să intre şi într-o clipă se aprinse întregul spațiu. Silueta ei albă, iluzorie, căpătă subit consistență carnală. Femeia abstractă din închipuirea lui cotropită de himere, devenise o ființă aevea, ce răspândea în jur un parfum atrăgător, ce te îndeamnă să te apleci, să cuprinzi în palme corola izvor şi să o miroşi cu nasul introdus în polen.

— Ce-ai rămas aşa, vecine? Nu mă ține în picioare, desculță, pe parchetul gol !

— Oh, scuză-mă, decizia ta neaşteptată m-a debusolat. Sunt încă gâtuit de o emoție cumplită.

O atinse abia perceptibil pe mijlocul ei subțire, pentru ca gestul să nu însemne o înhățare, ci un semn de prietenie, de curtoazie. Palma lui se menținea la supafața mătăsoasă a pijamalei, sub care simțea că se ascunde aventura, coborârea din om, poteca spre colții de animal turbat, prada abandonată lângă adăpătoare, altarul de ospăț, sfânta desfătare, trecerea în zona interzisă viețuitoarelor lucide. O invită în şoaptă pe marginea patului său de burlac şi el se

aşează alături, ca pe o bancă în parc, păstrând o distanţă decentă şi suficientă pentru a nu fi judecat ca un profitor.

Cei de la uzină încercau să-l dezumanizeze, să-l compromită, să-l expulzeze de pe carosabilul accesibil numai celor cu permis roşu, să-i anuleze eul, moştenirea sa ereditară de dragoste pentru adevăr, să-l desfiinţeze pur şi simplu, prin aruncarea în rezervaţia destinată leproşilor politici, să-i interzică dreptul la dragostea pentru adevăr şi chiar la dragostea pentru sine, ca apanaj al existenţei. Cu ce rămânea în sine, dacă trupul şi mintea sa nu aveau decât o valoare de imitaţie, nedemne să participe la coborârea unui ideal în viaţa cea de toate zilele? Buna lui credinţă era contestată. Semenii îl negau. Nu-i rămânea decât să se preţuiască singur, să rămână el însuşi, ţăranul cinstit, omul simplu, cu sufletul curat, împăcat cu propria-i conştiinţă. Doar nu se născuse într-o mahala rău famată, unde promiscuitatea năştea monştri şi unde pasiunile primare aruncă cuţite în carne vie şi transformă fecioarele în femei.

Zozo îl readuce lângă dânsa din incursiunea lui prin durerile ce-i măcinau existenţa:

— Mi-i frig! Eu intru sub plapumă. Mi-a trebuit ceva timp de gândire, dar acum m-am decis.

— Zozo! Sunt un om nefericit. Te iubesc! Ideea că trăiesc la un pas de patul tău, m-a îmbolnăvit.

— Am să te vindec…

— Nu cred să-ţi mai ţii promisiunea! De aceea voi rămâne aici, pe margine. Vreau să-ţi mărturisesc ceva. Tu nu eşti obligată să-mi destăinui nimic. Te iubesc aşa cum eşti.

— Cum sunt?

— Ca un vid ce mă absoarbe şi în care mă prăbuşesc fără voie, o prăbuşire fără speranţa întoarcerii la suprafaţă.

— În cazul acesta prezinţi toate garanţiile unui soţ fidel, înţelegător. Hai, vino lângă mine să mă încălzeşti!

— Nu înainte de a-ţi vorbi. Întunericul îmi dă curaj.

— Dacă nu vrei să amâni…

— Trebuie, Zozo! Te respect ca pe un lucru sacru.

— Ei, nici aşa!

— Altfel, m-aş afla lângă tine. Doamne, de când visez la această întâlnire!

— Şi?

— Şi ascultă-mă! Zozo! Suntem amândoi trecuţi de treizeci de ani.

— Ca să vezi! Nici nu am observat!

— Ba da, ba da! Te-am auzit eu cum îi reproşai într-o zi, mamei tale… Ea te vedea mai mică.

— Defectele mamelor…

— În tot acest timp ni s-au întâmplat multe.

— Viaţa fără întâmplări e un fel de moarte.

— Filozofie ieftină, dar adevărată. Prin anii exproprierilor moşiereşti mi-a fost dat să ascund în camera mea din incinta fermei unde lucram, o fată…

— Ioi, şi vrei să-mi spui că te-ai culcat cu ea…

— Tocmai asta e Zozo! Nu m-am culcat!

— Exces de cavalerism infantil…

— Nu ! Nu e ce crezi. Fata era fiica unui burghez care ajutase pe moşier să se ascundă în ziua când trebuia să-l ridice. Eram un tânăr romantic, un idealist şi am considerat o blasfemie să dăruiesc dragostea unui pui de duşman. Am scos-o dimineaţa de sub plapumă, era frig afară şi înăuntru şi am condus-o acasă intactă. Pe drum mi-a reproşat că-i protejasem o feciorie iluzorie. Ea nu înţelegea că ideologia îmbrăţişată de mine, îmi interzice o abdicare de la regulile de clasă. Mi-a fost foarte greu să mă învinge … cu ea în braţe, într-un întuneric desăvârşit, dar m-am întors în bârlogul meu cinstit, împăcat cu conştiinţa mea. Nu aveam dreptul la orice fel de dragoste.

— Ce-mi spui tu, mă pune pe gânduri. Încep să mă întreb dacă mai trebuia să intru la tine. Eşti un fel de Marx fără barbă.

— Mai târziu, Zozo, şi nu prea de mult, m-am îndrăgostit de o femeie pe nume Victoria. Era fiica unui general aflat în închisoare, după toate informaţiile, pe nedrept. Luptase în răsărit. Credinţa mea intimă e că Basarabia ne aparţine dintotdeauna şi ea nu poate fi recucerită decât prin luptă. Dar să revin la Victoria. Această fiinţă de o delicateţă rară devenise victima „păcatelor „ tatălui ei. Într-o zi s-a trezit părăsită şi de soţul speriat de perspectivă. Din întâmplare îmi fusese tovarăş de idei. Probabil că i se pusese în vedere: ori divorţezi şi rămâi ofiţer, ori păstrezi frumoasa fiică de general şi vei trage la şaibă pe undeva! Am întâlnit-o într-o seară sub Tâmpa. Strălucea printr-o educaţie aleasă, printr-o sensibilitate deosebită. M-am îndrăgostit de dânsa la prima vedere, cum se spune. Îmi pusesem în

gând să repar o greşeală a fostului meu tovarăş, un egoist, care a părăsit aşa o soție, în schimbul unei situații, a unor grade pe umăr. Aş fi săpat şanțuri, numai să o ştiu a mea.

— Eşti pasional, Costine.

— Ca tine, Zozo … Mă aştepți acolo, sub plapumă, dar nu se ştie dacă voi avea fericirea să vin …

— Ce vrei să spui?

— Eu, numic! Va fi rândul tău să te pronunți.

— Începi să devii enigmatic!

— Nu, Zozo! Adevărul e că până acum nu am avut acces la nici un fel de dragoste.

— De ce nu ai luat-o pe această Victoria?

— Pentru că Victoria nu mai există. Eram exclus din partid pe motiv de origine socială. Părinții mei, aşa şi pe dincolo… . . Făcusem memorii, contestații, declanşasem anchete, dar încă nu cunoşteam sfârşitul. De aceea, mi-am spus: voi aştepta până ce voi redeveni iarăşi om şi în momentul când voi avea carnetul în buzunar, mă voi duce la Victoria să-i împărtăşesc bucuria, să-i întind mâna şi sprijinul meu. Nu a fost să fie …

— Dar eşti membru al partidului, nu-i aşa?

— Vezi tu, asta-i întrebarea … !

— Ce vrei să spui?

— Când am căutat-o, în sfârşit, să-i dăriuesc dragostea, Victoria nu mai era de găsit. Nu rezistase. Poate şi absența mea de câteva luni a contribuit nociv … Ori cum, ea nu a mai văzut nici o ieşire şi s-a sinucis …

— Ioi! Am o oroare de sinucigaşi!

— Dar de ucigaşi?

— Hai, povesteşte mai departe!

— Viața ei a depins, în ultimă instanță, de mine. O am pe conştiință! Dacă aş fi continuat să o caut, să o hrănesc cu iluzii, în tot timpul acesta, când şi eu aşteptam să fiu chemat la partid şi repus în drepturi, Victoria ar fi rămas în viață!

— Trebuia … în sfârşit, istoria poate fi judecată dar nu schimbată …

— După cum vezi, Zozo, drumul meu spre dragoste a fost mereu barat. Obstacolul se numeşte expansiune rusească, consilieri sovietici, stalinism feroce, suspiciune ticăloasă, împărțirea oamenilor

în comuniști și dușmani, dictatura proletariatului, ghinion de a fi fiul unui țăran harnic, care a avut 5 hectare de pământ, câștigate cu prețul vieții! Scuză-mi incursiunea în trecutul meu zgârcit cu fericirea!

— Costine, dar acum mă ai pe mine! Mi-ai spus că mă iubești … !

— Domnișoară Zozo!

— Iooi!

— Ceea ce simt, felul cum te gândesc, cred că este apogeul atins de setea cărnii și a spiritului omenesc. Am intrat într-o stare de transă. Dacă îmi iei pulsul, cred că a și uitat să mai bată … Ești pentru mine aerul ce-mi întreține arderea, focul, pârjolul care mă pierde. Și în loc să mă arunc în apa bunăvoinței tale, salvatoare, rămân pe marginea patului, cuprins de o frică ce mi-a paralizat și coardele vocale …

— De cine ți-i frică Costine?

— De tine, Zozo!

— Iooi, prostuțule, doar ți-am spus că m-am decis!

— Pentru că nu știi încă totul …

— Ce mai este acum?

— Zozo, idolul gândurilor mele din fiece clipă, nu am dreptul să-ți compromit viitorul. Știu că vrei să-ți asanezi drumul spre postul acela de la teatru și să-ți treci părinții pe planul doi, scoțându-mă pe mine în față. Nu știu dacă te afli în patul meu din dragoste sau din calcul, eu însă, deși te-aș vrea oricum, nu pot … nu pot să te mint!

— Mă jignești, Costine, vorbindu-mi de calcule …

Mâna femeii iese de sub plapumă, o caută pe cealaltă bărbătească; se strecoară în palma ei și se face ghem. Gestul produce efectul unui contact electric, seamănă cu introducerea unui ștecher în priză, după care aparatul eroticului omenesc se pune în funcțiune. Costin își mușcă buzele. Trebuie să reziste încă sau să amâne mărturisirea, deși ar semăna cu un furt! Cu un jaf la drumul mare, urmat de un viol mișelesc. Domnița din poștalion cedează cu ușurință în marginea pădurii, pentru că banditul i-a promis în schimb viața și o face scăpată în tufișurile codrului, în timp ce călătorii ceilalți sunt masacrați unul câte unul.

Cuvântul următor ce-l va scoate din gură, va sugruma o iluzie sau îl va face fericit o noapte. Degetele femeii îi mângâie podul palmei. Atingerea aceea ușoară poate însemna: „Hai, spune-mi o dată

sau vino!“ Întreaga lui ființă flămândă de dragoste pare un cartuş de dinamită, a cărui fitil a şi fost aprins, scânteile alergând neîndurătoare spre capsa detonantă. De ce nu are dreptul să o îmbrățişeze pe Zozo până la sfârşitul zilelor sale? De ce, mereu, cineva îi răpeşte femeile? Nervii îi cedează şi un cutremur de nestăpânit îi zguduie umerii. Îşi înăbuşe cu greu nodurile plânsului, ce-i năvălesc în gât şi-i descătuşează izvorul lacrimilor.

— Iooi! Ce-i cu tine, Costine? - Zozo se ridică pe jumătate, aruncă plapuma într-o parte şi-i cuprinde capul, fața. No, ce faci? Plângi?

Bărbatul îşi umple plămânii cu aer, până la explozie. Inspiră profund de câteva ori şi reuşeşte să-şi învingă criza. În gând îşi repetă mereu: „Nici la înmormântarea lui Gheorghe Petrilă nu ai plâns! Ține-te tare!“ Acum însă îşi jelea propria-i moarte. Urma să devină un cadravu viu ce mânuieşte manetele unei maşini moarte. Atât şi nimic mai mult. Zozo îl trage spre dânsa. Îi aude inima bubuind. Nu înțelege ce s-a întâmplat! Vreun proces de inhibiție? Începe să se neliniştească dar aşteaptă cuminte cuvintele lui şi ele veniră ca un trăsnet, ce-i scurtcircuită judecata.

— Zozo! Suntem pierduți! Mă dau afară din partid!

— Iştenem! Ce tot spui? - apoi se retrase îngrozită spre perete, se ridică strângându-şi genunghii sub bărbie şi-i cuprinse cu mâinile făcute laț. Povesteşte, te rog!

Costin deapănă nefericita întâmplare, ca un fir de lână neagră pe tristețea ce-l învăluise şi-l strângea într-o carapace de pachidermă. Vraja ce-l mistuia cu câteva minute mai înainte se destramă încetul cu încetul. Peste trupul lui se aşterne o exemă purulentă, infecțioasă, iar peste pielea fetei se aşează o folie de gheață, din ce în ce mai groasă, şi peste amândoi, în acelaşi timp, o tăcere de criptă. Oricât ai urla acolo, sub lespede nu te aude nimeni. Paznicul cimitirului doarme beat. Cine-i de vină că te-au îngropat de viu? Medicul care a constatat decesul, a întrebat doar dacă mai ai carnetul şi a pus ştampila pe certificat. Respirația ta convulsionată nu-l interesa. Pe ciumați nici popa nu-i duce la biserică. Societatea îi repugnă, Crucea Roşie se teme de răspândirea epidemiei şi acceptă arderea muribunzilor, ca o măsură de profilaxie.

Zozo avu senzația că aude sirena unei maşini de salvare, oprită în fața ferestrei. Zgomotul o sperie. Dacă îi trezeşte părinții şi nu o

găsesc în camera ei? Se smulse din imobilitatea ce-i anulase spiritul de conservare, sări din pat ca o căprioară hăituită şi se pierdu, în spatele şifonierului.

Costin mai auzi, ca prin vis, scrâşnetul unui zăvor, răsucirea unei chei. Înțelese că trebuie să lipească dulapul de perete, că trebuie să uite de existența unei uşi ce s-ar afla în spatele lui. Încearcă chiar să se amăgească cu judecăți tardive: „Dacă nu a rămas, înseamnă că dragostea ei nu a fost destul de puternică, sau de loc, iar grațiile, doar un instrument de navigație. Dar unei nave torpilate, la ce-i mai folosesc sofisticatele instrumente de bord? Nu-i imputa nimic. Zozo avea dreptul să se salveze. Nu în moarte, aşa cum se aruncase Victoria, ci în hazardul vieții. Şi dacă nu va găsi o altă soluție, va vinde flori iar el va rectifica supape. Supapele vor pune în mişcare motoare, motoarele vor ara pământul şi însămânța şi cine mai ştie ce poate răsări? Hruşciov dezgheață Uniunea şi îşi retrage rachetele din Cuba. Se zvoneşte că vor pleca şi din România.

Mâine va părăsi această cameră. Se va muta la căminele uzinii. Administratorul îi va face mizerie, dar el va aştepta acolo răspunsul la memoriu, la ancheta cerută de ei. De la Zozo nu mai aştepta nimic şi nu-i mai putea suporta vecinătatea ca un cuțit răsucit mereu într-o rană incurabilă. Departe de dânsa, mai aproape de Victoria, îi rămânea speranța mocnită sub cenuşa imperiului dominant. La urma urmei, se poate vegeta retras în rădăcinile ascunse în pământul țării. Ici, colo, îşi scoate capul din țărână câte o floare. Trec caii romanilor şi o pasc, galopează caii turcilor şi ai tătarilor, călcând-o în copite, scârție şenilele tancurilor germane şi o zdrobesc. Acum sângerează sub cizma rusească. Imperiile s-au înălțat şi au coborât. Sufletul florilor n-a murit însă niciodată. Ascuns în rădăcini, aşteaptă primăvara, de când e lumea.

Iaşi, l974 - l990

POSTFAȚĂ

Roman social şi politic, „Vitrina cu fantasme“ este un roman în cazul căruia raportările la un mare model literar - Marin Preda - nu numai că sunt inevitabile, ci imperios necesare. Fără a insista asupra demersului pe care o asemenea încercare de meditaţie asupra istoriei l-ar presupune - mai ales că există destule asemenea mărturii literare - ne vom limita numai la a stabili anumite conexiuni cu opera amintitului scriitor.

Individul privit dinspre partea istoriei, atragerea lui într-un mecanism ce depersonalizează fiinţa umană, încrederea într-o „nouă religie“ care se va dovedi utopică, eşecul pe plan existenţial, desfiinţarea unui sistem de valori şi înlocuirea lui cu altul, implantat forţat, în contradicţie cu o esenţă îndătinată, desprinderea de sat şi ieşirea dintr-un spaţiu recuperator, modul cum e receptat un moment istoric tragic la nivel individual şi colectiv - toate acestea fac ca „Vitrina … “ să ni se pară o variantă complementară a romanelor Moromeţii II şi Delirul.

Ca şi la Marin Preda, istoria pătrunde cu violenţă în viaţa liniştită a satului. E spulberat mitul proprietăţii individuale, odată cu obligaţia ţăranilor de a se înscrie în colectiv unde, indivizi fără scrupule - ca Pârlici - se situează repede în fruntea ierarhiei rurale, în ciuda egalitarismului proferat de noua ideologie. Satul nu mai e un univers al stabilităţii, ci locul înfruntării a două sisteme, a două mentalităţi, e „arena principală a luptei de clasă". Aici se vede cel mai bine - se simte - contradicţia dintre aparenţa şi esenţa timpului istoric.

Vitrina cu fantasme e romanul înstrăinării lui Costin de lumea sa, de satul profund transformat de o „istorie care n-a mai avut răbdare". Ca şi Niculae Moromete, Costin crede în ideile socialismului; avântul lui revoluţionar îl face să rămână rigid, să gândească în lozinci, să se rupă de părinţi. Într-o anumită măsură, „spiritul primar agresiv“ - pe care noua clasă (activiştii de partid) l-au impus - îl contaminează şi pe Costin. „Vitrina … “ e romanului fiului care „vrea să impună o altă ordine a lucrurilor". De aici, „imposibila întoarcere“ (la o lume securizantă, recuperatoare, la structurile creatoare de adevărate valori), ruptura violentă - în plan istoric - cu o

realitate stabilă, tradiţională. Satul românesc - ca la Preda - e văzut de la distanţă, prin prisma „ imposibilei întoarceri „.

Prin încrederea donquijotească într-o nouă ordine socială şi prin dezamăgirea inevitabilă (paradoxal, romanul lasă să se bănuie posibilitatea dezmeticirii), Costin repetă tipica experienţă existenţială a eroului lui Marin Preda: trăieşte drama unei realităţi care a reprezentat totul pentru el (o lume de valori umane şi morale). „Vitrina … “ e romanul unei ratări, al eşecului în plan existenţial, al destinului „bietului Costin“ într-o lume ce nu corespunde idealurilor pentru care luptase, datorită violenţei istoriei, a schimbării raporturilor de forţă. Individul - odată intrat în mecanismul politic - devine victimă a istoriei: nu întotdeauna există o potrivire între logica destinului individual şi logica existenţei, individul poate deveni oricând, împotriva voinţei şi a calităţilor sale, victima istoriei. „Vitrina … “ e romanul unui destin care-şi asumă o istorie dar şi romanul unei istorii care trăieşte printr-un destin. Eşecul în plan existenţial (lui Costin îi e refuzată până şi iubirea care vindecă omul de rănile lăsate de violenţa istoriei; spune Costin: „mereu ajung prea târziu la întâlnirea cu femeile") îi conferă lui Costin alura de înfrânt. Aceasta şi datorită structurii lui interioare. Pe undeva, Costin e un erou camil petrescian, un om al ideilor, al principiilor, al viselor himerice, al încrederii nemăsurate într-o societate a dreptăţii şi egalităţii absolute. Concepţia lui despre frumos şi iubire-n esenţă, blagiană- e una idealistă, de conservare a misterului lumii, de refuz al descifrării pentru a nu-şi pierde aureola sacră şi a se degrada: „Se pare că frumosul e un vis ce trebuie lăsat să treacă printre degete. Nu-l fereca în palmă! Îşi va pierde farmecul, va deveni banal".

Cu intenţia de bildungsroman - roman de formare a unui caracter, de iniţiere în vălmăşagul vieţii şi mai ales al istoriei, „Vitrina … “ se dovedeşte a fi romanul eşuării. Departe de a fi un exemplu izolat - cazul lui Costin e emblematic pentru o lume aflată la răscruce de opţiuni - efect al presiunii timpului istoric care „se scurge imperturbabil la zbaterile omeneşti".

Spre deosebire de Marin Preda care a abordat şi psihologia celor puternici, a celor ce hotărăsc istoria - Hitler, Stalin, Antonescu - „Vitrina … “ e mai mult o incursiune în psihologia socială a omului simplu, care percepe delirul istoriei ca pe o nelinişte ivită în monotonia vieţii cotidiene, dar care acceptă fatalismul: „istoria poate

fi judecată, dar nu schimbată .

O lume total opusă istoriei pragmatice şi tragice e lumea artei reprezentată aici - schematic dar semnificativ - de dansatoare Zozo. E o lume altfel construită decât elementarul univers uman accidental în care trăieşte Costin, o lume ce-şi are secretele ei, misterele ei, zona ei de sublim, o lume în care mezalianţele sînt foarte greu acceptate şi atunci din acceaşi nevoie de supravieţuire în plan existenţial. Punctul de referinţă pentru episodul despre lumea artei rămâne tot Marin Preda (de astă dată, în Marele singuratic) dar şi Călinescu (bietul Ioanide), unde politicul ameninţă prin spiritul primar agresiv o lume eminamente estetică, abstrasă contingentului.

Paradoxal, sfârşitul romanului (în ciuda atâtor ieşiri din matcă ale istoriei) - chiar dacă se încheie cu un eşec individual - oferă soluţia încrederii într-o istorie care ne-a înşelat de atâtea ori: "Ici, colo, îşi scoate capul din ţărână câte o floare. Trec caii romanilor şi o pasc, galopează caii turcilor şi ai tătarilor, călcând-o în copite, scârţâie şenilele tancurilor germane şi o zdrobesc. Acum sângerează sub cizma rusească. Imperiile s-au înălţat şi au coborât. Sufletul florilor n-a murit însă niciodată. Ascuns în rădăcini, aşteaptă primăvara, de când e lumea".

Mioara Adina Avram

Casa Editorială Moldova
B-dul Copou nr. 3-5, Iaşi
Tel. 032/117924, Fax: 032/113029

Redactor: *Aurel Ştefanachi*
Tehnoredactor: *Iulia Ioana Vasiliu*

Format: 61x86/16. Coli tipo: 15,25
Apărut: 1998

Tiparul executat la Tipografia Moldova
sub comanda nr. 19/1998